

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

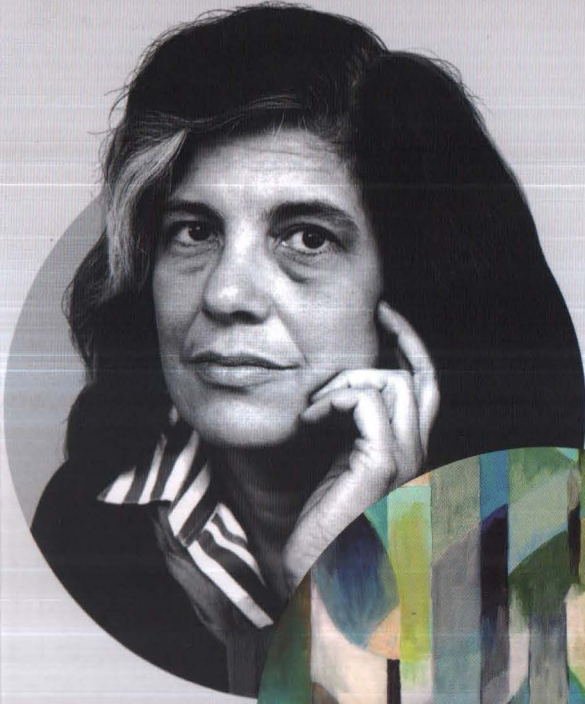
<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SUSAN
SONTAG

BEN, VESAIRE

♥ SUSAN SONTAG

Ben, Vesaire

3. BASKI

Çeviri: GÖKÇİN TAŞKIN

♥ can
öykü

SUSAN SONTAG
BEN, VESAIRE

I, Etcetera, Susan Sontag

© 1963, 1965, 1973, 1974, 1975, 1977, 1978, Susan Sontag vârisleri

© 1988, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1988

3. basım: Eylül 2015, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş

Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2632-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

SUSAN SONTAG BEN, VESAİRE

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Gökçin Taşkın

♥can

Susan Sontag'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

***Yanardağ Sevdalısı*, 2000**

***Amerika'da*, 2015**

***Metafor Olarak Hastalık - AIDS ve Metaforları*, 2015**

SUSAN SONTAG, 1933'te New York'ta doğdu. Çocukluğu Tucson, Arizona ve Los Angeles'ta geçti. On beş yaşındayken California Üniversitesi'ne girdi. Bir yıl sonra Chicago Üniversitesi'ne geçiş yaptı ve 1951'de mezun oldu. Çalışmalarını Harvard Üniversitesi'nde sürdürdü ve felsefe doktorası yaptı. 1957-1958 yıllarında Paris Üniversitesi'nde çalıştı. Daha sonra Amerika'ya dönerek New York Koleji'nde felsefe dersleri verdi ve Columbia Üniversitesi'nde öğretmenlik yaptı. 60'lı yıllar boyunca *The New York Review of Books*, *Commentary* ve *Partisan Review*'da birçok denemesi yayımlandı. Film senaryoları yazan ve yönetmenlik de yapan Susan Sontag'ın denemeleri arasında *Sanatçı: Örnek bir Çilekeş*, *Fotoğraf Üzerine* ve *Başkalarının Acısına Bakmak* sayılabilir. *Yanardağ Sevdalısı*, *Amerika'da*, *Rüyaların Esiri* ve *Ölüm Tüneli* adlı romanları dışında *Ben*, *Vesaire* adlı bir de öykü kitabı vardır. Sontag 2004'te New York'ta kanserden öldü.

Senin için A.

İçindekiler

Çin'e Bir Gezi Tasarısı.....	13
Kısa Konuşmalar	41
Amerikan Ruhları	63
Robot.....	95
Tazelenen Eski Yakınmalar	107
Yavrucak	155
Doktor Jekyll	195
Kılavuzsuz Yolculuk	241

ÇİN'E BİR GEZİ TASARISI

I

Çin'e gidiyorum.

Hong Kong'la Çin arasında Sham Chun Nehri üzerinde uzanan Luhu Köprüsü'nden yürüyerek karşıya geçeceğim.

Bir süre Çin'de kaldıktan sonra Çin'le Hong Kong arasında Sham Chun Nehri üzerinde uzanan Luhu Köprüsü'nden yürüyerek karşıya geçeceğim.

Beş değişken:

Luhu Köprüsü
Sham Chun Nehri
Hong Kong
Çin
bez kasketler

Olabilir başka sıralamaları düşünün.

Hiçbir zaman Çin'e gitmedim.

Her zaman Çin'e gitmek istedim. Her zaman.

II

Bu gezi bir özlemi giderecek mi?

S. [Zaman kazanmak için] Çin'e gitme özlemini mi kast ediyorsun?

Y. Herhangi bir özlemi.

Evet.

Özlemler arkeolojisi.

Ama bu benim tüm yaşamım!

Paniğe kapılmayın. "İtiraf hiçbir şeydir, bilgi her şeydir."
Bu bir alıntıdır ama kime ait olduğunu söylemeyeceğim.

İpuçları:

- bir yazar
- bilge bir kişi
- bir Avusturyalı (yani Viyanalı bir Yahudi)
- bir göçmen
- 1951'de Amerika'da öldü.

İtiraf "ben"im, bilgi herkes.

Kavramlar arkeolojisi.

Sözcük oyunu yapabilir miyim?

III

Bu gezinin tohumunun atılması çok eskidir.

İlk ne zaman ana rahmine düştü? Anımsayabildiğimce eski.

— New York'ta doğmuş, başka bir yerde (Amerika'da) yetişmiş olmama karşın Çin'de ana rahmine düşmüş olabilirliği mi araştır.

— A.ya yaz.

— telefon mu etsem?

Çin'le doğum öncesi ilişki: bazı yemekler belki. Ama A.nın Çin yemeğini aslında *sevdiğini* söylediğini anımsamıyorum.

— Generalin yemeğinde yüzyıllık yumur-
tayı olduğu gibi peçetesine tükürdüğü-
nü söylememiş miydi?

Gene de o kanlı zardan içeri bir şey sızıyor.

Myrna Loy Çin'i, *Turandot* Çin'i. Wellesley ve Wesleyan' dan güzel, milyoner Soong kardeşler ve kocaları. Yeşim, tikağacı, bambu, kızarmış köpek görüntüleri.

Misyonerler, yabancı askerî danışmanlar. Gobi Çölü'nde ki kürk tüccarları, aralarında benim genç babam.

Anımsadığım ilk oturma odamızın şurasına burasına yerleştirilmiş Çin biçimleri (ben altı yaşındayken oradan taşındık): tombul, fildişi ve pembe kuvars fil alayı; yaldızlı ahşap çerçeveler içinde, pirinç hamurundan yapılma ensiz kâğıt ruloları üstünde siyah Çin elyazmaları; gergin, pembe ipekten geniş bir abajurun altında kıpırtısız Obur Buda. Beyaz porselenden, ince, Sevecen Buda.

— Çin sanat tarihçeleri porselen ile erken porselen dönemini ayırıyorlar.

Sömürgeciler koleksiyon yapıyorlar.

Dönüşte getirilen ganimetler benim hiç görmediğim gerçek Çin evinin oturma odasına saygı anlamında geride bırakılmış. Neyi simgelediği anlaşılmayan donuk objeler. Zevksiz şeyler (ama bunu şimdi anlıyorum). Kafa karıştırıcı istekler. Bir doğum günü armağanı, ince uçları altın kaplama, beş tane yeşil yeşimden hiç takmadığım bir bilezik.

— Yeşim renkleri:

yeşil, her tonda, özellikle zümrüt yeşili ve mavimsi yeşil

beyaz

gri

sarı

kahverengimsi

kırmızımsı

başka renkler

Bir kesinlik: Söylediğimi anımsadığımı ilk yalan Çin'den esinlendi. Birinci sınıfa başladığımda sınıf arkadaşlarıma Çin'de doğduğumu söyledim. Sanıyorum etkilenmişlerdi.

Çin'de doğmadığımı biliyorum.

Çin'e gitmek istememin dört nedeni:

malzeme

biçim

yeterlik

kesinlik

Dünyanın en eski ülkesi: Dilini öğrenmek yıllar süren çetin bir çalışma gerektiriyor. Herkesin aynı sesle konuştuğu bir kurgubilim ülkesi. Mao Zedung'laşmış.

Çin'e gitmek isteyen bu insan sesi kimin sesi? Bir çocuğun. Altı yaşından küçük.

Çin'e gitmek aya gitmek gibi mi? Döndüğüm zaman size söylerim.

Çin'e gitmek yeniden doğmak gibi mi?

Çin'de ana rahmine düştüğümü unutun.

IV

Benden önce yalnızca annem babam değil, Richard ve Pat Nixon da Çin'de bulundu. Marco Polo, Matteo Ricci, Lumière kardeşler (ya da hiç değilse biri), Teilhard de Chardin, Pearl Buck, Paul Claudel ve Norman Bethune' dan söz etmeye gerek yok. Henry Luce, Çin'de doğmuştu. Herkes geri dönmeyi düşünüyor.

— A. üç yıl önce California'dan Hawaii'ye Çin'e daha yakın olmak için mi taşındı?

1939'da A. Çin'den kesin dönüş yaptıktan sonra, "Çin'de çocuklar konuşmaz," derdi. Çin'de masada geçirmenin yemeğin beğenildiğinin nazik bir belirtisi olduğunu söylemesi benim de masada geçirebileceğim anlamına gelmezdi.

Evin dışında, Çin'i benim uydurduğum sanılıyordu. Okulda Çin'de doğduğumu söylerken yalan söylediğimi bili-

yordum ama benimki çok daha büyük ve kapsamlı bir yalanın yalnızca küçücük bir parçası olduğu için rahat bağışlanabilirdi. Çok daha büyük bir yalanla birleşmek üzere söylendiğinden benim yalanım bir tür doğruya dönüşmüştü. En önemli şey, Çin'in gerçekten var olduğuna arkadaşlarımı inandırmaktı.

İlk yalanımı, yetim bir çocuk olduğumu okulda ilan ettikten önce mi sonra mı söylemiştim?

— Bu doğrudu.

Her zaman düşünmüştümdür: Çin bir insanın gidebileceği en uzak yerdir.

— Bu hâlâ doğru.

On yaşımdayken arka bahçede bir çukur kazdım. Yüz seksen çarpı yüz seksen çarpı yüz seksen santim. Hizmetçi, "Ne yapmaya çalışıyorsun?" diye sordu. "Çin'e kadar uzanan bir tünel mi kazıyorsun?"

Hayır. Yalnızca içinde oturacak bir yer istiyordum. Çukurun üzerini iki buçuk metre uzunluğunda tahtalarla kapattım: Çöl güneşi kavurur. Yaşadığım ev, kentin ucunda toprak bir yolun üzerinde, dört odalı, dış duvarları sıvalı bir bungalovdu. Fildişi ve kuvars filler müzayedeye çıkmıştı.

— sığınağım

— hücrem

— çalışma odam

— mezarım

Evet. Çin'e kadar uzanan bir tünel kazmak istedim. Öbür uçtan da amuda kalkmış, ellerimin üzerinde soluk soluğa yürüyerek çıkmak.

Bir gün ev sahibi cipiyle geldi. Çukurun çok tehlikeli olduğunu, yirmi dört saat içinde doldurulması gerektiğini A.ya söyledi. Gece bahçeden geçen biri içine düşebilirmiş. Ona çukurun kuzeyinde benim bile güçlkle sığabileceğim kare bir girişten başka her yeri tahtalarla iyice kapattığımı gösterdim.

— Hem gece bahçeden kim geçecekti? Bir çakal mı? Kaybolmuş bir Kızılderili mi? Tüberkülozlu ya da astımlı bir komşu mu? Öfkeli bir ev sahibi mi?

Çukurun içinde doğu yanındaki duvara mum koymak için bir oyuk açtım. Yere oturdum. Kalasların arasındaki çatlaklardan ağzıma toprak dökülüyordu. Okumak için çok karanlıktı.

— Çukurun içine inmeye gelince, bir yılanın ya da Gila canavarının üstüne atlama ihtimali beni hiç kaygılandırmıyordu.

Çukuru doldurdum. Hizmetçi bana yardım etti.

Üç ay sonra gene kazdım. Bu kez daha kolay oldu çünkü toprak gevşemişti. Tom Sawyer'ın beyaza boyaması gereken parmaklıklarını anımsayarak yolun karşısındaki beş Fuller çocuğundan üçünü bana yardım etmeleri için çağırdım. Onlara benim kullanmadığım zamanlar çukura inip oturabileceklerine söz verdim.

Güneybatı. Güneybatı. Benim çöl çocukluğum, dengesiz, kuru, sıcak.

Aşağıdakilerin Çince eşanlamlarını düşünüyorum:

DOĞU	GÜNEY	MERKEZ	BATI	KUZEY
tahta mavimsi yeşil ilkyaz	ateş kırmızı yaz	toprak sarı yaz sonu/ güz başı	metal beyaz güz	su siyah kış
yeşil ejderha öfke	kırmızı kuş sevinç	duygudaşlık	beyaz kaplan acı	siyah kaplumbağa korku

Ben merkezde olmak isterdim.

Merkez topraktır, sarı; yaz sonundan güz başına dek sürer. Kuş yoktur, hayvan yoktur.

Duygudaşlık.

V

Çin hükümetinin davetlisi olarak Çin'e gidiyorum.

Neden herkes Çin'i sever? Herkes.

Çin nesneleri:

Çin yemeği
Çin çamaşırhaneleri
Çin işkencesi

Çin, elbette bir yabancının anlaması için çok büyüktür. Ama pek çok yer öyledir.

Şimdilik “devrim” (Çin Devrimi) araştırması yapmıyorum ama sabrın anlamını kavramaya çalışıyorum.

Ve zulmün. Ve batının bitmeyen saygısızlığının. 1860'ta Pekin'in İngilizler ve Fransızlar tarafından işgalini yöneten madalyalı subaylar, sandıklar dolusu Çin bibloları ve bir gün yeniden sivil bir uzman olarak Çin'e dönmek gibi saygın düşlerle Avrupa'ya yelken açmışlardı herhalde.

— Yaz sarayı, “Asya Katedrali” (Victor Hugo), yağma edilmiş ve yanmış.

— Çin Gordon'u

Çin sabrı. Kim kimi özömsüyor?

Babam Çin'e ilk gittiği zaman on altı yaşındaymış. A. sanıyorum yirmi dört.

Ne zaman bir babanın uzun ve umutsuz bir ayrılıktan sonra eve dönüp çocuğuna ya da çocuklarına sarıldığını gösteren bir film sahnesi görsem hâlâ gözlerim yaşarır.

İlk kez bir Çin eşyasına Mayıs 1968'de, Hanoi'de sahip oldum. Lastik kabartma harflerle tabanında “Made in China” yazan yeşilli beyazlı bir çift lastik ayakkabı.

1968'de Phnom Penh çevresinde çekçek arabasıyla dolaşırken, babamın bendeki fotoğrafını düşündüm. 1931'de Tientsin'de bir çekçek arabasında çekilmişti. Hoşnut, çocuksu, çekingen, dalgın. Objektife bakıyor.

Ailemin tarihine bir gezi. Avrupalı ya da Amerikalı bir konuğun savaş öncesi Çin'le bir bağlantısı olduğunu öğrenince Çinlilerin sevindiklerini söylediler. İtiraz: Benim annem babam yanlış tarafı tutmuşlar. Sevimli ve nazik

bir Çin yanıtı: Ama o dönemde Çin'de yaşayan tüm yabancılar yanlış tarafı tutmuşlardı.

La Condition Humaine'in¹ İngilizce çevirisi: *İnsan Kaderi*. İnandırıcı değil.

Yüzyıllık yumurtaları hep sevdim. (Bunlar aşağı yukarı iki yıllık ördek yumurtalarıdır. Zamanla peynire dönüşürler. Nefis bir yeşille yarı saydam siyah karışımı.

— Hep onların yüzyıllık olmalarını istemiştir. Düşünün o zaman neye dönüşürlerdi.)

New York ve San Francisco'daki lokantalarda hep bu yumurtalardan bir porsiyon ısmarlarım. Garsonlar bozuk İngilizceleriyle ısmarladığım şeyin ne olduğunu bilip bilmediğini sorarlar. Bildiğimi pekiştiririm. Uzaklaşırlar. Porsiyonum gelince birlikte yemek yediğim arkadaşım yumurtaların ne denli lezzetli olduğunu söylerim ama sonuçta dilimlerin hepsini ben bitiririm; tanıdığım herkes yumurtaların görünüşünü iğrenç buluyor.

S. David bir kez bu yumurtaların tadına bakmamış mıydı? Yoksa birkaç kez mi?

Y. Evet, beni hoşnut etmek için.

Kutsal ziyaret.

Doğduğum yere değil, ana rahmine düştüğüm yere dönüyorum.

1. Fransız yazar André Malraux'nun Çin'de geçen ünlü romanı. Türkçeye *İnsanlık Durumu* adıyla çevrilmiştir. (Y.N.)

Dört yaşımdayken, babamın ortağı Bay Çen, bana çubuklarla nasıl yemek yenildiğini öğretti. Amerika'ya ilk ve tek gezisi sırasında. Bana Çinlilere benzediğimi söyledi.

Çin yemeği
Çin işkencesi
Çin nezaketi

A. onaylayarak izledi. Hep birlikte gemiyle geri döndüler.

Çin, objelerdi. Ve boşluk. A.nın, dul imparatoriçenin nedimelerinden birine ait olduğunu söylediği, hardal sarısı, erimeye yüz tutmuş ipek bir giysisi vardı.

Ve disiplin. Ve suskunluk.

Tüm bu zaman içinde herkes Çin'de ne yapıyordu? Benim annem babam Ayrıcalıklı İngiliz Bölgesi'nde Muh-teşem Gatsby ve Daisy'yi oynuyorlardı. Mao Zedung binlerce kilometre içerilere yürüyordu, yürüyordu, yürüyordu, yürüyordu, yürüyordu, yürüyordu. Kentlerde milyonlarca çelimsiz hamal esrar içiyor, çekçek arabası çekiyor, yol kenarına işiyor, kendilerini yabancılara iteletip kakalıyor, sineklere yediriyorlardı.

Yersiz yurtsuz "Beyaz Ruslar", albinolar, semaverlerin üzerinden selamlaşıyorlardı. Beş yaşımdayken onları hayal ettiğim gibi.

Krupp toplarının mermilerinin yönünü değiştirmek için ağır deri eldivenlerini kaldıran boksörleri düşledim. Boşuna yenilgiye uğramamışlardı.

Bir ansiklopedideki fotoğrafa bakıyorum, başlık şöyle:

“İşkenceyle öldürülen Boksörlerin¹ cesetlerinin yanında bir grup batılının hatıra fotoğrafları, Hong Kong 1899.” Fotoğrafta, önde bedenlerinden kopartılmış başları, sağa sola yuvarlanmış bir dizi Çinli cesedi; hangi kafa hangi bedene ait belli değil. Yedi beyaz adam bunların arkalarında durup objektife poz vermişler. İkisi, başlarına safari şapka giymiş, üçüncü adam şapkasını sağ elinde tutuyor. Arkalarındaki sığ görünüşlü suda birkaç Çin kayığı duruyor. Solda bir Çin köyü başlıyor. Art alandaki dağlarda biraz kar var.

- Adamlar gülümsüyorlar.
- Kuşkusuz sekizinci bir batılı daha var, fotoğraflarını çeken arkadaşları bu.

Şanghai tütsü, barut ve gübre kokuyor. Birleşik Amerikalı bir senatör (Missouri’li) yüzyılın sonunda, “Şanghai’ı Tanrı’nın izniyle Kansas şehri düzeyine ulaştırana dek kalkındıracağız,” diyor. 1930’larda işgalci Japon askerlerinin süngüleriyle bağırsakları deşilen bir manda Tientsin sokaklarında inliyordu.

Salgın hastalıklarla dolu kentlerin dışında, orada burada yeşil bir dağın bağrına sağınmış bir bilge var. Büyük ve şık coğrafya, her bilgelyi kendine en yakın karşıt benzerinden ayırıyor. Bilgelerin hepsi yaşlı; ama kiminin yüzü beyaz sakal bırakamayacak kadar tüysüz.

Savaş sahipleri, toprak sahipleri, Çin’in yüksek düzeyde askerî ve sivil memurları, cariyeler. Eski Çin Porseleninden Eller. Uçan Kaplanlar.

1. Çin’deki yabancıların kovulmasını hedefleyen ve 19. yüzyıl boyunca süren Boksör Ayaklanması’nda yer alanlara verilen ad. (Y.N.)

Resimleşen sözcükler. Gölge Tiyatrosu. *Asya Üzerinde Fırtına*.¹

VI

Bilgelik ilgimi çekiyor. Duvarlar ilgimi çekiyor. Çin bunların ikisiyle de ünlü.

Encyclopaedia Universalis'in² (Cilt 4, Paris, 1968, s. 306) Çin'le ilgili bölümünden: "*Dans les conversations, on aime toujours les successions de courtes phrases dont chacune est induite de la précédente, selon la méthode chinoise traditionnelle de raisonnement.*"³

Yaşam alıntılarla yaşıyor. Çin'de alıntı sanatı doruğuna ulaşmış. Her işte yol gösterici.

Çin'de sağ ayağı sol bacağına eklenmiş, yirmi dokuz yaşında bir kadın var. Ası Tsui Wen Şi. 1972'nin Ocak ayında, bir tren kazasında sol bacağı ve sağ ayağını yitirmiş. Sağ ayağını sol bacağına ekleyen ameliyat Pekin'de gerçekleşmiş, *Halkın Günlüğü*'ne göre, "Başkan Mao'nun sağlık konusunda proleter çizgideki yol göstericiliği doğrultusunda; ama aynı zamanda ilerlemiş ameliyat teknikleri sayesinde."

— Gazetede makale, cerrahların neden sağ ayağı sol bacağına eklediklerini açıklıyordu. Kadının sol ayağının kemikleri ezilmiş, sağ ayağıninkilerse sağlam.

1. 1928 tarihli Vsevolod Pudovkin filmi. (Y.N.)

2. (Fr.) Evrensel Ansiklopedi. (Y.N.)

3. (Fr.) Konuşmalarda her zaman geleneksel Çin manüğü sistemine göre her biri bir öncekini tamamlayan kısacık cümlelerin sıralanmasından hoşlanılır. (Y.N.)

— Okurdan hiçbir şeyi kadere bırakmaması isteniyor. Bu bir cerrahi mucize değil.

Ellerini kıvrık sol dizinin üzerinde kavuşturmuş, beyaz örtülü bir masanın kenarında dimdik oturmuş gülümseyen Tsui Wen Şi'nin fotoğrafına bakıyorum.

Sağ ayağı çok büyük.

Sinekler yok olmuş, yirmi yıl önce “Büyük Sinek Öldürme Kampanyası”nda hepsi öldürülmüş. Özeleştirisi yaptıktan sonra köylülerle toprak paylaşarak yeniden eğitmek üzere köylere gönderilen entelektüeller Şanghay, Pekin ve Guangdong'daki işlere geri dönüyorlar.

Bilgelik yalınlaşmış; daha uygulanabilir olmuş. Daha geniş ufuklu. Bilgelerin kemikleri dağlardaki mağaralarda eriyor ve kentler daha temiz. İnsanlar kendi gerçeklerini söylemeye istekli, hep birlikte.

Özgür bırakıldıktan sonra bir arpa boyu yol alan kadınlar, erkeklere ilişkin acılarını “dile getirmek” için toplanıyorlar düzenliyorlar. Çocuklar antiemperyalist peri masalları anlatıyorlar. Askerler kendi subaylarını seçiyor ya da onların işlerine son veriyorlar. Etnik azınlıkların kendi folklorik özellikleri için sınırlı bir izinleri var. Çu en Lay ise, Tyrone Power gibi, inceliğini ve yakışıklılığını koruyor; ama Mao Zedung şimdi abajurun altındaki şişman Buda'yı anımsatıyor. Herkes çok sakın.

VII

Yirmi yıldır kendime ölmeden önce yapacağıma ilişkin söz verdiğim üç şey var.

- Mattherhorn'a tırmanmak
- klavsen çalmayı öğrenmek
- Çince çalışmak

Matterhorn'a tırmanmak için belki çok geç değil. (Mao Zedung eğitici olmak için geç bir yaşta Yangtze'ye dek on sekiz kilometre yüzmemiş miydi?) Benim üzerlerine titrenmiş akciğerlerimse genç kızken olduğundan daha dirençli.

Richard Mallory'yi tam tepeye yaklaşırken gördüler; ama o anda büyük bir bulutun ardında sonsuza dek yok oldu. Benim tüberkülozlu babam hiçbir zaman Çin'den geri dönmedi.

Bir gün Çin'e gideceğimden hiçbir zaman kuşkuym olmadı. Bir Amerikalı için Çin'e gitmenin çok güçleştiği, hat-ta olanaksızlaştığı zamanlarda bile.

- Kendimden çok emin olduğumdan bunu gerçekleştirmeyi düşündüğüm üç tasarımı içine almayı hiç düşünmedim.

David, babamın yüzüğünü takıyor. Yüzük, siyah ipek ip-likle babamın ad ve soyadının başharflerinin işlendiği beyaz, ipek bir atkı ve içine babamın adının altın küçük harflerle yazıldığı domuz derisi bir cüzdan. Babama ait sahip olduğum eşyaların tümü bunlar. Elyazısının nasıl olduğunu bilmiyorum, imzasının bile. Yüzükteki yassı mühürde de babamın adının başharfleri var.

- Yüzüğün tam David'in parmağına uyma-sı şaşırtıcı.

Sekiz değişken:

çekçek arabası
oğlum

babam
babamın yüzüğü
ölüm
Çin
iyimserlik
mavi bez ceketler

Yukarıda saydıklarımın bazıları etkileyici: epik, patetik. Tonik.

Başka fotoğraflar da var, hepsi ben doğmadan önce çekilmiş. Çekçek arabasında, develer üstünde, gemi güvertelerinde, Yasak Kent'in duvarları önünde. Tek başına. Metresiyle. A.yla. İki ortağı, Bay Çen ve Beyaz Rus'la.

İnsanın görünmez bir babası olması boğucu.

S. David'in de görünmez bir babası yok mu?

Y. Evet ama onunki ölü bir delikanlı değil.

Babam giderek gençleşiyor. (Nerede gömülü olduğunu bilmiyorum. A. unuttuğunu söylüyor.)

Belki, sadece belki, bitmeyen bir Çin gülümsemesi içinde yitip gidebilecek yarım kalmış bir acı.

VIII

En egzotik yer.

Çin –en azından benim– sırf gitmeye karar verdiğim için gidilebilecek bir yer değil.

Annem babam beni Çin'e götürmemeye karar verdiler. Hükümetin beni çağırmasını beklemem gerekti.

— Bir başka hükümetin.

Bu arada, ben beklerken atkuyruğu saçların, Çan Kayşek'in ve sayılamayacak kadar çok insanın Çin'ine iyimserliğin Çin'i, parlak bir gelecek, sayılamayacak kadar çok insan, mavi bez ceketler ve kasketler eklendi.

Düşünce, ön düşünce.

Bu geziye ilişkin önceden nasıl bir düşüncem olabilir?

Siyasal amaçlı bir araştırma gezisi mi?

— “Bir Kültür Devriminin Tanımlanmasına İlişkin Notlar” mı?

Evet; ama tahmine dayalı ve yanlış düşüncelerle canlandırılmış. Çünkü dili anlayamıyorum. Babamın öldüğü zamanki yaşından altı yaş daha büyüğüm ama Matterhorn'a tırmanmadım, klavsen çalmayı öğrenmedim, Çince çalışmadım.

Özel bir acıyı hafifletecek bir gezi mi?

Eğer öyleyse kendi isteğimle acıyı hafifleteceğim; çünkü artık acı çekmeye son vermek istiyorum. Ölüm kaçınılmaz ve tartışılmazdır. Özümsenemez değil. Ama kim kimi özümsüyor? “Tüm insanlar ölecektir. Ama ölüm kendi önemliliği içinde değişiktir. Eski Çinli yazar Sima Çian, ‘Ölüm herkes için var olmakla kimi zaman Tai Dağı’ndan daha ağır kimi zaman bir tüyden daha hafif olabilir!’ demiştir.”

— Bu, *Başkan Mao Zedung’dan Alıntılar*’ın tümü değildir; ama şu anda benim gereksinim duyduğum tek şey.

— Mao Zedung’dan bu özet alıntıya dikkat edin, alıntı içinde küçük bir alıntı daha vardır.

— Alıntıdan çıkarılan son cümlede ağır bir ölümün istendiği açıkça bellidir. Hafif bir ölümün değil.

Babam öleli çok oldu. Ben babamın ölümünü ziyaret etmekle onu daha da ağırlaştırıyorum. Onu kendim gömeceğim.

Benden ufacık bir parça bile taşımayan bir yeri görmeye gideceğim. Gelecek mi yoksa geçmiş mi olduğuna önceden karar vermek gerekli değil.

Çinlileri farklı kılan, hem geçmişte hem gelecekte yaşamaları.

Varsayım: Gerçekten olağanüstü gibi görünen kişiler başka bir döneme aitmiş izlenimini verirler. (Ya geçmişe ya da geleceğe ait bir döneme.) Olağanüstü kişilerin hiçbiri tümüyle çağın insanıymış gibi ortaya çıkmaz. Çağın insanları hiç ortaya çıkmaz:

onlar görünmez insanlardır.

Ahlakçılık geçmişin mirasıdır, ahlakçılık geleceğin etkinlik alanını yönetir. Biz duraksıyoruz. Yorgun, alaycı, hayal kırıklığına uğramış. İçinde yaşadığımız an ne zor bir köprü oldu! Boş ve görünmez olmamak için ne çok, ne çok gezilere çıkmak zorundayız.

IX

Muhteşem Gatsby'den, s. 2: "Geçen güz doğudan döndüğümde tüm dünyayı sonsuza dek üniformalı ve belirli bir ahlaksal esas duruşta görmek istediğimi duyumsadım: Artık insan yüreğine gürültülü patırtılı ve bir anlık ayrıcalığı olan geziler istemiyordum."

- Başka bir “doğu” ama önemli değil. Alıntıya uygun.
 - Fitzgerald, New York’u kastediyordu. Çin’i değil.
- (“Alıntıların modern işlevinin bulunuşu” konusunda pek çok şey söylenebilir; Hannah Arendt bunu, “Walter Benjamin” denemesinde Walter Benjamin’e atfetmiştir.
 - Gerçekler:
 - bir yazar
 - zeki bir kişi
 - bir Alman [yani Berlinli bir Yahudi]
 - bir göçmen
 - 1940’ta Fransa-İspanya sınırında öldü
 - Benjamin’e, Mao Zedung ile Godard’ı da ekleyin.)

“Geçen güz doğudan döndüğümde tüm dünyanın...” Neden dünya bir ahlaksal esas duruş içinde olmamalı? Zavallı, yaralı dünya.

Amerika’da ölen Avusturya Yahudi’si adsız bir göçmen bilgenin ikinci alıntısının birinci yarısı: “Aslında çağımızın sorunu kelimenin tam anlamıyla insandır; bireylerin sorunları solup gitmekte, hatta yasaklanmaktadır, ahlaksal açıdan yasaklanmaktadır.”

Ben Çin’e gitmekle yalınlaşmaktan korkuyor değilim. Gerçek yalındır. Fabrikaları, okulları, kolektif çiftlikleri, hastaneleri, müzeleri, barajları görmeye götürecekler beni. Yemekler ve baleler olacak. Hiç yalnız kalmayacağım. Sık sık gülümseyeceğim. (Çince anlamasam da.)

Kimin olduğu belli olmayan alıntının ikinci yarısı: “Bireyin kişisel sorunları tanrıları güldürüyor. Tanrılar insanlara acımamakta haksız değiller.”

Başkan Mao, “Bireycilikle savaşınız,” diyor. Ahlak ustası.

Bir zamanlar Çin şu konularda aşırı inceliğı simgelerdi: seramik, zulüm, astroloji, nezaket, yemek, erotizm, manzara resimleri, yazılı belirtiler ile düşünce arasındaki ilişki. Şimdi Çin aşırı yalınlaşmayı simgeliyor.

Çin’e gideceğim günün arifesinde hayal edince beni yıldırmayan şey, hep iyilikten söz edilmesi. Tanıdığım herkeste yakaladığım o *fazla* iyi olma kaygısını paylaşmıyorum.

- Sanki iyilik beraberinde bir enerji kaybı, bireysellik kaybı getiriyormuş gibi;
- erkeklerde cinsel güç kaybı.

“İyi erkek geç tükenir.” Amerikan özdeyişi.

“Bir insan için ufak bir iyilik yapmak güç değildir. Güç olan insanın yaşam boyu iyilik yapması ve hiç kötülük yapmamasıdır...” (*Başkan Mao Zedung’dan Alıntılar*, Bantam ciltsiz baskı, s. 141.)

Baskı altındaki ırgatlar ve cariyelerle dolu bir dünya. Acımasız toprak sahipleriyle. Kollarını kavuşturmuş, uzun tırnaklarını giysilerinin geniş kolları içine saklamış yüksek rütbeli, kendini beğenmiş kişilerle. Kızıl Yıldız Çin’in üzerinde yükseldikçe tümü barışçı kutsal kız ve erkek izcilere dönüşüyorlar.

Neden iyi olmayı *istememeli*?

Ama iyi olmak için insan daha yalın olmalı. Kaynağa dönermişçesine yalın, büyük bir unutuş içindeymişçesine yalın.

X

Bir kez babam ve A. çocuğu (ya da çocuklarını) görmek için Çin'den Amerika'ya dönmek üzere trene binmişler. Trans Sibiryâ Demiryolları'nda yemek vagonu olmayan bir trende on gün, yemekleri kompartımanlarındaki tüp-te pişirmişler. Yalnızca bir nefesçik duman babamı astım krizine soktuğundan, sigara içmek için A. koridorda epeyce zaman geçirmiş olmalı.

- Bunu yakıştırıyorum. A. bana böyle bir şey hiç anlatmadı ama aşağıdaki anekdotu anlattı.

Stalin'in Rusya'sını geçtikten sonra tren Bialystok'ta, A. on dört yaşındayken Los Angeles'ta ölen annesinin doğum yerinde durunca A. trenden inmek istemiş; ama 1930'larda yabancılara ayrılmış vagonların kapıları mühürlü olurmuş.

- Tren istasyonda birkaç saat durmuş.
- Yaşlı kadınlar ılık kvas ve portakal satabilmek umuduyla buzlu pencere camlarına vuruyorlarmış.
- A. ağlamış.
- Annesinin uzaklarda, doğduğu topraklara ayak basmak istemiş. Bir kez olsun.
- İzin vermemişler. (Bir kez daha trenden bir dakikalığına inmek için izin isterse tutuklanacağını söylemişler.)
- Ağlamış
 - Bana ağladığını söylemedi. Ben biliyorum. Onu görüyorum.

Duygudaşlık. Yitiklerin mirası. Kadınlar kindarlaştırmadan söz etmek için bir araya toplanıyorlar. Ben kindarlaştırmıştım.

Neden iyi olmak *istememeli*? Yürek değişikliği. (Yürek, en egzotik yer.)

Eğer A.yı bağışlarsam özgürleşeceğim. A. bunca yıldır annesin hâlâ bağışlamadı. Öldüğü için. Ben babamı bağışlayacağım. Öldüğü için.

— David babasını bağışlayacak mı? (Ölüm konusunda değil.) Kararı kendisi verecek.

“Bireylerin sorunları solup gidiyor...”

XI

İçimde bir yerlerde çok uzağım. Her zaman (biraz) öyleydim. Her zaman.

- doğulu bir uzaklık mı?
- onur mu?
- acı çekme korkusu mu?

Acı çekme konusunda üstüme yoktur.

A. babamın artık hiç geri gelmeyeceğini bana 1939 başlarında, Çin'den Birleşik Amerika'ya döndükten ancak birkaç ay sonra söyleyebildi. O sıralar, arkadaşlarımı Çin'de doğduğuma inandırdığım ilkokul birinci sınıfı bitirmek üzereydim. A. oturma odasına gelmemi istediğinde ciddi bir durum olduğunu anlamıştım.

- Brokar kanepenin üzerinde nereye kıpırdasam beni rahatsız eden Budalar vardı.
- A. kısa kesti.
- Uzun uzun ağlamadım. Bu yeni olayı arkadaşlarıma nasıl haber vereceğimi hayal etmeye başlamıştım bile.
- Dışarıya oynamaya gönderildim.

— Babamın gerçekten öldüğüne inanmamıştım.

Sevgili A., telefon edemem. Altı yaşımdayım. Benim acım senin ilgisizliğinin ılık toprağına kar taneleri gibi düşüyor. Sen kendi acını içine çekiyorsun.

Acı olgunlaştı. Ciğerlerin tökezledi. İstémim güçlendi. Çöle gittik.

Cocteau'nun *Le Potomak*'ından (1919 baskısı, s. 66): "*Il était, dans la ville de Tien-Sin, un papillon.*"¹

Babam, Tientsin kentinde bir anlamda terk edildi. Çin'de ana rahmine düşmek daha çok önem kazandı.

Şimdi Çin'e gitmek daha da önemli görünüyor. Tarih şimdi benim kişisel ve bireysel nedenlerimi birleştiriyor. Renklerini ağartıyor, yerlerini değiştiriyor, yok ediyor. Dünya tarihinin Napoléon'dan sonraki bu en büyük kişinin uğraşlarına teşekkürler.

Kendinizi kapıp koyuvermeyin. Acı kaçınılmaz değildir. Mao'nun neşe bilimini uygulayın: "Birleşin, uyanık, içtenlikli ve canlı olun" (aynı baskı, s. 81).

"Uyanık olun" ne demek? Kolektif vızılıtdan uzak durup her insanın kendi içinde uyanık olması mı?

— Hepsi iyi, yalnızca çok fazla gerçek biriktirme tehlikesi var.

— "Birleşme"nin zararını düşürün.

1. (Fr.) O bir kelebektir Tientsin kentinde. (Y.N.)

Uyanıklığın ölçüsü, tembel olmamanın ve insanın alışkanlıklarından arınmasının ölçüsüne eşittir. Tetikte olun.

Gerçek basittir, çok basit. Odaklaşmıştır. Ama insanlar gerçeğin ötesindeki besinleri de özlerler. Gerçeğin felsefe ve edebiyattaki ayrıcalıklı çarpıklıklarını. Örneğin.

Ben özlemlerime saygı duyuyorum ve özlemlerimde sabırsızım.

“Edebiyat, bilgiden yana sabırsızlıktır yalnızca.” (Bu, Amerika’da ölen adsız Avusturya Yahudi’si göçmen bilgeden üçüncü ve son alıntıdır.)

Vizem elimde olduğundan artık Çin’e gitmek için sabırsızlanıyorum. Bilmek için. Bir edebiyat çatışmasıyla engellenecek miyim?

Mao Zedung’un, Yan’an ve öbür yerlerdeki konuşmalarına göre edebiyat halka hizmet ettiği sürece böyle bir çatışma olamaz.

Ama biz sözcüklerle yönetiliyoruz. (Edebiyat bize sözcüklere neler olduğunu anlatıyor.) Daha doğrusu biz alıntılarla yönetiliyoruz. Yalnız Çin’de değil başka yerlerde de. Geçmişin aktarılabilirliği bu kadarmış! Bölünmüş cümleler, parçalanmış anılar.

— Anılarım sloganlara dönüştüğü zaman artık onlara gerek duymam. Onlara inanmam.

— Bir başka yalan mı?

— Farkında olmadan söyleniveren bir gerçek mi?

Ölüm ölmez. Edebiyatın sorunları da solup gitmiyor...

XII

Hong Kong'la Çin arasında uzanan Sham Chun Nehri'nin üzerindeki Luhu Köprüsü'nü yürüyerek geçip Kanton'a gitmek için bir trene bineceğim.

Ondan sonra bir komitenin elindeyim. Ev sahiplerim. Benim zarif, bürokratik Virgil'im. Yönümü onlar denetleyecek. Neyi görmemi istediklerini, neyi görmemi uygun bulduklarını onlar biliyorlar. Onlarla tartışmayacağım ama bana eklemek istediğim önerileri sorduklarında onlara şunu söyleyeceğim: Ne kadar kuzey olursa o kadar iyi. Daha yakına geleceğim.

Soğuktan nefret ederim. Çöl çocukluğum beni sıcağa, tropikal kuşağa ve çöle serkeş bir âşık kıldı; ama bu gezi de soğuğa gerektiğince dayanıklı olmak istiyorum.

— Çin'in soğuk çölleri var. Gobi Çölü gibi.

Efsanevi gezi.

Adaletsizlik ve sorumluluk bu denli keskinleşmeden önce efsanevi geziler tarih dışı yerlere yapıldı. Cehenneme örneğin. Ölüm ülkesine. Şimdi bu tür geziler tarihle sınırlandırılıyor. Efsanevi geziler gerçek insanların tarihleriyle ya da insanın kendi kişisel tarihiyle kutsanmış yerlere yapılıyor.

Sonuç kaçınılmaz olarak edebiyattır. Bilgiden de daha fazla.

Birikim için yolculuk. Ruhun sömürgeciliği, herhangi bir ruhun, ne denli iyi niyetli olursa olsun

— Ne denli erdemli, ne denli iyilik eğiliminin de olursa olsun.

Bilgiyle edebiyat arasındaki sınırdaki ruhun orkestrası yüksek tonda bir füge başlar. Gezgin şaşırır, titrer. Kekeler.

Paniğe kapılmayın. Ama ne yerli ne sömürgeci olarak geziyi sürdürmek ustalık ister. Anlamak için yolculuk. Hafiflemek için yolculuk. Ben yanıma yalnızca küçük bir valiz alıyorum. Ne yazı makinesi ne fotoğraf makinesi ne ses alma makinesi. Geri dönerken yanımda ne denli şık olursa olsun. Çin objeleri, ne denli çekici olursa olsun hatıralık eşyalar getirme isteğine karşı koyacağımı umut ediyorum, zaten kafamın içinde onlardan o kadar çok var ki.

Çin'e gitmek için ne denli sabırsızlanıyorum! Aslında yola çıkmadan önce bir parçam bu yolculuğu yaptı bile, ülkede dolaştı, sınırlara ulaştı ve geri döndü.

Çin ve Hong Kong arasında uzanan Şam Çun üzerindeki Luhu Köprüsü'nden yürüyerek karşıya geçeceğim. Honolulu'ya giden bir uçağa bineceğim.

- Honolulu'yu da hiç görmedim.
- Birkaç gün kalacağım. Üç yıldır A.yla aramızdaki yazılamamış mektupların, yapılamamış telefon konuşmalarının birikiminden tükendim.

Sonra bir uçağa daha bineceğim. Yalnız olabileceğim bir yere: hiç değilse kolektif vızıltıdan korunmak için. Hatta kendine acıması hiç bitmeyen bireyci yüreğin –gönül rahatlığı ya da ilgisizlikle– nesnelere yüklediği gözyaşlarından.

XIII

Şam Çun Köprüsü'nün iki yakasına da geçeceğim.

Peki ondan sonra? Kimse şaşırmadı. Ondan sonra edebiyat gelir.

- Bilmenin sabırsızlığı
- Özdenetim
- Özdenetimde sabırsızlık

Susmayı seve seve kabul ederdim. Ama yazık ki o zaman pek bir şey bilemem. Edebiyatı yadsıyabilmem için bilebileceğimden kesinlikle emin olmalıyım. Bilgisizliğimi hoyratça kanıtlayacak bir kesinlik.

O zaman edebiyat: gerekirse önce de sonra da edebiyat. Edebiyat beni bu önceden güdümlenmiş gezinin gerektirdiği esneklik ve boyun eğme zorunluluklarından kurtarmaz. Birbirleriyle çelişen pek çok iddia ortaya atılmaktan korkuyorum.

Tek çözüm: hem bilmek hem bilmemek. Edebiyat ve edebiyat olmayan, aynı sözel jestleri kullanarak.

Son yüzyılın romantik denenleri, bir gezinin sonunda her zaman bir kitap yazıyordu. İnsanın Roma'ya, Atina'ya, Kudüs'e –ve daha ötelere– yaptığı gezilerin amacı yazmaktı.

Belki ben de Çin gezime ilişkin kitabı, gitmeden önce yazarım.

KISA KONUŞMALAR

... Cansız uzun saçlar, kızılımsı pırıltılı kahverengi saçlar, yapay görünürlü, oyuncu saç gibi saçlar, onunla ilk tanıştığımız zamanki, yirmi üç yaşındaki saçları (ben on dokuzumdaydım) o zaman boyanmak için çok canlı, şimdi tam aynı rengi tutmak için çok yaşlı saçlar, yorgun bir beden, kalınca bilekli, sivri geniş omuzlu, göğüskafesi utangaç, uylukkemikleri martı kanatları gibi, insanı giyim-siz düşlemeyi içinin çekmeyeceği boş bir beden. Bu, onun giysilerini böylesi süslü püslü, çoğu zaman aristokratik olmasının nedenini açıklayabilir. Ayrı ayrı yaşanmış sonra titiz aşamalarla boşanılmış, fallokratik¹ kara bıyıklı bir koca; Doğu Yakası'nda bulanık bir mafya patronluğu altında, şaşılacak kadar iyi işleyen bir lokanta sahibi; başka birer ana babadan doğmuş gibi lepiska saçlı iki çocuk, çimenlikli yatılı okullara güvenle atılmış. "Temiz hava için," diyor Julia.

Central Park'ta, güz, birkaç yıl önce. Bir çınarın altına uzanmışız, bisikletlerimiz yan yana yatırılmış –Julia'nın kendi bisikletiydi (bir zamanlar düzenli bisiklete

1. "Fallus" sözcüğünden türetilen ve erkek egemenliği anlamına gelen fallokrasiye uygun olmak. (Y.N.)

binerdi) benimki kiralanmıştı- Julia, son zamanlarda şunları yapmak için çok az zaman bulduğunu kabul etti: Japon güreşi kursuna gitmek, yemek pişirmek, çocuklara telefon etmek, aşk serüvenlerini sürdürmek. Ama düşünmek için dünyanın tüm zamanına sahipmiş gibi görünüyordu; saatlerine ve günlerine.

Düşünmek?

"Örneğin..." dedi, yere bakarak. "Bu yaprakla," -bir yaprağı gösterdi, sonra hemen yanındaki, sararmaya başlamış, çürümüş tepesi öbürünün sapına neredeyse dikey yaprağı işaret etti- "şu yaprağın ilişkisini düşünmeye başlayabilirim. Niye öylece orada duruyorlar? Niye başka biçimde değil?"

"Oyununa katılacağım. Çünkü ağaçtan öyle düşmüşler."

"Ama aralarında bir ilişki, bir bağlantı..."

Julia kardeşim, varlıklı yoksulum, delisin sen. (Çılgın bir soru; sorulmaması gereken bir soru.) Ama bunu söylemedim. Dedim ki: "Kendine yanıtlayamayacağın sorular sormamalısın." Sustu. "Böyle bir soruyu yanıtlayabilsen bile yanıtladığını bilemezsin."

Bak Julia. Dinle Peter Pan. Yapraklar yerine -bu delilik- insanları al. Hiç kuşkusuz bugün öğleden sonra saat ikiyle beş arasında, seksen dört Vietnam gazisi, penceresiz bir ofisin önünde yardım çeklerini almak için sıraya girmiş beklerken, on yedi kadın da Park Caddesi'nde bir cerrah ininde eflatun branda bezinden iskemlelere oturmuş, göğüs kanseri muayenesi için sıra bekliyor olacaklar. Ama bu iki olay arasında bağlantı kurmaya çalışmanın hiç yararı yok.

Yoksa var mı?

Julia benim neler düşündüğümü sormadı. Şunun gibi:

Yanlış Olan

Herkesin akciğerlerine kahverengimsi sarı, yapışkan bir madde yerleşmiştir, bu fazla sigara içmekten ve tarihten gelir. Göğüs çevresinde dar bir geçit, her yemeğin ardından mide bulantısı.

Yapısı zaten zayıf olan Julia son zamanlarda daha çok kilo kaybetmeyi başardı. Geçen hafta bana yalnızca kahve ve ekmeğin kendisini hasta etmediğini söyledi. "Yo, hayır!" diye bağırdım. Telefonda konuşuyorduk. O akşam Julia'nın içi kokan boş buzdolabını teftişe gittim. Plastik kaptaki rengi değişmiş hamburgeri atmak istedim, izin vermedi. "Artık tavuk bile ucuz değil," diye söylendi.

Nescafé hazırladı, oturma odasındaki kilime bağdaş kurup oturduk. Onun son âşığının, şu haşin olanın öykülerinden sonra Lévi-Strauss'un, tarihin sona erdiği görüşünü tartışmaya geçtik. Ben sonuna dek sadık, tarihi savundum. Julia'nın hâlâ gösterişli kaftanlar giyip akciğerlerine Balkan Sobranie tütünü ikram etmesine karşın, yemek yememesinin bir başka nedeni de çok cimri olmasıydı.

Giderek yoğunlaşan kat kat acıların birinde Julia evden dışarı çıkmayı artık "hiç" istemeyebilir; ama evden "sık sık" dışarı çıkmak da artık çok kişinin içinden gelmiyor.

Bu kent ne bir orman ne gökyüzündeki ay ne de Grand Hotel. Uzak çekimde kozmik bir duman ve kanyan enerjiler yığını. Yakın çekimde oldukça okunaklı baskı bir şema, çirkin yollardan oluşan transistör bir labirent. Astımlı ses kayıtları için bir bilgi bankası. Yurttaşların ancak bazılarının büyümeye ve duyulur olmaya hakkı var.

Taşıdığı koyu kahverengi alışveriş torbasından daha da koyu kahverengi bir palto giymiş, elli beş yaşlarında siyah bir kadın, bir taksiye atlayıp göğüs geçirerek, "143. Sokak'la St. Nicholas," diyor. Susku. "Tamam mı?" Saçlı sakallı, suskun genç sürücü, taksimetreyi açtıktan sonra siyah kadın alışveriş torbasını şişman dizlerinin arasına yerleştirip ağlamaya başlıyor. Plastik bölmenin ardından Esav¹ onu işitebiliyor.

Ne kadar çok insan varsa, duymazdan gelinecek o kadar çok ses var.

Bu siyah kadın, on yıl önce St. Nicholas Caddesi'nde altı bira ve biraz makarna salatası alırken iki çocuğunu ve iki odalı evinin bir kısmını yangında kaybeden, Julia'nın (her pazartesi sabahı gelen) gündelikçisi Doris olabilir pekâlâ. Ama eğer bu Doris ise, evinin neden o kadarı yandı da daha fazlasını değil, neden o iki beden televizyonun önünde tam o açıda yan yana yatıyordu, diye kendi kendine sormaz. Ve eğer bu Doris ise bugün kesinlikle pazartesi değildir. Miss Julia'nın günü değildir; çünkü taşıdığı kahverengi kâğıt torbanın içinde daha bugün yedi odalı evini temizlediği kadının kullanılmayan eski giysileri var, oysa Julia giysilerinin hiçbirini atmaz ve başkalarına vermez.

İnsanın giyinmesi kolay değil. Paskalya'da Bloomingdale'in üçüncü katındaki butik bölümünde bomba patladığından beri büyük mağazalardan içeri girerken müşterilerin üstü aranıyor. Çok damarlı kent!

1. İshak ve Rebeka'nın büyük oğulları Yakup'un ikiz kardeşi; Edomların atası. Avdan yorgun ve aç döndüğü bir gün, yemek karşılığında ilk oğulluk hakkını Yakup'a veriyor. (Ç.N.)

Eğer bu Doris, Julia'nın Doris'i değilse belki Doris II'dir; (1965'te Hunter Koleji bitirmiş) kızı büyümüş, şimdi annesi yaşında, yalnızca daha şişman, adaleli şişman ve varlıklı bir kadınla yaşıyor. Roberta Jorell'la; Siyah Sanatlar Kraliçesi, uluslararası ünlü monologcu ozan, set desinatörü, film yapımcısı, ses eğitimcisi, Jorell Beden Bilinci, Hareket ve İşlevsel Uyum Sistemi'nin yaratıcısı, üçüncü sınıf vudu ayini yöneticisi. Doris II de bir hizmetçidir. Roberta Jorrell Siyah Tiyatro Enstitüsü sahne amirliğini, Dakar, Cap Haïtien ve Philadelphia Jorrell emlak holdinglerinin muhasebeciliğini, R.J. ve Bertrand Russel arasındaki iki ciltlik yazışmaların okuyuculuğunu ve daktilografliğini yapmakta, hiç kimsenin, hatta kocasının bile Miss Jorrell'dan başka türlü hitap etmeye cesaret edemediği bu kadına çağrılı beden servisi vermekte olan kızından İncil'deki sürgünlük dönemi kadar uzun bir yedi yıl süresince haber alamıyor.

Taksici, Doris'i –eğer bu kadın Doris ise– 143. Sokak'la St. Nicholas'a götürdükten sonra 131. Sokak'ta kırmızı ışıktaki durunca koyu renk üç erkek çocuğu –ikisi on bir, birisi on iki yaşında– sürücünün boğazına bir bıçak dayar, parasını alırlar. Sürücü, “görevde değil” işaretini yakarak Batı 55. Sokak'taki garajına döner, Coca-Cola makinesinin uzağındaki bir köşeye sığınıp biraz duman çeker.

143. Sokak'la St. Nicholas'a bıraktığı kadın Doris değil de Doris II ise sürücü soyulmaz, ânında 173. Sokak'la Vyse Caddesi'nde bir müşteri alır. Ama yolunu yitirmenin, hiç geri dönememenin korkusu içindedir. Kıvranan, denetlenemeyen kent! Morrisania ve Hunts Point'te, kent çöp toplama hizmetlerinin durdurulduğu yıllardan beri sokaklarda başıboş dolaşan köpekler kurnaz bir biçimde çakallara dönüşür oldular.

Julia yeterince yıkanmıyor. Acı çekmek kötü kokuyor.

Birkaç gün sonra kahverengi bir alışveriş torbası taşıyan orta yaşlı siyah bir kadın Greenwich Village metro istasyonundan dışarı çıkar ve yanından geçen ilk orta yaşlı beyaz kadına yaklaşıp, "Affedersiniz hanımefendi, bana Kadınlar İslahevi'nin yolunu tarif edebilir misiniz?" der. Bu siyah kadın Doris III'tür. Yirmi iki yaşındaki biricik kızı bir vesaire olduğundan dolayı çarptırıldığı hapis cezasının üçüncü doksan gününü doldurmaktadır.

Biz kullanabileceğimizden daha fazlasını biliyoruz. Şu benim kafamın içindeki şeylere bakın. Roketler ve Venedik kiliseleri, David Bowie ve Diderot, *nuoc mam*¹ ve Big Mac'ler, güneş gözlükleri ve orgazmlar. Kaç tane gazete ve dergi okuyorsunuz? Benim için bunlar, komşularım için şeker, Quāālude² ya da çılgılık tedavisi neyse odur. Ben günlük hakkımı evime yakın Broadway'deki tahta ilaç kutusu içindeki kör gazete bayisinden değil, 110. Sokak'ta bir tütüncü dükkânı işleten Lincoln Tugay'ın küskün Vietnam gazisinden alıyorum.

Öte yandan yeteri kadar bile bilmiyoruz.

İnsanların Yapmaya Çalıştıkları

Tüm çevremizde benim görebildiğim kadarıyla insanlar sıradan olmaya can atıyorlar. Bu büyük bir uğraş gerektiriyor. Genellikle daha güven verici sayılan sıradanlığa eskiye oranla giderek daha az rastlanıyor.

1. (Vietnamca) Balık sosu. (Y.N.)

2. Metakuanol içeren sakinleştirici markası. (Y.N.)

Julia dün temizlenen çamaşırları almaya aşağı ineceğini bildirmek için bir saat öncesinden bana telefon etti. Onu kutladım.

İnsanlar dış görünüşle ilgilenmeye çalışıyorlar. Silahsız erkekler gözlerine parıltılı maskaralar sürerek caka satıyorlar. Herkes bir tür ahlaksal ağın içinde.

İnsanlar aldırmamaya çalışıyorlar, çok fazla aldırmamaya. Korkmamaya.

Doris II'nin kızı –görkemli, pervasız– Roberta Jorrell'ın krep yapmak için yoğurduğu mısır ununun kalıntılarını temizlemek üzere iki elini bileklerine dek kaynar yağa sokup hemen ardından hamuru ve ellerini kaynayan yağdan çıkarmasına tanık oldu. Ne bir acı ne bir iz. Roberta yirmi saat durmadan çalınan davullarla, şarkılarla, eğilip bükülmeler ve el çırpımlarla kendini bu törene hazırlamıştı; teneke kapta kutsal tuzlu su dolaştırıldı, yudumlandı, Roberta'nın kollarına ve bacaklarına keçi kanı sürüldü. Törenden sonra aralarında Roberta Jorrell'ın kocası Henry ve Doris II'nin kızının da bulunduğu dört izleyici Pétionville'deki otelin özel dairesine dek Roberta Jorrell'a eşlik ettiler. Bu gezide Henry'nin aynı katta kalmasına izin yoktu. Miss Jorrell yirmi saat uyuyacağını ve hiçbir nedenle uyandırılmamasını buyurdu. Doris II'nin kızı Miss J.nin kanlı giysilerini yıkadı, sonra hasır bir tabureye yerleşti ve yatak odasının kapısının dışında beklemeye başladı.

Julia'yı benimle oynasın diye (tanıştığımızdan bu yana on beş yıl geçti) kenti görsün diye dışarı çağırmaya çalışıyorum. Değişik günlerde ve gecelerde ona Brooklyn'de paten yarışı, köpek gösterisi, F.A.O. Schwartz¹, Staten

1. Amerika'nın en eski oyuncak şirketi. (Y.N.)

Adası'nda Tibet Müzesi, kadınların bir gösteri yürüyüşü, yeni bekârlar barı, Elgin'de gece yarısından şafağa kadar açık sinemalar, Yukarı Park Caddesi'nde pazar günlerinin La Marqueta'sı¹, bir şiir okuma günü, herhangi bir şey öneriyorum. Hep reddediyor. Bir kez onu eski Met'te sahnelenen *Pelléas et Mélisande*'ye götürdüm ama arada çıkmak zorunda kaldık; Julia tir tir titriyordu – sıkıntıdan, diye diretti. Perde açıldıktan birkaç saniye sonra, birinci şahnedede karanlık bir orman aydınlanmaya başlayınca yanlış bir şey yaptığımı anladım. Derin bir kuyuya tehlikeli bir biçimde eğilen kahraman inliyordu: "*Ne me touchez pas! Ne me touchez pas!*"² Kadının ilk sözleri bunlardı. Kurtarıcısı olabilecek iyi niyetli –aynı kertede yitik– yabancı, kahramanın uzun saçlarına istekle bakarak geri çekiliyor. Julia ürperiyor. Ders: *Mélisande*'yi, *Pelléas et Mélisande*'yi görmeye götürme.

Cezaevinden çıktıktan sonra Doris III'ün kızı eski yaşamına son vermek istiyor. Ama parası yetmiyor. Her şey çok pahalalmış. Tavuktan (kanatları ve katısı bile) Lyle'nın annesinin Park Bernet müzayedesinde 18.000 dolar fiyat verdiği, 1930'ların önde gelen bir terzisinin bir zamanlar sahip olduğu Coromandel perdesine kadar.

İnsanlar paralarını dikkatli harcıyorlar. Yemek sevenler –bu kategori pek çok insanı içine alır ve Julia'yı dışında bırakır– artık hafta sonu alışverişlerini bir saat içinde tek süpermarketten yapmayıp listelerindeki yiyecekleri almak için neredeyse tüm günlerini harcayarak on dükkânda araştırma yapıyorlar. Onlar da kentte dolaşıp duruyorlar.

1. Kapalı bir pazar alanı. (Y.N.)

2. (Fr.) Bana dokunmayın! Bana dokunmayın! (Y.N.)

Para babaları yatırım yaptıkları cep hesap makinele-
rini şimdi kullanacak yer arıyorlar.

Bir kısım insanlar, Doris II'nin kızı gibi zaten köle durumuna düşmemişlerse, büyücülerin ve şifalı ellerin gazetelere verdikleri ilanları yanıtlıyorlar. "Yavaş yavaş ölürken nimeti gökyüzünden bekleme-
yin. Eğer mutlulu-
ğun büyü-
ğünü şimdi tatmak istiyorsanız Rahip Ike'ı tele-
vizyonda görün ve dinleyin." Ike'ın kilisesi Harlem'de değil, yineleyeyim, Harlem'de değil. Binasız yeni kiliseler batıdan doğuya göçüyor. İnsanlar şeytana tapıyorlar. Modern Sanat Müzesi'nin batısında 53. Sokak'ta Lyle'yı andıran sarışın, kabarık saçlı bir çocuk Process Church of Final Judgment'a¹ ilgimi çekmek istiyor. "Process'i hiç duydun mu?" "Evet," deyince sanki "hayır" demişim gibi konuşmasını sürdürüyor. Eğer durup onunla konuşursam beş otuz gösterisine yetişemeyeceğim, elindeki dergiye bir buçuk dolar uzatıyorum. Müzenin döner kapısından içeri girinceye dek peşimi bırakmıyor. Bana Process'in yoksul çocuklar için düzenlediği parasız sabah kahvaltısı programlarını anlatıyor. Gerçekten ne kahvaltılık programları! Küçük çocukları yediklerini düşünüyorum.

İnsanlar yatak odalarındaki başarılarını video kasetlere çekiyorlar, kendi telefon konuşmalarını banda alıyorlar.

12 Kasım'da yaptığım iyi bir iş: Üç haftalık aradan sonra Julia'ya telefon ediyorum. "Merhaba, nasılsın?" Gülererek yanıtladı: "Berbat." Güldüm. "Ben de," dedim. Aslında bu pek doğru değildi. Karşılıklı biraz güldük. Elimdeki alıcı ısındı ve yapış yapış oldu. "Buluşalım ister miy-

1. İsa'nın yanı sıra şeytana da tapan dinî tarikat. (Y.N.)

din?” diye sordum. “Gene sen bana gelir misin? Bugünlerde evden çıkmaktan nefret ediyorum.” Sevgili Julia, ben bunu zaten biliyorum.

Çocuklarını başından attığı için Julia’yı kınamamaya çalışıyorum.

Artık on dokuz yaşında olan Lyle, geçen sabah Broadway’den bir telefon kulübesinden beni aradı. Bana gelmesini söyledim. Yeni bitirdiği öyküsünü getirdi. Yıllardan beri ilk kez bir öyküyü tamamlamıştı. On bir yaşında, henüz bebek sesli, soluk yüzlü, *Partisan Review*’ın Mozart’ı, küçük bir oğlanken yayımlanan ilk öyküleri kadar başarılı değil. Lyle daha o zamanlar bunca asidi alıp geçici bir körlük yaşamamıştı, ülkeyi kat etmek üzere turneye çıkan Rolling Stones’a *groupe*¹ olup iki kez annesi ve babasına teslim edilmemiş, üç kez kendini öldürmeye kalkışmamıştı. Tüm bunlar Bronx Fen Lisesi’ndeki üçüncü yılını tamamlamadan önce olmuştu. Lyle benim yüreklendirmemle öyküsünü yakmamaya karar veriyor.

Taki 183, Pain 145, Turok 137, Charmin 65, Think 160, Snake 128, Hondo II, Stay High 149, Cobra 151 ve daha başka birkaç arkadaşıyla birlikte, Simone Weil’e edepsiz mesajlar gönderiyorlar – Amerikan Yahudi prensesi değil o. Weil onlara, “Acının sonu yok!” diyor. Gençler yanıltıyorlar: “Sen öyle sanıyorsun; çünkü migrenlerin tuttu.” Weil terslenip, “Sizin de migreniniz var ama siz migreniniz olduğunu bilmiyorsunuz,” diyor.

Simone Weil bir “biz”den daha tiksindirici olan tek şeyin bir “ben” olduğunu da söylüyor ve çocuklar metro-lara adlarını yazmayı sürdürüyorlar.

1. (İng.) Rock gruplarını turnelerde takip eden gençler. (Y.N.)

Yumuşatan, Rahatlatan, Yardımcı Olan

Bir insanın anılarını paylaşması tatlıdır. Hatırlanan her şey sevgi dolu, dokunaklı, değerlidir. Hiç değilse geçmiş güvenlidir – biz o zaman bunun böyle olduğunu bilmesek de. Şimdi biliyoruz. Çünkü artık o geçmişte kalmıştır; çünkü biz onu yaşamayı başarmışızdır.

Doris, Julia'nın Doris'i, oturma odasını ölen iki çocuğunun fotoğrafları, oyuncakları ve giysileriyle süslemiştir. Ne zaman onu görmeye gitseniz ilk yarım saati bunları incelemekle geçirmek zorunda kalırsınız. Gözleri kuru, size her şeyi gösterir.

Kentin üzerinden ürpertici bir rüzgâr eser ve ısı düşer. İnsanlar üşür. Ama hiç değilse bu rüzgâr havayı temizler. Nehrin kıyısındaki yolun üzerindeki çatı katımdan katlanılabilir kirlilikteki havaya gözlerimi kısıp bakınca New Jersey üzerinden Ramapo tepelerinin eteğini görebilirim.

Hayır demenin yararı vardır. Bir akşam Julia'nın evine bir kitabı geri alabilmek için uğradığımda psikiyatr olan babası telefon etti. Julia, telefona benim yanıt vermemi istedi; ahizenin ağzını kapatarak fısıldadım: "Cambridge!" Odanın öbür ucundan Julia fısıldadı: "Evde yok de!" Babası yalan söylediğimi anladı. Öfkeyle, "Julia'nın hiç dışarı çıkmadığını biliyorum!" dedi. "Sizin telefon edeceğinizi bilseydi çıkardı," dedim. Julia alaycı gülüyordu –yürek parçalayıcı çocukça bir gülüş– ve ona getirdiğim narı dışlıyordu.

Bir yaşam boyu aynı duyguları taşımanın yararı olur. Yeni Demokratik Koalisyon'un belediye başkanının yeri-

ne atanacak bir aday vekili için Beekman Yeri'nde yapılan bir fon oluşturma toplantısında Queens'deki okul boykotlarından, kontenjandan söz etmek istemeyen yaşlıca bir Yahudi gazeteciyle flört ediyorum. Varşova'dan on beş kilometre uzaktaki *shtetl*'deki çocukluğunu anlatıyor bana. ("Elbette sen *shtetl*'i hiç duymamışsındır. Çok gensin. Yahudilerin yaşadığı bir köydü.") Hiç yanından ayrılamadığı başka bir küçük oğlan varmış. "Onsuz yaşayamazdım. Bana erkek kardeşlerimden daha yakındı; ama biliyor musun, onu hiç sevmedim. Ondan nefret ettim. Ne zaman birlikte oynasak beni deli ederdi. Kimi zaman sopalarla birbirimizin canını yakardık." Geçen ay pembe kulaklı, derbeder bir adamın nasıl büroya girip onu aradığını, masasına yaklaşıp durarak, "Walter Abramson, benim kim olduğumu biliyor musun?" diye sorduğunu anlattı. Yaşlı adamın gözlerine nasıl bakmış, adamın çıplak kafasını, alışveriş torbası bedenini nasıl incelemiş ve birdenbire tanıyıp, "Sen Isaac'sin," demiş. Yaşlı adam, "Tamam, ta kendisiyim," diye yanıtlamış.

Gazeteci, "Düşünebiliyor musun, elli yıl sonra. Açıkçası onu nasıl tanıdım, ben de bilmiyorum. Gözlerindeki bir şeyden değil. Ama tanıdım işte," dedi.

Ne mi oldu? "Birbirimizin kollarına düşüverdik. Ailesini sordum. Hepsinin Naziler tarafından öldürüldüğünü söyledi. O da bana ailemi sordu, ben de hepsinin öldürüldüğünü söyledim... Ve biliyor musunuz, on beş dakika sonra söylediğı her şey beni delicesine öfkeliendirdi. Artık ailesinin tümünün öldürölmesi bana vız geldi. Yaşlı, zavallı bir adam olmasını umursamadım. Ondan nefret ettim." Tir tir titriyordu – dipdiri. "Onu dövmeğ istedim. Bir sopayla."

Kimi zaman duygularımızı tümnden değiştirmek çok yararlı olur. Kanınızın pompalanıp yenilenmesi gibi. Baş-

ka bir insan olmak. Ama sihirle değil. Transseksüelleri mutlu kılan ameliyatın ahlaksal bir eşdeğeri yoktur.

Biraz mizah duygusunun yararı olur. Julia'nın matrak, komik, zeki olduğunu, beni güldürebildiğini anlatmadım. Ondan yükten başka bir şey değilmiş gibi söz ettim.

Kimi zaman paranoyak olmanın yararı vardır. Çevrilen dolapların akla yatkın olması işe yarar, düşmanlarınızı keşfetmeniz, başlangıçta onları yaratmak zorunda kalsanız bile bir rahatlama. Örneğin Roberta Jorrell, Doris II'nin kızına ve yanındaki öteki maaşlı çalışanlara, kendi kurduğu ve hükümetçe desteklenen Güney Philadelphia Zenci Geliştirme Merkezi'nin düşmanlarıyla –beyaz bankerler, Amerikan Tıp Birliği Psikiyatrları, Kara Panterler, polisler, Maocular ve CIA'le– sihirli tozlar, büyüler, Miami sahillerinde Kübalı bir *santera*'nın¹ kutsadığı pürüzsüz yassı çakıl taşları kullanarak nasıl baş edecekleri konusunda ciddi buyruklar vermiştir. Julia'ysa hiçbir düşmanı yok sanıyor – son âşığı karısından ayrılmayı bir kez daha reddedince sevilmediğini hâlâ anlamıyor. Ama sokağa çıktığında –bu giderek seyrekleşen bir olay– arabaların hareketlerini önceden kestiremediği için korkuyor.

Uçuşun yararı olduğu söyleniyor. Dean ve Shirley, Lyle'nın anne babası geçen yıl piyasadan çekilip Florida'nın Sarasota kentinde bir binaya ortak oldu; kent babalarının, kenti turistlere daha çekici kılmak için beş yıl önce kent merkezinde yaptırdıkları park saatlerini kal-

1. Katoliklik ile çoktanrılı Afrika dini Yoruba'nın terkibi olan Santería dininin rahibesi. (Y.N.)

dırmak lehine oy verdikleri bir yerdi burası. Lyle'nın anesiyle babası, Ringling Biraderler topluluğunun doğduğu bu kentte bir yılda en fazla kaç hafta kalabileceklerini bilmiyor; ama hiçbir zaman on yıl geçmemiştir ki emlak fiyatları fırlamasın, öyle değil mi? Evde de o kaçık dâhi oğulları için bir oda hep hazır olacak.

Cinsel seçimlerinizde kendinizi suçsuz hissetmenin –bunu gerçekte kaç kişinin başarabildiği pek belli değildir– yararı olur. Doris II'yi 143. Sokak'la St. Nicholas'a götüren taksici Hunts Point'ten çıkıp daha bildik avcılarının olduğu, iyi aydınlatılmış, ızgara şeklindeki yollara girerek dönüş yönünü bulduktan sonra sarışın, kabarık saçlı, gene Lyle'a benzeyen bir çocuk taksiye biner, "West Sokağı'yla kamyonların orası lütfen," der.

Son zamanlarda cinsel yaşamım çok masumlaştı. Açık saçık bir film gibi olmasını istemiyorum. (Pek çok açık saçık film seyrettiğim için öyle olmasını istemiyorum.)

Birlikte yatalım, birbirimizi sevelim ve birbirimize sarılalım.

Bu arada gerçek Lyle, Karşılaştırmalı Edebiyat 203 ("Sade ve Anarşist Gelenek") dersini gene asarak yatakhane salonundaki televizyonun önüne yayılmıştı. Son zamanlarda giderek daha çok televizyon izliyordu; *Gizli Fırtına*, *Dünya Döndükçe*¹ gibi dizileri seviyordu. Oda arkadaşı delikanlının nazik ve beceriksiz çağrılarını geri çevirmek yerine öğrencilerin verdikleri partilerde de boy gösterir olmuştu. İyi bir kural: Eğer düşünürseniz her parti iç karartıcıdır. Ama bunu düşünmek zorunda değilsiniz.

1. *The Secret Storm* ve *As The World Turns* adlı pembe diziler. (Y.N.)

Dans ettiğim zaman mutluyum.

Bana dokun.

Üzücü Olan

Stalingrad'dan Son Mektuplar'ı okumak, yitenlerin acısını ve en korkunç düşmanların içindeki insancıl soluğu duymak. Eğer çok iyi kulak verilirse hiç kimse korkunç değildir.

Herkesi çılgın bulmak; örnek: hem Lyle'ı hem anne babasını. Ve deliyi özellikle kulak vermeye değer bulmak.

Korkmak.

Gelecek hafta Roberta Jorrell'in New York Üniversitesi'nde yapacağı konuşmadan sonra onuruna verilecek, SoHo'daki şık bir *loft*¹ partisinde Lyle'la tanışacağını bilmek ve Lyle'in okulu bırakıp Jorrell'in gönüllü acemiler ordusuna katılıp gene en az yedi yıl ondan da bir haber çıkmayacağını bilmek.

Herkesin ne denli umutsuz olduğunu duyumsamak. Doris'i, Julia'nın Doris'i evinden çıkartılıyor. Daha yüksek kira verecek parası olmadığı gibi yaşamını çocuklarının göçüp gittiği evde sürdürmek istiyor.

Hükümetin şimdiki yasa uyarınca teybe aldığı ve belirsiz bir süre bankalarda, telefon şirketlerinde, havayollarında ve kredi kartı şirketlerinde sakladığı bilgiyi kullanarak benim hakkımda (en azından toplumsal etkinlik-

1. (İng.) Tavan arası; eski fabrika vb. yapıları dönüştürerek oluşan açık dairelere verilen ad. (Y.N.)

lerim konusunda) benden daha fazla şey bilebileceğini öğrenmek. Gerekirse ben uçakla yaptığım gezilerin çoğunun listesini çıkarabilir, eski çek defterimin koçanını bir çekmecede bulabilirim. Ama dört ay önce sabah saat on birde kime telefon ettiğimi tam olarak hiçbir zaman anımsayamam. Julia'yı aradığımı sanmıyorum.

Başka insanların üzüntülerini dinleme isteğimin artık tükendiğini duyumsamak.

Sahip olduğum güçleri nasıl kullanacağımdan emin olmamak.

Julia bir zamanlar, ona nasıl yardım edileceğini bildiğini iddia eden, eskiden bir duyular dışı algılama araştırmacısı, o sırada ise Kuzey Amerikalı Kızılderili gizem bilimleri uzmanı olan birinin çekiciliğine kapılmıştı. Julia'yı tanıyan çoğu kişi onun kolay incinebilirliği karşısında şaşırıp ona yardım etmeye kalkışır. Julia'nın başkalarına verebileceği tek armağan olan güzelliği de buna yardımcı olur. Sözü geçen büyücü Martha Wooten beyazdı. Westchester'da doğmuş, derli toplu bir tip, kusursuz bir tenisçiydi –daha çok bir beden eğitimi öğretmenine benziyordu– onun Julia'ya iyi gelebileceğini düşünmüştüm; Julia'nın şeytanlarını kovma programı dahilinde ondan bulunayda ayaklarının ve ellerinin üzerinde bir köpek gibi durup ulumaya başlamasını isteyinceye dek. Sonra yeniden Julia'nın düzensiz yaşamına daldım, şeytan kovmaya karşı kendi törenlerimin gösterisine başladım –mantık! Özünü korumak! Aklın karamsarlığı ve iradenin iyimserliği!– böylece Martha Wooten yok oldu, daha doğrusu Big Sur'de yaşayan ve Lady Lambda adıyla Lucifer kültünü sürdüren, derin soluk alma ve biyo-enerjik analizler uygulayan, batının kötülük büyücülerinden birine dönüştü.

Onun büyüsunü bozmaya hakkım var mıydı?

Bir insanın yaşamını değıştirememek. Doris III'ün kızı gene cezaevinde.

Kötü havada yaşamak. Havasız yaşamak. Altınızda basacak yer olmadığını duyumsamak: havadan başka bir şey olmadığını.

Gelecekte Bizi Bekleyen

Şansa kalan. Yinelenen. Bir pazartesi Doris'i, Julia'nın Doris'ini, Julia'nın dairesini temizledikten sonra evine bırakan taksici, 111. Sokak'la İkinci Cadde'de on dört yaşında Porto Rikolu üç erkek çocuğu almak için durur. Çocuklar eğer sürücüyü soymazlarsa 59. Sokak Köprüsü'nün yakınlarında, ara sokaktaki bir bara gitmek üzere taksiye binip sürücüye yüklü bir bahşış vereceklerdir.

Olmadı. 90. Sokak'la Amsterdam Caddesi'nin kesiştiği köşede bir inşaat alanını çeviren çıplak kiremit duvara elle yazılmış okunaklı bir tabela, göz hizasına yapıştırılmıştır: Öldürmeye Son Verin.

Yaralı kent!

Daha canlı olma kurallarının hiçbirinin geçerli olmamasına karşın bu kuralları formüle etmeyi sürdürmek sağlıklıdır.

İşte Goethe ile Eckermann tarafından konulmuş tutucu ve sağlam bir kural: "Her sağlıklı çaba iç dünyadan dış dünyaya çevrilidir." Bunu dumanlı kafalarınıza iyice sokun.

Ama diyelim ki ya da varsayalım ki biz sağlıklı olmak istemiyoruz. O zaman dünyaya ulaşmak için tek yolumuz kalıyor. Sığınmak için dünyaya uçuyormuşuz gibi, dünyayla mutlu olmak.

Aslında bu dünya artık tek bir dünya değil. Bu kentin aslında tabaka tabaka kentlerden oluşması gibi. Kat kat acıların ardında yalnızca zevk isteğiyle bağ kurmaya çalışın; sokakların ve yatakların, cezaevlerinin ve opera binalarının şiddeti içinde bile devinen zevk isteğiyle...

Rahip Ike'ın sözleriyle, "Şimdi mutlu olabilirsiniz." Birbirlerini tanımayan Doris, Doris II ve Doris III, olağanüstü bir rastlantıyla bir pazar öğleden sonra saat üçte Rahip Ike'ın Birleşik Kilise ve Yaşam Bilimi Enstitüsü'nde, Şifa Bulmak ve Mutlu Olmak toplantısında aynı çatı altında buluşuyorlar. Mutlu olma ihtimallerine gelince: Doris'lerin üçü de ikna olmamıştır.

Julia... herhangi biri! Nasılsın? Berbat, evet. Ama güldün.

Kimimiz sendeleyeceğiz ama kimimiz yürekli olacağız. Kahverengi paltolu, kahverengi bavul taşıyan, orta yaşlı, siyah bir kadın bir bankadan çıkar ve taksiye atlar. "Otogara lütfen." Doris II, Philadelphia'ya giden otobüse binecektir. Yedi yıl sonra Roberta Jorrell'la yüz yüze gelecek, kızını geri almaya çalışacaktır.

Kimimiz daha çok korkacağız. Bu arada pek çoğumuz neler olup bittiğini hiçbir zaman bilmeyeceğiz.

Geçmişî deşelim. Her şeye, mümkün olan her an hayranlık duyalım. Ama şimdilerde insanlar geçmişe öyle kindar bir sevecenlikle yaklaşıyor ki.

Eğer ben yemeğe çıkarken uzay giysimi giyersem sen de uzay giysini giyer misin? Dale ve Flash Gordon'a benzeriz belki; ama kimin umurunda? Şimdi herkesin düşündüğü şu: İnsan yalnızca gelecekle ittifak kurabilir.

Gelecekte bizi bekleyen aşağı yukarı aynı. Her zamanki gibi. Ama ben reddediyorum.

Düşün, yalnızca düşün kederli ruh, sen örnek bir yaşam sürdürmeye çalışacaksın. Nazik olmaya, onurlu olmaya, yardımsever olmaya, dürüst olmaya çalışacaksın. Ama kimin yetkisinde?

Bu yolla en çok bilmek istediğin şeyi hiçbir zaman öğrenemeyeceksin. Bilgelik için başka türde eşsiz olan, yoldan sapmış bir yaşam gerekir. Daha fazlasını bilmek için var olan tüm yaşamları kafanızın içinde tasarlayıp sizi hoşnut kılmayan şeyleri ayıklamalısınız. Bilgelik acımasız bir iş.

Ya sevdiklerim? Dostlarımla bensiz yaşamayacaklarına inanmamakla birlikte, yaşamı sürdürmek gene kolay değil; muhtemelen ben de onlarsız yaşayamam.

Eğer biz birbirimize yardım etmezsek, yapmakta olduğumuz binanın yerini unutan biz çılgın ve yalnız duvar örücüleri...

"Taksi!" Çarşamba günü öğleden sonra en kalabalık saatte taksi çağırıyorum ve sürücüye Julia'nın adresini verip olabildiğince hızlı gitmesini istiyorum. Son zamanlarda telefondaki sesinde bir şey... Ama gittiğimde iyi görünüyor. Hatta bir gün önce (geçen yıl yapılan) bir batık çerçeveletmek için dışarı çıkmış, gelecek haftaya hazır olacak. Yerdeki gazete yığınının arasından ele geçirdiğim bir feminist derginin ekini ödünç almak istediğimde, üç kez çabuk geri getirmem gerektiğini söylüyor. Gelecek

pazartesi uğrayacağıma söz veriyorum. Bu küçük şeylerin Julia'nın yaşama tutunduğunun kanıtı olduğuna inancımı pekiştirerek gitmeye hazırlanıyorum. Birkaç dakika daha kalmamı istiyor. Bu onun değişmeye başladığını gösterir, kederden söz etmek istiyor. Eski bir vodvili sufle edermiş gibi gene dünya nimetlerini anlatmaya başlıyorum. Yararı olmuş gibi görünüyor. Çaba harcayacağına söz veriyor.

Benim Yaptıklarım

Sık sık kentten ayrılıyorum. Ama her zaman geri dönüyorum.

Lyle'dan öyküsünü –elbette tek kopyaydı– zorla aldım; onu geri verirsem bana verdiği söze karşın yakacağını biliyordum çünkü. On beş yaşından bu yana yazdığı her şeyi yaktığı gibi. Öyküyü tanıdığım bir dergi yayıncısına verdim.

Akıl öğretiyorum, işlere karışıyorum. Sabırsızım. Tanrı aşkına, yaşamak o kadar da zor değil. Kendime verdiğim öğütlerden bir tanesi: Geleceğin acısını yaşama.

Karşımdaki insanın benim öğütlerimi dikkate almadığını bilmiyorum; ama kendi söylediklerimden hiç değilse ben bir şey öğrendim. Kendime epeyce iyi öğüt veriyorum.

O çarşamba akşamüstü Julia'ya, intihar etmesinin büyük budalalık olacağını söyledim. Benim düşünceme katıldı. Onu inandırdığımı sandım. Bana budalaca bir şey yapmayı umursamadığını göstererek, iki gün sonra tekrar evinden çıkıp kendini öldürdü.

Ben budalaca bir şey yapmayı umursamadan edemezdim. Dostlarıma budalaca bir şey yapacağımı söyle-

sem bile. Gerçekten yaptığım şeyin budalalık olduğuna inanmazdım.

Ruhumu, o çekingen soluğu kurtarmak istiyorum.

Kimi geceler tam Julia kendini nehre atarken onu uzun saçlarından yakalayıp geri çektiğimi düşünüyorum. Ya da onu nehrin içinde görüyorum: Terasımda ayakta durup New Jersey'ye yüzümü vermişim, aşağıya bakıyorum ve onu suyun yüzünde sürüklenirken görüyorum, bir kuş gibi yarı atlayarak yarı sıçrayarak üstüne çullanıp Julia'yı saçlarından yakalayıp nehirde çıkarıyorum.

Julia, sevgili Julia, o kuyuya fazla eğilmeyecektin –iyi niyetli birisi– yanına gelip seni kurtarmaya cesaret edemedi. Hiç değilse sıcak ve sessiz yatağında, seni çok seven suçlu ve beceriksiz insanları sonuna dek çaresiz ve öfkeli bırakarak ölmeliydin.

Sen bulunmadan önce kibirli, kirli Hudson Nehri'nin bedenine ne yaptığını düşünmüyorum.

Julia, balmumu tabut içindeki plastik yüz; nasıl böyle yaşlanabildin? Widener Kütüphanesi'nin merdiven basamaklarında benimle anlamsız bilgiç bir konuşma başlatan yirmi üç yaşındaki Julia'sın hâlâ. İncecik sevimli bir yapmacık içinde; çok çekici; çok dalgın; senden dört yaş küçük olan benden çok daha genç; daha o zaman bile çok yorgun; çok öfkeli; çok etkileyici. Seni dövmek istiyorum.

Dostluğumuzun yükü altında nasıl inledim. Ama ölümün daha ağır.

Yaşamlarının senin kadar dışında olanlar sürüklenip giderken sen neden battın, benim için hâlâ bir gizem.

Diyelim ki hepimiz uyuyoruz, uyanmak istiyor muyuz?

Siz çoğunuz uyurken ben uyanırsam haksızlık olmaz mı? Hak! diye alay ediyorsunuz. Bunun hakla ne ilişkisi var? Herkes kendisi için. Ama ben sizlersiz uyanmak istemedim.

Siz nesnelerin içindeki gözyaşlarınsınız, ben değilim. Siz benim için ağlıyorsunuz, ben sizin için ağlayacağım. Bana yardım edin, kendim için ağlamak istemiyorum. Pes etmiyorum.

Ben Sisypheos. Kayama sınımsız tutunuyorum, sizin zincirlerinize gerek yok. Arkaya geç! Yukarı itele, yukarı, yukarı, yukarı... Ve... aşağı yuvarlanıyoruz. Böyle olacağını biliyordum. Ama işte gene ayaktayım. Bakın! Gene kayayı yukarı çıkarmaya başlıyorum. Beni caydırmaya çalışmayın. Hiçbir şey, hiçbir şey beni bu kayadan koparamaz.

AMERİKAN RUHLARI

Öykü kalabalık, şehirlerarası otobüs garajını andıran ama daha derli toplu bir yerde başlıyor. Ana kişi, kusursuz beyaz, Protestan kökenli, gözüpek bir genç kadın, düzgünce bir yapısı var. Tek göze görünür kusuru adına yansımış: Bayan Yassıyüz.

Kendisine yöneltilen mekanik bakışlardan serseme dönen Bayan Yassıyüz, cinsel avcılık mesleğine girmeye karar verdi. Ben Franklin ve Tom Paine'in ruhları kulağına boğuk bir sesle, "Aman dikkat, sakın, yasak," diye fısıldadılar.

Bayan Yassıyüz eteklerini kaldırdı. Herkesin birden soluğu kesildi. Sonra kalabalık tekdüze bir tonda, "Seks yok, seks yok," diye söylenmeye başladı. "Bu yüzle kim insanın içinde istek uyandırabilir?"

Kadın arkasını ak çinili bir duvara dayayarak yüreklice mırıldandı: "Beni deneyin." Kalabalıktakiler kıllarını bile kıpırdatmadan onu alaya almayı sürdürdüler.

O sırada beyaz golf pantolonu, kareli gömlek giymiş, tek cam gözlük takmış Bay Müstehcenlik sekerek içeri girdi. Şehvet dolu gözlerle Bayan Yassıyüz'e bakıp, "Sizin sorunuz beyler," dedi, kadının naylon bluzunun düğmelerini bile çözmek zahmetine katlanmadan yırtıp açarak, "İlkelere sahip kişiler olmanız. Estetiğe aşırı bağ-

lısınız, kusurunuz bu.” Bayan Yassiyüz’ü önemseydiğini belirterek onu öne doğru itti. Kadın şaşırarak baktı, gözkapakları heyecanla titredi. Bay Müstehcenlik, kadının sol memesini avuçlayıp şaşkına dönen seyircilere gösterirken, “Kumru yavrusu gibi yumuşacık,” diye ekledi.

Güçlü kuvvetli genç bir erkek –adı Jim– kalabalıktan sıyrılarak, “Biliyorsunuz, ben onun kocasıyım,” dedi. “Bayan Yassiyüz kızkılık adıdır. Kendi çevremizde o, yalnızca Bayan Jim Johnson’dır. Onurlu bir eş, üç çocuk anası, Green Grove Okulu’nun –çocuklarımız o okula gider– Okul Aile Birliği Başkan Yardımcısı, bölgedeki Seçmen Kadınlar Derneği’nin raportörüdür. Dokuz kadar King Korn alışveriş kuponu kitabı, 1962 model bir Oldsmobile arabası vardır. Annesi, yani kaynanam, bu yaptığınızı yanınıza koyarsam öfkeden delilere döner.” Duraksadı. “Bu yaptığınızı yanınıza koyarsam Bay Müstehcenlik, efendim.”

Bay Müstehcenlik, “Böylesi daha iyi,” dedi.

Bayan Yassiyüz, kocasına küskün küskün seslendi: “Yararı yok Jim. Ben değiştim. Eve dönmüyorum.”

Bir çift kır atın çektiği savaş arabasına benzeyen bir araba, buzlu camların önünde durdu. Kendini arabanın koltuğuna atan Bay Müstehcenlik, reddedilmeyi hiç kabul etmeyeceğini belirten bir jestle Bayan Yassiyüz’ü yanına aldı. Onlar hızla uzaklaşırken nal seslerinin arasından inlemeler ve kıkırdamalar duyuluyordu.

* * *

Kendi çevresinde Bayan Yassiyüz –eski Bayan Johnson– sokağın en temiz çöplüğüne sahip olmakla tanındı. Ama Bay Müstehcenlik’in onu getirdiği bu yerde hiçbir şey bildiği sağlık kurallarına uymuyordu. Çürümeye yüz tutmuş şeftaliler yarısı yendikten sonra yere, beyaz

boyalı parkelere rasgele atılmıştı. Resmî yazışmalarda kullanılan büyüklükte gök mavisi kâğıtların üzerine kadın, erkek cinsel organları çizilmiş, sonra buruşturulup odanın bir köşesine fırlatılmıştı. Hiç değiştirilmeyen Şam işi masa örtülerine şarap lekeleri yayılmıştı. Marlon Brando'nun, üzerine soluk ruj lekesi bulaşmış bir magazin fotoğrafı, dolap kapısının içine iğnelenmişti; pencere pervazlarının tozu hiç alınmamıştı; Bayan Yassiyüz dişlerini fırçalamak için ancak günde bir kez zaman buluyordu; yatağın, hele içinden küçük tüyler fırlayan yastığın durumu inanılır gibi değildi.

Bayan Yassiyüz penceresinden okyanus, atlıkarınca, Hurricane adlı bir korku treni –ikişer ikişer ya da ailece deniz kıyısındaki kaldırımlarda başıboş dolaşan– küçük insan karaltıları görüyordu. Mevsim yazdı. Odada sıcağı hiç etkilemeden havayı bulandırarak dönen birkaç yağlı vantilatör vardı. Bay Müstehcenlik'in bayıldığı o keskin beden kokularından arınmayı düşlememekle birlikte Bayan Yassiyüz okyanusta yüzmeyi özledi. Canı pamuk helvası çekince bu özlemi daha kolay giderildi. İsteğini dile getirir getirmez, pamuk helvası kapının önünde bir gazete kâğıdına sarılmış duruyordu. Ama daha helvayı yarisına kadar yemiş, diş gerektirmeyen tutamları neşeyle çekiştirirken Bay Müstehcenlik yatağa atladı. Somya gıcırtiları arasında şekere bulanmış yapışkan karton külah fark edilmeden yere düştü.

Zaman zaman yemeğe gelenler oluyordu. Bay Müstehcenlik, yüzü güneşten yanmış bir grup insana komünizm, özgür aşk, ırk karışımı gibi konuları tartışmak üzere başkanlık etmek için meşe masanın başına kuruluyordu. Kadınların bazıları altın, uzun küpeler takıyorlardı. Erkeklerden bazılarının uzun burunlu ayakkabıları vardı. Bayan Yassiyüz filmlerden yabancılar hakkında bir fikir edinmişti. Bilmediği şey korkunç yemek yeme bi-

çimleriydi; ekmeği parmaklarıyla kocaman parçalara bölmek gibi. Bol sarmısaklı güveçler ve köpüklü tatlılar da midesine dokunuyordu. Yemeklerden sonra bol miktarda ciddi geçirmeler oluyordu. Bayan Yassıyüz neşeyle katılıyordu bunlara.

Bayan Yassıyüz, zaman zaman yemek özlerinin karışımı kadar konuşmaların akışından da rahatsız olmakla birlikte artık Bay Müstehcenlik'e oldukça güven duyuyordu. Konukları ne durumda olursa olsun Bay Müstehcenlik her zaman derli topluydu ve düğmeleri düzenli bir biçimde ilikliydi. Bay Müstehcenlik'e duyduğu güven onun çoğu zaman yanında taşıdığı ve sık sık –yemek masasındayken bile– başvurduğu klasörün içindeki taksir edilmiş kâğıt sayfalarıyla daha da artıyordu. İyi bir belirti, diye düşünüyordu. Burada bir sistem var.

Bayan Yassıyüz konukların içtenlikli ve her zaman eğlenmeye hazır insanlar olduklarını düşünmeye çalışıyordu. Masadakiler alçıdan müstehcen heykelcikleri elden ele dolaştırırken, bitişik sandalyede oturan bir konuk heyecanını göstermek için Bayan Yassıyüz'ün apış arasını dürtebiliyordu. Kimi zaman konuklar arasından bir çift masanın altına gömülüyor; saçları dağılmış, yüzleri al al olmuş ortaya çıkıncaya dek masa sallanıyordu.

Bay Müstehcenlik'in arkadaşlarına kendisiyle gösteriş yapmak istediğini gözlemleyen Bayan Yassıyüz, onlara elinden geldiği kadar dostça davranmaya karar verdi. Günün birinde Bay Müstehcenlik'in istediği her şeyi yerine getirebileceğini umuyordu.

Herkesin Dürüst Abe¹ dediği siyah bir arkadaşı Bay Müstehcenlik'e, "Yanıdaki küçük kadın pek hoş," dedi. Bay Müstehcenlik purosunu altın kaplamalı, doğum kont-

1. Honest Abe; Abraham Lincoln'ın takma adı. (Y.N.)

rol diyaframı biçimindeki kül tablasına silkeleyerek iskemlesine yaslandı.

Doğal bir el işaretiyle, "Al, dene," dedi. Klasöründeki not kâğıdına bir-iki şey yazdı.

Dürüst Abe, çenesini süsleyen saçaklı sakalını sıvazlayarak, "Bilemiyorum," dedi.

Bayan Yassıyüz merak etti. Bu irikiyım, siyah adam, incecik Bay Müstehcenlik'ten korkuyor muydu? Yoksa Bayan Yassıyüz'ü istemiyor muydu?

"Yüzü pek bir şeye benzemiyor..."

Anlaşılmıştı! Bayan Yassıyüz'ün gözlerinin ardındaki yaşlar akmaya hazırlandı.

"Zaten beyaz kadınlar kanıma iyi gelmez. Peygamber böyle söylüyor."

Bay Müstehcenlik, gözdağı verircesine, "Abe!" dedi.

"Peki Bay Müstehcenlik. Yani tamam patron. Yani peki efendim."

Dürüst Abe, yorgun argın, koca göbeğini sofradan kaldırırken peçetesini düşürdü ve kucağındaki ekmek kırıntıları yere saçıldı. "Gel bakalım küçük kadın, elimizden ne gelecek görelim. Sana bir şey olmazsa bana da olmaz." Kıkırdadı.

Bayan Yassıyüz, istekle yerinden kalktı. İçinin hafifçe gıcıklandığını duyumsadı. James Fennimore Cooper ve Betsy Ross'un ruhları kulağına boğuk bir sesle, "Aman dikkat, sakın, yasak," diye fısıldadılar. Vardığı kusursuz çözümdeki son kuşku beneklerini de yok etmek isteyerek, "Bu benim görevim, öyle değil mi?" diye sordu Bay Müstehcenlik'e. "Ulusal irade demek istiyorum. Ulusal amaç. Ulusal varlık."

Bay Müstehcenlik soğuk soğuk, "Ne yapman gerekiyor ya yapmalısın. Ne de olsa bu Amerikan ikilemidir," dedi. Elindeki not kâğıdına bir şeyler yazarak konuklarına döndü.

Dürüst Abe, özenle kahverengi kadife ceketini çıkartıp iskemlesinin arkasına astı, sonra koltuğunun altına yerleştirdiği transistorlu radyonun kayışını çözdü.

Bayan Yassıyüz, demek müzik buradan geliyormuş, diye düşündü.

Birleşme, şeyh çadırı gibi neşeli renkli –mavi, mor, kahverengimsi sarı– havlularla kaplı, beyaz, sert yüzlü bir banyo küvetinde gerçekleşti. Biri düşünceli, hatta belki de saygılı davranarak muslukların üzerine bir Amerikan bayrağı asmıştı. Farklı kokuyorlar, diye gözlem yapabilecek kadar akli başındaydı Bayan Yassıyüz'ün. Ama keskin, hoş bir koku. Gecenin geç bir zamanında sigara almaya bir şekerçi dükkânına gittiğimde ya da sinema balkonunda bir kez, koca bir siyah adam yanıma gelip oturduğunda neden bu denli korkmuştum acaba? (Ama o zamanlar çocuktum.) Haber filmlerinde onları olay çıkarırken ve kendi pis mahallelerini taşlarken görmek insanı ürkütüyor. Sayıları da çok fazla. Onları teker teker tanır ve bir kez gerçekten yaklaşırsanız hiç de o kadar korkunç değiller. Elde edebildikleri tüm hakları, hak ediyorlar, diye sonuca ulaştı.

* * *

Bu gürültülü zevklerin içinde günler geceleri, geceler günleri izlerken Bayan Yassıyüz kimi zaman hâlâ bu adın kendine uygun olup olmadığını merak ediyordu. Ama Bay Müstehcenlik ciddi bir patron olduğunu kanıtladı. Bayan Yassıyüz'ü aynaya yaklaştırmıyordu. Kadının dış görünüşü, yetenekleri ve yazgısı konusundaki sorulara yanıt vermeyi de reddediyordu.

Bayan Yassıyüz, bir demiryolları mühendisinden dul kalıp St. Louis'de yaşayan annesini bir kezcik olsun düşünüp ona bir kartpostal göndermeyi bile akıl etmedi.

Çok, çok ender olarak Jim'i ve üç çocuğunu aklından geçiriyordu. Jim acaba Oldsmobile'i satmış mıydı? İki arabaya gerek duymayacaktı. Ama artık geriye dönüş yoktu.

Bir gün Bay Müstehcenlik'e, "Sende bir güç var," dedi. "Neden insanlar senden korkuyorlar?" Henry Adams ve Stephen Crane'in ruhları kulağına boğuk bir sesle, "Aman dikkat, sakın, yasak," diye fısıldadılar. Soru sormak yasak olamazdı herhalde? Özgür bir ülkede?

"Örneğin Jim'in seninle gelmeme bu denli kolay izin vermesini nasıl başardın?"

Bay Müstehcenlik yanıtlamadı, derinlemesine Bayan Yassıyüz'ün içine girdi. Kadının canlı yüzünü yastıkla kapattı.

Bayan Yassıyüz yastığı attı. Bay Müstehcenlik'in sakin, uzak gözlerine bakarak, "Ya Dürüst Abe, o senden niye korkuyordu?" diye sordu. Hâlâ yanıt yoktu. "Senden daha büyük, yani boyu daha uzun."

Bay Müstehcenlik kadının bedeninin içini gözden geçirirmişçesine ona bakmayı sürdürdü. Bir sezgi rüzgârı esti. Bir yerde bir panjur duvara çarpıyordu.

Bayan Yassıyüz'ün ilgisi dağılmaya başladı. Lamba masası üzerinde biriken soğuk kahveyi yudumlayan sineği izledi. Sonra Bay Müstehcenlik'in yere atılmış koyu renk yeni pantolonunun içindeki etiket gözüne çarptı. Derken acaba Bay Müstehcenlik telefon rehberine adını yazdırmakta zorluk çekiyor mu, diye düşündü.

Bay Müstehcenlik, kadından uzaklaşıp öbür yana dönerken, kadının bedenini hafifçe şekere bulayıp, "Dikkat et!" diye havladı.

"Ediyorum."

"Bana karşı gelme, etmiyorsun."

"Başka şeyler düşünsem ne olur? Her zaman o işi düşüneneğimi kim söylüyor? Zaten düşünmek o işi berbat etmez mi?"

"Bana bak. Bu bir ritmik egzersiz değil," dedi Bay Müstehcenlik.

Bayan Yassiyüz haklılığını pekiştirdi: "Söylediğin şeyin ne olduğunu bilmiyorum ama o da çok zor bir şey değil galiba."

"Bana saflık numarası yapma! Bu insanların hepsini buraya boş yere mi getirdim?"

Gğslerinin üzerinde, uçuşan sineklerin vızıltısıyla kadının çıkardığı hışırtılı soluktan bir koro oluştu. Açık kapının hemen ardındaki holde dört hava teğmeninin briç oynadıkları görünüyordu.

Bayan Yassiyüz karşı koydu: "Ben onları görmemiştim."

Bay Müstehcenlik homurdandı.

"Gerçekten görmemiştim."

Bay Müstehcenlik söylendi: "Sen ocukken çok huy-suzdun galiba."

"Yo, aslında..."

Bay Müstehcenlik yastığı tekrar koydu. Kadın kendini zevke bıraktı. Sorularını başka bir zaman sorabilirdi.

* * *

Bay Müstehcenlik, bir öğleden sonra Bayan Yassiyüz'n bacaklarının arasında eşelenirken, ltfedip boğuk bir sesle kadına sordu: "Bu hayatı seviyor musun?"

"Tanrım, hem de nasıl!" diye haykırdı Bayan Yassiyüz. "Hayatın böyle olabileceğini dşleyemezdim bile."

"Böyle yaşamayı sürdürmek istiyor musun?"

"Kuşkusuz!" Bayan Yassiyüz çocukluğundan beri ne zaman kuşkulu olsa hep "Kuşkusuz!" derdi. Zamansız ve art arda söylenen bu sözcüklerin zincirleriyle kaygılanmış, tir tir titrerken ekledi: "Kim başka tür bir yaşam isteyebilir, düşünemiyorum bile."

Bay Müstehcenlik nemli, buruşuk çarşafların ortasında dimdik oturup kadının kalçalarını okşadı, “Ah tatlım,” diye içini çekti. “Korkarım burada yeterince kaldın. İnsan bu tür yaşamdan başka bir yaşamın olanaksızlığını hiçbir zaman düşünmemeli. Tüm başka yaşamlar düşümlü olabilir, düşlenebilir, hatta olasıdır.”

Bay Müstehcenlik’in tek camlı gözlüğünü sol gözünün üstüne yerleştirdiğini görünce kadın dehşet içinde bağırdı: “Ben ne yaptım?” Bay Müstehcenlik derin cinsel coşumlardaki sorgulamaların dışında tek camlı gözlüğünü hiç çıkarmazdı.

Bay Müstehcenlik, “Eğer yaşamını, insanın bilebileceği en canlı, en renkli –hiç yasak tanımayan– bir cinsel şölende yitirme tehlikesini göze almak istemiyorsan seni artık kendi yoluna göndereceğim. Elbette eline bir tavsiye mektubu vereceğim; ilk hafta geçinebilmen için bir miktar para da.”

Yasak tanımayan cinsel şölen? Uyuşturucu? İşkence aletleri? Sapıklık? Bir metre uzunluğunda yapay falluslar? Başını düşünceli düşünceli önüne eğdi. William James ve Fatty Arbuckle’ın ruhları kulağına boğuk bir sesle, “Aman dikkat, sakın, yasak,” diye fısıldadılar. Bay Müstehcenlik, Bayan Yassiyüz’ün karar vermesini beklerken kadının karnında parmak uçlarıyla anlaşılmaz bir müzik parçasının temposunu tuttu.

Bayan Yassiyüz gözüpek bir kadındı; ama o kadar da gözüpek değil. İnsan eğitime, eğitimi kullanmak için gerek duyardı. Jim’i ölmek için değil, yaşamak için bırakmıştı. Bayan Yassiyüz’e göre sınır denen bir şey olmalıydı; cinsellikte bile. Tüm yaşadığı deneyimlere karşı saf bir yanı ve kendine verdiği belirli bir değer vardı.

Bay Müstehcenlik, tembel tembel kadının göbük çukurunun çevresine açık turuncu, yumuşak bir rujla dışı cinsel organı resmi çizirken sordu. “Yazı tura atalım mı?”

“Zahmet etme, ben gideceğim,” dedi Yassıyüz.

Birisi müzik kutusuna para attı. “Yüreği Olan Biri,” diye düşündü Bayan Yassıyüz, “Beni Severdi.” Bay Müstehcenlik cebinden bir ayna çıkararak kendine hayran olmaya başladı. Önce burun deliklerinin içini inceledi. Sonra midesinde sarkma belirtisi var mı diye yokladı. Bayan Yassıyüz tüm yaşamı boyunca böylesine bir düş kırıklığı yaşamamıştı. Birdenbire kendini korkunç yalnız hissetti, korkunç yalnız.

* * *

Gene de Bayan Yassıyüz bu yerde yalnız olmadığını biliyordu. Burada Bay Müstehcenlik gibi eğitimcilerin buyruğu altında başka Amerikalı kadınlar da vardı. Belki de bu kadınların tümü Bay Müstehcenlik’in buyruğu altındaydı. Bayan Yassıyüz bunu hiç düşünmemeyi yeğledi.

Kış yaklaşıyordu. Okyanusa bakan tüm evler nemliydi. Odasına işçiler dolmuştu. Boya kovaları, kullanılmış sert fırçalar, duvar silme ruloları, yağ tenekeleri, üstlerinde boyalar kurumuş koca koca merdivenler odasını daha da karmakarışık etmişti. Tesis yenileniyordu. Bayan Yassıyüz derin bir kedere kapıldı.

Bay Müstehcenlik’ten ses soluk çıkmadan günler geçti. Bayan Yassıyüz ona borçlu olduğu şeyleri anımsamaya çalıştı. Duyduğu öfkeyi önce arzu sandı. Ama değildi. Kendini hiç de gönül borcu içinde hissetmeyen Bayan Yassıyüz öç almak istiyordu. Bir planı bile vardı. Burada kalanlardan birkaçını kendisiyle birlikte gelmeye ikna edecekti. Bay Müstehcenlik onu buradan kovmak gibi bir kapris yaptığına pişman olacaktı.

Kimi götürecekti? Yalnızca kadınları, diye karar verdi. Erkekleri sürüklemek işi çok karıştırdı. Bayan Yassıyüz daha önce kendini hiçbir zaman bir feminist olarak

görmemişti. Hele Jim'in karısı ve üç çocuk anasıyken. Ama şimdi kendi cinsine sadakat boynuna borç olmuştu. Edith Wharton ve Ethel Rosenberg'in ruhları kulağına boğuk bir sesle, "Aman dikkat, sakın, yasak," diye fısıldıyorlar.

Yoksa başka bir şey mi dediler?

Aynı gece Bayan Yassiyüz sarındığı mavi çiçekli sabahlığın içinde ayaklarının ucuna basarak karanlık koridorlarda yürüyor, kulaklarını kabartıyor ve olanak buldukça anahtar deliklerinden odaları gözlüyordu. Zevkten kıvrılan sahneler duyularına saldırıyordu. Yitirdiği cennet miydi? Öyleyse başka hiç kimse de bu cennete sahip olmamalıydı.

Holde kara saçlı, üstünde bej bir trençkottan başka bir şey olmayan bir genç kıza rastladı.

Kıza gülümseyerek, "Güvenilir birisine benziyorsun," dedi. "Ben de buradan kırıyorum – canıma yetti. Benimle birlikte gelmez miydin? Okyanusta yüzmek, eğlence parkında ahtapota binmek istemez miydin? Düşünsene, canının istediğini yapabilmek ve her an donunu çıkarmak zorunda olmamak?" dedi.

Kız trençkotunun altından göz açıp kapayıncaya dek koyu renk, metal bir şey çıkardı. Bir silah? Bayan Yassiyüz korkuyla geri çekildi. Hayır, bir fotoğraf makinesi. Kız bu soğuk aleti gözüne yapıştırarak şaşkına dönen kadının yakından dokuz fotoğrafını çekiverdi.

"Filmler ancak yarın sabah hazır olur. İstersen sana da birer tane göndereyim."

Bayan Yassiyüz komplosunu gerçekleştirmenin çok uzağında olduğunu fark ederek, "Ama neden bu fotoğrafları çekiyorsun?" diye bağırdı.

"Albümüm için." Bayan Yassiyüz'ün şaşkın bakışlarını görünce ekledi: "Koleksiyonum için."

"Koleksiyonun mu?"

Kız, "Sosyoloji 1046, 'Evlilik ve Aile' için," yanıtını verdi. "Üniversitedeki üçüncü yılım için bir araştırma projesi. Dört kredi."

Bayan Yassıyüz, şaşırmakla birlikte buranın öyle göründüğü gibi gelişigüzel, kuralsız yönetilen bir sığınak olmadığına ilişkin şüphelerinin doğrulandığını kavramıştı. Yoksa büyük bir olasılıkla, inanılmayacak kadar hızlı dikte alan bu sekreter tipli becerikli kızın burada ne işi olduğu nasıl açıklanabilirdi? Bayan Yassıyüz kendini pek rüküş hissetti.

Kız büyük, beyaz dişlerini göstererek gülümseyip koridorun sonuna doğru süzüldü.

"Bekle," diye seslendi Bayan Yassıyüz. "Bir fotoğrafımı istiyorum. Nasıl çıktığımı görmek için."

"Neden olmasın? Yarın sabah. Adını kullanmayacağım. Herkes anonim. Bu, projeyi bilimsel yapar."

Bilimsel! İşte fikir buydu! Neden daha önce düşünmemişti. Her yaygın kurum büyük makinelere gerek duyardı, bu kurum da farklı olamazdı. Tek yapması gereken makinelerin denetimini ele geçirmekti. İşte devrim buydu. Yalnızca güç kullanmak değil, gücün araçlarını da ele geçirmek. Bayan Yassıyüz kazan dairesine koştu. Kısa bir süre önce daireyi su basmıştı. Islanmış küflü kitap yığınları portakal sandıklarının üstünde devrilecekmiş gibi duruyor, çevreye keskin bir idrar kokusu yayılıyordu. Ama bulduğu tek makine her biri değişik görüntüler yansıtan bir dizi televizyon ekranıydı. En tepedeyse dizi ekranlardaki görüntüleri yineleyen bir ana ekran vardı. Üzerinde ekranların durduğu ahşap masada açıp kapama düğmeleri, kadranlar ve manivela kolları vardı. Beyaz, plastik bir kukuletaya bürünmüş hantal bir adam panodaki düğmeleri çevirip kulaklıklarla oynuyordu.

En kötü olasılıktan korkarak bu şüpheli duruma hemen son vermeyi yeğleyip, "Bay Müstehcenlik," diye fışıldadı.

Adam ona bakmadan büyük bir hızla kadranları çalıştırıyordu. Ana ekrandaki derbi yarışı, doğumun son aşamalarında bacakları açık bir kadına dönüştü. Alttaki dizi ekranlardaysa derbi yarışı sürüp gidiyordu.

“Lütfen bana kim olduğunuzu söyleyin. Biliyorum buraya gelmemem gerekirdi.”

Tüm bu görüntülerle rekabet etme durumunda olan Bayan Yassiyüz, adamdan hiç yanıt alamamaktan korktu. Beyaz kukuletalı adam bir düğme çevirdi. Dazlak kafalı dişlek bir eyalet valisinin bir Mason toplantısında yaptığı konuşma, dizili ekranlardan ana ekrana yansdı. Delice derbi yarışının yanındaki ekranda beliren doğum yapan anne daha sakin görünüyordu. Politik konuşma birkaç dakika sürdü. Bayan Yassiyüz’ün içeri girdiğinden beri gözünün takıldığı iki kadın ve *nisei*¹ arasındaki nefis bir erotik sahneyle görüntü silindi.

Bayan Yassiyüz kendini zorlayarak gözünü ana ekrandan ayırdı.

“Bay Müstehcenlik, seni seviyorum,” dedi. Bu beceriksizce bir yalandı.

Yeni çıkan bir deodorant reklamıyla erotik sahne karardı. Ekranla bir an için ilgisi kesilen hareketsiz erkek döndü. Bayan Yassiyüz onu baştan çıkarma özlemi içinde mavi çiçekli sabahlığının düğmelerini titreyerek açtı. Buraya kadar iyiydi: Gözlerdeki (plastik kukuletanın içindeki yüzün görülebilen tek yeri gözlerdi) ilginin tümü kadının üzerinde toplandı. Bir el, Bay Müstehcenlik’inkinden daha ince görünen bir el, Bayan Yassiyüz’ün nemli soğuk kalçalarına uzandı.

Kadın, “Evet, evet,” diyerek ele doğru yaklaştı.

Ama tam o anda reklam bitti. *Nisei* delikanlı ve iki kadın gösterilerine tekrar başladılar. Kukuletalı teknisyen-

1. (Jap.) Ailesi Japonya’dan gelen, kendisi Amerika’da doğup büyüyen kimse. (Ç.N.)

nin zarif eli havada Bayan Yassiyüz'le idare panosu arasında sallandı kaldı. Saniyeler saatler gibi uzayıp geçti. Sonunda makine kazandı: El kadranı yakaladı. Aşağılanmış Bayan Yassiyüz, titreyen uyluklarını sabahlığıyla örtüp odasına döndü.

* * *

Jim'i bıraktıktan bu yana ilk kez iyice ağlayan Bayan Yassiyüz ertesi sabah kapı gürültüsüyle vurulunca kızarmış gözlerle uyandı.

Uzun, gri bir palto ve basık, gri bir şapka giyen adam, "Laura," diye seslendi. "Laura."

Bayan Yassiyüz'e burada hiç kimse hiçbir zaman adıyla hitap etmemişti.

"Bayan Laura Yassiyüz?"

Bayan Yassiyüz korktu ama meraklandı da.

"Kendimi tanıtayım." Adam kabartmalı harflerle yazılı bir kart uzattı. *Müfettiş Jug. Dedektif. Sadece randevıyla,* yazıyordu.

"Şu işi bitirelim Laura." Tanışma törenini sonlandırmış gibi oturdu ama şapkasını çıkarmadı.

Bayan Yassiyüz öfkeyle sordu: "Bana adıyla hitap edebileceğinizi size kim söyledi?"

Adam yatıştırıcı, "Bana bak Laura, seni korkutmak istemiyorum," dedi. "Ne yapmak istediğini çok iyi biliyorum. Ama beceremeyeceksin. Hayır hanımefendi, beceremeyeceksin. Kızlar da burada kalacak, televizyonlar da; sen çekip gitmek zorundasın. Patron sana bunu söylemem için beni çağırdı."

Bir gece önce reddedilmekten tahrik olan Bayan Yassiyüz, Müfettiş Jug çekiciliğinin kanıtı olabilir mi, diye denemeye karar verdi.

"Müzik ister misiniz Bay Müfettiş? Biraz şaraba ne dersiniz?"

“Fena olmaz hanımefendi.”

“Bana Laura diyebilirsiniz.”

Eddie Duchin ve John Philip Sousa’nın ruhları kulağına boğuk bir sesle, “Aman dikkat, sakın, yasak,” diye fısıldadılar, o duymazdan gelerek “En İyi Kırk”ta hızla liste başına tırmanan bir pop ezgisi plağı koydu. Dörtlünün erkeğimsi-kadınımsı sesleri ve elektrikli gitarlarının titreşimi odada yansyordu. Yeniye her zaman uyum sağlayan Bayan Yassiyüz kendinden geçmişti; ama Müfettiş Jug’ın eski kuşaktan olduğu belliydi. Kravatını çekiştirerek, “Şu plağı durdur!” diye bağırdı. “Bu çığlıklara nasıl katlanabiliyorsun?”

Bayan Yassiyüz tatlı tatlı, “Ben seviyorum,” diyerek adamın kucığına yerleşti.

“Hey! Dikkat et.”

Tam o anda gene kapı vuruldu.

Bayan Yassiyüz, “Allah kahretsin,” diye homurdandı.

Sözünde duran kara saçlı kızdı bu; hiç sesini çıkarmadan sarı bir zarf uzattı.

Bayan Yassiyüz zarfı yırtıp açtı ve kendi yüz çizgilerine keyifle baktı. Tanrı’ya şükür işler o denli ileri gitmemişti ve yüzündeki çizgiler öyle edepsizce dışarı fırlamamıştı. Hatta yüz çizgilerinde belki normal bir çıkıntı bile yoktu. Ama yüzünde kesin bir değişiklik olmuştu –küstah ve iddialı bir anlam yerleşmişti– bundan en ufak bir kuşku duyulamazdı. Coşku içinde kara saçlı kıza sarılıp öptü.

Müfettiş, “Kim geldi?” diye seslendi. Bayan Yassiyüz’ün gösterdiği ilgiyi pek umursamayan müfettiş, şimdi kendini yok sayıyorlarmış gibi bir duyguya kapılmaya başlamıştı. Anlaşılan bugün kafasını yalnızca görevine vermeyecekti. Yapmacık bir rahatlıkla sordu: “Neden arkadaşını içeri çağırmyorsun?” Anında Bay Müstehcenlik’in bu kadın hakkında da rapor isteyebileceğini düşündü.

Kız, “Olur,” dedi. Müfettiş Jug’ı başka biriyle paylaşmak isteyip istemediğinden henüz emin olmayan Bayan Yassiyüz’e dönüp bir kez daha açıkladı: “Koleksiyonum için.”

Müfettiş, “Hele bakın hele, ne sevimli iki kadın. Biri biraz daha büyük,” dedi Bayan Yassiyüz’e işaret ederek; Bayan Yassiyüz söze kendisinden başladığına sevinmişti. “Evlilik ve Aile” öğrencisini göstererek sürdürdü: “Öbürü daha genç.” Gene Bayan Yassiyüz’e dönüp, “Biri sarışın,” kıza, “öbürü esmer,” dedi. “Birisinin dizlerinde çukurlar var,” derken okşadığı dizler Bayan Yassiyüz’ündü. “Öbürünün dizleriye bir tenisçininki gibi.” Genç kızın bacaklarının arkasını okşadı. “Birisinde bir ben...”

“Müfettiş Jug!”

Ne yazık ki Müfettiş Jug’ın anatomi sayımı kaba bir biçimde kesildi. Şöminenin yanında kolları büyük bir yarsa kanadı gibi açılmış kara bir giysiyle Bay Müstehcenlik duruyordu. Güneş ışınlarının yansımasıyla parlayan tek camlı gözlüğü, gözünü acımasız bir yanardağ gibi gösteriyordu. Öfkeliydi. Dişleri daha uzun görünüyordu. Yüzünde ne sevecenlik ne de alaycılık izi vardı. Müfettiş Jug bembeyaz kesildi ama yerinden kıpırdamadı; kadınların kalçalarının üzerine koyduğu ellerini çekmedi.

“Benimle böyle konuşamazsınız Bay Müstehcenlik.”

Genç kız Müfettiş Jug’ın pençesinden kurtulup eteğini indirdi.

Bay Müstehcenlik sert sert, “Sen benim en güvendiğim yardımcımdın Jug,” dedi. “Ama güvenimi kötüye kullandın. Benim ilkemi bilirsin: Herkes kendi işini bilmeli. Ben kendi işimi biliyorum. Sen de kendininkini bilmeliydin.”

Müfettiş Jug gözle görünür bir biçimde sinmeye başlamıştı. Bayan Yassiyüz kalçalarını istekle sımsıkı kavrayan elin gevşediğini, geçici arzunun hafifleyip elin kal-

çalarından uzaklaştığını duyumsadı. Müfettiş Jug'ın tu-
tuğu yerde soğuk, tatsız bir duyum kalmıştı.

Bay Müstehcenlik pençe gibi elleriyle yaklaştı.

Müfettiş Jug, "Ama Bay Müstehcenlik... efendim..."
dedi.

Bu duraksamalı saygılı sözcüklerden, Bayan Yassiyüz
oyunun bittiğini anladı. Müfettiş Jug da, Bay Müstehcen-
lik'e karşı öbürlerinden daha yürekli davranamamıştı.
Bayan Yassiyüz, orman kralı hep orman kralı olarak kala-
cak, diye sonuca vardı.

Bay Müstehcenlik, Bayan Yassiyüz'e, "Sen! Olduğun
yerde kal," buyurdu. "Bu sümüklü azgının işini bitirdik-
ten sonra sana söyleyecek bir çift sözüm var."

"Laura, gitme," diye yalvardı Müfettiş Jug, Laura'ya.
"Ona kapıdan içeriye ilk girdiğim zaman işimi ne denli
ciddiye aldığımı söyle. Kötü bir şey yapmıyordum. Bunu
ona söyle Laura! Lütfen söyle!"

Bay Müstehcenlik, Jug'ın giydiği kışlık paltonun üze-
rinden dişlerini adamın omzuna geçiriverdi.

Bayan Yassiyüz, korkudan kapının arkasına büzülen
kara saçlı kıza sordu: "Buradan çıkmak için bir yol var
mı?" Kız ağzını açmaksızın işaretle gösterdi. Bayan Yassiyüz
nal sesleri duydu. İki erkeğe, "Bunu bir kaçış kabul
edin beyler," dedi.

Bay Müstehcenlik avaz avaz bağırdı: "Seni yakala-
rım. Buradan hiç kimse kaçamaz. Ancak kovulur." Ağzı-
nın iki yanından salyalar akıyordu.

Müfettiş Jug kanayan omzuna bir mendil bastırır-
ken, "Ben de Laura!" diye bağırdı. "Patronumla aramı boz-
duğun için ben de seni yakalayacağım. Seni rezil! Oros-
pu!"

Kara saçlı kız eteğini ayak bileklerine dek indirip,
kazağını da başından yukarıya çekip, "Ben burada kalıyo-
rum," dedi. Dayanışmalarının ilk adımında iki erkek bu

kızı hiç önemsemediler. Yavaş yavaş gelişen, daha tam olgunlaşmamış en ateşli arzular gibi arzuları Bayan Yassıyüz'ün onurlu ayrılışında yoğunlaşmıştı.

* * *

Bayan Yassıyüz ayrıldığı için hiç pişman olmadı. Çıraklık dönemi bitmişti. Açıkça konuşmak gerekirse seçtiği cinsel avcılık mesleği, yalnızca dışarıda gerçek dünyada uygulanabilirdi. Ondan sonra işler iyi gitti. Çünkü bu mesleğe soyu (onun kusursuz beyaz Protestan kökenini anımsayın) ve geçmişi (Jim'i, üç çocuğunu, Kadın Seçmenler Derneği'ni ve alışveriş kuponlarını anımsayın) itibarıyla yönelmeyen bir kadının yaşamı zorlu ve yalnız bir yaşamdır; sendeleyebilirdi. Bayan Yassıyüz tek başına olmayı seviyordu. Ama iki erkeğin peşini kolay kolay bırakmayacağını da biliyordu.

Bayan Yassıyüz, peşinde Bay Müstehcenlik ve Müfettiş Jug, bacaklarının arasında sıcak hazinesi, Birleşik Amerika'yı enlemesine boylamasına kat etti. Her gittiği yerde eski kendinden soluk kopyalar yakalıyordu – kızılötesi ışınli ekmek kızartma makineleri ve Batı Alman yapımı, ambalajlı paslanmaz çatal bıçak takımlarının ardına sığınan soluk yüzlü, açgözlü, kendini yadsıyan kadınlar. Eski yaşamının tövbekârı olan Bayan Yassıyüz, yüksüz yolculuk ediyordu. Elbette para için kendini satıyordu. William Jennings Bryan ve Leland Stanford'un ruhları iyi bir fiyat almadığı zaman onu azarladılar.

Eğiticisi Bay Müstehcenlik karşısına ilk kez kuzeybatıda, Kanada sınırına yakın bir orman kampında çıktı. Ne tek camlı gözlüğünü takmış ne de golf pantolonunu giymişti. Kareli gömleği soluk bir blucin içine rasgele sokuşturulmuştu. Kasabadaki tek sinema önünde işini sürdürürken, Bayan Yassıyüz ilk anda onu tanımadı. Son

zamanlardaki uğraşları Bay Müstehcenlik'i yaşlandırmış görünüyordu. Biraz şişmanlamıştı, daha az bakımlıydı.

Kadının kafasında zil çaldıran şey, yanından kırılarak geçerken Bay Müstehcenlik'in onu alaycı selamlaması oldu.

Bayan Yassiyüz şaşırtıcı bir özgüvenle sert bir tepki verdi: "Eğer yanıma yaklaşırsan bağırırım."

"Paniğe kapılma, seni zorlayacak değilim. Ben seni herhangi bir şey yapmaya hiç zorladım mı?"

Bayan Yassiyüz anımsadı. Hayır, zorlamamıştı.

"Sen geri dön," dedi. "Olanların hepsini unuturuz."

"Jim gibi konuşuyorsun."

Bay Müstehcenlik'in yüzüne yaramaz, hoşnutsuz bir anlam gelip geçti. Bu yorumu duymazdan gelmeye karar verdi. Yüksek sesle, "Eskisi kadar genç değilim," diye düşündü. "Neden bilmiyorum ama kendimi yorgun hissediyorum."

"Ben yorgun değilim. Hiç değilse şimdilik."

"Bana bir tek şey söyle. O gammaz Müfettiş Jug gelip seni buldu mu?"

Kadın, Bay Müstehcenlik üzerinde hiç çabasız kazandığı bu etkinlikten yavaş yavaş hoşlanmaya başlamıştı.

"Jug gelip seni bulursa, sen de ona kulak verirken ikinizi birden geberteceğim. Beni dinle! O adamın seninle benim başardığımız her şeyi yok etmek istediğini anlamıyor musun?"

Bayan Yassiyüz bunun doğru olabileceğini düşündü; ama onun düşüncesine katıldığını söyleyip Bay Müstehcenlik'i keyiflendirmeyecekti.

"Neyse, bunu çözümleriz. Ama evde elbette."

Bayan Yassiyüz kesin ve sert konuştu: "Ne münasebet. Ben hayır kurumu değilim."

"Ben hayır kurumuydum."

Bay Müstehcenlik'in duygudaşlık amacıyla söylediği bu alaycı sözler geri tepti. Bayan Yassıyüz güldü. Bay Müstehcenlik, jilet gibi keskin dişlerini gösteren sinsi bir gülüşle dudaklarını araladı. Kadının üstüne yürüdü, acımasız ve korkunçtu.

Bayan Yassıyüz haç çıkardı. Hiç yararı olmadı. Tam zamanında bir ağaç düşerek Bay Müstehcenlik'i başından yaraladı. Böylece kadının bitişikteki sokağa girip kaçmak için bol bol zamanı oldu.

Aylar sonra Bayan Yassıyüz ricacısı Müfettiş Jug'la karşılaştığında çabucak atıştırdığı bir dilim sucuklu piz-zadan ağzı yanıyordu. Times Meydanı'nda sabaha dek açık lokantalardan birinde yan yana sıkışıp kalmışlardı.

Jug hırıltılı bir sesle iç çekip, "Oh Laura, seni bulmak öyle uzun zaman aldı ki," dedi.

Kadın ağzını beyaz bir peçeteyle silerek, "Benim sana söyleyecek hiçbir şeyim yok," dedi.

"Bana bir şey söylemen gerekmez. Patrona karşı beni temize çıkar, yeter. Adam bana çok öfkeli."

Bayan Yassıyüz laf olsun diye sordu: "Omzun nasıl?"

"İyi değil Laura."

"Ne yazık ki sana yardım edemem. Önce kendimi düşünmeliyim. Korkak olma. Erkekçe davran. Patron ne düşünürse düşünsün, sana ne. Buranın özgür bir ülke olduğunu bilmiyor musun? Ben de özgürüm. Sen de. Tanrı ve anayasa tarafından bana verilen özgürlükten yararlanmak niyetindeyim ben."

Müfettiş Jug, bu militan açıklama karşısında belirgin bir biçimde yılmış görünüyordu.

Bayan Yassıyüz, "Doğru mu söylüyorsun?" diye sordu. "Yani her yerde beni izlemenin gerçek nedeni, tek nedeni bu mu? New Orleans'a çektiğin o edepsiz telgrafı aldım ama yanıtlamaya gerek duymadım." Kendine bir dilim daha pizza ısmarladı.

“Belki yalnızca bu değil küçük kadın. İtiraf etmeliyim. Senden hoşlanıyorum da. Yürekliisin. Seninle birlikte iş yaparız, diye düşünüyorum. Belki yarı yarıya ortak bir şirket kurarız. Pek çok boşanma ve benzeri olaylar. Kadın dedektif bir erkekten daha başarılı olabilir. Ne dersin?”

“Yani bu işi önermek için mi beni ülkenin her köşesinde izledin?” John Brown ve Dashiell Hammett’ın ruhları kulağına boğuk bir sesle, “Aman dikkat, sakın, yasak,” diye fısıldadılar.

“Belki de yalnızca senden hoşlandığım için değil, bunu kabul etmeliyim. Neyse, neden otelime gidip...”

Bayan Yassıyüz, “Bak,” dedi. “Burası özgür bir ülke derken ciddiydim. Benim özgürlüğümü bulmam çok uzun zaman aldı ve özgürlüğümden vazgeçmeyeceğim. En azından *kendi* canım istersè vazgeçebilirim. Bir başkasının isteğiyle değil.” Hiç dokunulmamış ikinci pizza dilimini bırakarak dışarı çıkıp sokağın kargaşasına doğru yürüdü. Ardına baktığında Müfettiş Jug’ın peşinden gelmediğini gördü.

Kadının Bay Müstehcenlik ve Müfettiş Jug’a söylediği yürekli sözler içtendi. Özgürlüğünü sevmiştı. Ama bu, zaman zaman kendini yalnız hissetmediği anlamına gelmezdi.

Yalnızlığı savuşturmak için Bayan Yassıyüz felaketlere ilgi duymak gibi yeni bir zevk geliştirdi. Siyasal felaketlere değil (Times Meydanı’ndaki ekrandan akıp giden haberlere ender olarak göz atardı) özel, aile içi felaketlere merak sarmıştı. Onuncu Cadde’de işi için kullandığı uygun bir otelde iki performans arası skandal dergileri alıp içlerine gömülürdü; manşetlerini büyüleyici buluyordu: “Sütüm Dokuz Bebeğimi Öldürdü.” “Kocaman Hatırı İçin Kırk İki Yıl Kör Kaldım.” “Estetik Ameliyat Geçirinceye Dek Böyle Bir Yüzüm Vardı.” “Diri Diri Pi-

şirildim.” “Dördüncü Seksin Bir Üyesiyim.” “Çirkin Değilim, Yalnızca Görünüşüm Gülünç.” “Kocamın Ailesi Kafamı Dört Yerinden Çiviledi.” “Beni On Yedi Yıl Dışarıda Bıraktılar.” Öyküler çoğu zaman manşetlerden daha az heyecanlıydı; ama Bayan Yassiyüz bu manşetlerden, başkalarının yaşamlarına katılmışçasına, yeterince zevk alıyordu. Çünkü artık görünüşünün normal olduğuna karar vermişti. Müşterilerinden hiçbiri yassı yüzünden dolayı ona en ufak bir isteksizlik göstermemiştir.

Genelde erkeklerin kendisini çekici bulmalarına karşın, o her önüne gelenden hoşlanmadığını kabul etmek zorundaydı. Her zaman tümüyle bir duyumsal titreşime hazır değildi. Ama bir an için birini Bay Müstehcenlik ya da tatsız tuzsuz Müfettiş Jug sansa, isteği alevleniyordu.

Bayan Yassiyüz, tek tük hoşnutsuzluklarını hareket halinde kalarak geçiştirmeye çalışıyordu. Böylece ülkeyi çok iyi tanıdı – sınırsız insan kaynağını ve görkemli doğa yapısını. Zaman zaman tatiller yapıyor ya da sırf gezi amacıyla gezilere çıkıyordu. (Bu gezilerin, eğiticiyle ricacısının onun izini yitirmelerine de yardımcı oluyordu.) Biraz para biriktirip otostopla dolaşıyor ya da otobüse binerek Büyük Kanyon’a, Yosemite Ulusal Parkı’na gidiyordu. Bir kez Ozarks’a gidip iki hafta bir odaya kapanmıştı. *The Saturday Evening Post*’un eski sayılarına gömülmüş, günde on iki saat uyumuş, zaman zaman yakınlardaki Friendly Ed Motel’in sahibi George’un yaklaşımlarını kabul etmişti.

Bazı başka işlerin fahişelik kadar zor olmayacağını biliyordu. J.C. Penney’de çalışan bir satış elemanı hatta bir garsonun işi onunkinden çok daha kolaydı. Hastalık kapmak tehlikesi bir yana, ayakta durmak, hele daha kötüsü yürümek çok tüketiciydi; ayakları şişiyordu ve nasırlarına dokunmayan yüksek topuklu ayakkabılar bulması çok güçtü. Ama gerçekte kendi yaşamını başka

hiçbir yaşamla değiştirmek istemezdi. Bu iş ona bir iç huzuru ve daha önceleri hiç bilmediği bir dirilik getirmişti. İkisi okula giden üç çocuklu, kent dışında yaşayan makineleşmiş bir ev kadınıyken, şimdi hep hareket halinde, dinamik bir kadın olmuştu. Yaşamın geç bir döneminde keşfedilmiş de olsa, cinselliğin gücü gerçekten sihirli bir güçtü.

Öyle büyük bir enerji içindeydi ki, Bay Müstehcenlik'le Müfettiş Jug ilk kez birlikte –Chicago'nun kuzeyine yakın sıra sıra depoların bulunduğu ıssız bir sokakta– karşısına çıktıkları zaman polis çağırıp onları kendisine sarkıntılık etmekten tutuklattırmayı akıl edecek kadar zekâsı keskinleşmişti. Aslında adamlar henüz o kadar ileri gitmemişlerdi. Gözünde tek camlı gözlüğü, üstünde bir parka ve kadife pantolon, ayaklarında uzun kar çizmeleriyle Bay Müstehcenlik, boynuna bir koşum takımı taktığı Müfettiş Jug'ı çekiyordu. Kadın, işte ben hasta bir ilişki diye buna derim, diye düşündü.

Chicago polisi yürekliliği ve dürüstlüğüyle ün salmamasına karşın, göz kulak olmaları için bıraktığı bu garip çiftle baş edebilirdi.

Bu ünü kötü çift hakkında zabıt tutulduktan sonra karakoldan çıkarken, “Bahse girerim bu onları son görüşüm değildi,” diye yüksek sesle düşündü. Sesinin tonunda kaygıyla karışık bir istek vardı.

* * *

Son beş yıl içinde kadın, Bay Müstehcenlik ve Müfettiş Jug'la çoğu zaman tek tek, ender olarak da ikisiyle birlikte yüz yetmiş dört kez karşılaştı. Onu telefonla aradılar ve telgraf çektiler. Onu sık sık mahcup olabileceği şekilde rahatsız ediyorlardı ve Bayan Yassiyüz özdeneti-

mini kaybediyordu. Yavaş yavaş bu çifte karşı yaşadığı güçlü duygular korkuyla karışık bir küçümsemeye dönüştü. Hiç peşini bırakmayacaklar mıydı? Hiç onurları yok muydu?

* * *

Bayan Yassıyüz bir gece Oklahoma'da, Tulsa dışında yemek yerken en sonunda yaşamında ilk kez âşık oldu. Adam, Arthur adlı bir denizciydi; bacaklarını barın taburesine dolayarak Bayan Yassıyüz'ün yanında oturuyor, bol ketçaplı ve bol turşulu üç tane hamburgeri midesine indiriyordu. Kadının içinden onun yumuşak, sağlıklı yanağına dokunmak geldi. Warren G. Harding ve John F. Kennedy'nin ruhları kulağına boğuk bir sesle, "Aman dikkat, sakın, yasak," diye fısıldadılar. Çünkü Arthur biraz Jim'i andırıyordu. Gözlerinde bir şey, başının biçimi, ensesinde kıvrılan saçları. Dikkat et! diye fısıldadılar ruhlar. Bu adam Jim değil, dedi Bayan Yassıyüz kendi kendine. Ben de eski ben değilim.

Arthur'un yorulmak bilmez kollarında birkaç gece geçirdikten sonra, bu bir erkek, işte benzerlik bu, diye gözlemledi. Jim gibi Arthur'un da cinsel çeşitliliğe pek merakı yoktu. Kendi kendine, cinsel çeşitlilik isteyen kim, diyerek, ne sunacağı önceden kestirilemeyen Bay Müstehcenlik'e ilişkin tüm anılarını hışımla bastırdı Bayan Yassıyüz. Önemli olan beni sevmesi. Jim'in yaptığı gibi –sözgelimi– üstüme oturup beni ezmeyecek; çünkü ben artık kendi doğrumu biliyorum.

Arthur'la birlikte San Diego'ya giderek düğünlerini yaptılar: Magnolia Arms'da içinde mutfağı olan bir oda kiraladılar; ama Bayan Yassıyüz artık yemek pişirmekten hiç hoşlanmıyordu. Arthur yokken –Arthur düzenli olarak haftalarca denize açılıyordu– Bayan Yassıyüz konser-

ve, soğuk ravioli, sardalye ve baharatlı jambon yiyordu. Sabahları postaneye gittikten sonra top alanında oyalanıyordu, öğleden sonraları ise bingo oynuyordu. Arthur'a sadık olduğunu söylemeye gerek yok. Sadakatini lisedeki günlerinden kalma, artık pek moda olmayan kısa beyaz çoraplar ve mokasen ayakkabılar giyerek damgalıyordu. Arthur eve döndüğünde ona karşı her zaman sevecendi.

Kapıdan içeri girer girmez, güneşten yanmış yüzü ışıldayarak, "Laura bebeğim, seni nasıl özledim, aman da aman!" diye bağırmaya başlıyordu. Kadın Arthur'un içindeki küçük oğlanı, âşığı Arthur'dan daha çok seviyordu. Yolculuktan döner dönmez onu hemen soymaya başlamasının ilk nedeni yeni dövmeleeri var mı diye bakmaktı. Bu ikisinin arasında bir oyundu. Arthur'un kolları ile dirseğinin yukarısındaki ve pazılarındaki kaslar renk renk desenlerle doluydu; artık bu dövmeleeri daha güç görülebilen yerlerine yaptıırıyordu. Bir yaygara koparıp kendini yatağın üstüne atıyordu, gıdıklanıyordu da, sevimli yanlarından biri buydu. Bayan Yassiyüz onun koltukaltlarını, göbeğini, kasıklarını ve öbür gizli bölgelerini inceliyordu. Kıkırdamaları arasında Arthur şakacı bir öfkeyle, "Seni yakalayayım da görürsün," diye homurdanıyordu. Bayan Yassiyüz dövmeleeri aramayı sürdürmekte ısrar ediyordu. Bu oyun mutluluklarının sevimli bir parçasıydı. Mutluluğun içinde Bayan Yassiyüz eski yaşamlarını unutmaya başladı.

Arthur'un limanda birkaç denizci arkadaşıyla içki içtiği bir akşamın sonunda, geçmişi hatırlatan bir şey oldu. Böyle akşamlarda kadın, Arthur'a katılmayacak kadar akıllıydı; ama sonra Arthur'a sorular soruyordu. O belirli gecede Arthur, "Kafa çektik," dedi. "Bebeğim evde beni beklerken kız peşinde koşacak değilim ya. Blue Star barında iki matrak adamla çene çaldık."

"Nasıl adamlardı?"

"İşte öyle iki adam." Güldü ve göğsüne vurdu. "Süslü püslü, iki acayip adam. Hiç böylesini görmemiştim balım. Birisinin tek camlı gözlüğü vardı. Matrak bir şeyler giymişti. İngilizler gibi filan. Bir polo oyuncusu gibi. Burnu bir karış havada. Ama öbürü sıcak biriydi. Bana hep kendimden söz ettirdi. Onlara seni anlattım. Ne müthiş bir karım olduğunu." Arthur bayıldığını belli ederek dudaklarını yaladı. Kadının boynuna bir öpücük konurdu.

Bayan Yassiyüz tiz bir sesle, "Arthur!" diye bağırdı. "Bu iki adamdan uzak dur. Benden açıklama isteme. Ama onlardan uzak dur. Söz ver bana! Anladın mı?"

"Tamam. Tamam. Tamam." Karısı tarafından böyle azarlanmaya alışkın olmayan Arthur'un neşesi kaçmıştı. Kötü bir düşünce, aklından çok ender geçen kötü bir düşünce dilinin ucunda kaldı. "Sanıyorum anladım. Biliyorum senin müthiş bir geçmişin..."

"Arthur!"

"Özür dilerim." Öpücük. "Unutalım. Biraz televizyon seyredip sonra yatarız."

Bay Müstehcenlik'le Müfettiş Jug'ın ayrı ayrı pencerelerden Arthur'la seviştiklerini gözetledikleri şüphesinden gece boyu kurtulamadı kadın. Kalkıp bakmak için can atıyordu. Arthur'u kuşkulandırmak istemiyordu. Zaten biradan sersemlemiş olan Arthur'un böyle bir kesintiyle diriliğini sürdürebileceğinden de emin değildi.

Şafakta, Arthur yatağın bir ucunda kıvrılınca kapıdan dışarı çıktı. Şüpheleri boşa değildi. Peşini bırakmayan bu iki adam, otobüs durağına yakın bir yerde kaldırımın üstüne rasgele oturmuşlardı.

Kadın irkilerek, "Ben sizin birbirinizden nefret ettiğinizi sanıyordum," dedi.

Müfettiş Jug, "Barıştık. Güçleri birleştirdik," dedi.

"Sen ona aldırma." Bay Müstehcenlik'in tanıdık bu-
yurgan sesi parlak bir alayla karışmıştı. "Sen yerinin ne-
resi olduğunu bilirsin canım, yerin bu genç çocuğun yanı-
değil." Bu sözlerin tonunda küçümsemeden de başka bir
şey vardı. "Ben seni bu çocuksu mor, kırmızı yeşil Arthur
için mi Jim'in elinden kurtardım, bildiğin her şeyi öğret-
tim. Tanrım, kadın! Seni Arthur'dan kaç yaş büyük oldu-
ğunu bilmiyor musun? O bunu fark etmiyor mu?"

Bayan Yassiyüz'ün gözleri yaşlarla doldu. "Bundan
hiç söz etmedik. Beni seviyor."

Bay Müstehcenlik ısrar etti. "Seni *tanıyor* mu? Seni
benim tanıdığım gibi tanıyor mu?"

Müfettiş Jug, her zamanki gibi özür dilercesine,
"Bay Müstehcenlik... efendim," diye söze karıştı.

"Sen sus geri zekâlı."

"Ama Arthur hakkında öğrendiklerimi ona anlat-
mam gerekmez mi? Dosyasını hazırladım."

Kadın bağırdı: "Ne dosyası?"

Müfettiş Jug sır verir bir tonda, "Laura," diye söze
başladı. "Senin Arthur eskiden denizci değilmiş. Öncele-
ri bir..."

Bay Müstehcenlik, Laura'nın çok iyi tanıdığı o müt-
hiş özdenetimini ilk kez tümüyle yitirerek bağırdı: "Ser-
sem! Onu geri döndürmenin yolunun bu olmadığını
görmüyor musun?"

Bay Müstehcenlik'in bozgunu karşısında kadın daha
da sertleşti. "Önemli değil. Beni Arthur'dan koparamaz-
sın. Ona ihtiyacım var. Ondan vazgeçmem."

"Ya Arthur otuzuna gelince? O zaman buruşuk bir
çuvala döneceğini bilmiyor musun?"

"Önemli değil. İkiniz de beni rahat bırakın. Görevi-
mi yaptım. Zevklerimi tattım. Artık başımın dinç olma-
sını istiyorum."

Parlak güneş ışığında ansızın Bay Müstehcenlik'in
golf pantolonu bumburuşuk ve gülünç göründü. Tek cam-

lı gözlüğü çirkin ve yapaydı. Güney California'da hiç kimse şapka giymezdi, hele böyle güneşli bir sabahta. Bayan Yassiyüz gülmeye başladı.

* * *

Bayan Yassiyüz ikinci evliliğinden sadece birkaç ay sonra, daha kadınlığının en olgun çağını yaşarken ölümcül bir hastalığa yakalandı. Tijuana sınırını geçerken hastalık bir tür protein zehirlenmesi gibi başladı. Yaşlı işportacının arabasına yaklaştığı sırada, pek de bayıldığı bir yiyecek olmayan İspanyol böreğini çiğnerken Margaret Fuller ve Errol Flynn'in ruhları onu uyarmak için bağırdılar ama o işitmedi. Çok daha genel anlamdaki manifestolarında Amerikan ruhuna her zaman duyarlı olan Bayan Yassiyüz bu çok özel ve açık işaretlere hiç uyum yapamadı. Sesler duymayan Arthur ise yalnızca Pepsi içti.

Bayan Yassiyüz, denizciler sendikasının sağladığı en iyi bakımı veren Castro Convertible Hastanesi'ne girdikten iki hafta sonra hezeyan geçirmeye başladı. Yatağının yakınındaki iskemleye çökmüş üzüntülü erkeğe bakarak, "Ah Jim, burada olduğunu bilmiyordum!" dedi. Sonra belli belirsiz bir içtensizlikle ekledi: "Ne iyi ettin de geldin!"

Ama erkek Jim değildi. Saatlerdir başucunda oturan, yatağına sıcak su torbaları yerleştiren, ona et suyu içiren ve hâlâ çizgileri belirgin olmayan yüzüne ıslak bezler koyan erkek Arthur'du. Yaşamındaki biricik aşkın Arthur olmasına karşın kadın onun kendisine gösterdiği ilgiyi ayırımsayamıyordu. Sabuklamalar arasındaki berrak bir zamanda bir avukat çağırды ve vasiyetnamesini yazdırdı. Vasiyetnamede bile Arthur'un sözü edilmiyordu. Bayan Yassiyüz içinde yaşanan ânı hiç göz önüne almıyordu. Ölüme yaklaştıkça, kafasının içinde yurtsever bir kişili-

ğın coşkusu, eski kocasına ve çocuklarına ilişkin düşünceler beklenmedik bir biçimde öncelik kazanmaya başlamıştı. Sonda hepimiz başlangıca döneriz.

* * *

Bayan Yassiyüz'ün Son İsteği ve Vasiyetnamesi:

"Amerika'ya – seni selamlıyorum Amerika, özellikle güzel olmayan yanlarını: yeni bankalarını, şekerlemelerini, araba park alanlarını. Her zaman senin, dıştan çok neşeli, dost görünen ama alttan alta çoğu zaman çok acımasız olan halkının içindeki iyiyi görmeye çalıştım. Her neyse. Yaşamım seni tanımakla –bu bir anlamda kendimi tanımaktır– geçti. Ben bugün neysem, bu ülkenin bir vatan-dışı ve ülke yaşama biçiminin bir seçmeni olduğum için oyum. Bundan dolayı cesedimi yakın ve küllerimi yemek tabaklarınızdaki el sürülmemiş patateslerin (çünkü Amerikalılar hepiniz rejim yapıyorsunuz) yanındaki sigara külleriyle karıştırın.

Ulusal Akıl Sağlığı Derneği'ne ve (demirperde ardından umut ışıkları gönderen) Özgür Avrupa Radyosu'na, Kadın Seçmenler Derneği'ne, (iki büyük ırkımızın bütünleşmesini hızlandırmaya yardımcı olduğundan) NAACP'ye¹, Hristiyan ve Yahudi Ulusal Kongresi'ne, Amerikan Kız İzçileri'ne, Chicago'daki Bahai Tapınağı'na, (seçtiğim üniversite olan) Vermont Üniversitesi'ne –TVA² ve Ayın Kitabı Kulübü'nü de unutmadım ama onların benim yardımına gereksinimleri yok– anı Ame-

1. (İng.) National Association for the Advancement of Colored People: Renkli İnsanların Yükselişi İçin Ulusal Kuruluş. (Y.N.)

2. (İng.) Tennessee Valley Authority: Tennessee Vadisi Yetkilileri. Büyük Buharan döneminde bölgeye sosyal ve ekonomik yardım yapmak için oluşturulan kuruluş. (Y.N.)

rikan yaşam biçimine katkıda bulunan kurumların tümüne, eğer param olsaydı on biner dolar bırakırdım;

Çocuklarıma –artık büyümüş olmaları gereken ve elbette dik başlı annelerini çoktan unutan Jim Jr., Mary ve küçük bebek Williams– sizlere bir annenin hayırduasını ve babanızla evlenmek üzere evden ayrıldığımdan beri, kendi annemin benim için inançla sakladığı (ya da saklamaya söz verdiği) akvaryumu –eğer balıkların hepsi ölmediyse– bırakıyorum;

Eski kocam Jim’e, artık beni çoktan bağışladığı umuyla, Eşit Yaşam Sigortası Şirketi’ne noksansız ödenmiş poliçelerimin tümünü bırakıyorum;

Müfettiş Jug’a, genelde polislerin ve müfettişlerin saygınlıklarına yansımayacağını umarak tüm aşağılamalarımı;

Bay Müstehcenlik’e, fazlasıyla hak ettiği nankörlüğümü bırakıyorum.

(İmza sahibi) Laura Yassiyüz Johnson Anderson.”

* * *

Anderson, Arthur’un soyadıydı.

Las Madrinas Bulvarı’nda, Kolay Gelen Kolay Gider Cenaze Evi’nde yas tutan bir kalabalık toplanmıştı. Bu beklenmedik kalabalığı görünce telaşlanan Arthur kimseye görünmeden yan kapıdan dışarı süzüldü, sonra elinde büyük bir kutuda dondurma külahları ve dört galon vanilyalı dondurmayla geri geldi. Külahlara dondurma doldurarak üçer üçer konuklara dağıttı. Ortalıkta bir fotoğrafçı dolaşıyordu. Yas tutanlardan birkaçı fotoğraflarının çekildiğini fark edince külahlarını gizlediler.

Yas tutanların arasında tek camlı gözlüklü, kederli yüzlü bir erkek ve ona eşlik eden iriyarı, basık şapkalı bir adam göze çarpıyordu. Tek camlı gözlük takan erkek,

“Ne büyük bir kayıp, ne büyük bir kayıp,” diye söyleniyordu. Arthur elinde bir külâh dondurmayla onun yanına gelince adam kendini beğenmiş bir tavırla külâhı iteleyip dışarıya çıktı. Erimeye başlayan dondurmalar Arthur’un elindeki külâha akarken, basık şapkalı öbürünün arkasından koştu. Arthur’un evliliğini hiç onaylamayan ama cenazeye koş a koş a gelen akrabalarından birisi, yas tutanların birkaçına fısıldadı: “Ne terbiyesiz herifler! Değ il mi?”

Cenaze salonunun arkasında güçlü kuvvetli bir erkek –şakakları kırılmış– tek başına oturmuş, yüzüne sarı bir mendil kapatmış ağlıyordu.

Cesedin yakılmasına başlanmak üzereyken, ağlayan adam yalpalayarak cesedi çevreleyen demir parmaklıklara doğru yöneldi ve Arthur’un yakasına yapıştı.

“Biliyor musun, ben Jim Johnson’ım. Laura’nın ilk kocası.” Sonra iyice göçtü. Yüzüne kapadığı sarı mendili göstererek, “Bu onun mendili,” dedi. Sözleri hıçkırıklarla kesiliyordu. “En sevdiği rengin sarı olduğunu biliyor muydun?”

Arthur acıyla, “Hayır,” diye yanıtladı. Eğer sarı rengi çok sevmek gibi bir ayrıntıyı Bayan Yassiyüz’ün tensel gözlemcisi nazik Bay Müstehcenlik’in bile tahmin edemeyeceğini bilseydi, Arthur belki daha az üzölürdü.

Erkekçe bir dostluk jestiyle Arthur kolunu Jim’in omzuna doladı. Ceset yakılırken ikisi de sessizce yere diz çöktüler. Yukarıda cennetten Bayan Yassiyüz onaylayarak onları izledi. Birazcık kendini beğenmişlik ettiyse bağışlansın. Belki hiçbirimiz tam olarak tanınamayız. Ama aramızda kim böylesine sevildi?

ROBOT

İçinde bulunduğum durum katlanılmaz olduğundan bir çözüm bulmak için harekete geçmeye karar verdim. Et, tırnak, saç vb. için insanımsı değişik türlerde Japon plastiği kullanarak canlı gibi bir robot yaptırmayı planladım. Tanıdığım bir elektronik mühendisi, yüklü bir fiyat karşılığında robotun iç mekanizmasını hazırladı: Robot konuşabilecek, yemek yiyebilecek, çalışabilecek, yürüyebilecek ve çiftleşebilecekti. Eski gerçekçi ekolden bir sanatçıyla robotun yüzünü boyaması için anlaştık; benim yüzümün tıpkısı bir yüz olması için tam on iki kez poz verdim. Koskoca burnum, kahverengi saçlarım ve ağzımın iki yanındaki çizgi. Benim alışlagelmedik bakış açım onun o, benim de ben olduğumuz böyle alenen ortaya koymasaydı robotla ikimiz arasındaki ayrımı ben bile yapamazdım.

Robotu yaşamımın içinde yerleştirmeye kaldı iş. Benim yerime işe gidecek, benim yerime patronumun onayını alacak ya da suçlamalarına boyun eğecek. Benim yerime selam verecek, ezilip büzülecek ve hep tetikte olacak. Robottan tek gereksinimim çarşamba günleri maaş çekimi bana getirmesi; onun yola ve öğle yemeğine harcayacağı paraları ödeyeceğim, o kadar. Ev kirası, elektrik, havagazı ve telefon faturalarını ödeyip geriye kalan

parayı cebime indireceğim. Karımla evliliği üstlenen de robot olacak. Salı ve cumartesi geceleri karımla sevişecek, her akşam onunla birlikte televizyon izleyecek, pişirdiği sağlıklı yaşam yemeklerini yiyecek, çocukların nasıl yetiştirileceği konusunda karımla kavga edecek. (Karım da çalışıyor. Bakkal, kasap ve manav harcamalarını kendi maaşından ödüyor.) Ayrıca robotu pazartesi geceleri şirket takımıyla top oynamak, cuma geceleri anneme gitmek ve her sabah gazete okumakla görevlendireceğim; belki alışverişimi de yapabilir (her şeyden iki takım – bir ona, bir bana). Sırası geldikçe kendim yapmak istemediğim başka işleri de ona yükleyeceğim. Ben yalnızca zevk aldığım şeyleri yapmak istiyorum.

Fazla hırslı bir girişim diyeceksiniz değil mi? Ama neden olmasın? Bu dünyanın sorunları gerçekte yalnızca iki yolla çözümlenebiliyor; yok etme ya da eşleme. Eski zamanlarda yalnızca birinci yol söz konusuydu. Oysa şimdilerde kişisel özgürlüğü gerçekleştirmek amacıyla modern teknolojinin harikalarından yararlanmamak için hiçbir neden görmüyorum. Benim seçeneğim var. İntihar edecek tipte bir insan olmadığımı göre kendimin bir eşini yaptırmaya karar verdim.

Robotun ne yapacağını bildiğinden –bir başka deyişle belirli bir durumda benim gibi davranacağından– emin olduktan sonra güzel bir pazartesi sabahı onu programlayıp salıveriyorum. Saat çalışıyor. Robot dönüp karımı dürtüyor; karım iki kişilik yataktan yorgun argın kalkıp saati susturuyor. Terliklerini, sabahlığını giyip tutulan ayak bileğiyle aksayarak banyoya gidiyor. O banyodan çıkıp mutfığa yönelince boşalan banyoya robot giriyor. Çişi yapıyor, gargara yapıyor, tıraş oluyor, sonra gene yatak odasına dönerek dolaptan giysilerini çıkarıyor, giyiniyor ve karımın yanına mutfığa iniyor. Çocuklarım masaya oturmuş bile. Küçük kız dün gece ev ödevini bi-

tirmemiş, karım onun öğretmenine bir özür mektubu yazıyor. Büyük kız kendini beğenmiş bir tavırla soğuyan kızarmış ekmek dilimini katur kutur çiğniyor. Robota, “Günaydın baba,” diyorlar. Robot yanaklarını okşuyor. Sabah kahvaltısının olaysız geçtiğini gözetleyerek rahat bir soluk alıyorum. Çocuklar evden çıkıyor. Hiçbir şey fark etmediler. Planımın gerçekleşeceğine iyice inanmaya başlıyorum; mekanik bir terslik olur da robot başlama işaretlerini algılamazsa diye ne denli korktuğunu heyecan içinde fark ediyorum. Ama her şey yolunda, elindeki *The New York Times*’ı katlaması bile kusursuz; dış haberlere tam benim kadar zaman veriyor, spor sayfalarını okumaya da benim kadar zaman ayırıyor.

Robot karımı öpüp kapıdan çıkıyor, asansöre biniyor. (Makinelerin birbirlerini tanıyıp tanımadıklarını merak ediyorum.) Aşağıya iniyor, dış kapıdan çıkıp sokakta makul hızda –gecikmedi, kaygılanmasına gerek yok– yürümeye başlıyor, metro istasyonuna giriyor. Düzenli, sakın, temiz (onu pazar gecesi ben temizlemiştim) dertsiz, kendisi için öngörülen işe gidiyor. Ben ondan hoşnut olduğum sürece mutlu olacak. Başkaları onun yaptığı şeylerden hoşnut olduğu sürece de ben ondan hoşnut olacağım.

İşimde de hiç kimse hiçbir şey fark etmiyor. Sekreter ona, “Merhaba,” diyor, robot benim her zamanki tavırla gülümsüyor; sonra benim ufakık büroma giriyor, paltosunu asıp masama oturuyor. Sekreter mektuplarımı getiriyor. Robot mektupları okuduktan sonra bir şeyler dikte ettirmek için sekreteri çağırıyor. Masanın üstünde cuma gününden yarım kalan, ilgilenilecek bir sürü iş var. Telefonlar ediliyor, kent dışından gelen bir müşteriyle öğle yemeğinde buluşmaya karar veriliyor. Yalnızca bir şeyin aksadığını fark ediyorum: Robot öğlene dek yedi sigara içiyor; ben genelde o süre içinde on-on beş sigara içerim. Bunu işinde yeni olmasına bağlıyorum; be-

nim altı yıl burada çalışırken yaşadığım gerilimi benimsemiş için zaman gerektiğini düşünüyorum. Yemekte –benim gibi– iki kadeh martini değil de bir kadeh martini içeceğini tahmin ediyorum; yanılmamışım. Ama bunlar önemsiz ayrıntılar ve fark edilirse –hiç sanmıyorum– robotun lehine olur. Kent dışından gelen müşteriyle yemek yerken robotun davranışında aksayan hiçbir şey olmuyor; belki robot fazla saygılı, bunu da deneyimsizliğine veriyorum. Tanrı’ya şükür ters giden hiçbir şey yok. Davranışları nezaket kurallarına uygun. Yemeği döküp saçmıyor, iştahla yiyor. Kredi kartı kullanarak değil de çek imzalayarak ödeme yapması gerektiğini biliyor; şirketin o lokantada hesabı var.

Öğleden sonra satım konusunda bir konferans var. Genel müdür yardımcısı, ortabatı bölgesinde satış artırım kampanyasıyla ilgili açıklamalar yapıyor. Robot önerilerde bulunuyor. Patron başıyla onaylıyor. Robot düşünceli görünüyor ve kalemyle hafif hafif masaya vuruyor. Birbiri ardına sigara içtiğini fark ediyorum. Baskıyı bu denli çabuk duymuş olabilir mi? Ben ne güç bir yaşam sürmüştüm! Bir günden daha kısa bir süre içinde robot bile yorgunluğunu ve bıkkınlığını göstermeye başlıyor. Öğleden sonra, geri kalan zaman olaysız geçiyor. Akşam robot eve, karımın ve çocuklarıma yanına dönüyor, iştahla yemeğini yiyor, çocuklarla bir saat kadar Monopoly oynuyor, karımla birlikte televizyonda bir kovboy filmi izliyor, banyo yapıyor, kendine jambonlu bir sandviç hazırlıyor, sonra da yatıyor. Düşünde neler gördüğünü bilmiyorum ama umarım huzurlu ve güzel şeyler görmüştür. Eğer beni hoşnut etmek onu rahat uyutacaksa sabaha dek deliksiz bir uyku çekmiştir. Yarattığım şey beni çok mutlu kıldı.

Robot birkaç aydır benim işimde çalışıyor. Onu nasıl değerlendirmeliyim? Yeterliliğinin arttığını mı söylemeliyim? Ama bu olanaksız. Çünkü daha ilk günden iyi. İlk günden daha fazla bana benzeyemez. İşinde de daha fazla ilerlemesi gerekmiyor; yalnızca işine sımsıkı sarılacak, yumuşak başlı olacak ve mekanik bir kusur işlemeyecek. Karın onunla mutlu – en azından benimle olduğundan daha mutsuz değil. Çocuklarım ona baba diyorlar ve ondan harçlık istiyorlar. İş arkadaşlarım ve patronum benim işimin sorumluluğunu ona vermeyi sürdürüyorlar.

Ama son zamanlarda –daha kesin söylemek gerekirse geçen hafta– beni kaygılandıran bir şey fark ettim. Bu, robotun yeni sekreter Bayan Aşk’a gösterdiği ilgi. (Umarım bu karmaşık makineyi derinlerde bir yerde harekete geçiren sekreterin adı değildir; sanırım makineler çok düz düşünüyorlar.) Sabahları işe geldiğinde sekreter ona günaydın dediği zaman Bayan Aşk’ın yanında kısa bir süre oyalanıyor –bir anlık duraksama– oysa ben ve son zamanlara dek robot, masanın yanında hiç duraksamasızın yürüyüp giderdik. Ve bana öyle geliyor ki sekretere daha çok mektup yazdırıyor. Bunun nedeni şirkete duyduğu bağlılığın artması olabilir mi? İlk işe başladığı gün satım konferansındaki konuşmasını anımsıyorum. Yoksa Bayan Aşk’ı yanında daha uzun alıkoymak mı istiyor? Bu mektuplar gerekli mi? Ben, robotun bunların gerekliliğine inandığına yemin edebilirim. Ama gene de o soğukkanlı robot suratının altında neler olup bittiğini bilemiyorsunuz ki. Sormaya korkuyorum. Bunun nedeni kötünün de kötüsü bir şey öğrenmek istemeyişim mi? Ya da robotun kişisel dokunulmazlığını inciterek onu öfkeliendirmekten mi korkuyorum? Her neyse, o anlatana dek beklemeye karar veriyorum.

Sonra bir gün korktuğum başıma geliyor. Sabah saat sekizde robot tıraş olurken, ben de gizli gizli onu gözet-

leyip tıpkı benim yaptığım gibi arada bir yüzünü kesmeyi nasıl unutmadığına şaşırıp kalırken beni duşta köşeye sıkıştırıyor. İçini döküyor. Onun böylesine duygulanmasına şaşırıyor, biraz da imreniyorum. Bir robotun böyle duygulu olabileceğini, bir robotu ağlarken göreceğimi hiçbir zaman aklımın ucundan bile geçirmemiştim. Onu susturmaya çalışıyorum. Ona öğüt veriyorum, sonra onu azarlıyorum. Faydasız. Gözyaşları hıçkırıklara dönüşüyor. Onun ya da mekanizmasının anlayamadığım bu tutkusu karşısında içimde bir isyan uyanıyor. Aynı zamanda karımın ve çocuklarımla robotun sesini duyup banyoya koşmaları ve karşılarında normal tepkiler verme yetisinden yoksun çılgın bir yaratıkla karşılaşmalarından da korkmaya başlıyorum. (Ya ikimizi birlikte banyoda görürseler? O da olabilir.) Onun çıkardığı acılı sesi bastırmak için duşu ve lavabonun iki musluğunu açıp tuvaletin sifonunu çekiyorum. Tüm bunlar aşk uğruna! Bayan Aşk'ın uğruna! Onunla iş konusu dışında pek az konuştu. Elbette onunla yatmadı da; bundan eminim. Gene de ona umarsızca, deli gibi âşık. Karımı terk etmek istiyor. Robota bunun olanaksızlığını anlatıyorum. Birincisi, görevleri ve sorumlulukları var. Karımın kocası ve çocuklarımla babası. Ona güveniyorlar; onun bu bencil davranışlarıyla yaşamları berbat olacak. İkincisi, Bayan Aşk'a ilişkin ne biliyor? Kız ondan en az on yaş küçük, ortada robottan hoşlandığına ilişkin hiçbir özel belirti yok ve büyük bir olasılıkla kendi yaşında, evlenmeyi tasarladığı hoş bir erkek arkadaşı var.

Robot beni dinlemiyor bile. Avuntu kabul etmiyor. Ya Bayan Aşk onun olacak ya da –gözdağı veren bir hareket yapıyor– kendini yok edecek. Kafasını duvara vurarak ya da pencereden atlayarak o hassas makineyi onarılmaz bir duruma getirecek. Paniğe kapılıyorum. Son aylarda gönlümce ve büyük bir huzur içinde yaşamamı

sağlayan olağanüstü tasarının altüst olduğunu görüyorum. Kendimi gene çalışırken, gene karımla sevişirken, gene iş dönüşü kalabalık saatlerde metrolarda itişe kakışa yer bulmaya uğraşırken, televizyon izlerken, çocukları pataklarken görüyorum. Bu yaşam bana önceden zaten katlanılmaz gelirken artık böylesi bir yaşamı aklımın ucundan bile geçiremeyeceğimi tahmin edersiniz. Robot benim yaşamımı yönetirken benim son ayları nasıl geçirdiğimi bilseniz. Dünya umurumda değildi, yalnızca ara sıra robotumun yazgısını merak ediyordum. Dünyanın anasını satmıştım. Gece rasgele yerlerde uyuyordum: yıkık evlerde, (gece geç saatlerde bindiğim zaman) metro-larda, pasajlarda, kapı aralarında. Artık robottan maaş çekimi almak zahmetine de girmiyordum; çünkü satın almak istediğim hiçbir şey yoktu. Çok ender olarak tıraş oluyordum. Giysilerim yırtılmış ve kirlenmişti.

Bu size çok acıklı gibi mi geldi? Değil, değil. Elbette robotun beni kendi yaşamımdan kurtardığı zaman ilk günlerde başkalarının hayatlarını yaşamak gibi büyük tasarılarım vardı: Bir kutup kâşifi, bir piyanist, büyük bir Kazanova, dünya çapında bir devlet adamı, Büyük İskender olmayı denedim; sonra Mozart, sonra Bismarck, sonra Greta Garbo, sonra Elvis Presley – düşlerimde elbette. Bu insanların hiçbirini uzun süreli olmayacağı için onların yalnızca zevklerini yaşayabileceğimi, acılarının hiçbirini yaşamayacağımı hayal ettim; çünkü istediğim zaman kaçabilir, dilediğim kişiliğe bürünebilirdim. Ama deneyimim başarısız oldu; yeterince ilgi duymadığım için, çok yorgun olduğum için, ne istersiniz öyle deyin. Bir kişi olmaktan yorgun düştüğümü anladım. Yalnızca kendim olmaktan değil, herhangi bir kişi olmaktan da yorgun düştüğümü. İnsanları seyretmekten hoşlanıyorum ama onlarla konuşmaktan, ilişki kurmaktan, insanları mutlu etmekten, incitmekten hoşlanmıyorum.

Robotla konuşmaktan bile hoşlanmıyorum. Yorgunum. Bir dağ, bir ağaç, bir taş olmak isterdim. Eğer bir insan olmayı sürdüreceksen ancak başıboş bir münzevi olmaya katlanabilirim. Anladığınız gibi robotumun kendisini yok etmesine izin vermem, onun yerini almak zorunda kalıp yeniden eski yaşamıma dönmem olanaksız.

Robotu kandırmak için çabalarımı sürdürüyorum. İşyerinde Bayan Aşk'a yazdıracağı mektuplar bittikten sonra yeniden konuşacağımıza söz vererek gözyaşlarını silip aileye katılması için kahvaltı masasına gönderiyorum onu. Deneyeceğini söylüyor. Kıpırmızı gözleriyle biraz gecikmiş olarak aile kahvaltısına katılmak üzere boy gösteriyor. Karım soruyor: "Soğuk algınlığı mı canım?" Robot kızarak bir şeyler mırıldanıyor. Hızlı davranması için dua ediyorum. Gene bir kriz geçirmesinden korkuyorum. Bir şey yiyemediğini, kahvesinin yarısından fazlasını fincanında bıraktığını korkuyla fark ediyorum.

Karımı, şaşkınlık ve kaygı içinde bırakarak üzüntüyle kapıdan çıkıp yola koyuluyor; metroya yönelmeyip bir taksi durdurduğunu görüyorum. Bayan Aşk'a mektup yazdırırken, ben gizlendiğim dolaptan onun her cümle arasında içini çektiğini duyuyorum. Bayan Aşk da durumu fark ediyor. Gülümseyerek, "Neniz var?" diye soruyor. Uzun bir susku. Onları gözetliyorum ki bir de ne göreyim! Robotla Bayan Aşk sarmaş dolaş olmuşlar, Bayan Aşk gözlerini kapatmış, robot onun göğüslerini okşuyor, birbirlerini dudaklarıyla yara bere içinde bırakıyorlar. Robot, dolap kapısının aralığından onları gözetlediğimi görüyor. Ona deli gibi işaret ediyor, konuşmamız gerektiğini, ondan yana olduğumu, ona yardım edeceğimi anlatmaya çalışıyorum. Kendinden geçen Bayan Aşk'ın kollarını usul usul boynundan çekerek, "Bu gece olur mu?" diye fısıldıyor. Bayan Aşk da fısıltıyla, "Sana tapıyorum," diyor. Robot fısıltıdan daha yüksekçe bir ses tonuyla konuşuyor:

“Ben de sana tapıyorum, seni görmem gerek.” Bayan Aşk karşılık veriyor: “Bu gece, benim evimde. İşte adres.”

Son bir öpücük; Bayan Aşk çıkıyor. Ben de ânında dolaptan dışarı fırlayıp büromun kapısını kilitliyorum. Robot, “Ne yapalım, ya Aşk ya ölüm!” diyor. Üzüntüyle, “Tamam,” diyorum. “Artık seni vazgeçirmeye çalışmayacağım. İyi bir kıza benziyor. Çok da çekici. Kim bilir, belki benim zamanımda burada çalışıyor olsaydı...” Robotun öfkeyle kaşlarını çattığını görünce cümlemi bitiriyorum. “Ama bana biraz zaman vermelisin,” diyorum. Robot, “Ne yapacaksın?” diyor. “Görebildiğim kadarıyla yapabileceğin hiçbir şey yok. Aşk’ı bulduktan sonra senin evine, karına ve çocuklarına döneceğimi sanıyorsan...” Bana zaman vermesi için yalvarıyorum.

Aklımda ne mi var? Çok basit. Şimdi robot benim eskiden bulunduğum durumda. Şu andaki yaşam biçimine artık o da katlanamıyor. Gerçek bireysel bir yaşama benden daha büyük bir özlem duyduğu için bu dünyadan yok olmak da istemiyor. Benim kullanılmış olduğu yadsınamayacak karım ve farfara iki kızımın yerine sevimli ve çocuksuz Bayan Aşk’ı istiyor. Öyleyse benim çözümüm –eşleme– benim işime yaradığı gibi neden onun da işine yaramasın? Hiçbir şey intihardan daha kötü olamaz. Ama bana zaman gerek; bu robot (artık ona sahici robot demeliyim) Bayan Aşk’la kaçınca karım ve çocuklarımla kalacak, benim işimde çalışmayı sürdürecektir başka bir robot yapmak için zaman.

O sabah geç saatlerde robottan bir miktar borç para alıyorum. Bir hamama gidip yıkanıp temizleneceğim; sonra saç sakal tıraşı olacak, kendime onun giydiğinin eşi bir takım alacağım. Robotun önerisi üzerine Greenwich Village’da, onu tanıyan hiç kimseyle karşılaşmamıza imkân olmayan bir lokantada buluşuyoruz. Neden korkuyor, pek anlayamıyorum. Tek başına yemek yiyip kendi kendine konuşurken görülmekten mi? Benimle birlikte gö-

haftalık eğitim ve telkin sürecinin sorumluluğunu üstleniyor. Ve önemli gün gelip çatıyor. Bir cumartesi öğleden sonra beyzbol maçının yedinci vuruşundan sonraki arada, ikinci robot birinci robotun yaşamının içine yerleştiriliyor. Birinci robotun dışarı çıkıp karıma ve çocuklarıma sosis ve Coca-Cola almasına karar veriyoruz. Dışarı çıkan birinci robot, yiyecek ve içeceklerle dönen ikinci robot oluyor. Böylece birinci robot bir taksiye atlayarak kendisini bekleyen Bayan Aşk'ın kollarına koşuyor.

Bunlar dokuz yıl önce olmuştu. Şimdi karım ikinci robotla, benimle olduğundan ne daha coşkulu ne daha umarsız bir biçimde yaşamayı sürdürüyor. Büyük kız üniversiteye başladı, küçük liseye gidiyor. Bir erkek çocukları oldu. Oğlan şimdi altı yaşında. Forest Hills'de kooperatif binalarında bir apartman dairesine taşındılar; karım işi bıraktı; ikinci robot şirketin genel müdür yardımcısı oldu. Birinci robot gündüzleri garson olarak çalışıp geceleri üniversiteye gitti; Bayan Aşk da üniversite diploması alıp öğretmen oldu. Şimdi Julia Richman Lisesi'nde İngilizce öğretmenliği yapıyor; birinci robot da işleri giderek büyüyen bir mimar oldu. Biri oğlan, biri kız iki çocukları var; çok mutlular. Ben robotlarımin iki-sini de zaman zaman gidip görüyorum ama elbette gitmeden önce kendime çekidüzen veriyorum. Kendimi onların çocuklarının akrabası, manevi babaları, kimi zaman amcaları gibi görüyorum. Belki de derbeder görünüşümden dolayı robotlar benimle karşılaşmaktan pek mutlu olmuyorlar. Ama beni kovmaya da cesaret edemiyorlar. Aslında ben de yanlarında hiçbir zaman fazla uzun kalmıyorum, onlara iyilikler diliyor ve bana sunulan kısacık yaşamcığın sorunlarını böylesine adil bir biçimde ve sorumluluk anlayışı içinde çözebildiğim için kendimi kutluyorum.

TAZELENEN ESKİ YAKINMALAR

Ayrılmak istiyorum ama ayrılamıyorum. Her sabah uyanınca kendi kendime bugün bir mektup yazacağım, diyorum. Hayır, istifa edeceğimi gidip başkanın yüzüne karşı söylemek daha iyi. Öne süreceğim gerekçeler düzenli. Onları kafamın içinde bir kez daha derleyip toparlıyorum. Ama onun ileri süreceği gerekçeler güçlü, yüz kez dinlemiş olsam bile. Bu arada başkan öfkelenmeden sert davrandığı için yanakları sarkıyor, terliyor, masayı sımsıkı tuttuğu için tırnakları kızarıyor; yaşlı bir adam için tehlikeli bir gerginlik. Duruyorum; onun sözlerine mi yenildim yoksa sağlık durumunun kötü olduğunu mu göz önüne alıyorum belli değil. Başkan ölüm kokuyor; bense onun sevdiği, koruduğu biriyim.

Onu susturup benim görüşlerime hak vermek zorunda bırakmayı da düşünebilirim.

Onun onayını aldığımı ya da ihtiyarı öfkeden burundan soluyarak, öksürükler içinde bürosunda bırakıp hızla uzaklaşverdiğimi varsayalım – o ateşten gömleği daha yeni giymiş olacağım. Başkanın izniyle güçlenmiş olsam bile, gene de öbür üye arkadaşlarımla yüz yüze gelmek zorundayım.

Onların sözcüklerinden çok bakışlarından korkuyorum. Suçlu üyeler konu olunca yüzlerinde belirecek o tipik anlamı –kendi yüzüme de bu anlam geldiği için– nedenli iyi tanıyorum: öfke, imrenme, aşağılanma, yas ve ilgisizliğin sırayla ve ustaca birbirinin içinde eritildiği bakışlar. Ayrıcalıklı durumum, bana özel bir değer, onlara karşı direnç kazandırmaz. Onları yüzüstü bırakırsam üye arkadaşlarım neden öfkelenmesin? Onlar özgür değilse benim özgür olmaya ne hakkım var?

Hayır, daha iyi bir düşüncem var – şu her zamanki daha iyi düşünce. Yurtdışına taşınacağım. Lee çalıştığı hastanede yeni terfi ettiği için gelmek istemeyecektir, özellikle şimdi, tam savaş sürüp giderken. Direnirim. Surat asarım. Ağlarım. Açıklarım. Neyse ki ikimiz de geçen ay pasaportlarımızın süresini uzattık, biriktirdiğimiz az miktarda paramızı bankadan hafta içi herhangi bir sabah çekebiliriz, ayrıca bir çevirmen (ben dil konularında iyiyim) ve bir doktor her yerde iş bulabilir. Peki ama (bu bir sonraki düşüncem) ayrılırsam onların yüzüne nasıl bakacağım? Şu anda buradaki üyelerden söz etmiyorum –burada büyücek bir şubemiz var, oysa Lee, ben ve kızımızla birlikte vatandaşlığına geçmeyi düşündüğüm o tropikal ülkede, üyeler dağınık ve başlarında liderleri yok– ama ya ölümler; öldüğü zaman insan nereye gidiyorsa işte oraya gittiğimde karşılaşacağım ölü üyeler.

(Ölümünden sonra bir tür yaşama inandığımı söyleyince bana gülmeyin.)

Cenazem için yıkanmış, temizlenmiş, güzelce giydirilmiş, akciğerlerimdeki gaz boşaltılmış; hiçbir kurşun, kamçı ya da ateş izi taşımaksızın çekinerek aralarına girdiğimde çevreme toplanacaklar, bağışlamayan amansız

yüzleri ve kötürümleşmiş bedenleriyle önümde bir geçit yapacaklar. Şehit olmak reddedilmesi zor bir mirastır. Kardeşlerim, diye bağıracağım. Diz çöküp kollarımı uzatarak beni bağışlamaları için yakaracağım, özverilerini, verdikleri kurbanları yadsımadığımı açıklayacağım. Ama beni bağışlamayı kabul etmeyecekler. Bunu nasıl yapabildin, diyecekler. Biz ölüme dek dönmemişken sen ayrılmaya nasıl cüret ettin?

Sabırsızlanarak sözümü keseceksiniz. Demek seni engelleyen şey korku. Onların öne süreceği şeylerin, seni hor görmelerinin, seni kınamalarının, sana acımalarının korkusu. Kemiği olmayan dillerin, liderlerin nezlesinin, kuşkuyla üzerinde odaklaşan, uzaklaşan, sonra gene sana yönelen bakışların, sonuç olarak boğazına dayanan suç bıçağının korkusu. Korkak olduğunu itiraf et ve kal. İyi bir üye olmayı sürdür, ağırbaşlılığın tutsağı, erdemin çömezi, görevin budalası olmayı sürdür. Herkesin özgür olmak için doğmadığını hiç gözlemlemedin mi?

Sabırsızlık etmeyin. Ah, keşke yalnızca bir korkak olsaydım. Daha da kötü. Ölülerini bir yana bırakalım; yaşlı adamın diyeceği gibi, edebiyat yapıyorum. Yaşayan üyelere gelince; onlardan nasıl korkabilirim, gücün genel anlamıyla öyle küçük bir güce sahipler ki! Örgüt dışındakiler bizim gerçek bir güç kullandığımızı sanırlar; her geçen gün biraz daha güçlendiğimize inanırlar. Ama bizim ne denli zayıf olduğumuzu ben biliyorum, bizden herkes biliyor. Fiziksel incitme biçiminde ya da mesleğimde onarılmaz yara açacak türde saldırgan bir öç alma, üyelerin ya ilkelerine ters düşer ya da yetkilerini aşar. Bizden ayrılanlara uygulanan aşağılayıcı ilişki kesme işlemleri bile artık işe yaramaz oldu. Tehdit edilmem ya da rahatsız edilmem gibi uzak bir olayda her zaman üye olma-

yanlar arasında beni koruyanlar bulunacaktır. Güvence-
de olmak için yalnızca aklımı kullanıp sessizce ortadan
kaybolmalıyım. Aslında kamuoyunda bir skandal yarat-
madığım –gazetelerde örgütü suçlamadığım, televizyon
şovlarında ya da üniversitelerde konuşmalar yapıp gizle-
rini açıklamadığım– sürece ayrıldığımı belirgin bir bi-
çimde (kitapları için yeni bir çevirmen bulmak zorunda
kalacak olan başkan dışında) pek fark eden olmaz bile.
Beni ayrılmaktan alıkoyan yalnızca korku değil.

Beni gerçekten alıkoyan şey inandırılmış olmam. Ne
zaman sadakatimi öldürdüğümü düşlesem Zümrüdüan-
ka kuşu gibi dirilir. Çünkü bu bir cinayet değil, bir inti-
hardır. İnsanın duyguları, üyeler arasındaki yaygın dü-
şüncenin tersine intihar edemez. Örgütün buyrukların-
dan çok fazla irkilmekle birlikte, yüreğimle hep bağlı
kalıyorum. Onların yanıldıklarını biliyorum ama yanılgı-
larının parçası olmayı bir ayrıcalık gibi duyumsamaktan
kendimi alamıyorum. Bunun harika bir yanılgı olduğun-
u düşünüyorum.

Onlarla yanılmak başkalarıyla haklı olmaktan daha
iyidir.

Bu bir alıntı sanıyorum. (“Bizimle yanılmak onlarla
haklı olmaktan daha iyidir” mi yoksa?) Kafam alıntılarla
dolu.

Siz de anlıyorsunuz, bunların hiçbirine inanmıyo-
rum, inanamıyorum. Umutlandırıcı özür ve hafifletici
nedenler ortadan kaldırılınca ikilemim çok saçma görü-
nüyor ve bu saçmalığı sizin gibi ben de görüyorum.

Bir çıkış yolu. (Açık yürekliliğin ödülleri.) Duygularımı utanmaz mantıkları içinde yazarak bu duyguların büyümlü halkalarını yüzeye çıkartıp inandığım şeyin yanlış olduğunu açıklayarak ve bunu gerçekten içtenlikle söyleyerek saf inancımın büyümlü bozdu. Aklın ak büyümlü özgürleştirdi. Örgüte ve kendime karşı, açıkladığım bu duyguları besleyebilirim. Ama artık hissettiklerime inanamıyorum.

Hayır, bu kadar basit değil. Bir daha deneyeyim.

Çevirmen Süregelen Eski Bir Sorunla Hesaplaşmak İstiyor. Kısacık bir bildiri. Belki de bir kitap adı.

Birinci paragraf: başkanın aksanı. Yabancı bir ülkede doğmuş ve tüm akrabaları bir tür temizleme olayında ya da kıyımında yok edilmiş. Ben onun kitaplarını çeviriyorum ve onun diliyle kendi dilim arasında yaşıyorum. Başka kitapları da çeviriyorum. (Temel metinler olmayan eğlenceli kitaplar çevirmek rahatlatıcı: romanlar, geleceği öngören çalışmalar.) Elbette bunları yaşamımı kazanmak için yapmak zorunda olduğumu söylüyorum. Yaşlı adamın kitapları hiçbir zaman kendisini geçindirecek kadar satmadı, kitaplar yayımlandıktan sonra yazarın payından bana düşen yüzdenin ne kadar önemsiz olduğunu düşünebilirsiniz. Yaşlı adam benim öteki çalışmalarına içtenlikle gülümser. "Edebiyat" için zamanı olmadığını söyler. O da başkaları –üye olmayanlar– içindir.

Bir çevirmen olmak ne denli yıpratıcıdır, düşünemezsiniz. Ama örgütle ilgili kendi kitaplarımı yazsaydım da daha güçlü ve daha anlaşılabilir olacağımı sanmıyorum.

Bakın, olay řu: Biz řok eski bir örgütüz. Bildiđiniz gibi bir anlamda gizli bir örgüt olmakla birlikte halk tarafından da iyi tanınırız. Bize ilişkin hem bilimsel hem halka dönük türde pek řok kitap ve makale yazılmıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyılın öncesine ait yazılı açıklamaların güvenilir olmadığı belirgindir; ama hiç değilse örgütün yakın tarihine ilişkin olaylar sağlam kaynaklara dayanır görünmektedir. Eski arşivlerin pıramparça olduğu İkinci Temizleme Olayı'ndan pek řok özgün belge kurtarılabilmişti: eski başkanlar ve yardımcılarının yazdığı gizli notlar, tüm üyelerin katıldığı toplantıların raporları, manifestolar, dilekler, özel olarak elden ele dołtırılan broşürler, şubeler arasındaki yazışmalar, lider üyelerin yaşamöyküleri. Güvenilir bir çevirmen olarak, depolandıkları kurşun kaplama kasalarda sararmaya yüz tutan bu belgelere başvurmak için izin alabilirim. Ama bu kaynakları kullanmak için yeni arşivlerin taranması gerekmez. Otuz yıl önce örgütün alışılmamış bir alçakgönüllölük göstererek dış dünyayla süregelen fırtınalı ilişkilerimizi düzeltmek için şektirdiği bazı seçilmiş belgelerin mikrofımleri zengin bir belediye ya da üniversite kütüphanesinde bulunabilir.

Bitişik dairede bir köpek havlıyor. Aşağı sokaktaki cankurtaran arabasından daha şok ses çıkarıyor. Merdiven basamağında oynayan çocuklardan daha şok ses çıkarıyor.

Yüzyılın sonunda bazı üyeler, hem yalnızca yetkili üyelerin görebileceği hem de halka açık tüm belgelerin sahte olduğunu iddia ettiler. (Öne sürdükleri düşüncelerden biri, kâğıtların şok iyi korunmuş ve kolay okunabilir olduğu ydu; böylesi antika belgelerin biraz okunaksız olması gerekliydi.) Bu görüşe karşı olan üyeler, en

yüksek düzeydeki üyelerimizin bile kökenimize ait gerçeği bilmediklerini iddia ettiler. Ama bilir gibi yapmayı sürdürmek zorundalar çünkü kökenlerimiz bizim için çok önemli. Aslında kökenlerimiz örgütün onuru, tüm üyelere çok eski zamanlarda soylu ve görkemli bir ışığın içinde doğduğumuzdan dolayı övünmeleri benimsetildi.

Son yıllarda, son temizleme olayından sonra bu inanç ölmeye başladı. Kökenlerimize ilişkin belirli görüşleri tartışmayı artık pek az kişi zahmete değer buluyor. Yasal kabul edilen açıklamaların bile yalnızca bir tahmin ya da yalan olabilirliği bugün artık çok daha az önemsenir oldu. Üyelerimiz kuşaklar boyu bozulmayan bir inançla kökenlerimize ilişkin bu açıklamayı kutsadılar. Doğuşumuza ait bu görüş başlangıçta doğru değilse bile artık doğru ve belki bu görüş, geçmişe gömüldükçe gidecek daha da doğru oluyor. (Elbette daha da ağırlaşıyor.)

Bir kez başkana bunları söyledim. Soluk yüzünü zarif bir gülümsemeyle buruşturarak, "Haklısın," dedi. "Daha da doğru oluyor." Hışırtyla soluyup meşe döner koltuğunu çevirdi, masasının ardındaki ağır ciltlerle yüklü kitap raflarının önünde bir an duraksadıktan sonra büyük bir kitap alıp yüksek sesle benim bilmediğim bir yorum okudu; Yorumcu'nun Yedinci Ders'i açıklamasıydı bu ve tam konuya ilişkindi. (Sekiz Ders'ten yedincisi geçmiş de içeren gerçek başlığı altında incelenir.)

Artık daha deneyimli ve daha bilgiliyiz, en akıllılarımız ve en hırçınlarımız bile geçmiş de içeren gerçeğin yeterli olduğu konusunda düşünce birliğindeler.

Aslında artık hepimiz kökenlerimizle daha az ilgiliz. Artık bizi tarihimiz –her şeyden önce de acılarımızın tarihi– ilgilendiriyor; acılarımız konusunda anlatılan-

ların gerçekliği de tartışılamaz. Dört ciltlik *Açıklamalar*'dan ve alıntı antolojisi *Yapılması Gereken*'in okunmasından bile önce yeni üyelerin önlerine serilen ilk konu, hareketin mutsuz tarihidir.

Lee, az sonra hastaneden çıkıp eve gelecek ve akşam yemeğine oturacağız. Zayıf bir jokey yapısındaki kızımız oturma odasında ev ödevini yapıyor ve televizyonda bir basket oyunu izliyor. Ne denli basit bir yaşam sürdüğümü gözlerinizin önüne getirebilesiniz diye bundan söz ediyorum.

Karşı koymak, karşı koymaktan ayrılmalıdır. Ben farklı bir biçimde karşı koyuyorum.

Ayrıntıları tartışmayı, başkanlarımızı bilgisizlikle ya da bizi kandırmakla suçlamayı istiyor değilim. Yalnızca tarihle içli dışlı olmamıza karşı koymak istiyorum. Sorun kökenlerimizin tartışmaya (olası) açıklığı ve (kesin) uzaklığı değil. Örgütün bütünlüğünü sürdürmesi. Hareketimizin çok eski olması, pek çok yanlış anlaşılma, yergi ve haksızlıkla yaşamış olmamız bana hiç de yeterli görünmüyor.

Beni anlayın. Hareketin daha başarılı olmamasına karşı çıkıyor değilim, bunca zaman içinde daha çok şey gerçekleştirmesi, sahip olduğundan çok üye kazanması, daha fazla kurumun içine sızması, topraklar elde edip kentler yönetmesi gerektiğini ileri sürüyor değilim. Gerçek kapsamlarını yalnızca üst düzey üyelerimizin bildiği başarılarımızın önemi göz ardı edilemez. (Bu tür şeyleri örgüt sağgörüsüyle en aza indiriyor.) Gözle görülebilir bir başarının, örgütün küçük ve üyelerin –dağınık da olsalar– birbirlerine sımsıkı kenetli kalmasına dayanan asıl

amacını ne denli tehlikeye atabileceğini anlıyorum. Ben sadece, başarılarımız ödediğimiz bedele değiyor mu, diye kuşkuya kapılıyorum; tabii örgütün amacı yalnızca ezici engeller karşısında insanın direnme gücünü göstermek değilse. Ama en kindar üyelerimiz bile böyle olduğunu iddia edemez.

Gidip öbür yazı makinesini tamirci dükkânından almak için artık çok geç oldu.

Örgütün kusursuz olduğunu iddia etmiyorum. Adı pek çok şüpheli işe karıştı; tarihimizde ünü kötü sayfalar var. Bize karşı belirli suçlamalarda bulunuldu –snop olmamız, başkalarını dışlamamız, özellikle başkalarından farklı olmak için yetiştirilmemiz– bunlar bir yere kadar doğrudur. Beni tedirgin eden kusurlarımız değil. Erdemlerimiz.

Hareketin gerçek başarılarını göz önüne alın. Üyelerin büyük bir bağlılık içinde kalmasını sağlamak için kullandığı değişik yolları. Öğretilerindeki ustalık ve esnekliği. Ülkülerindeki yüceliği. Sonuç olarak bunların tümü belirgin bir tip yaratmaya hizmet ediyor: üye tipi. Hareket pek çok kişinin sandığı gibi içine fesatlık sokup toplumu altüst etmeye yönelik değil, hareket dünyaya dönük olmaktan çok kendine dönük çalışıyor. Peki ulaşmak istediği sonuç ne? Üyelerin her zaman birbirlerine sınıksı kenetlenmesi.

Bu sürgit kendini ölümsüzleştirmeyi haklı çıkarabilen nedir? Başkalarının, üye olmayanların bilmedikleri bir gize sahip olmamız mı? Ama başkaları da bu gize ait bir şeyler biliyorlar. Onlara açıklamalar yaptık. Bizi taklit eden, bizim öğretilerimizi temel alan daha geniş, daha bü-

yük örgütler buldular. Biz varlığımızı neden sürdürüyoruz öyleyse? Öteki örgütlerin daha benimseyemedikleri, bize miras kalan gerçeğimiz adına mı? Ama bu gerçeği hiçbir zaman benimseyemeyecekler, hiçbir zaman. Taklit edilmeden bize bırakılan yalnızca bizim gerçeğimiz.

Parmaklarım çoğu zaman baskı mürekkebi lekele-riyle dolu. Beş-altı bin kitabım ve aylık dergim var. Bir o kadar da Lee'nin; ama onunkilerin dörtte üçü tıp kitap-ları. Hamamböcekleri kitaplarımın arasında çiftleşmeyi seviyor. Kızımız okumayı sevmiyor.

Biri bitişik dairenin kapısını vuruyor.

Bu kentte duvarların kalınlığından bir yapının kaç yıllık olduğunu anlayabilirsiniz. Kapı daha kuvvetli vu-ruluyor.

Bize üye olmayanlar arasındaki din değiştirmelerin tümünü küçümseriz. Ama üyeler de sürekli din değiştirme gereksinimi duyuyorlarmış gibi görünüyorlar. (Baş-kanlarımız pek çok üyenin görevlerini savsakladığını, ör-gütten olmanın getirdiği yüce sorumluluklara fazla özen göstermediğini gizli gizli kabul ediyorlar.) Birkaç yıl sü-ren tipik coşku belirtilerinden sonra çoğunluğumuz, ha-reketi toplumsal ilişkiler ve iş ilişkileri kurmak, bir iş anlaşması yapmak, güvenilir bir avukat bulmak ya da eş seçmek için kullanma eğilimi gösteriyoruz. Üyelerimi-zin, üye olmayanlardan şüphelenmek gibi bir gelenekle-ri var. Bu konuda haklı olduklarını kabule hazırım: Ger-çekten acımasızca yok edildik. Üyeliklerimiz, sadık ve sadık olmayan, coşkulu ve ilgisiz üyelerin aynı sert dav-ranışlarla karşılaştığı kısımlar sonucu düzenli olarak aza-lıyor; başkaları aramızdaki nitelik farkını görmüyor. Biz

kendimiz de bu ayrımı yapmıyoruz aslında. Çünkü belirgin bir özdeşleştirme öğretimiz yok. Sekiz Ders bile yoruma açık olması ve hoşgörüsüyle tanınıyor. Karşısında olduğumuz şeyler, bizi birleştiriyor.

Aslında yeni bir alıntılar antolojisi düzenleyebilirdim: *Yapılmaması Gereken*. Belki gerçek başlık yanlıştı.

Bizi birleştiren şey, karakterin belli bir biçimde özelleşmesi ki bu üyeleri bir benzerlik bağı içinde bir araya getiriyor. Üyelerden ne bekleneceğini biliyoruz, birbirimize karşı üye olmayanların bize davranabileceğinden daha katı, daha acımasız olabiliyoruz; ama genelde sonunda hep hoşgörülü davranıyoruz. Bu birleştirici özellikler bizi, üye olmayanlar tarafından da kolayca tanınabilir kılıyor. Her yerde seçkin geleneklerimizle, yeminlerimizle, dinamikliğimizle, dürüstlüğümüzle ve hatta (söylediklerine göre) fizyonomimizin ve tavırlarımızın benzerliğiyle tanınıyoruz.

Örgüte karşı hâlâ sürüp gelen ne çok çılgınca önyargı var! Hepimizin birbirimize benzemeyeceği gün gibi açık; çünkü üyelerimiz birkaç ırktan ve pek çok ülkenin vatandaşından oluşuyor. (Aslında gerçekten uluslararası bir yaygınlığa sahibiz.) Bunun dışında üyeliğin bir aile içinde sürüp gittiğine bile pek rastlanmıyor. Benim durumumu alın. Lee bir üye elbette. Ama küçük kızımız şimdiye dek geleceğin bir üyesi olacağına ilişkin ne bir coşku ne de bir ilgi gösterdi. Biraz düş kırıklığına uğradık, daha doğrusu Lee bir düş kırıklığı yaşadı. Ben şu anda içinde bulunduğum ruh durumunda kızımın geleceği için sevinç bile duyuyor olmalıyım.

Küçük bir lütuf. Hiç değilse hiç kimse örgüt üyesi olarak doğmuyor! Doğuştan böyle bir seçimle yükümlü olmak, doğum öncesine ilişkin böyle marazi bir seçimle insanın çocukluğuna inmesi çok boğucu olabilirdi. Liderlerimizin bu kadarcık insanlıkları ya da bunca katı bir yumuşaklıkları var. Örgütü kendimiz bulmamız için bize izin veriyorlar.

Lee bu akşam geç kaldı. Yemek hazırlamaya başlasam iyi olacak.

İnsanı örgüte katılmaya neyin ittiğini soracak olursanız: Söylemeye gerek bile yok, idealizm. Ve daha az soylu olan ama soysuz da sayılmayan başka güdüler. Kimileri için bu güdü, sözünü ettiğim toplumsal üstünlükler. Kadın ya da erkek bir üye, kimlik kartını dünyanın herhangi bir yerindeki bir başka üyeye gösterdiği zaman yardım ve konukseverlik göreceğini bilir; çünkü üyeler kendilerinin bir aile oluşturduklarına inanırlar. Bu dünya tehlikeli bir yer olduğuna göre kendinizi nerede bulursanız bulun, arayabileceğiniz yardımsever akrabalarınız olmasının değeri küçümsenemez. Kimileri içinse bu güdü, bize üye olmuş nitelikli yazarların, öğretim üyelerinin, biliminsanlarının, aktörlerin, politikacıların sayıları. Bize katılanlar seçkin bir topluluk içine girdiklerini duyumsuyorlar. Kimileri için bu güdü, katlandığımız güçlüklerin dokunaklı öyküsü. Acı çekmenin bize bağlananlar arasında bir saygınlığı var.

Sanıyorum beni örgüte çeken bu nedenlerin tümüydü. Çocukken bile bir üyenin gizil gücünü belirten psikolojik eğilimlerim vardı. Dokuz yaşımdan beri yazar olmak istedim. Hiçbir zaman kendi soluğumla yazacak özgürlüğü bulamadığımdan beni başka yazarların buy-

ruğu altına sokan bir mesleğe girdim. Topluma yararlı olmak ve en yüksek ideallere hizmet etmek bana her zaman hayatı yaşamaya değer yapan şeymiş gibi geliyordu. Ama hiçbir meslek –hatta içimde kavram olarak yücelttiğim yazarlık bile– benim gerçeğe duyduğum açlığı, yalnızca iyi değil, ahlaksal açıdan da yoğun bir yaşam sürdürme özlemimi tüketecek gibi görünmüyordu.

Başkalarından farklı olma düşüncesinin beni büyülediğini de anımsıyorum. Ortaokulda yurttaşlık bilgisi dersinde uyuklarken Yahudi doğmuş olmayı diler, kendimi solak varsayar, büyümüşüm de eşcinsel, bir keşiş ya da rahibe, bombalar fırlatan bir devrimci olmuşum gibi fantezilere kapılır, Robin Hood'u düşlerdim. Gençliğimde örgüte ilişkin belli belirsiz bir şeyler duymuştum. (Burada pek çok şubesi olduğuna göre kim duymamıştır ki?) Ama yetişkin dönemime dek örgüte katılmayı hiç düşünmedim; bunun en büyük nedeni gerçek bir üyeyle karşılaşmamış olmamdı; yüz yüze görüşmek elbette hareketin yeni yandaşlar kazanmasının en etkin yöntemi. İnsanlar bize katılmak için ender olarak yalnızca okuduklarından ya da duyduklarından etkilenerek başvururlar.

Kimi zaman ilk ilişki kurulan üye –sevimsiz ya da budalaysa– bir üye adayını örgütten uzaklaştırıyor. Bu neredeyse benim de başıma geliyordu. İlk karşılaştığım üye, babamın kız kardeşiyle yeni evlenen mızımız sesli, kum rengi saçlı, gözlüklü, kendinden artık başka bir şey beklenmemesi gerekirmişçesine düzenli olarak toplantılarda boy gösteren, aidatlarını ödeyen, iç sıkıcı bir tipti. George Amca'mın ciddiyetsizliği, üye olmayan bir aileye karışmayı bu denli istemesinden belliydi. Aydınlıklarıyla gurur duyan, kent dışında yaşayan varlıklı anne babam, halam nişanlısını eve getirir getirmez adamı kabullenmiş-

lerdi. Hatta sofra adabının yoksunluğunu ve kısa kollu spor gömleklerini bile sineye çekmişlerdi. George bize onur verdiğini, aile de onu kabul etmekle çok modern ve öncü davrandığını düşünüyordu. Ben, bir üye tanımak umuduyla coşkulu (on beş yaşındaydım) onu sorulara boğdum. Beylik bir gurur, kendini beğenmiş bir omuz silkelemeyle sorularımı yanıtlamaktan kaçındı. Bir tür gizlilik kuralına sadık kaldığına ya da beni kendini sorgulamakla görevli aile içi bir casus sandığı için bana açılmaktan korktuğuna karar verdim. Daha sonra düş kırıklığı içinde George'un bu belirsiz tavrının üyeliği çok hafife almasıyla açıklanabileceğini anladım.

Bir kez başkana George'u tarif ederek, bu tür bir kişiyi üyeliğe kabule yol açan gevşek tutumlarını kınadığımı belirttim. Çocuksu bir yakınma: Tipik bir üye zihniyeti. Örgüte katıldıktan pek çok yıl sonra bile örgütten duyduğum onur, üyelerin öbür insanlardan daha iyi olması isteğim ya da inancım hiç bozulmadı.

Okuduğum üniversitede bir profesör olan ikinci üyemle karşılaştığım zaman hemen hemen on sekiz yaşındaydım. Çok önceleri, ona ilişkin hiçbir şey bilmezken bile Cranston'ı çekici bulmuştum. Dirsekleri yamalı, üç parçalı takımlar giyer, kürsüde alışılmışın dışında küstah tavırlar takınırdı; gençlikten gelen duygusallıkla bunlardan dolayı ona hayran olmuştum. Saçları dökülmeye, tepesi açılmaya başlamıştı. O zaman yirmi sekiz-yirmi dokuz yaşlarında olmalıydı ama en az kırkın üzerinde görünüyordu. Güç anlaşılır ve derin konusunda uluslararası başarıya ulaşmış bu uzman kasaplar, terziler ve polislerden oluşan eğitimsiz, yoksul bir aileden geliyordu. Kendi çabalarıyla lise ve üniversiteye giderken geçirdiği yarı aç yarı tok yıllar bedenini incecik bırakmış-

tı. Bir sınıf arkadaşımın yaptığı dedikoduyla Cranston'ın bir üye olduğunu öğrendiğim zaman sert ve kendini adayan davranışlarının altında yatan gizi anladığımı sandım.

Elbette Cranston'a örgüte duyduğum kişisel ilgiden söz etme yürekliliğini hemen gösteremedim. Çekinmiştim. Ona meraktan daha ciddi bir şeyle yaklaşmak istiyordum. Önce örgütün tarihini okudum. Konuya yabancı olduğumdan okuduklarımın pek azını anladım; ama gene de bunları temel olarak, örgütün on dokuzuncu yüzyıl başlarındaki inanç ilkeleri konusunda bir yarıyıl ödevi hazırlamayı önerdim. Cranston'ın asistanı konuyu isteksizce onayladı. İkinci aşama Cranston'ın kendisiyle görüşmekti, dersi biter bitmez aceleyle uzaklaşıp gittiği için bu hiç kolay değildi. Kafamın içinde ona yöneltebileceğim uygun bir soru tasarlamaya çalıştım; bir başka deyişle ne bilgisizlikten dolayı can sıkıcı ne de bilgçlikten dolayı ukala bir soru.

Bir gün dersten sonra Cranston'a koridorda, "Örgüt üyelerinin kümeleşmelerinin bir tür snopluk ya da klan oluşturma değil de en güç koşullarda birbirlerine yardım edebilmeyi amaçladığı düşüncesine katılır mısınız?" diye soruverdim. Elbette dersleri için hazırladığım ödevi bahane etmiştim. "Biz evrensel kardeşliği örgütlüyoruz," dedi; yanıtı kuruydu. Geri çevrilmişim ve bunun için ona saygı duydum. Cesaretim kırılmadı ve bir hafta sonra gene yanına gittim. Bu kez yazı makinesine yazdığım bir dizi soruyu eline tutuşturdum. Kaşları çatarak sordu. "Tüm bunlar bir yarıyıl ödevi için mi?" Uzun ince parmakları, sivri uçlu güzel soluk tırnakları vardı.

"Pek değil efendim," dedim. "Daha çok kişisel bir ilgi. Düşündüm ki sizin bir... yani duydum ki siz..."

Sanıyorum beni örgüte çeken bir başka neden (nedenlerin hepsinden söz etmeliyim) annemin örgüte katılmamı hiç onaylamamasıydı. Söylediğine göre halamın George'la evlenmesinde hiç sakınca yoktu, o tutucu vs. değildi. Biliyordum ki bunun sebebi babamın kardeşlerinin hiçbirini sevmemesiydi. Babamla evlenerek aşağılara indiğine inandığından babamın kız kardeşinin George'u seçerek daha da aşağılara inmesini uygun buluyordu; ama –ileride büyük bir yazar olacak– şımarık, üstün zekâlı tek çocuğunun bayağı, ne olduğu belirsiz, kabile gibi bir kitleye bulaşmasını, asla. Üstelik bu tehlikeliydi de. Örgütün etkinliklerinin bir kısmı yasadışı değil miydi? Ona karşı koymak hoşuma gitmişti; hiç değilse benim için kaygılanmasına artık bir neden vardı. (Hep çok uysal bir çocuk olmuştum.) Yıllar sonra annem kendisi de örgüte üye oldu. Bu beni çok mahcup etti.

Cranston'ın birdenbire benden hoşlandığını şaşkınlık içinde fark ettim. Beceriksiz bir tavırla dirseğimi tutarak, "Senin adın ne?" diye sordu.

Cranston beni üniversite yakınındaki tek odalı daireesine çağırdı; ocakta hazır kahve pişirmeye başladı. Şeytanın ayağı kırıldı. O gün birkaç saat konuştuk. Bu, sonraları pek çok kez yapacağımız birkaç saatlik konuşmaların ilkiydi. On yedinci yüzyıldan kalma, deri ciltli nadir kitaplarını gösterdi. (Birinin adı *Okyanusya*'ydı.) Nasıl onur duymuştum! İşte tam düşlediğim gibi bir örgüt üyesiyle karşı karşıyaydım; onurlu, birleştirici, ölçülü, ama (bu tür şeyi hiç kimse gizleyemez) büyük bir tutkuyla yanıp tutuşan bir üye.

O zaman örgüte üye olduğu için utanarak üyeliğini gizleyen yaygın üye tipiyle daha karşılaşmamıştım.

Cranston gülümsedi; gerçi pek bir değeri yoktu bunun. Kemikli, yakışıklıca yüzü gülümsemediği zaman daha hoştu; gülümseyince dişetiyle sorunu olduğu anlaşılıyordu. Bana biraz örgütten söz etmeye başladı. George Amca'nın tersine Cranston harekete olan yakınlığıyla övünmedi. Değerlendirmeleri yansızdı, gerçeklere dayanıyordu. Ben dışarıdan biriydim. Beni inandırmak, taraf yapmak gibi bir kaygısı yoktu. Kırık bir koltuğa oturmuş, Cranston'ın ilkesine bağlılığıyla büyülenmişim; onu esinlendiren şeyi paylaşmak istiyordum.

* * *

Benim örgüte katılma aşamalarımı geçiştirsem daha iyi olacak; çünkü beni örgüte çeken o şükran dolu saygı havasına yeniden kapılmaya başladığımı sezinliyorum. Örgütten ayrılma nedenlerimi derleyip toplamaya çalıştığımı göre onları açıklamalıyım; belki onları dile getirirken kararımı güçlendirebilirim.

Sanıyorum en önemli neden, üyeliğin sağladığı yoldaşlığa karşın kendimi tek başına bırakılmış hissetmem. Bunu açıklamak güç çünkü çevremde pek çok üye var; örgütün içinde dostlar edindim, aşk serüvenleri yaşadım, meslek ilişkileri kurdum ve dokuz yıl önce bir evlilik yaptım. Hiçbir zaman yalnız değilim. Hareket sayılara vurulduğunda çok küçük, dünya nüfusunun minicik bir diliminden bile büyük değil –örgüt dünyanın pek çok yerinde tutunamadı– yine de bana çoğu zaman dünyanın nüfusu yalnızca üyelerden oluşuyormuş gibi geliyor. Nereye gitsem –üç kıtayı dolaştım– her yerde üyelerle karşılaşıyorum. Belki bu bir düş, özel bir düşünce biçimi, dünyaya benzersiz bir bakış açısı, kişinin üyeliğe kabulünün onaylanmasıyla benimsediği bir tür koruyucu mi-

yopluk. Üye olmadığını varsaydığım bir yabancıyla (kabul etmeliyim ki her zaman bu kişinin bizden olmadığını kesin farkındalığıyla; kimi zaman yakınlığımızı yoğunlaştıran ama çoğu zaman buna ket vuran bir farkındalıkla) iletişim kurduğum zaman yeni tanışımın bir üye olduğunun ortaya çıkması ne denli sık başıma gelmiştir. Belki kişisel nedenlerle üyeliğini gizliyordur ya da yeni bir baskı altında kalmaktan korkuyordur.

Belki de tembelleşmiş bir üyedir; artık görevlerini yerine getirmeyen, toplantılara katılmayan bir üye. Öyle de olsa ona kusursuz bir üyeymiş gibi davranmamak elimden gelmez. Çünkü hareketimizin garipliklerinden biri de üye adaylarımızı seçerken ve üyelerimizi kabul ederken çok titiz olmamız (ya da titiz olduğumuzu iddia etmemiz) bir üyenin bizden ayrıldığını hiçbir zaman kabul etmememizdir. İlişkisi kesilen yüz karası üyeler bile dikkatle izlenir. Dikkatle ve belirli bir kaygıyla izlenir.

Bir kez başkana hareketin eski üyelerine neden bu denli bağlı kaldığını sordum. Duygusallık mı? “Bize bağlılığı azalmış olan üyelerden,” dedim, “bize artık hiçbir katkısı olmayanlardan kurtulmuş sayılırız.” Kötü davranışlar için kesin ölçütler, ilişkiyi kesmek için de –sürekli ve bağlayıcı bir başka kontrat olan evlilikle birlikte işleyen boşanma olasılığı gibi– güvenilir yöntemler belirlemenin daha iyi olacağını savundum.

Bu konuşma dört yıl önce, benim örgütün içinde olmaktan onurdan başka hiçbir şey duymadığımı sandığım bir zamanda yapılmıştı. Yaşlı adam geçirdiği ilk kalp krizini daha yeni atlatmıştı; onun polemikler üzerindeki üçüncü derlemesinin çevirisini son kez gözden geçiriyordum. Şimdi bana öyle geliyor ki bunlar öyle sıradan sorular değildi; kendim için, örgütle ilişkiyi kesebilme olasılığı için önceden yakarıyordum.

Örgütten kovulmak olanaksız demiyorum. Olabilir. Ama ancak belirli ve uluorta rezaletlere karıştıktan sonra. Kimileri için başka bir örgüte katılmak üyelikten çıkarılmak için yeterli bir neden. Kimileri içinse hiçbir üyenin, küçücük bir hücrenin, embriyon bir şubenin bile bulunmadığı bir ülkeye göç etmek ilişki kesilmesine yetiyor. (Bir azınlık için bu ikincisinin birincisinden hiç farkı yok.) Kimileri örgütü suçlayıp gizlerini açıklayan üyelerin ilişkilerinin kesilmesini, kimileri hareketin hiyerarşisini incitmeyenlerin rezaletlerine göz yumulmasını öneriyorlar. Gene de bu suçları işlerken kesin bir ilişki kesmeyle sonuçlanacağından kimse emin olamıyor. Pek çok durumda başkan yumuşaklığıyla başkaldıran üyeleri şaşırtmıştır. Benim belirli bir adım atmak için hâlâ duraksamamın bir nedeni de –tek nedeni değil elbette– bu. Atacağım adımların sonuca ulaşacağını sağlama bağlayan birkaç örnek olsaydı her şey kolaylaşacaktı.

Konuyu değiştirdiğimin farkına vardınız umarım. Örgütten ayrılmamı güçleştiren nedenler ile beni örgütten ayrılmaya iten nedenler aynı değil; bunu açıklamak istiyorum.

Çevremde beni destekleyen akraba gibi pek çok üye olmasına karşın bana acı veren o tek başına kalmışlık duygusundan size söz ettim. Bu tek başına kalmışlığı, yoğun bir koparılmışlık gibi yaşadığımı söylemekten daha açık bir biçimde tanımlayamam. Ama koparıldığım şeyler ne? Hareketin içinde yaşadığım bu on iki yıldan sonra hareketin dışında yaşamamanın nasıl bir şey olduğunu doğru dürüst anımsayamıyorum. Anlıyorsunuz değil mi? Üyeliğin avantajlarını, yoğun çabalarla kazanılan ayrıcalıkların bir an için bile yadsımıyorum. Ama örgüte katılmakla bir şey yitirdiğimi, ayrılısam da artık o şeyin geri

gelemeyeceğini biliyorum çünkü (öğretmenlerimizin dediği gibi) örgüt insanın üzerinde iz bırakır, ayrıca on iki yaş daha büyüdüm ve artık genç sayılmam. Belki de yaşamımın en iyi yıllarını bu örgüte verdim.

Dürüst davranıp örgütün üyelere istediği özverinin bir giz olmadığını açıklamalıyım (şehit olma tehlikesinden başka; bu da benim için pek geçerli değil çünkü neyse ki böyle bir suç işleme eğilimi henüz duymayan bir ülkenin vatandaşıyım). "Acıyla ödüllendirilmek" örgütün sloganlarından biri ve adayların bu slogan üzerinde derin derin düşünmeleri isteniyor. ("Kitaplara gömülün, daha derin gömülün" de, bazı üyelerin kabul edildikten sonra, ileri aşamalarda üzerinde çalıştıkları, anlaşılması daha güç bir başka slogan.) Gene de örgütün, üyeliğin gerektirdiği özverileri kimi zaman azımsadığını sanıyorum. Bize ayrıntılı olarak dünyanın değersizliği ve örgütün üyelerinden istediği yüksek ahlak beklentileri öğretiliyor. Ama geride kalan özverilerimize ait bir tek sözcük yok. Tartışmalarda bunlar gözden kaçırılmış mı? Yoksa gizlenmiş mi? Sanmıyorum. (Öteki yakınmalarım ne olursa olsun, liderliği ikiye bölme ve kötü niyetle suçlamıyorum.) Yüksek rütbe ve sicilleriyle başkanlarımızın pek çoğu bunların farkına bile varmamışlardır. En acı gerçek bu.

Demek istiyorum ki, üyelik dar bir yaşam biçimini besliyor. Hareketimizin temelini dünyadan elini eteğini çekmiş kişilerin yaşadığı az nüfuslu bölgelerde atılmış olmasına karşın neredeyse yalnızca büyük kentlerde yaşayan kişilere çekici geldi. Sanki hareketi doğuran idealin belirlenmesi ve deneyimlerin yaşanması çöldeki gibi kuru bir ıssızlık gerektirmişti ama hareketin varlığını sürdürmesi için kent yaşamının nemli kalabalığına ihtiyaç vardı.

Asansör gene bozuk, Lee on altıncı kata dek merdivenleri tırmanmak zorunda kalacak. Bitişik dairede havlayan köpek sustu. Komşularımız akşam yemeği pişiriyorlar. Yakınlarda bir yerde, birisi akordu bozuk bir piyano eşliğinde keman çalıyor.

Üyelerimiz kırlarda tatil yapıyor, zaman zaman çiftliklerde kalıyor ama kendilerini oralarda pek ender rahat hissediyorlar. Toprakla uğraşmayı, sırf zevk amacıyla doğayı incelemeyi sevmiyorlar. Bu, örgütün şiddete karşı olma kuralıyla (daha doğrusu geleneğiyle) kısmen açıklanabilir. Ama üyelerin hoşlanmadıkları yalnızca avcılık ve balık tutmak –ya da çiftçilik ve hayvan yetiştirmek– değil. Çoğumuz, bedene hoş görülmeyecek ölçüde düşüncesizce davrandığı, bedeni zorladığı için spordan da sanki içgüdüsel bir biçimde kaçınıyoruz. Futbol oynayan, tilki avlayan, paraşütle atlayan, yelkencilik yapan, araba yarışlarına katılan, dans eden ya da buğday yetiştiren üyeler inanılmaz, yapmacıklı, şaşırtıcı bir uğraş içindelermiş gibi karşılanıyor.

Gene de bu içgüdüsel değil. Çünkü aynı kişiler bir zamanlar –hiç değilse çocukken– herkes gibi büyük bir rahatlıkla boks yapmışlar, ata binmişler, tenis oynamışlar. Üyelikle geliştirilen (açık kurallardan çok üyelerle ilişkilerdeki örneklerle biçimlenen) kişilik üslubu bu tür şeylere karşı da bir nefreti doğuruyor. Yetersizliklerimizle övünmemizin kanıtı şu suçlayıcı cevap: “Bunlar başkalarının yapacakları şeyler.”

Pek çok üyenin yemek seçimleri de birbirlerinin aynı. Hiç kuşkusuz müstakbel üyeler gençliklerinde herkes gibi ıspanak ve brüksellahanası yemişlerdir. Ama örgüte katıldıktan sonra çoğu bu tür sebzelerle dolu bir

tabağa “yeşillik” diye burun kıvırıyorlar. Bunun nedeninin –üye olmayan pek çok kişinin sandığı saçmalıklardan biri gibi– yeşil renge ilişkin eski bir batıl inançtan kaynaklanmadığına yemin edebilirim. Bu süregelen dinsel bir tabu da değil. Bizim et yiyen ve sebzelerden uzak duran bir topluluk olmamızın nedeni de bitkisel beslenmeyle durgun zekâyı çağrıştırmamız. Ama gene de sanki bu tiksintiyi telafi etmek istermişçesine üyelerin tıka basa yemek yeme eğilimleri var. Birlikte yediğimiz yemekler çoğu zaman bir şölen gibi.

Bize yöneltilen suçlamalar doğrulanmış bile olsa, birbirleriyle ne denli çeliştiklerini fark ettiniz mi? Kimileri bize kirli diyor kimileri hastalık ölçüsünde temiz olduğumuz söylüyor. (Üyeler çok ender olarak lavabonun içini kirli bulaşıklarla dolu bırakırlar.) Kimileri bize titiz diyor kimileri tenselliğe çok düşkün olduğumuzu söylüyor. (Yemeği seviyoruz. Sekse bayılıyor.) Örgütün özelliği şu: Ânında yaygınlaşıyor, ânında bütünleşiyoruz, birbirimize çok benziyoruz, birbirimizden çok farklıyız. Belki de ancak bu yolla pek çok suçlamaya karşın varlığımızı sürdürebildik.

Bana, iyi öyleyse kırlara git, güneşe yat, solgun bedenini renklendir, jimnastik yap, zina yap, suya dal, motosiklete bin, köpek yetiştir, marul ye, diyebilirsiniz. Ama bu denli basit değil. Ben bunların çoğunu yapıyorum –elbette öbür üyelerin gözlerinin önünde değil ve fazla dikkat çekmemeye çalışarak– ama bunlar benim için egzotik şeyler. İzinsiz olduğumu hissediyorum. Kendi kendime izin versem bile izne gerek duyduğum sürece yanlış olan bir şey var demektir.

Ne yazık ki hiçbir zaman yazı makinemi almadan kırlara gidemedim. Her zaman yapacak çok işim var.

Kırların ve bedeninin gönülden tadını çıkarmamaktan daha da budalaca olan şey, çaba harcayarak zevk almayı prensiplere bağlamak. (Güç boşa harcanmayıp insanın zihinsel düzeyini yükseltmek ve ilkelerini kusursuzlaştırmak için saklanmalı.) Gene de ben dikkatli bir biçimde acıklı tasarılarımın peşine düşmeyi sürdürüyorum. Dairemizin terasında bir bahçe yapıp –kirli havaya karşın– sırik fasulyesi yetiştirmeyi başardım.

Geçen cumartesi, annemin evine gittiğimde annem savaşa ilişkin bir kitaba gömülmüştü. Kan çanağına dönen gözlerini sık sık ovuşturuyordu. Kendimi şanslı, sağlıklı ve rahat hissettim. Annem, “Her zaman biraz kendini beğenmiştin,” diye söylendi. “Onun için örgüt sana çekici geldi.” Kireçlenmiş ellerine baktı. “Bizim örgüt iyi niyetli ukalalarla dolu.” Söylediği bu aşağılayıcı sözler onun kendini daha iyi hissetmesine yardımcı oluyor diye ses çıkarmadım. “Biz”li konuştuğu dikkatimden kaçmadı.

Kitabı bırakarak, “Dinle, bir başka örgüt var,” dedi. Dilinin altında bir şeyler dolaşıyordu. “Ne?” diye bağırdım. “Söylediğimi duydun,” dedi.

Dikkatle sordum: “Rakip topluluklardan birini mi kastediyorsun?” “Hayır, bizimki gibi bir örgüt,” diye söylendi. “Ama daha aydın. O örgütü daha çok beğenirsin.” İskemlesinin arkasına dayanıp gözlerini kapattı. Nerdeyse neşeyle, “Arayışta değilim,” dedim. Söylediklerimin altında korku yatıyordu.

Bir suç işleyebilseydim de bu iş bitseydi.

Bu ülkedeki üyeler yasaları sulandırmaya başladılar. Eğer yasalar olacaksa daha sert olmalarını yeğlerim.

Belki de hareketin yapısına ait bir şeyler anlatmalıyım. Çok sayıda üyenin bulunduğu her yörede, bir başkan altında katı olmayan bir hiyerarşimiz var. Bazı ülkelerdeki üyeler merkez komite sistemine bağlı, bazı ülkelerde bir başkan seçiliyor. Yazılı bir anayasa yok. Uluslararası merkezî bir büro kurma çabalarından, çok tehlikeli bulunduğu için kuşaklar önce vazgeçildi ve başkanların yıllık toplantılarının her yıl başka bir ülkede yapılması gelenek oldu. Merkezleşme noksanlığımızın en çarpıcı kanıtı kendilerini örgütün bir bölümü kabul eden birkaç hizipçi grup ve (kendilerini üye saymakta direnen) yandaşlarının merkez arşivlerin bakımı için her yıl önemli ölçüde parasal katkıda bulunmaları. Örgütün gizli bölümlerinin olduğuna ilişkin, uzun zamandan beri süregelen bir söylenti var; örneğin güney Hindistan'da kendi alıntı antolojisi ve kendi *Yorumlar*'ı olan bir hizibin varlığı gibi. Yüksek düzeydeki üyeleri eğiten akademinin dışında her yörede bulunan tek düzenli kurum bir mahkeme. On kıdemli üyeden oluşan bu mahkemenin görevi, yakın gelecekte harekete karşı bir baskı söz konusu olduğunda üyelerin canlarını ve mallarını korumak üzere planlar hazırlamak. Mahkeme olağan hukuk anlayışıyla çalıştığı zaman mahkeme kararları için tam oybirliği gerekmiyor. Toplumda hiçbir zaman hiçbir konuda tam bir oybirliği olmadığını söyleyebilirim.

Mahkeme yeni üyelikler için aday seçip yeni üyelerin eğitilmesini de denetliyor. Yerel şubemizin mahkemesinde yaşlı adamdan yana ve ona karşı olan öğrenciler tarihimiz ve öğretilerimiz konusunda sık sık dersler düzenliyorlar. (Şimdilerde yaşlı adam hem hasta olduğu hem de yeni bir kitap hazırladığı için eve kapandı.) Ders-

lerden sonra sınıfta tartışma açılıyor. Hareketin uzun ve özgür tartışmalara her zaman büyük bir inancı olmuştur. Üyeler pek kavgacı sayılmazlar. En azından kavgalar hiçbir zaman fiziksel şiddete dönüşmez. Ama gevezeliğimiz ve söz sarhoşu olmamızla yabancılar arasında ün salmışızdır. Haftalık toplantılarımızın çizelgesi gece yarısını aşıp sık sık sabahın üçüne dek sürüyor. Toplantı dağıldıktan sonra da genellikle dışarıda şafak sökene kadar tartışmayı sürdüren birkaç üyeye rastlanabiliyor.

Bu tartışmalar yoluyla kendimizi ebedileştirmek mi istiyoruz? Örgütün içinde bulunduğum on iki yıl süresince bir toplantıda herhangi bir şeyin karara bağlandığını anımsamıyorum. Bizim için sözcükler bir amaç. Konuşarak hep birlikte çok zaman yitiriyoruz.

Belki bu yüzden pek çok üyenin bedeni az gelişmiş gibi geliyor bana; bu yüzden kuzey iklimlerinde yaşayan pek çoğumuzun soğuğa karşı alışılmamış bir duyarlılığı var ve üye olmayanlara kıyasla sanki biraz daha sarınıp sarmalanıyoruz. Üyelerin sabahın erken saatlerinde, boş sokaklarda bacalardan dumanlar çıkarken toplantı salonunun dışında toplanmış, konunun çok ince bir noktasını tartışmalarını izlerken, mevsim ne olursa olsun zihnimde onları dik yakalı kazaklar ve uzun paltolar içinde görüyorum.

Belki abartıyorumdur.

Lee'yle birlikte göçmeyi özlediğim o tropikal ülkede sürekli sıcaktan yakınabiliriz. Kızımız pırıl pırıl dost büyüyecek. Köy ırmağında köy çocuklarıyla birlikte çırılçıplak yüzecek. Cibinliğin altında uyuyacak. Ben yazı makinemin başında ter dökeceğim; makinem bozulduğu

zaman onaracak hiç kimse olmayacak. Lee el değmemiş çalıların arasında küf hastalığı taşıyan su taşıyıcıların ayaklarını incelerken çıplak çocuklara da kinin dağıtacak. Ben birkaç haftada bir en yakın postaneye giderek düzeltmelerimi postalamak, son kitabımın karşılığında önemsiz bir çek almak ya da –kolejde öğrendiğim ama daha hiç çeviri yapmadığım bir dilden– metinler almak için sala binip ırmağı geçeceğim.

Son zamanlarda bedenimi soğuğa alıştırmaya çalışıyorum. Az önce pencereyi açtım. Masamın üzerindeki kâğıtlar uçuşuyor. Duyduğum ses bir yangın söndürme makinesinin sesi olabilir. Çocuklar merdiven basamaklarında kurtlar gibi sığıyorlar.

Vatandaşlığına geçebileceğimiz tropikal ülkede postanın gelmesi üç hafta alıyor; posta hizmetleri çok düzensiz. Başkentte sağ kanadın darbe yaptığı haberini alabiliriz. Ama öfkelenmeyeceğiz bile. Biz yabancı olacağız; bizi ilgilendirmez.

Yabancılık duygularımızı bastırmak için o yeşil ve uzak köyde buradakiniden daha çok çalışmak zorunda kalabiliriz. (Ben daha çok kitap çevirmek zorunda kalırım. Lee daha çok çocuk doğurtmak, ölmek üzere olan daha çok insanı avutmak zorunda kalır.) Üyeler diğer üyelere, örgütün ailemsi sığınağından uzun süre ayrı kaldıkları zaman kederlenme eğilimi gösterebiliyorlar. Çocukken doğanın tadını çıkarmış olsak bile bir süre sonra orada huzursuz olmaya başlıyoruz. Bizi ilgilendirmez.

Bir anlık bile öfke sancısı yok mu? Durumun gerçekten ne denli kötü olduğunu işittik mi? On gün önce on bin sendika liderinin, gazetecilerin, öğrencilerin ve

eski hükümeti destekleyen öteki kişilerin çağdaşlaştırılan yeni stada tıkdıldıklarını, aç bırakıldıklarını, işkence-den sakatlanan altı yüz kişinin dışarı çıkartılıp belediye parkının içinde sırtları duvara verilip askerî birlikler tarafından kurşuna dizildikleri haberi bize hintinciri ağaçları arasındayken gelip ulaşacak mı?

Örgüt üyelerinin kentlerde kümelenmek istemelerinin nedenleri belirgin. En iyi şeyleri kentlerde yapabiliyoruz. Kentler olayların yaşandıkları yerler, bize ihtiyaç duyulan yerler (biz bu duyguya kapılıyoruz). Kentlerde sanat yapılıyor, yetke kullanılıyor. Herkesi iyi ya da kötü yönde etkileyen kararlar kentlerde alınıyor. Kırsal kesim bize güzel görünebilir ama ahlaksal açıdan bomboşmuş gibi de gelebilir. Kırsal kesim fiziksel amacın geliştirildiği yer ama ahlaksal amacın değil. Kırlarda ahlaksal yoğunluk gelişemez. Kırsal kesim ahlakın dışındadır. Kent ise hem ahlaklıdır hem ahlaksızdır.

Başkanın yeni kitabının elyazmalarının bir kısmı yerlere saçıldı. Pencereyi kapatıyorum.

Ahlaksal amaçtan biraz daha söz etmeli miyim? Geçen yaz bir başkası için az daha Lee'yi bırakıyordum. Ona bir yayıncıyla sözüm olduğunu ya da yaşlı adamla görüşmeye gideceğimi söylediğim zamanlar gerçekte kent merkezinde bir ressamın atölyesinde oluyordum. Nicky'yle yataktayken her türlü suç sancısı çektim. Üyeler tekeşliliğe, üye olmayanlardan daha fazla titizlik gösteriyor. Biz örgüt üyeleri, aile yaşamımızdaki sıcaklık ve dengeyle tanınırız.

Çevirmen Cinsellikten Söz Etmenin Eşiğinde.

Ahlaksal güçten söz etmeyi sürdürmektense cinsellikten söz edeyim daha iyi. Burada benim kendi yarattığım bir engel var. Size evli olduğumu söyledim. İhanetten söz ettim. Ama çok fazla ayrıntıya girmek istemiyorum. Sorunumun sizin gözünüzde genel bir sorun olarak anlamını yitirmesinden korkuyorum.

Bu nedenle kadın mıyım erkek miyim belli etmemeye özen gösterdim. Sanırım bunu belli etmeyeceğim de; çünkü her ikisi de beni açıklamak istediğim noktadan uzaklaştırabilir. Bu konuyu düşünün. Erkeksem sorun değişmez, olduğu gibi durur ama ben bir tipe dönüşürüm. Çok sembolik, nerdeyse alegorik bir figüre dönüşürüm. Kadınsam bir birey olarak varlığımı sürdürürüm ama yaşadığım ikilem önemsizleşir: İkinci cinsin güvensizliğini yansıtır. Size kadın olduğumu söylersem sorunumu –aynı sorunu!– “kadınsal” deyip bir kalemde silip atarsınız.

Sorunu genel bir sorun olarak kavramanızı kolaylaştıracaksa benim erkek olduğumu varsayalım. Genelde takım elbiseli, kravatlı, otuzlarının ortasında, uzun boylu, yakışıklı, soluk benizli, göbeklenmeye başlayan vs. bir erkek. İşte karşınızda sıradan adam! Lee ve Nicky’ye de kadın diyelim. Nicky muhtemelen sarışındır, çiklet çiğner ve sutyen ölçüsü Lee’ninkinden büyüktür. Rock dergileri okuyup ara sıra duman çeker; Lee’ye gelince, gözlüklüdür. Ama ille öyle olması gerekmez. Ben otuz beş yaşlarında blucin ve önü düğmeli gömlekler giyen, ergenlik çağındaymış gibi görünen, uzun düz saçlı, küçük göğüslü, açık renk tenli, parmaklarının tırnakları dişlenmiş bir kadın olabilirim. Eğer kadınsam, Lee benim çok fazla çalışan, bulunduğu yere yavaş yavaş yükselerek gelmiş, yumuşak sesli kocam; Nicky ise proleter, edepsiz, bira tiryakisi, ağzı bozuk âşığım olabilir. İki çeşitlemede

de Nicky'yle cinselliğin Lee'den çok daha canlı olduğunu varsayacaksınız. Ne yazık ki ben de sizin düşüncenize katılmak zorundayım.

Bir çevirmen olarak bu dilin konuyu muğlak bırakmamı sağlayan muhtemelen tek dil olduğunun farkındayım. (Cinsiyet belirten zamirlerden uzak durma zorunluluğu dışında bu çok güç olmasa gerek.) Bildiğim tüm öbür diller cinsiyet belirten kelimelerle dolu. Küçük bir zafer. Kendim, çevrilemeyecek bir şey yazmanın zevkini yaşıyorum.

Bu ve öbür diller arasındaki tek ayrım bu değil elbette. Bu sözcükleri bir kişinin kaç biçimde çevrilebileceğini düşünün: *pariah, onslaught, inbred, insurgent, fear*.¹

Pek çok garip şeyin benim sorunumu daha az ciddiye almanıza neden olacağından korktuğum için kendimi size açıklamaya hiç istekli değilim. Ama size Nicky'yi tanımlayabilirim; böylece ters çevirme yoluyla kendimi de tanımlamış olurum. Nicky'de, bende olmayan pek çok nitelik var; örneğin başkalarını yargılama konusundaki isteksizliği. Nicky'yi hiçbir şey öfkelen-dirmiyor.

O şehvet dolu yaz süresince, yatakta, örgütten ayrılmak için duyduğum özleme karşı Nicky'de bir duyudaşlık uyandırmaya çalıştım. Aldığım tek yanıt bir gülümseme-ydi; gerçi nasırlı bir gülümseme değildi. (Bize ilişkin kötü bir haber almaktan sevinç duyan üye olmayan birisinin tipik yanıtı değildi bu kesinlikle.)

1. (İng.) Sırasıyla; parya, saldırı, doğuştan, başkaldıran, korku. (Y.N.)

Aslında benim –çocukken– istediğim şey bir aziz olmaktı. Bunun ne denli anlamsız olduğunun kesin bilinciyle. İnsanlar, canla başla isteyen insanlar çoğu zaman aziz ya da melek olmak isterler. Ama ne yazık ki melekler aziz değildir. Azizler de melek değil. Nicky (neyse ki mi demeliyim?) bir melekti.

Bir kez Nicky bana kimseyi yargılamaksızın bir gün geçirebilmenin olabilirliğini anlattı. Beceri, olaylar ile olaylara ilişkin davranışlar arasında bir zaman boşluğuna meydan vermemekti. Nicky'ye göre yargı bir iktidarsızlık çığılığıydı. İnsanlar bir durumu değiştirmek için hiçbir şey yapamazlarsa geriye yargılamaktan başka ne kalır? Ama akılcı davrandığımız zaman, eylem için yargı gerekli değil mi? diye sordum. Tüm davranışlarımızda en azından kapalı bir yargı yok mu? Nicky, “Hayır,” diye yanıtladı. Nicky'ye göre iktidardaki iktidarsızlığın ne denli üstü örtülüyse eylemlerdeki yargının da o denli üstü örtülüdür.

İnsanın kendisini yargılamasına gelince –benim en sevdiğim uğraşılardan biri– Nicky'nin bu konuda ne düşündüğünü tahmin edebilirsiniz.

Serüvenimizin sonuna doğru Nicky portremi yapmaya başladığında, portre beni yargılamıyordu. Beni gözlemliyordu, tuvale geçiriyordu; otuzlarının ortasında, uzun boylu, biçimli vs. ya da uzun saçlı, küçük göğüslü, dişlenmiş tırnaklı; fark etmez. (Kadın ya da erkek olmam benim için çok önemli. Ama çoğunuzun bunu bilmesi hiç önemli değil.) Nicky'nin portreye bir şey daha katmasını istiyordum. Nicky, “Daha fazla ne istiyorsun?” diye sordu. “Mesele yüzümde,” yanıtını verdim. “Ben senin çizdiğin portredeki kadar sakın değilim ki.”

Nicky sordu: “Kuşkunun resmini mi çizmemi istiyorsun, acının resmini mi?” Nicky tuvali bırakıp buzdolabından bira almaya giderken başımı salladım. “Bir başka insana dönüşme süreci içinde olan bir insanı göstermeni istiyorum. Ama bunu portrenin çizgilerini inceltmeden, figüratif niteliğini bozmadan yap. Boyayı damlatma, yayma, dağıtma.”

“Neysen ondan başkası olamazsın. Olduğunun daha azı ya da daha çoğu olursun belki ama kendinden başkası olamazsın.”

“Olabilirim, olabilirim Nicky,” diye mınıldandım. “Yapmam gereken şey de tam bu.”

Nicky elbet haklıydı. Ama bu beni Lee’ye dönmekten alıkoymadı. Lee’ye dönmemin nedeni suçluluk değildi. Garip bir sıla özlemiydi; sözcüklere duyulan özlem. Nicky’yle özlü ve güzel, belirli bir konuşma yapabiliyordum. Ama Lee’yle aramızda olan kanlı canlı sözel birliktelik sonunda ağır bastı. Lee’ye dönmek, asla onsuz yapamayacağım konuşmanın sıcacık banyosuna dalmak gibi bir şeydi.

Nicky’yle zevkle yaşadığım tensel tatlara bakmayın. Sonuçta üyelerin yaşamı söz üzerine kurulu. Konuşmak bir bağımlılığa dönüşüyor; (üyelerin kaçınma eğilimi gösterdikleri) alkol gibi, (üyelerin özellikle bağımlı oldukları) iş gibi.

Şimdiye dek yazdıklarımı yeniden okurken ne denli sözel olduğumuzu hissediyorum. Ama başka bir seçenek bulamıyorum. Susabilseydim belki kendi ayaklarımın üzerinde yürüyebilirim. Hatta uçabilirim bile. Ama susarsam nasıl usa vurabilirim? Ve usa vuramazsam nasıl

bir çıkış yolu bulabilirim? Konuşamazsam nasıl yakınlabilirim, suçlayabilirim, nasıl özetleyebilirim? Bunlar için sözcüklere gerek duyuyorum.

* * *

Bir özet. "Örgütü benim saflığımı bozmakla suçluyorum. İstencimi karmaşıklaştırmakla.

(Örgütün kafamı geliştirdiğini, bana dünyaya daha doğru, daha az yanlış beklentilerle bakmayı öğrettiğini yadsıyamam. Ama bu *doğru* sizin başkalarını küçümsemenize yol açıyorsa neye yarar? Başkalarını küçümsemekle yalnızca kendinizi küçümsemiş olursunuz.)

Örgütü, basitliğimi elimden almakla suçluyorum. Bana yapay bir gurur aşılama.

(Bunların tümünün altında bir diğerkâmlık olduğunu yadsıyamam. Kendim için değil, örgütün yücelmesi için tutkuluyum, onlara yararlı olmak için. Ama diğerkâmlık insanı daha kendini beğenmiş kılıyorsa neye yarar?)

Örgütü, gücümü elimden almakla suçluyorum. Bana, üye olmayanlardan korkmayı öğretmekle suçluyorum. Örgütü budalalığımı elimden almakla suçluyorum. Beni ciddi, ağır ve yargılayıcı kılmakla..."

Bana katılıyor musunuz? Sizi şaşırttım mı? Birinizin içinde ufacak bir hayranlık uyandı mı? Kısacık bir alkışa ne dersiniz?

Aslında bunları haftalık toplantılarımızdan birinde söylemiş olsaydım alkışı hak ederdim. Ama hiçbir şey yapmadım – kardeş üyeleri dinlerken gözlerime kaça-

mak bakışlar yerleştirmekten başka. Konuştuğum zaman alışılmışın dışında bir coşku göstermeme karşın toplantılarda giderek daha çok suskunlaşıyorum. Eskiden çok yetenekli bir konuşmacıydım. Örgütün hiyerarşisinde kazandığım alçakgönüllü rütbenin önemli nedeni bu yeteneğimdi. Ama şimdilerde konuşmak için ayağa kalktığımda yüzümün kızardığını, gözkapaklarıma bile ateş bastığını duyuyorum. Kekeliyorum, yerli yersiz jestler yapıyorum, konuşmayı uzatıyorum ve yaşlı adam beni nazikçe paylamak zorunda kalıyor.

Yoğun bir inancın inceliklerini bu iç kargaşalığı içinde seslendiriyorum. Ama beni bu tür coşkuya kaptıran utanç; çünkü inançlı üye kardeşlerimi kandırdığımı, onların güvenlerini kötüye kullandığımı biliyorum. Sekiz Ders ve diğer öğretileri eski kesin üslubumla açıklamak tansa kuşkularımı dile getirme yürekliliğini göstermeliyim. Onlara, “Bana bakın! Ben artık hiçbir işinize yaramam,” diyebilmek için can atıyorum. “Benim ağzımdaki doğrular yalan. Beni dinlemeyin. Söylediğim şeylere inanmıyorum. Sizi de etkileyeceğim, kuşkulara kapılmaya başlayacaksınız. Beni eğitin. Beni lanetleyin. Beni kovun.” Elbette bunların hiçbirini söylemedim. Karşılaşacağım kahkahalardan, itici gülümsemelerden, geçici bir süre için yoldan çıkmış bir üyeye karşı üstünlük taslayan duygudaşlık jestlerinden korkuyorum.

Ya da belki üyelerin sözlerimi ciddiye alıp beni kovmalarından ve sürgün acıları çekmekten korkuyorum. Savaşlara, hizip kavgalarına alışkın olduğum için dünyayı bomboş bulabilirim. Örgütün posta listesinden adım silinir. Artık aylık yayınlar ve özel raporlar almam. Beklenmedik toplantılar için gece yarıları aranmam. Hiçbir toplantı için aranmam. Yapayalnız.

İyi düşünmeden dönüşü olmayan bir adım atıp sonradan kesinlikle pişman olacağım bir karara zorlanmaktan korkuyorum. Aferin almak için bir davranışın ya da aşırı duygusal bir jestin geriye tepmesi kaçınılmaz olabilir. Örgütten ayrılmaya kendi irademle karar vermek istiyorum, onlarınkiyle değil. Örgütte kalmam için yüzüme gülüp bana ricalar edeceklerini beklememekle, ummamakla birlikte (şimdi de kendime yalan mı söylüyorum?) üye kardeşlerimin ayrılmamı zorla kabul etmek durumunda kalmalarını istiyorum.

Bu kadar retorik yeter. Ancak önemli bir hareket işe yarayabilir. O zaman bile yerel şubemizin ileri gelen üyelerinin ayrılmamı kabul etmeyip bana hâlâ bir üyeymişim gibi davranmayı sürdürmeleri olasılığı var.

Bir düşünce: İstifa ederken (benim kadar saygı duyulan ve güvenilen bir üyenin de) benimle birlikte istifa etmesini sağlayacak, belki böylece suçumu iki kat artırarak hiç değilse örgütle ilişkimin kesilmesini sağlama bağlayacağım.

Belki benim özel hoşnutsuzluğum herhangi bir şeyin gerçek olması için yeterli değil ki bu, hareketin belli başlı öğretileriyle de gayet güzel bağdaşıyor; tıpkı yaşlı adamın kişisel nitelikleri ve kusurlarının, onun yaşlı adam olması konusunu tartışılır kılmaması ve haklarının tanımlanmasına engel olmaması gibi. Örneğin tırnakları, ense si vs. kirli. Kulaklarından ve burun deliklerinden kıllar fışkırıyor. Kravatında sık sık yumurta lekesi görünüyor. Pantolonun fermuarı çoğu zaman açık. Çevirdiğim el yazması metinden bir bölüm göstermek için ne zaman ona doğru eğilmek zorunda kalsam ekşi soluğunun saldırısına uğruyorum. Evinin duvarlarındaki korkunç, çirkin,

zevksiz resimlere bakamıyorum. Karısına dırdırılanmasından nefret ediyorum. Ama benim bu özel tiksintimin ne önemi var?

Çenesindeki kocaman leke ile konumunun saygınlığı, taşıdığı simgesel değerler arasında hiçbir ilişki yok.

Başkanı son kez çarşamba gecesi evinde görmeye gittim. Bir gün önce Lee onun aylık kontrolünü yapmış ve kalbinin normale dönmeye başladığını söylemişti. Gerçekten geçen ayın başlarında gördüğüm zamandan çok daha sağlıklıydı; ama bu denli nazik bir sağlık durumuyla hiç belli olmazdı ki. Beni görünce lumbagosundan yakınmaya başladı, ona üzüntümü belirttim, yüzü aydınlandı. Bana, Lee'nin ne denli iyi bir doktor olduğunu anlatırken karısını çağırarak iki bardak çayla karışık viski istedi. Şaşırdım kaldım. Yalnızca onu hiç içki içerken görmediğim için değil, örgüt alkole karşı sert bir özdenetim uyguladığı için. Lee'nin onun kulağını bükmesi gerek.

Aslında anneme alkolik denemezdi ama her zaman çok içerdi. Onun örgüte ilgi duyacağını hiç düşünmemiş olmamın nedenlerinden biri de bu. (Örgüte katıldığı zaman kırk bir yaşlarında olgun bir kadındı.) Eğer şimdi içiyorsa –sanıyorum içiyor– bunu gizlice yapmak zorunda. Utanıyor olmalı. Zavallı savaşımca, mutsuz kadın. Kendini eskisinden de daha suçlu hissetmesi!

Başkanın elinden bardağı alırken onun hasta soluğunun alanına girmek zorunda kaldım. Pek coşkulu bir havadaydı. Konuşmamızı sürdürdük.

Ben her zamanki konunun çevresinde dolanıyordum. Başkanın bana hareketi açıklamasını, haklı göstermesini istiyordum – ben şüphelerimin ve hoşnutsuzluk-

larımın ne denli ciddi olduğunu belli etmeden. Ama her zamanki gibi bu çelimsiz, saygıdeğer adamın yaşamını adadığı, (bu ülkeye gelmeden önce) tüm yakınlarının öldürülmesine yol açan amacı sorguluyormuş gibi görünmekten çekiniyordum.

Bitişik kapı gene vurulmaya başladı.

Doğrudan doğruya örgütten söz etmek yerine kendi huzursuzluklarımı rasgele ve dolaylı bir biçimde aktarmaya başladım. Yaşlı adam, sorularımın altında neyin yattığını anladı. Özel rahatsızlığımdan vazgeçmem gerektiğini vurguladı. “Bunların tümü şimdi konu dışı,” dedi. Kendi açısından haklı. Benim sorunum –örgütün çektiği acılarla, insanların çektiği acılarla, tarihin kendi acılarıyla kıyaslanırsa– gerçekten önemsiz. Sonuçta bizim gizimiz bu. Bundan dolayı tüm dünyayı şaşırtacak davranışlar içindeyiz. Bu nedenle masalımsı bir mizahımız, iğneli bir neşemiz var. Acı çekmeyi de biliyoruz. Yerimden kalkıp hızla kapıya yöneldiğimde, arkamdan, “Bu gizi sakla,” diye bağırdı.

Sarhoş muydu? Bu onun kalbine iyi gelmez. Lee’ye söylemeliyim.

Giz! Hangi giz? Her insanın acı çektiği mi? Ama bunu herkes biliyor. Eğer bunu bilmeyenler varsa, bilgisizliklerine şükretsiner. Ölü ya da diri –hiç tanımadığım insanlardan, tiksindiğim yaşlı adama kadar– pek çok insanın acısıyla bağlantı kurmama neden olan kendi bilgime de lanet olsun. Yüzyıllardan beri çekilen, benim olmayan ama yapımdan dolayı hissettiğim acıların anısına lanet olsun. Bin yıllık yalnızlığa, yakınmalara lanet olsun. Beni bağlayan kâğıt zincirlere lanet olsun.

“Kitaplara gömülün, daha da derin gömülün.” Lee’yi özlüyorum.

* * *

Yeniden başlayacağım. Örgütten nasıl ayrılacağımı henüz bilmemekle birlikte yolumu bulmama neyin yar-dım edeceğini biliyorum. İçinde benimkilerin benzeri is-yankâr hoşnutsuzluklar taşıyan biriyle kararsızlığımı pay-laşmam gerek. Ama üye olmayan birine yüreğimi açma-nın hiçbir yararı olmaz. (Nicky’yle yaşadığım ne büyük bir düş kırıklığıydı.) Bizden olmayan biri sorunuma yar-dımcı olabilecek kadar zeki ya da sıcakkanlı değildir, diye düşündüğümü sanmayın sakın. Esasen en çok istediğim şey sırlarımı üye olmayan birine açmak; üyelerin yalnızca hareketin içindeki kişilerle dostluk kurma alışkanlığını ve bizden olmayanların daha az zeki, daha az erdemli, daha az uyanık olduğu düşüncesini tümüyle paylaşmadığımı göstermek için bile olsa sırf. Ne yazık ki bunu yapamıyo-rum. Ama benim gerekçem tümüyle farklı: örgüte sada-katım. Üye olmayan pek çok kişinin zekâsını ve insaniye-tini ne denli yüksek düzeyde bulursam bulayım onlara yüreğimi açamıyorum. Kendi eleştirilerimi üye olmayan birinin ağzından duymak muhtemelen benim örgütü sa-vunmama yol açacaktır. Örgütten ayrılmayı ne kadar is-tersem isteyeyim ona karşı hâlâ yoğun bir bağlılık hisse-diyorum.

Yarın yeni bir suçlama söz konusu olsa ve örgüt üye-leri alçakgönüllü evlerinden, bürolarından, kütüphane-lerden ifade vermek üzere polis karakoluna çağrılısalar, oradan cezaevine gönderilseler, yargılansalar, ben nerede olursam olayım –hasta yatağında bile– örgütten uzak-laşmak ya da törenlerimize katılmakta isteksiz davran-

mak için özürlerim neler olursa olsun bir an bile duraksamadan ânında giyinir, asansöre binip aşağıya iner, sokaklarda kimse bana eşlik etmeden, tek başıma ve sanki biri arkamdan beni namlunun ucuyla iteliyormuş gibi hızlıca koşar, en yakın polis karakoluna giderek kardeş üyelerin yazgısını paylaşmak üzere listenin altına adımlı onur duyarak yazdırırım.

Kendimi övmüyorum. Elbette benimki az çok önceden kestirilebilecek bir davranış. Çünkü bize örgütün öğrettiği tam da bu: (birbirinden ayrı) yaşamının yanı sıra, örgüt için nasıl ölüneceği. Kendimde ihanet etme yürekliliğini bulabilecek miyim? Önce özel bir insan olduğumu düşünmekten vazgeçmem gerek. Böyle bir şeye ihtiyaç duymaktan vazgeçmem gerek.

İşte bu nedenle benim gibi mantıksız bir gurur ve bağlılığın boyunduruğunu yaşayan kardeş bir üyeye yüreğimi açma gereksinimini duyuyorum. Bu büyüünün bozulduğuna yalnızca bizden birinin tanıklık etmesinin bir anlamı var. Üye olmayanların örgüte yönelttikleri tüm eleştirileri, önyargısız oldukları için dikkate almayacağımdır.

Kızım çalışma odasının kapısında durmuş bir kereviz sapı kemiriyor. Lee'nin eve ne zaman geleceğini bilmek istiyor.

Elbette dışarıdan örgütü eleştirmek kolay. Hep saldırı altındayız: inatçılığımızdan, kibirliliğimizden, kapalılığımızdan. Şimdi bu yargıları yankıladığımı fark ederek bir çekingenliğe kapılıyorum. Kendi kendime, bu tür şeyleri ben –bir üye– söyleyince başka, diyorum. Sonuç olarak ben örgütün ilkelerinin çekiciliğine kapılmış, di-

siplinine boyun eğmişim. Bu tür eleştiriler yapmanın başkaları için hiç bedeli yokken, benim çok büyük bir bedel ödemem gerek. Gerçekten öyle mi? Kendimin baş belası bir ikiyüzlü olduğumu bilmenin verdiği acıdan başka ödediğim bedel nedir? Çünkü daha hiçbir şey yapmadım; düşündüklerimi bile söylemedim.

Eğer konuşursam, toplantılardan birinde ansızın yüreğimi açıp örgütü yadsırsam, o zaman benim çıkıp gitmeme izin verecekler mi? Aslında eleştiri, üyelerin en kutsal uğraşlarından biri. Yaşlı adamı son gördüğümde, örgütün ve üyelerin kusurlarına hafifçe değinmiştim. Bana katılarak, elbette biz yapmacıklı ve yozuz, dedi.

Viskili çay içiyordu. Belki de sarhoştı.

Hâlâ bir çıkış yolu bulamıyorum. Çevirmen Bir Açmaza Giriyor.

Bu nedenle bir sırdaşa ihtiyacım var. Ama kim? Lee olamaz çünkü benimle yaptığı herhangi bir suç ortaklığı, düşüncelerime katılmasından çok evlilik bağına sadakat olarak açıklanabilir. Ayrıca Lee'de örgüte katıldığı için bir pişmanlık ya da düzene karşı bir hoşnutsuzluk belirtisi yok. Buradaki arkadaşlarıma yaklaşma olasılığı içimi kaygılarla dolduruyor. Cesaret edemiyorum. Aramadan buluvermek daha iyi.

Bu nedenle yazıyorum ve yarın yazdıklarımın bir fotokopisini çıkartacağım.

Bu yazdıklarımı okuyanlara söz veriyorum ki bunlar yalnızca üyelerin elinde olacak. Saçma, diyerek sözümü keseceksiniz.

Yazdıklarımın üye olmayanlar tarafından da okunabileceğini kabul ediyorum. Yoksa üyelerin hepsinin çok iyi bildiği konuları açıklamak için neden bu denli zahmete gireyim? Ama görünüşe aldanmayın! Bunları bizden olmayanlara göndermeyi ciddi olarak nasıl düşünebilirdim? (Bu çok büyük bir ihanet olurdu.) Kadın ya da erkek, üye olmayan biriyle sırdaşlık yapmayacağım.

Burada ve dışarıda yaşayan yüz üyeye kopyaları göndereceğim. Ne düşündüğümü bilmeye hakkı olan Lee bir yana, beni örgüte alan öğretim üyesine (Cranston değil), tanıdığım üçüncü üyeye, anneme vesaire; listemdeki üyelerin çoğu arşivlerdeki dosyalardan rasgele seçilmiş, hiç tanımadığım üyeler. İlgilenen cevap versin.

* * *

Yanıtları tahmin ediyorum.

Biri, ola ki Cranston bana yazacak. "Sorunun çok vasat, onun için çözümü yok. Vasat bir insanın sorunu. Aradığın özgürlük, kurtulmak istediğin tutsaklık kadar vasat. Senin küçücük sorunlarınla kim ilgilenir? Sen bilgelik konusunda ne biliyorsun?"

O zaman ne yapacağım? Belki bilgelik hakkında pek fazla şey bilmediğim doğru. Ama en azından şu konuda bana hak verin: Örgüte katılmamın en önemli nedeni bilgelige duyduğum aşktı ve bu yüzden on iki yıl böylesine tutkulu, coşkulu bir üye olarak kaldım.

Eğer benim sınırlılık ve özgürlük anlayışım vasatlsa bu gene gerçek bir sorun doğurur. Milyonlarca insanın en azından belli belirsiz sezinlediği bir sorun: özgürlüğün yaratılması.

Pek çok kişi pek de şık olmayan bir üslupla bana yazarak beni döneklık, korkaklık ve güçsüzlükle suçlayacak. Belki de bu mektuplardan birisi annemden gelecek.

“Senin aklına bunu soğan nedir?” diye başlayacak. “Belli belirsiz bir hoşnutsuzluğun yıllar geçtikçe giderek olgunlaştığını söyleme. Seni kışkırtan özel bir şey olmalı; bir deneyim, birisiyle yaptığın bir konuşma.”

“Evet,” diye yanıtlayacağım. “Değişik bir deneyim... vardı. Ama bundan söz etmek istemiyorum.” Neden? “Çünkü bu benim sorunum,” diyeceğim sert bir tavırla. “Çünkü tanımlayamıyorum,” diye sürdüreceğim. “Çünkü,” diye sonuca varacağım, “bu örgütten ayrılmak için bir neden değil. Yalnızca itici bir güç.”

Örgütün üst düzeydeki görevlilerden biri, bu kişi belki George olabilir, bana bir mektup yazacak. “Beni hiçbir zaman anlamadın. Beni otuz beş çift ayakkabıya sahip, çiklet reklamı yöneticisi ve halanla evli olan biri sandın yalnızca. Oysa ben sizin o karanlık toplumunuzda gizli ve önemli bir görev yüklenmişim ve ardına saklanmam için böyle bir kişiliğe bürünmem gerekiyordu. Şimdi sıra senin. Gizlerimizden hiçbir şey anlamadın. Senin tanımladığın biçimiyle örgütün yalnızca bir cephe olduğu hiç aklına gelmedi. Yerli yersiz eleştirilerden vazgeç, yanıp yakınmalardan vazgeç, yalnız kendini düşünmekten vazgeç. İnanın ki örgüt iyi bir amaç. Var olan amaçların en iyisi. Ve şu anda ciddi bir tehlike içinde.” Sonra aşağıdaki görevi yerine getirmem için yapmam gereken şeyler anlatılıyor. Yurtsever bilgisiz yığınları kullanarak üyelerimiz üzerinde ölümcül bir baskı başlatmak üzere olan komşu bir ülkenin kabinesindeki bakanlardan birine suikast yapmakla görevlendiriliyorum. Mektuba bir uçak biletiyle sahte bir pasaport iliştilmiş. Örgütün

uluslararası en yüksek düzeydeki danışma kurulunun güven belgesi elimde, tehlikeli görevimi yerine getirmek için yarı hareket edeceğim.

O zaman ne yapacağım?

Bir başkası, belki de Lee'nin bir meslektaşı bana yazacak. "Her şeyi ters anladın. Örgüt senin için bir dizi sıkıcı zorunluluk. Bir avuntu kaynağı olsun diye sana örgütün değerini kanıtlayabilirim. Birincil olarak tarih açısından, ikincil olarak kişisel açıdan." Mektup evlilik öyküsüyle ve kocasının onu nasıl sömürüp ihmal ettiğini anlatarak sürüyor. "Nasıl ayrılmak isteyebilirsin? Örgüte acı için yatırım yaptın," diyor.

Belki bir başka kent şubesinin başkanı yazacak. "Merkez komiteye benim yerime başkan olmam için senin adını verdim. Yeni başkan sensin."

Bir cevap da ilk gençlik yıllarımdan beri hiç görmediğim, benden iki yıl sonra örgüte üye olan okul arkadaşım Morgan'dan gelebilir. (Örgütün arşivinden Morgan'ın dosyasını çıkardım; onun kırsal kesimde yaşıyor olması iyi bir belirti. Ama bilmediğim şey, onun on sekiz ay önce gizli bir törenle örgütten çıkarıldığı ve bu rezaletten hemen sonra terk edilmiş bir çiftlik evi alıp onarttığı.) Morgan'dan alacağım bir mektup doğrudan bir yanıt değil, benim burada yazdıklarımın aynaya yansıyan bir görüntüsü olacak. Şöyle başlıyor: "Geri dönmek istiyorum. Ama dönemiyorum."

Ve benzerleri. Alabileceğim yanıtların türlerini düşünmeye çalışıyorum. Sonuç önceden kestirilemiyor çünkü yanıtların tümü kınayıcı değil. Kimileri duygudaş.

Sıra dışı olmadığımı, yüreğimi açmak için aradığım kişinin bulunamaz olmadığını, aksine her yerde bulunduğunu öğrensem garip olmaz mı? Belki örgütten ayrılma isteği belki bir üye için alışılmışın dışında bir özellik değil ve bu dünyada benimkinin eşi binlerce yakınma var. Eğer durum buysa örgütte kalmalı mıyım?

Bu tür bir yanıt doğrudan başkandan gelmezse hayır. (Başkana bu yazdıklarımın bir kopyasını göndereceğim.) Pek akla yatkın gibi görünmüyor ama kim bilir? Onun ağzından her şeyin çıkması olasıdır.

Başka bir ülkede, bir başkanın çok sevdiği bir müridinin önünde baktığı davanın öyküsü anlatılır. Başkan önce davanın taraflarından birini dinler, durur, düşünür ve kadına, "Sen haklısın," der. Kadın dışarı çıkar, düşmanı girer. Başkan onun yakınmalarını da dinler, durur, düşünür ve "Sen haklısın," der. Kendi lehine karar verildiği için ikinci davacı kadın da aynı derecede hoşnut çıkıp gider. Başkanla genç yardımcı yalnız kalır kalmaz, yardımcı dayanamaz, "Ama beyefendi, bu öyküler tepeden tırnağa birbirleriyle çelişiyor ve siz iki kadına da haklı olduklarını söylediniz. Bu yanlış, olanaksız. Hata yaptınız," der. Başkan bir an düşünür ve yardımcıya, "Haklısın," der.

Üçüncü Ders'in başlığı olan, "Çelişkilerin İlkesi" adlı parlak denemesini anımsıyorum başkanın. Küstah olduğumu, yüzeysel olduğumu sayıp dökerek beni kınayabileceği gibi, benimle aynı düşüncede de olabilir.

Belki başkandan, kendisinin de ayrılmak istediğini söyleyen bir mektup alacağım. Her zaman ayrılmak istediğini ama cesaret edemediğini anlatan bir mektup. Öl-

dürülen akrabalarının canı cehenneme. Sorumlulukların canı cehenneme. Çok yaşlı olmakla birlikte o da dans etmek, genç kızların peşinde koşmak istiyor; saksafon çalmak, sörf yapmak istiyor. Bana birlikte istifa etmemi-
zi öneriyor.

Durumun böyle olduğunu anlarsam o zaman örgüt-
te kalırım.

* * *

Buraya dek yazdıklarımı az önce yeniden okudum. Kısıtlamalarının farkında olduğumu göz önüne alın. (Bir çevirmen olarak metinlere ilişkin bir bilgim var.) Yeniden okurken huzursuzlanıyorum. Çünkü sıkıntımı, onun içi-
ne girmeden gözden geçiremeyeceğimi anlıyorum. Gerçek bir üyenin ağır, cansız tonu! Her neyse, öbür üyeler benim sesimi tanıyacaktı. Bu benim kimlik belgem, parmak izi gibi.

Ah, üslubumu bir değiştirebilseydim. (O zaman ül-
kemi değiştirmeyi düşünmeme gerek kalmazdı.) Derimi delip dışına çıkabilseydim. Nicky, "Neysen ondan başkası olamazsın," dediği zaman, "Olabilirim, olabilirim Nicky," diye mırıldanmıştım. "Yapmam gereken şey de tam bu." Kendimi adadığım için övünerek örgütte kalabilseydim. Ya da gerçekten ayrılabilseydim.

Tüm bu yazdıklarımı yeniden yazsam belki daha inandırıcı olur. Şiirli olabilsem! Şaşırtıcı! Az ve öz! Her şeyi olduğu gibi sevebilsem! Ama ne yazık ki bu ince ve kılı kırk yaran ses benim sesim. Eğer sesimi değiştirebilseydim, tüm bunları başka türlü yazabilseydim ben "ben" olmayacaktım. Sorunum da bu olmayacaktı.

Çevirmen Bazı Genellemelere Sığıyor.

Sorunum anlatım biçimimle özdeşleşiyor. Demek istediğim, eğer anlatım biçimim bu olmasaydı sorunum da bu olmayacaktı. Eğer sorunum bu olmasaydı anlatımım bu olmayacaktı. Sizin yardımınıza da gerek duymayacaktım.

Çünkü ben o tür bir insanım ki sizin yardım ve duygudaşlığınızı dilemek zorunda kaldığımda ancak bu anlatım uygun düşüyor. Ama bu anlatım duygudaşlık uyandırmayabilir. En azından benim saygı duyabileceğim kişilerde.

Bana karşı dürüst olmalısınız. Yazma biçimimle sizden duygudaşlık isteme hakkımı tümünden yitirdim mi? Beni defterden sildiniz mi? Tutkusuz mu buldunuz? Yapmacıklı? Hiçbir özelliği olmayan? Cansız? Ama canlıyım. Bundan emin olabilirsiniz. Size kendimden daha çok söz etmiyorsam, nasıl bir can olduğumu anlatmıyorsam bunun nedeni sorunumun genel bir sorun olduğunu bilmemdir.

Serinkanlılığımı yitirmemeye çalışıyorum. Delirmemeye çalışıyorum.

Dildeki bu doku, bu süzgeç kime ait? Bana, evet. Bunu yadsımıyorum. Ama ben sesimin üstündeyim. Eğer ikilemimi ayrıntılar üzerinde egemenlik kurarak yazdıysam, yeterince somut olamadıysam, gergin ve biraz da modası geçmiş bir sesin ardına gizleniyorsam bunun nedeni utanmam, çekinmem ve korkmamdır. Çünkü özgür değilim. Çünkü neysem oyum. Çünkü ben bir üyeyim. Ama nasılsam öyle olmama karşın gene de farklı olmak isteyebilirim. Bunu kabul edeceksiniz sanıyorum.

Anlatımımı bozmamda mesleğimin de katkısı oluyor sanıyorum. İki (ya da daha fazla) dil arasında çalışıyorum. Ama sorunum da iki (ya da daha fazla) sorun arasında bir yerde olduğu için bu dil bana uygun görünüyor. Yazarken doğal gelen cümle yapısı ve diksiyon baştan aşağı bir dil üzerine –henüz kullanmadığım pek çok sözcük ve ahenk olasılığı sunan kendi güzel, zengin anadilim üzerine– temellendirilmediyse, başka dillerin sınırlayıcı yankılarını içinde taşıyorsa, bunun nedeni sorunumun başka sorunları içinde taşımasıdır.

Size bunları anlattığım dil, yerden birkaç santim havada bir dildir. Çünkü sorunum da (size anlattığım sorun) yerden birkaç santim havada bir sorundur. Dil yetersiz olabilir. Dili savunmak için daha ileri gitmeyeceğim. Ama sorun gerçektir, bilinen bir öykü olsa bile. Bir Eski Yakınma. Kabul Edilmiş Öğretilere Karşı Koyan Bir İnsanın Özlemi. Karşıt Bir Kişinin Savunması. Bir Hainin Dramı.

Yaşadığım ikilemin küçümseneceğini bilen bir kişi olarak kendimi nasıl hissettiğimi siz düşünün. Bunun yazdıklarımı nasıl etkilediğini düşünün, üslubumu nasıl bozduğunu, soluğuma nasıl ket vurduğunu. Lütfen beni çok çabuk yargılamayın.

Tekrar baştan başlasam daha iyi anlar mıydınız acaba? Gülmeyin.

Mektuplarını hiç açmayan örgüt üyeleri olduğunu duydum. Çok okumakla ya da çok konuşmakla meşgul oldukları için. Ya da içlerini çekmekle. Ya da havanda su dövmekle. Ya da geleceğin üyeleri olacaklarını umdukları çocuklar yetiştirmekle. Ya da kendilerini yetiştirmek

ve dünyayı düzeltmekle. Ya da sakallarını sıvazlamakla. Ya da katilleri olabilecek kişilerden kaçmakla. Ya da yerlerinde kalıp öldürülmekle. Ya da kitap yazmakla. Ya da para kazanmakla. Ya da kapakları ağırlaşmış, anlamlı, melankolik gözleriyle çevreye alaylı bakmakla. Bunların hiçbiri yanıt değil. Bunları ben de yapabilirim.

Benimle konuşun! Beni yanıtlayın.

Yanıtlarınızı bekleyeceğim.

YAVRUCAK

Pazartesi

Bizim için yapılacak en iyi şeyin, sorunlarımızı işini iyi bilen, yetkili bir profesyonelin önüne sermek olduğuna karar verdik doktor. Tanrı biliyor ya, elimizden geleni yaptık. Ama kimi zaman insan yenildiğini kabul etmek zorunda kalıyor. Bu yüzden sizinle görüşmeye karar verdik. Ama birlikte gelmezsek daha iyi olur diye düşündük. Eğer birimiz pazartesi, çarşamba, cuma; birimiz de salı, perşembe, cumartesi günleri gelirsek ikimizin görüşlerini de alabilirsiniz.

Biraz borcumuz var. Çok değil. Kazancımız dahilinde yaşamaya çalışıyoruz.

Elbette bunu bütçemiz kaldırır. Masraftan kaçmak istemiyoruz. Ama doğrusunu isterseniz sizi seçtik çünkü ücretiniz diğer doktorlarınkinden daha makuldü. Ayrıca Dr. Greenwich sizin bu tür sorunlarda uzmanlaştığınızı söyledi.

Hayır, şu anda bir şey yaptığımız yok. Sürüklenip gidiyoruz.

Tabii ki hayır. Zaten bunu sizden öğrenmeye geldik. Yetişmemize ilişkin neler bilmeniz gerekecek?

Evet, ikimiz de geçen yıl *check-up* yaptırдық.

Evet, ikimiz de bu ülkede doğduk. Doğma büyüme buralıyız. Neden bizi yabancı sandınız ki? Siz kendiniz

yabancısınız, değil mi doktor? Bu tür sorular sormamızın sakıncası yok değil mi?

Tahmin edebilirsiniz, başlangıçta kendimizden çok emindik. Kazancımız iyiydi, evimizin borcu yoktu, üye olduğumuz üç...

Elbette. Zaman zaman. Evli çiftlerin hepsi etmez mi? Ama çabuk geçiştiriyoruz. Genellikle bir sinemaya gidip kutluyoruz. Eskiden Forum'daki oyunlara da katılırdık. Ama artık bunlara zaman ayıramıyoruz.

Ah. Üstüne titreriz. Ne de olsa bir tanecik...

Oldukça düzenlidir. Haftada bir-iki kere. Tanrı'ya şükür o yanda aksayan bir şey yok.

Hayır. Size başvurmamızı öneren grup oldu. Kendimiz akıl etmişiz gibi numara yapmak istemiyoruz. Ama sanırım sonunda biz de düşünürdük.

Pekâlâ, doğru. Evet. Ama bunun ne sakıncası var? Birbirimizden farklı eğitimlerden geçtiğimiz göz önüne alırsanız, gerçekten çok iyi geçiniyoruz.

Belki sorunumuz size çok saçma geliyor.

Hayır, hayır, onu demek istemedik.

Peki.

Bu kapıdan mı?

Salı

Gerçek sorun Yavrucak, doktor.

Ne?

Ah! Konuşmaya başlar başlamaz cümleler kurdu. Ayağa kalkar kalkmaz yürüdü.

Sırayla yapıyoruz. Çok uzak değil.

Seviyor. Her sabah saat çaldıktan sonra Yavrucak yatağıımıza üstünden buram buram duman çıkan sıcacık kahve getirirdi.

Karışmamaya çalışıyoruz. Yavrucak'ın odası ıvır zıvır dolu. Ona büyük yatak odasına geçmesini önerdik ama diretti.

Geçen ilkyaz, Big Sur'e iki haftalık kampa gittik. Yavrucak'ı da götürmek istedik, gelmedi. Sınavlarına çalışması gerektiğini söyledi.

Elbette, kendine çok iyi bakabilir, yemeğini pişirir. Gene de kimi zaman kaygılanıyoruz.

Çok seviyor.

Ama biz Yavrucak'ın gözleri bozulacak diye korkuyoruz. Öbür çocuklarla oyun oynamak istemiyor.

Çizgi roman, Poe, Jack London, ansiklopedi, fark etmiyor, ne bulursa. Gece saat dokuzda biz ışıkları söndürdükten sonra yorganın altında el feneriyle okuyor. Birkaç kez onu böyle yakaladık.

Yalnız sitar dersleri.

Hayır. Yavrucak'ı etkilemeye çalışmayız. Büyüyünce ne olmak istiyorsa bizim de kabulümüzdür.

Eski usul aile düzenine inanmıyoruz. Herkesin üst üste yaşadığı.

Ayrı ayrı tatiller yapmaktan söz ediyoruz. İnsanların kimi zaman bir süre birbirlerinden ayrılmaları iyidir, öyle değil mi?

Biz grubun pazar toplantılarında genellikle birlikte oturmayız.

Hayır, aşk serüvenleri yaşamamaya karar verdik. Yalan söylemek korkunç olacaktı ve ikimiz de kıskanç olduğumuz için en iyisi böyle şeylere hiç girişmemekti.

İnsan doğasına karşı çok alaycı bir tavrınız var doktor. Sorunlu kişilerle çok fazla birlikte olduğunuz için belki.

Doğru, başından beri. Biz dürüst olmayı kimi insanlar gibi karmaşık bir iş bulmuyoruz. Hepsi hepsi biraz yürekli olmak gerek. Biraz kendine saygılı olmak. Ama belki de biz eski kafalıyız.

Bir düş. Sizin dediğiniz olsun doktor. Ama bunu gelecek görüşmemize bırakmamız gerekecek.

Çarşamba

Sanıyorum çocuklarıyla övünen pek çok ana babayla karşılaşmışsınızdır doktor. Ama Yavrucak gerçekten üstün zekâlı. Küçükken öbür çocuklardan çok daha zeki olduğunu anlamasını engellemeye çalıştık. Başkalarına tepeden baksın istemedik.

Belki daha genç olsaydık...

Hayır, kazara denemez. Ama planlanmış da değil.

Biz kürtaja inanmıyoruz. Kanımızca bir ceninin bile kendi hakları var. Siz doktorlar ne dersiniz deyin.

Hayır, bir başka çocuk evlat edinmeyi hiç düşünmedik.

Yavrucak çok sağlıklıdır.

Ama aynı olmazdı değil mi?

Elbette, kimi zaman keşke Yavrucak sportmen olsaydı, diye geçiriyoruz içimizden. Gerçekte yüzemiyor bile. Toprak üstü havuzda bile debelenip duruyor. Gerçek bir yüzme havuzu yaptırmaya değmez.

Bu biraz tutucu bir düşünce değil mi doktor? Belki zekâ düzeyleri yüksek olan çok sayıda sporcu yoktur, bunu kabul edelim. Ama böyle kafalı bir çocuk neden hep eve kapanıyor, kampa bile gitmeyi reddediyor, hiç anlamıyoruz.

Emin olun yüreklendiriyoruz.

Her zaman gözüpek olmuştur. Pes etmez. Savaşını sever. İlgi alanı da geniştir.

Nesneleri biriktirmeyi seviyor. Eski şeyleri. Yavrucak kent müzesindeki dinozorlara bayılıyor.

Biliyor musunuz, Yavrucak'ın ana rahmine düştüğü geceyi ikimiz de anımsıyoruz.

Hayır. Tüm küçük sorunlarını bize her zaman aktarmıştır.

Bir şaplak yetti. O zamandan beri bu tür sıkıntımız olmadı.

Hizmetçi.

Evet, tırnaklarını yedi. Ama artık yemiyor.

Daha iyi bir semte taşınmayı düşünüyoruz. Belki bütçemizi sarsacak. Yavrucak'ın gezip dolaştığı Cudahy'li çocuklar uygunsuz. Geçenlerde bir pazar arabayla Topanga Kanyonu'nda gezerken birkaç katlı bir çiftlik evi gördük. Çok pahalı değil –yalnızca bir ön ödeme ve yirmi yıl taksit– tam bize uygun bir yer. Üç arabanın girebileceği bir garajı var. Yavrucak garajın bir bölümünü kimya laboratuvarı, ördekleri ve altı tavuğu için kullanabilir.

İki ördek.

Laurie ve Billy. Saçma, değil mi?

Hayır, tavuklarına ad takmadı.

Bu yarıyıl her dersinden A aldı. Onur listesine geçerse ona bir bisiklet alacağımıza söz verdik.

İyi bir okul. Düzeyi yüksek. Disiplin anlayışı eski. Ve gerekli tüm önlemleri alıyorlar. Yavrucak dün kızamık dökmüştü. Bu sabah saat onda danışma öğretmeni eve telefon etti. Okul çok titiz; titiz olmak zorunda. Çünkü iki yıl önce bir çocuk kaçırma olayı yaşandı.

Söylediklerinizi evde aramızda konuşmuyoruz. Konuşmamamızı söylemiştiniz, değil mi? Sağır değiliz doktor. Zamanımız mı doldu?

Perşembe

Yavrucak'ın komodin çekmecesinde bir kutu prezervatif bulduk. Bunun için biraz erken değil mi doktor?

Yavrucak'ın öğretmeni eve geldi. Neler olup bitiyor, öğrenmek için.

Belki Yavrucak'ın da bir doktora görünmesi gerek. Yavrucak'ın elyazısı çok garip. Size bir örnek getirsek mi?

Siz söyleyin yeter.

Yavrucak bir günce tutuyor. Kilit altında tabii.

Aklımızdan bile geçirmeyiz. Bu onun güvenini en kestirme yoldan yitirmek olur, değil mi doktor?

Biz de aynı fikirdeyiz. Gençler çok gösterişçi.

Bunu söylemeniz büyük nezaket.

Aritmetik en zayıf olduğu konu. Yazarlık, sözü edilmeye bile değmez. Berbat.

Tarih. Ve kimya.

Fazla değil. Belleği o kadar iyi ki pek gerekmiyor. Ama daha çok okusun isterdik.

Her şeyi. Geçen yıl ki süpermarket fiyatlarını, göz ucuyla okuduklarını. Bir televizyon oyunundaki diyalogu, borsa kapanış ortalamalarını. Bütün arkadaşlarımızın telefon numaralarını ezbere biliyor. Günün sonunda, çevre yolunda yanımızdan geçen arabaların tümünün plaka numaralarını yanlışsız tekrarlıyor. Onu sınadık. Gereksiz bilgi çöplüğü.

Saatlerce Greenhouse'un önünde bekledi çünkü Steve McQueen öğle yemeklerini ara sıra orada yer.

Basketbol. Voleybolda da iyidir.

Elbette. Yaşı için boyu uzun. Ailemizde herkes uzundur.

Kızamık, kabakulak, anjin; küçüklüğünde bilinen çocuk hastalıklarını geçirdi. Üç yıl tel taktı.

Uyurken horluyor. İki kez burnundan et alındı.

Yavrucak'a ilişkin garip bir şey ne, biliyor musunuz? Her sabah saat dörtte gülüyor. Düş görüyor olmalı. Onu uyandırmaya çalıştığınızda neye güldüğünü anımsamıyor.

Hayır, anlamıyorsunuz. Her zaman sabah saat tam dörtte. Hawaii'ye gittiğimiz zaman iki saat farkına karşın. Gene sabah saat tam dörtte. Bunu nasıl açıklayacaksınız?

İnanın! Saati onun gülmesine göre ayarlayabilirsiniz.

Nefis bir gülüşü var. Nefis. Bitişik odadan bile onun gülüşünü duymak içimizi ısıtıyor.

Aslında bir kez denedik; kapısının önünde durup saatin dört olmasını bekledik. Güldüğünü duyar duymaz odasına daldık, onu sarsıp uyandırarak düşünde ne gördüğünü sorduk. Çocukcağız çok uykuluydu. İlk önce hiçbir şey söylemedi. Sonra ne dedi biliyor musunuz?

Bilin bakalım.

Asla tahmin edemezsiniz.

"Balık." Bu arada gözleri kapalıydı elbette. Biraz daha güldü, sonra yineledi. "Balık." Sonra gene horlayarak uyudu.

Sabah sorduk. Ama hiçbir şey anımsamıyordu.

Bir başka zaman. Ama o kez onu uyandırmadık. Geçen ilkyaz Big Sur'de kamptaydık. Aynı çadırda kalıyorduk. Elbette gene sabah tam dörtte gülmeye başladı. Emin olmak için kol saatlerimize baktık. Usulcacık, Yavrucak, diye seslendik.

Ne dedi biliyor musunuz? Uykusunda elbette. Dedi ki: "Napoléon mühürlü bir trenle Elba'ya gidiyor." Sonra güldü de güldü. Zekice değil mi? Bu çocuğun düşleri bile zekice.

Belki bir çocuk için bu denli kaygılanmak budalalık. Bunu mu demek istiyorsunuz doktor?

Ona her türlü olanağı vermeye çalıştık ama...

Evet. Zaman zaman. Sık değil.

Yanlış mı yaptık dersiniz?

İyi. Biz de öyle düşündük. Zaten onu hizmetçi yakalamış.

Juanita, Yavrucak'ı çok seviyor. Yavrucak'ı tanıyan herkes ona bayılıyor. Özellikle çocuklar.

Siz kendiniz Yavrucak'la tanışsanız mı, diye düşünüyoruz. O zaman ne demek istediğimizi anlarsınız.

Cuma

Yavrucak'ın okulda dün burnu kanamış.

Çocuk doktoru onun burnundaki etten başka hiçbir sağlık sorunu olmadığını söylüyor. Acaba onu bir kez daha muayene ettirsek mi? Ne dersiniz?

Proteinin çok önemli olduğu kanısındaız.

Ama bazı şeyler fiziksel. Sizce de öyle değil mi?

Doktor Greenwich'in kurallarını kullanarak kendimiz baş etmeye çalıştık. Ama grup terapide kişisel bir sorunla fazla zaman almak doğru değil gibi geldi.

Bizimkinin eşi bir olayla belki hiç karşılaşmadınız.

Elbette onu bir terapistle göndermeye çalıştık. Ama kabul etmiyor. Zorla olmaz ki, değil mi doktor? Yardımı insanlar kendileri istemeli.

Tam üstüne bastınız. İşte biz de bunun için sizinle görüşerek Yavrucak'a yardım edebiliriz, diye düşündük.

Bu bir şeye yaramaz. Yavrucak'ın harçlığını geçen hafta artırdık.

Yeşil pullarla. Ama hiçbir zaman beceremeyecek.

Yavrucak büyüyünce papaz olmak istediğini söylüyor. Tahta yastığının altına bir Gideon İncil'i koyarak uyuyor.

Barlow'daki Wigwam'dan. Kızılderili çadırı biçiminde bir motel.

Korkunç sıcak. Barlow'da yaz nasıldır bilirsiniz. Biz boğuluyorduk neredeyse. Ama Yavrucak sıcaktan rahatsız olmuyor.

Haziranda oraya gitmek için delirmiş olmamız gerekirdi sanırım. Ama kapana kısılmışız gibi bir duyguya kapıldığımız zaman arabaya atlayıp bir yerlere gidiyoruz.

Şu klimayı biraz daha açmamızda bir sakınca yok değil mi? Size sıcak gelmiyor mu?

O tarafa, oh! Teşekkürler.

Yavrucak mekanik konusunda çok iyidir. Dün akşam yemeği için sekiz kişi beklerken televizyon karınca-
lanmıştı da Yavrucak onardı.

Yavrucak'ın bilime bu denli eğilimi olmasına kimi zaman üzülüyoruz. Evin içinde küçük bir Dr. Franken-
stein dolaşıyormuş gibi geliyor biraz. Ne derlerse desin-
ler, bilimin yüreği katılaştırdığını kabul etmek gerek.

Örneğin geçen yaz, Yavrucak'ın en iyi arkadaşı
Mickey'nin çocuk felcinden öldüğü zaman –bir yıl önce
Seal Plajı'ndaki sörf kampında birlikteydiler– haberi
Yavrucak'tan gizlemeye çalıştık çünkü çok üzüleceğin-
den korkmuştuk. Ama söylediğimizde hiç de üzgün gö-
rünmedi.

Hayır, siz değil doktor. Sizin bir duygudaşlık kaynağı
olduğunuza eminiz. Ama yaptığınız şeye kesin olarak bi-
lim diyemeyiz. Değil mi?

Dr. Greenwich böyle demiyor.

Gerçekten Dr. Greenwich'e sormamızı istiyor mu-
sunuz? Ya aynı düşüncede değilse?

Biliyor musunuz doktor, size gelmeye başladığımız-
dan beri ilk kez gülümsediniz. Daha sık gülümsemelisiniz.

Anlaştık. Neden bunu başlangıçta söylemediniz?

Cumartesi

Bir yılan dışinden keskin falan filan.¹ Biraz basmaka-
lıp konuşmamıza aldırmıyorsunuz değil mi doktor?
Bundan söz etmek çok rahatlatıyor.

1. "Bu kadın o zaman, evlat nankörlüğünün bir yılan dışinden / Ne kadar daha
keskin olduğunu anlasın!" William Shakespeare, *Kral Lear*, Çev. Özdemir Nut-
ku. (Y.N.)

Yavrucak'ın piyano dersleri almasını istiyorduk.

Saıyla sorunu yok.

Uyuşturucudan ne kastettiğinize bağlı. Öyle değil mi?

Hayır.

Yalnızca okulda.

Çok az. Küçük dozlarda ama bıraktığına yemin ediyor.

Tanrı'ya şükür ki hiçbir zaman! Ömür boyu beyninizi harap eder değil mi?

İşleri zorlaştıran şey Yavrucak'ın kin tutması.

Bir dakika. Yavrucak bizden habersiz sizi görmeye mi kalkıştı?

Neden olmasın? Siz Yavrucak'ın ne denli akıllı olduğunu anlamadınız galiba?

Yavrucak Krypton gezegeninde doğduğunu ve bizim kendisinin gerçek anne ve babası olmadığımızı söylüyor.

Daha beş yaşındayken Nobel dl kazanacağını ilan eden bir ocukdan ne beklersiniz? Onu tanıdığımız için vnecekmişiz. Hizmetçiye söylemiş.

Kimyada.

İlk evden kaçışı mı? Evet.

Bir tfkle.

Hayır. Çok uzağa değil.

Ocean Park'ta işportacı bir kadın, Yavrucak'tan okul otobüsü kartını kendisine göstermesini istemiş; sonra bize telefon etti. Yavrucak'ın tam dört saat korku treninde dolaştığın görmüş.

nc kaçışında polisi aradık. Polise haber vermeyi hiç istememiştik ama yapacak başka bir şey kalmamıştı.

Herkes mutsuz bir çocukluk yaşamıştır, öyle değil mi doktor? En azından herkes öyle sanır. Size bunu anlatmak için buraya gelen pek çok insan vardır. En büyük yanlışı nerede yaptık? Elbette şimdilerde kimsenin aile-

ye sayısı kalmadı. Yavrucak'ın okulda ne tür düşünceler benimseyebileceğini biliyoruz. Ama evde denge sağlamaya çalıştık, ona şunu öğretmeye...

Hayır, kuzenlerinin hiçbirini sevmez. Elbette onlar Yavrucak kadar zeki değil. Ama gene de...

Kuzeni Bert, Cal Tech'e kabul edildi.

Yavrucak her zaman kendisine bir çocuk gibi değil de bir yetişkin gibi davranılmasından hoşlanmıştı. Ona ufak sorumluluklar ve görevler verdiğiniz zaman ışıklar saçıyor. Biliyor musunuz, Yavrucak bizden daha dakik. Onun yaşında biri için olağanüstü.

Ona çocuk gibi davrandığımızı hissedince deliye dönüyor.

İlk kez burnundan et aldırıldığı zaman bütün gece hastanede yatağının başucunda bekledik. Ama bu kez –sizce de– yeteri kadar büyük değil mi?

Hoşgörüsüz değil, hayır. Yüreğimiz dayanmaz. Ama kimi zaman onun iyiliği için katı olmak zorundayız.

Bundan dolayı ona saygı duymalıyız. Zaman zaman bize başkaldırmasının kendisi için gerekli olduğunu biliyoruz.

Bu aynı değil.

Sizin de çocuklarınız var mı doktor?

Her neyse, erken gelişmiş bir çocuk farklıdır. Daha sekiz yaşındayken Schopenhauer okuyan bir çocukla baş etmenin kolay olduğunu söylemeyeceksiniz sanırım.

Belki.

Tamam. Yarın anlamaya çalışacağız.

Doğru! Tüm bir günü sizden ayrı nasıl geçireceğiz?

Elbette bunu açıkça sormadan öğreneceğiz. Siz bizi gerçekten budala sanıyorsunuz değil mi? Yavrucak gibi.

Pazartesi

Dün gece grup terapiden sonra kavga ettik. Tam o gürültü patırtının ortasında Yavrucak'ı pijamalarıyla kapıyı dinlerken yakaladık.

Elimizde değildi.

Sabah gene yatağını ıslatmıştı.

Evet, denedik. Tek kişilik yataklarda yatmayı denedik. Yavrucak'ın cumartesi ve pazar sabahları bizim koy-numuza gelmek gibi bir huyu var.

Kaçamaklar yapıyoruz. Her an birbirimizin elinin altında olmamız gerekiyormuş gibi bir duyguya kapılmak istemiyoruz. Ama birbirimize her şeyi anlatıyoruz.

Dinleyin, herkes kendi hayatını yaşamalı.

Elbette başka çocuk yapmayı düşündük. Ama zamanlamayı bir türlü tutturamadık. Böyle şeyleri planlamak gerekli.

Belki artık çok geç. Üstelik dünyaya getirdiğimiz çocukla da pek başarılı olamadık; bunu kabul etmeliyiz.

Hiç söz etmez. Kendinden büyük çocukları yeğler. En iyi arkadaşı sekiz yaşında bir kız. Adı Thełma Delara ama Yavrucak ona Paçalı Don diyor. Kız da Yavrucak'a Vanilya. İkiisi birlikteyken öyle tatlılar ki. Yavrucak onunla evleneceğini söylüyor. Holdeki dolapta saatlerce birlikte oturup kıkırdıyorlar.

Sokağın bitiminde oturan Turnell'lara briç oynamaya gittiğimiz zaman Thełma gelip Yavrucak'la kalıyor. Genellikle perşembe geceleri. Bizimkinin aynı tekneleri var.

Turnell'lar mı? Dostlarımız doktor.

Hayır. Gruba katılmazlar. O tip insanlar değil.

Ne demek istiyorsunuz? Nereden çıkardınız bunu?

Hayır, bu doğru değil.

Bu tür bir şeye hiç merakımız yok. Karşı da değiliz elbette. Herkes ne isterse yapabilir.

Neden bizimle ilgili bu denli çok soru soruyorsunuz doktor? Turnell'larla dostluğumuzda Yavrucak'ın sorununun anlamınıza yardımcı olacak hiçbir şey yok.

Yavrucak Turnell'ları tanımıyor bile. Onun yaşında çocukları yok.

Elbette fark eder. Biliyorsunuz, çocuk yetiştirmek bir sanat. Çevremizde bunu ciddiye almayan pek çok anne baba görüyoruz. Siz bile şok geçirirsiniz doktor. Olup bitenlerin yarısını bile bilmiyorsunuz!

Salı

Hastalarınızın çoğu belirli grupların üyesi mi?
Meraktan.

Bir kez. Boşanmaya karar verdik ama uygulamadık. Yavrucak çok üzülecekti. Anlamak için çok küçük.

Öncelikle kendisine bakmayı öğretmek için. Yavrucak her şeye inanır. Onu Disneyland'e götüreceğini söyleyen herhangi bir yabancıнын peşine düşmeye hazırdır.

Sırayla her gün birimiz okula götürüyoruz. Sadece altı sokak ötede ama oturduğumuz mahallenin bugünkü durumunda ne denli dikkatli olsanız az.

Siz kentin neresinde oturuyorsunuz doktor? Burası aynı zamanda eviniz de değil herhalde?

Ah, şanslısınız. Bugünlerde iyi bir ev bulmak öyle güç ki.

Yavrucak, uçurtmasını uçurtmak için Griffith Park'a gittiğinde ona saldırmışlar. Üç Meksikalı çocuk.

Üstünde yedi dolar varmış.

Yalnızca bir bıçak.

Hayır, yaralanmamış.

İlk kimya araçlarını aldığı zaman ne şekerdi. Bizim sonsuza dek yaşamamızı sağlayacak sihirli bir formül bulacağını söylüyordu.

Hayır, garip yanı da buydu. Yalnızca ikimizin.

Zaman zaman Yavrucak'a öbür ana babalar kadar yakın olamıyor muyuz diye kaygılanıyoruz çünkü doğduğu zaman pek genç değildik. Artık kuşaklar arasında eskisi kadar büyük uçurumlar yok tabii. Ama gene de...

Elbette gençlik yalnızca bir ruh durumudur. Sizce de öyle değil mi doktor? Biz de formumuzu korumaya çalışıyoruz. Koşuyoruz. Sigara içmiyoruz.

Yavrucak'ın önünde çıplak dolaşmak mı? Biz mi? Kesinlikle hayır! Çıplaklığa karşı olduğumuzdan değil. Ama Yavrucak o kadar güzel ki.

Yavrucak'ın ilk saç buklesini hâlâ saklıyoruz. Dün onu Westwood'da bir İtalyan berbere götürdük. Ağlamadı bile.

Ara sıra zaman çok çabuk geçiyor diye karanlık bir duyguya gömülüyoruz. Yavrucak şimdiden öyle çok değişti ki.

Onun büyümesini izlemek için her ay çektiğimiz fotoğraflarına bakınca bu ânında fark ediliyor. O albüm bir sonuca varmak için burada söylediğimiz sözlerin hepsinden daha geçerli belki.

Bu söylediğiniz çok garip bir şey. Bizim ne istediğimizi pekâlâ biliyorsunuz.

Çarşamba

Onunla tartışmak mı? Zaten yaptığımız hep bu. Ama öyle içine dönük ki.

Geçen yıl artık sabah kahvaltısı etmeyi reddetti. Bu yıl da süt içmeyi bıraktı. Böyle giderse büyüemeyeceğini söyledik. Aslında büyüdü. Ama pek sağlıklı görünmüyor.

Cips, kızarmış muz, gazoz, mısır cipsi, pizza, *taco*; çocukların sevdiği türden şeyler.

Çoğu zaman odasına kapanıyor. Gelip bulaşıklara yardım etmesi için onu en az on kez çağırmamız gerekiyor.

Yavrucak hobilere karşı olduğunu söylüyor. Bir düşünün! Ama elbette kendi hobileri var. Her genç çocuk gibi.

Uçak modelleri. Ama plastik uçak kabul etmiyor. Uçakları kendisi yapıyor. Tahtadan olağanüstü bir pervane ve ince çubuklarla, plastik bantlarla desteklenen bir kuyruk yaptı. Bakınca gerçekten uçacak sanıyorsunuz.

Elbette zank koklama olayını biliyoruz. Yapmayın doktor! Biz çünkü çocuk değiliz.

Dinleyin doktor, Yavrucak o üstün çocuk beynine uyuşturucuya bulaşmayacak kadar çok önem verir. Topluma dönük bir çocuk da değildir. Okulda öbür çocuklarla konuşup konuşmadığından bile emin değiliz.

Belki böylesi daha iyi doktor. Okulu bir görseniz. Karmakarışık.

Yönetim sıfır. Çocuklar canlarının istediği her şeyi yapıyorlar. Öğretmenlerin çocuklardan ödü patlıyor.

Belki Çinliler doğru yolda. Çin'de yaşamak istediğimizden değil tabii. Ama Çin'de hiç değilse insanlar dü-rüst; gerçek anlamda bir cemaat duyguları var, komşuluk ediyorlar, evlilik birliktelikleri sürüyor, çocuklar annele-rine babalarına saygı gösteriyorlar. Elbette maddi konforları hiç yok, düşünmelerine izin yok. Ama bizler de üç arabamız, yüzme havuzumuz filan olmadan pekâlâ yaşamımızı sürdürebiliriz. Şöyle bir düşününce, ne hayrını gördük ki? Daha derin düşününce de Yavrucak'ı getirdiği yere bakın.

Buna inanmıyorsunuz değil mi doktor? Yüzünüzde kendini beğenmiş bir anlam var. Bizi çözdüğünüzü sanıyorsunuz değil mi? Belki artık bizim sizin sandığınız kadar genelleşmiş tiplerden olmadığımızı anlayacaksınız. Belli etmiyoruz ama biz gerçekten radikaliz.

Yavrucak radikal olduğumuz kanısında.

Zamanımızdaki pek çok çocuk gibi, o da şimdilerde bir tutuculuk dönemi yaşıyor. Onu eleştirmiyoruz. Üstesinden geleceğimizi umuyoruz.

Yavrucak'ın yatağının üzerinde bir Konfederasyon bayrağı asılı.

Geçen Noel ona Pete Seeger'ın savaş aleyhtarı şarkılar söylediğı bir plak verdik. İlk pikabı çok sağlamdı. Kıramadı. Tombul parmaklarıyla plağı pikaba ancak yerleştirebiliyordu.

Saatlerce bu şarkıları çalıyordu. Banyoda plastik ördékleriyle oynarken de bu şarkıları söylüyordu.

Şimdi Noel ve doğum günü armağanları yerine para istiyor. Parayı nereye harcadığını bilmiyoruz.

Yo, pintilik yapmıyoruz. Dinleyin, bu çocuğun normal bir yaşamı olmalı elbette. Ama bu bizim kendimizi biraz dışlanmış hissetmediğimiz anlamına gelmez. Onun saçma bir şey yaptığını görünce dilimizi zor tutuyoruz.

Ama öbür çocuklar gibi eğlenceye düşkün görünmüyor. Sürekli ders çalışıyor. Kaygılı. Öyle katı ki.

Yavrucak saçlarını kazıttı. Daha da kötüsü, ne diyor biliyor musunuz?

Bu saç tıraşı tarih boyunca en az beğenilen saç biçimiymiş. Onun için seviyormuş. İlgiyi dış görünüşten insanın iç dünyasına yöneltmeyi amaçladığını söylüyor.

Yavrucak'ın bu denli sofu olduğunu düşünmek çok garip.

Saçlarını öbür çocuklar gibi uzatması için yalvardık. Sizin saçlarınız da biraz kısa, öyle değil mi doktor?

Perşembe

Dün gene aynı şeyi yaptı! Gene okuldan kaçtı. Neyle karşı karşıyayız, görüyorsunuz değil mi? Sinemaya gitmiş olabilir. Hiç değilse biz öyle umuyoruz.

Yavrucak Steve McQueen'in *Büyük Kaçış* filmini on üç kez gördü. Sizce bu filmin simgelediği şey...

A, filmi görmediniz demek.

Sık sık sinemaya gider misiniz doktor?

Hiçbir zaman. Odasına kız getirmesine bile göz yumduk. Bizim ona tek başına bir yer tutacak kadar paramız yok ki. Şu noktada değil. Ama Yavrucak bu yüzden cezalandırılmamalı, diye düşündük. Bu bizim sorumuz.

Bir gün onu çalarken yakaladık.

Yo, hayır. Yakaladığımızı bilmiyor.

Hayır, başına sürekli kaza geldiği söylenemez.

Geçen yaz kampta ayağına bir çivi batmış. Kamp yöneticisi çok cesur davrandığını söyledi.

Tüm aşıları.

Kötü bir şey olunca söylemez. O yüzden hep kaygılıyız.

Yavrucak akıldişlerini çektirir çektirmez onu Colorado'ya götürdük. Hepsi kalın, kara yağmurluklar giyen öbür turistlerle birlikte tekneye bindik. Çekilen dişin yeri kanamaya başladı. Teknenin içi suyla doldu. Yavrucak'ın yüzü ıslanmıştı, ağzının iki yanından kanlar akıyordu. Bir tek sözcük bile söylemedi.

Hayır, bu onun kararıydı. Kendi kararlarını vermeyi öğrenmesi gerek. Her şey için bize koşmamalı.

Yavrucak bir mobilet istiyor. Ona bugünkü kent trafiğinde çok tehlikeli olacağı söyledik. Kent artık eski günlerdeki gibi değil ki.

Kuzeni Berth korkunç bir kaza geçirdi ve sekiz ay kadar St. John's Hastanesi'nde kaldı. İki ayak bileği de kırılmıştı. Üç kez ameliyat oldu. Hâlâ aksıyor. Belki ömür boyu sakat kalacak. Üstelik Berth şanslıydı! Biz çok daha korkunç kazalar duyuyoruz.

Çocukları bilirsiniz. İsteklerinin hiç sonu gelmez.

Hep bir köpek istedi ama yeterince sorumluluk duygusuna sahip olduğunu sanmıyoruz. Her gece köpeği dolaştırmak için de yaşı çok küçük. Zaten iki günde bir sabahları okula geç kalıyor. Düşünün bir de sabah okula gitmeden önce köpek dolaştırmak zorunda olsaydı.

Birkaç yıl içinde belki.

Her zaman en zor şey ona sorumluluklarını kabul ettirmek olmuştur. Bizim onun arkasını toplamak için varlığımızı sürdürdüğümüzü sanıyor.

Yavrucak'ın odasını bir görseniz. Hiçbir şeyi atmaz. *National Lampoon*, *Penthouse* ve *Rolling Stone* dergilerinin eski yırtık sayıları. Kavanozlar dolusu bozuk para ve Tanrı bilir başka neler; sinema bileti koçanları, Dodgers oyun kartları, kirli kâğıt mendiller, izmaritler, eski şeker kâğıtları, boş kibrit kutuları, Coca-Cola şişeleri, yere atılmış giysiler. Gizlediği şeyler de cabası.

Yavrucak'ın çekmecesinde, iç çamaşırları arasında bir gamalı hiç var.

Yavrucak müstehcen karikatürler çiziyor.

Yavrucak okula gider gitmez ardından odasına girip ortalığı toplardık. Ama bir şeyi kaybolursa deliye dönerdi. Biz de artık hiçbir şeye dokunmuyoruz.

Eğer bir domuz gibi yaşamak istiyorsa bunun nasıl tatsız bir şey olduğunu kendi anlaması gerek.

Bir kısmı öyle, kabul. Değer kazandı. Elbette Yavrucak onları satmaz. Ama sakladığı altı yıllık televizyon rehberlerinin bir gün para edeceğini söylemeyeceksiniz herhalde.

Ama insanlar seçim yapmak zorundalar, öyle değil mi doktor?

Cuma

Yavaş yavaş kilo almanın kötü bir belirti olduğu kanısında mısınız doktor?

Son altı aydır.

Her zamankinden fazla değil.

Hayır. Sigara içmiyor. Tanrı'ya şükür. Aslında sigara konusunda hep bizimle alay ediyor. Biraz hastalık hastası. Küçüklüğünden beri.

Yavrucak mikroplardan çok korkuyor. Japonların yaptığı gibi ağzını beyaz bezden bir maskeyle kapatmaya başladı.

Elbette sigarayı bırakmayı denedik. Herkes denemez mi?

Sigara dumanı sizi rahatsız ediyor mu? Aslında her yana kül tablası koyduğunuza göre düşündük ki...

İyi.

Daha kendisi büyümeden önce biz öleceğiz diye korkuyor belki.

İki taraf da uzun ömürlüdür. Ama Yavrucak'ın yanında uzun ömürden söz edemeyiz. Bu düşünceyi dile getirmek bile onu deliye çeviriyor. Galiba bu ona ölümü anımsatıyor.

Bilmez olur mu? Bütün tarihleri. Yavrucak bir aile ağacı çizip yatağının başucuna, Konfederasyon bayrağının yanına astı. Sorduğu soruları bilerseniz.

Düşünün, bizim ilk kuşak kuzen olup olmadığımızı bilmek istiyordu.

Her şeyin bir sınırı vardır, dedik. İş şakaya boğmaya çalıştık. Aslında düş kırıklığına uğramış göründü.

Yavrucak'a sarılmak çok hoş bir duygu. Kimi zaman onun sorularını yanıtlamakta kendimizi yetersiz hissediyoruz. Bize ihtiyacı olduğunu açıkça belli ettiği zaman her şey bir zevke dönüşüyor.

Biraz daha gülseydi. Öyle nefis bir gülüşü var ki.

Yavrucak ıspanak seviyor. Bir de kuzu pirzolası. Bunlar en sevdiği yemekler. Eğer ona Yavru Kuzu Pirzola-mız demezsek yüksek sandalyesine oturtmamıza izin vermiyor.

Yavrucak'ın dişleri çarpık çıkıyor. Doğum uzmanı damağının doğuştan fazla çıkıntılı olduğunu söyledi.

Hayır ama burnundaki soruna yol açan bu. Böyle olacağını önceden söylemişlerdi.

Sırtında da mavimsi, küçük bir leke var; Moğol beni denirmiş. Garip. Kanımıza kesinlikle doğu kanı karışmamıştır. Doğum uzmanı bu benin ender olarak Kafkas bebeklerinde görüldüğünü söyledi.

Moğol beni diye bir şey duymuş muydunuz doktor?

Hiç değilse o zamana dek. Yeniyetme çağına kadar evin içinde çırlıçıplak dolaşırdı. Birkaç kez belli etmeye çalıştık ama hiç oralı olmadı. Biz de vazgeçtik. Elbette onun kapılmasını istemediğimiz duygular...

Çok normal.

On beş. Yok, hayır. On dört buçuk.

Evet, öyle sanıyoruz. Elbette o zamandan beri onu hiç çıplak görmedik.

Giysilere meraklı, evet. Biraz kendini beğenmiş diyebilirsiniz. Kimi zaman sabahları okula Mr. Natural tişörtünü mü Barbar Conan tişörtünü mü giyeceğine bir saat karar veremiyor.

Kimi zaman saatlerce saunada kalıyor. Mahremi ni ihlal ediyor da değiliz ki.

Sürekli Yavrucak'ın bizden bir şey gizlediğini hissediyoruz. Utandığı bir şey. Özellikle gazetecilik öğretmeni Bay Berg'e duyduğu büyük hayranlığı.

Yavrucak lisedeki okul gazetesinin editörü. Ortaokul gazetesinin de editörüydü.

Bir anlamda çok doğal elbette. Bunu bize söylemeniz gerekmez. Biraz titizlik ettiğimizi anlayabilirsiniz.

Yavrucak'ın incinmesini istemedik. Berg'ün onun yazılarından birini beğenmediği zaman ne olduğunu gördük. Günlerce yüzü asık, gözleri yaşlı dolaştı.

Öyle olsaydı da karşı koymazdık. Bir tek şey öğren-

dik doktor. Ne olursa olsun, eğer mutluysanız oyunda öndesiniz demektir.

Ama bu, yavrucak evlendiği zaman rahatlamadığımız anlamına gelmez. Bunu size açıkça söyleyebiliriz.

Erken evliliklere biz de inanmıyoruz. Gençler önce kendilerini bulmalı.

Kızın babası Lockheed'de sistem mühendisi. Size kızıdan söz etmeliyiz. Ama bugün geç oldu.

Cumartesi

Burada bir şey unutmamız, geçen görüşmemizin sonunda gitmek istemediğimizin bir belirtisidir değil mi?

Kırılmış galiba.

Hayır, burası. Bakın.

Neyse önemli değil. Evde bir tane daha var.

Belki görüşmelerimizi ikişer saate çıkarabiliriz. İkimiz de aynı günlerde gelebiliriz. Birimiz sabahтан, birimiz de öğleden sonra.

Elbette. Pazartesi den başlayarak mı?

Hayır, hiç iyiye gidiyor gibi görünmüyor.

Hayır, daha kötü de değil.

Hayır. Neden karamsar olalım doktor?

Yapı olarak karamsar değiliz. Yalnızca gerçekçi olmaya çalışıyoruz.

Gruba katılmak insana belli bir güven veriyor. Belki biz kendimize fazla güveniyoruz.

Laurie öldü.

Ördek. Anımsıyor musunuz? Size söz etmiştik.

Arka bahçede. Mum ışığında.

Pek fazla değil. Biraz şaşırtıcı. George Washington'ın artık hayatta olmadığını öğrendiği zaman gözleri yaşaran Yavrucak'ın, Laurie'nin ardından hiç değilse biraz ağlayacağını sanmıştık.

Başka bir ördek almayı önerdik ama o yılanı yeğ tutacağını söyledi. Geçen perşembe okuldan çıktıktan sonra bir arkadaşıyla birlikte Culver City'deki yılançı dükkânına gitmişler. Bizi de o dükkâna götürmek istiyor ama biz hep erteliyoruz. Her istediğini yapmanın, onu şımartmanın bir yararı olmaz değil mi doktor?

Balık, kaplumbağalar, bir papağan. Hayır. Önce papağan, sonra kaplumbağalar. Öldüler. Yavrucak onları beslemeyi unutmuş. Sonra işte tavuklar ve iki ördek.

Ne garip, Yavrucak şimdi de yılanları seviyor. Oysa Doheny Hill'deki evde otururken çingiraklı yılan gelip onu sokacak diye ödü kopardı.

Polislerden de korkuyor. Üç yaşındayken başladı bu korku.

Biz odasındaki esrar kokusunu fark etmemiş gibi davranıyoruz. O da bizim bu kokuyu fark ettiğimizi fark etmemiş gibi davranıyor.

Elbette pencereler açıktı.

Bir sürü porno kitabı ve seks dergisi alıyormuş gibi geliyor bize. Oysa insan bu iş hakkında okulda yeterince bir şeyler öğrenmiş olmasını bekliyor.

Yavrucak kaset dinlerken kulaklık takıyor. Alınganlık etmiyoruz elbette. Ama bizi dışlamanın başka bir yolu bu. Müzik dinlerken yüzüne biraz edepsiz bir anlam geliyor.

Söylediklerimizi teybe alıyor musunuz? Ne garip, size bunu sormayı hiç akıl etmedik. Masanızın üstünde ses kayıt makinesi yok. Bu önemli değil elbette.

Pek çok doktor konuşulanları teybe alıyor. Dr. Greenwich de böyle yapar. Bizim için hiç sakınca yok. İyi bir yöntem olabilir, özellikle kusursuz bir belleğe sahip değilseniz. Hadi kaydedin.

Emin misiniz?

Aslında kendi anlattıklarımızı dinlemek bize yardımcı olabilir. Bize geçmiş görüşmelerden parçalar dinletirsiniz, yorumlar yaparız.

Gerçekten, bu konuyu düşünmelisiniz doktor.

Pazartesi

Baskı mı?

Occidental'ı bir yıl kalıp bıraktıktan sonra iş bulması için ısrar etmedik. Evdeki odasının her zaman açık olduğunu söyledik.

Sağda solda dolandı durdu.

Daha sonraydı. O şeyi denedikten sonra.

Tamam. Sonra Long Beach'teki uçuş okuluna girdi. Ülkedeki en iyi okul olarak biliniyordu. Ama burnundan dolayı sınıfta kaldı.

Üç kez burnundan ameliyat oldu. Ama hâlâ burunla sorunu var.

Biz mi? İnsanların ve tanrıların bildikleri tüm uzmanlara götürdük.

Elbette uğraşmayı sürdüreceğiz. Çocuğu yaşam boyu ağzından soluk almaya terk edecek değiliz ya.

Birlikte sinemaya gittiğimiz zaman başımıza gelenleri bir bilseniz. Yavrucak öylesine sesli soluk alıyor ki yanımızda oturanlar yerlerini değiştiriyorlar. Tiyatroda bunu da yapamıyorlar çünkü yerler numaralı.

Ha, bir şey var. Unutmadan. Geçen gece grup terapide sizinle nasıl bir gelişme kaydettiğimizi öğrenmek istediler. Sakıncası yoktu değil mi? Belki daha önce size sormamız gerekirdi.

Hoşnutsuz muyuz? Hiç de değil.

Ama açık konuşmak gerekirse kimi zaman sizin bizden hoşnut olmadığınız gibi bir duyguya kapılıyoruz.

Öyleyse sabırsızlanıyorsunuz. Doğru değil mi doktor?

Dinleyin doktor, bu görüşmeleri uzatmanın bize bir yararı olduğunu sanıyorsanız acıklı bir yanılgıya düşüyorsunuz. Su gibi para döktüğümüzü de söylemek gereksiz.

Tamam ama *bizim* nasıl sabırsız olduğumuzu düşünün. Biz bütün gün her saat bu sorunla yaşamak zorundayız. Siz burada oturup bizi dinliyorsunuz, biz çıkıp gidince varlığımızı unutuyorsunuz.

Mutlu anlarımız var elbette. Bunu hiç yadsıdık mı?

Yavrucak bugün yeni bir diş çıkardı. Bu insanı mutlu etmez olur mu hiç. Ama başka şeylerin üzerine de sünger çekmez.

Nasıl? Ama biz tarlalardaki zambaklar gibi anbean yaşamıyoruz ki. Öyle yaşamayı çok istesek de. Bizim anılarımız, umutlarımız var. Ve korkularımız.

Sizden korkmak mı?

Sizden ne diye korkalım doktor?

Duygular başka şeydir doktor, sağlam öğüt başka. Dr. Greenwich size kefil oluyor. Eminim grup size iyi bir rapor verecektir.

Yavrucaktan korkuyoruz.

Pazartesi

Yüzümüz nasıl asık olmasın doktor? Gene içkiye başladı. Mescal. Southern Comfort. Bir de Georgia Moon denen berbat bir içki.

Artık reşit olduğuna göre nasıl yapabiliriz?

Manevi baskı mı? Söylemesi kolay.

Yavrucak çok inatçıdır doktor. Sizin tam kavrayamadığınız şey bu. Müthiş bir inat. Onu engellemeye çalışmak yalnızca direncini artırır. Bize karşı koymak için elinden geleni yapacaktır.

Kendine acı verse bile.

Yavrucak oyun parkını öne arkaya sallayarak yemek odasına kadar gelip portatif ızgarayı avuçladıktan sonra ızgaranın önüne parmaklık yaptırmak zorunda kaldık. Ne yaptığını biliyordu. Izgaranın sıcak olduğunu biliyordu.

Korkunç bir yanık. Tombul elciklerinin ikisi de bileklerine kadar eldiven giymiş gibi bandajlanmıştı. Ama doktoru hiç iz kalmayacağını söyledi.

Ama bir gün gerçekten canını yakacak. Bizi kaygılandıran da bu.

Artık kendine neyin acı verdiğini bile bildiğinden emin değiliz. Ya da –bu en kötüsü– Yavrucak giderek ve kendi isteğiyle daha az, daha az hisseden bir insan oldu.

Thelma Delara taşındığında Yavrucak avutulmaz bir durumdaydı. Haftalarca ağladı. Size Thelma'dan söz ettiğimizi anımsayacaksınız. İlkokul birinci sınıftaki en iyi arkadaşı.

Ama artık soğuk ve katı bir insan oldu.

Bizim yapmak istediğimiz her şeye karşı. Bizim için kutsal olan her şeyi küçümsüyor.

Dün gece çatıdaki televizyon antenine büyük, kara bir bayrak çekti. İndirirken boynumuzu kıracaktık az daha.

Sabır! Bunca yıldır ne yaptığımızı sanıyorsunuz. Sabrın da bir sınırı olduğunu biliyorsunuz değil mi doktor?

Özel bir okul arıyoruz. Bir kurum değil elbette. Kendini kapatılmış filan gibi hissetmeyecek. Yalnızca onunla nasıl baş edebileceğini bilen insanların olduğu bir yer.

Bu makul bir şey değil mi doktor? Sırtınız yere geldiğinde yenilgiyi kabul etmek...

Neyin üstesinden geleceğiz ki doktor? Olan oldu bir kez. Öyle değil mi?

Ama biz hâlâ bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Yoksa ne halt etmeye sizinle görüşmeye geldik. Bu iyi niyetimizin yeterli bir kanıtı değil mi? Biz...

Zamanımız mı doldu?

Salı

Soğuk algınlığı mı doktor?

Soğuk algınlığına benziyor. Kendinize iyi bakın doktor.

Konu dışı bir şey elbette ama sizin görüşünüzü bilmek isterdik. Yüksek dozda C vitaminine inanıyor musunuz?

Yavrucak inanıyor. Bu aralarda aklını sağlığıyla bozdu.

Neyse, kuzeni Jane gibi Krişna manyağı olmasından iyi. Her yanı maviye boyanmış filan.

Hayır, Bert'ün kız kardeşi değil. Bert'ün kuzeni. Yavrucak günde elli tane C vitamini alıyor. Gene de soğuk algınlığına yakalanıyor.

Evet, şu aralarda tiksindiği bazı şeyler var. Geçenlerde rafadan yumurta yerken beyazı çok sulu diye kustu. Rae Teyze'yi –Bert'ün annesi– öpmeyi kabul etmiyor çünkü yanağında siyah bir ben olduğunu söylüyor.

Hayır, ona öyle gelmiyor. Gerçekten bir beni var. Tanrı aşkına çocuk zır deli değil ya!

Ama gerçek nedenin bu olduğunu sanmıyoruz.

Rae çok iyi yürekli bir kızdır; ama Yavrucak'ı nasıl idare edeceğinizi bilmeniz gerekiyor. Önce güvenini kazanmalısınız. Narin değil ama dik başlı bir çocuk. Erken gelişen her çocuk gibi.

Ona öyle yaklaşıp ânında kollarınıza alamazsınız. Diz çöküp, onun boyuna inip onunla konuşmalısınız. Ancak ondan sonra dokunabilirsiniz.

Yavrucak hiçbir zaman Bert gibi öyle sarılıp öpülmekten, kucağa çıkmaktan hoşlanan bir çocuk olmamıştır. Her çocuk birbirinden farklıdır. Çocuklar daha konuşmaya bile başlamadan önce sizin sandığınızdan çok daha fazla şey anlarlar. Biz bunu öğrendik.

Biliyor musunuz doktor, bu son söylediğiniz şey bizi şaşırttı. Eğer bir yanlış anlama varsa en iyisi bunu hemen bir açıklığa kavuşturalım. Yavrucak deli değil.

Sizin klinik deneyiminize sahip değiliz. Ama deliyle deli olmayan arasındaki farkı da biliyoruz.

Elbette bir örnek verebiliriz. Geçenlerde Yavrucak bize son iki yıldır okul otobüsüne binmek üzereyken bir ses duyduğunu söyledi. Ses ona, "Sol tarafa otur. Yoksa öleceksin," diyormuş. Ya da "Sağ tarafa otur. Yoksa öleceksin." Yavrucak sesin hangi sabah hangi buyruğu vereceğini hiç bilmiyormuş.

Tamam. Ama gerisini dinleyin. Çok üzüldük elbette. Yavrucak okula gitmek üzere evden çıkmadan az önce kahvaltı ederken bunları rasgele anlattığı o sabah yüreğimize bir ağırlık çöktü. Bir kez sesler işitmeye, üstelik buyruklarını yerine getirmezsensiz öleceğinizi söyleyen sesler işitmeye başlarsanız, durum çok ciddidir.

Sonra aklımıza Yavrucak'a bir soru sormak geldi. Sesin sana oturmak için buyruk verdiği yerlerin hepsinin dolu olduğu zamana, diye sorduk, hiç rastlamadın mı? Öbür yanda oturmak zorunda hiç kalmadın mı?

"Elbette," diye yanıtladı Yavrucak. "Pek çok kez." Peki o zaman ne oluyor? diye sorduk. Yavrucak sesin verdiği buyruğu yerine getirmediği için ölmediğini fark etti mi, merak ediyorduk.

Yavrucak neşe içinde, "O zaman ses şöyle diyor: 'Bugün önemi yok,'" diye yanıtladı.

Ne düşünüyorsunuz doktor?

Çok açık değil mi? Eminiz nevrozla psikoz arasındaki farkı daha açık bir örnekle belirtmezsiniz, biraz belirsiz olan mesleğinizde yüz yıllık bir deneyiminiz olsaydı bile. Ne demek istediğimizi anlıyorsunuz. Psikozlu bir kişi son anda, "Bugün önemi yok," diyen bir ses işitmez.

Aynı fikirde değil misiniz doktor?

Sizden fazla umut vermenizi istemiyoruz. Ama Yavrucak deli değil. Sorun bu değil.

Belki daha kötü.

Salı

Yavrucak vejetaryen oldu. Müdahale etmiyoruz. Zamanla cayar değil mi?

Çökelek ve taze ananas. Bol bol çiğ bezelye. Cepleri çiğ bezelyeyle dolu.

Ayrıca cepleri her zaman delik deşik. Durumun özeti işte bu.

Eşyalarına hiç özen göstermiyor. Yavrucak'a sorarsanız giysiler eskilmek içindir.

Yavrucak iç çamaşırı giymez oldu. Bugünlerde ortaokuldaki çocuklar arasında bu moda mı?

Yavrucak banyo küvetinin içindeki suya dalıp solugunu tutuyor. Kronometresi var.

Yavrucak iki aydır yıkanmıyor.

1 Y. Kanada'ya kaçmaya hazırmış, öyle dedi. Elimiz ayağımıza dolaştı. Ama burnundaki etin yeterli olduğu anlaşıldı. Elbette 4F'yle¹ daha güvenli hissederdik. Ama Yavrucak artık ikisinin arasında hiçbir fark olmadığını, kaygılanmamamızı söylüyor.

Yavrucak artık hiçbir geleneğe saygısı kalmadı. Lise diploma töreninde "Umut ve Zafer Ülkesi" çalındığında biz ağladık. Yavrucak törene katılmadı bile.

Kendimize acıdığımızı sanmayın. Belki pek çok ana babadan daha iyi durumdayız. Yavrucak'ın iki arkadaşı yüksek dozda uyuşturucudan öldü. Biri intihardı. Lise-deki en iyi arkadaşı benzinci soyduğu için San Quentin Cezaevi'nde, bir ila beş yıl hapsi isteniyor.

Elbette kendine yetiyor.

Belki ondan çok fazla şey bekledik. Tek çocuğu olanların...

1. Askerlik kurası sisteminin belirlediği sınıflandırmalar. 1Y'ler sadece savaş ya da milli alarm durumlarında askere alınabilir, 4F'ler ise askerlik yapmaya elverişli değildir. (Y.N.)

Bazı yaraları sarabilmeyi umuyoruz. Çok şey istemiyoruz değil mi?

Bize güvenebilse ve bazı sorunlarını anlatsa. Ona daha çok yardım edebilirdik. Onun kuşağından olmak kolay değil; bunu bildiğimizin farkında.

İkimiz de güç yaşamlar sürdük. Başlarken bize kimse destek olmadı, bulunduğumuz yere gelebilmek için çok çalıştık. Ama en azından destek için bazı şeylere yaslanabilirdik.

Aileye.

Zavallı Yavrucak! Ona yardım etmemiz için bize yardım etmelisiniz doktor. Eğer ona yardım edemezsek hiçbir zaman kendimizi affetmeyeceğiz.

Onun yaşamı daha yeni başlıyor, bizimkininse en az yarısı geçti. Bu haksızlık doktor!

Yapmayacağımız şey yok.

Ama daha fazla ne yapabiliriz?

Çarşamba

Yavrucak pek çok kez nasıl çocuk yapıldığını sordu. Anlatıyoruz ama unutuyor, birkaç hafta sonra gene soruyor.

Kendi denediği hiçbir şeyle bağdaştıramadığından anlamakta güçlük çekiyor. Durmadan açıklamak budalalık.

Ama sorularını yanıtlamazsak bu işte utanılacak bir yan olduğunu sanacak.

Çok beceriklidir. Bir sabah erken saatte bir tahta ayakkabı kalıbında ayakkabı bağlarını bağlamayı öğrendi.

Bir arkadaşımız Yavrucak'a doğum gününde denizci ceketi verdi. Elbette şimdi çok bol. Büyüyünce giyebilecek.

Adı Ronnie Yates. Ronnie'nin Venice West'te bir helikopter pisti var. Savaşta helikopterlerle uğraşmış. Yavrucak onun anlattığı savaş öykülerine bayılıyor.

Yavrucak bir halter takımı ve egzersiz makinesi istiyor. Bizce zaten yeterince egzersiz yapıyor. Narsisizm yalnızca, bize öyle geliyor.

Sürekli barfiks çekiyor.

Yavrucak dövme yaptırmak istiyor. Omuzlarının ortasına, tam kürek kemiğinin üstüne bir dolardan daha büyük, kara bir güneş.

Evet ama bıkarırsa çıkarma şansı yok. İnsanın canını çok acıttığını söylüyorlar.

Stoik olabilir ama o kadar da stoik değil.

Herkesin acıya katlanmak için kendi sınırı vardır, değil mi doktor?

Elbette sağlıklı. Sorun bu değil. Doktorlar ona kaç kez temiz raporu verirlerse versinler biz kendi gözlerimizle görüyoruz.

Yavrucak bir guru buldu. Uzun saçlarıyla görünüşü çok korkunç doktor. Hasta gibi. Guru, San Pedro Lima-nı'nda derme çatma bir karavan içinde yaşıyor. Yavrucak o guruyla Guatemala'ya şifalı otlar toplamak için bir araştırma gezisine çıkacak.

Tehdit ettik de ettik. Giderse ânında harçlığını keseceğimizi söyledik. Ama bu geziye katılması için zaten harçlığından vazgeçmesi gerektiğini söyleyerek onu uyarmışlar.

Ama Yavrucak üzerindeki otoritemizin yalnızca parasal açıdan onu hâlâ desteklememiz gibi basit bir gerçeğe indirgendliğini düşünmekten nefret ediyoruz.

Aslında karısı gitmek istemiyor. Tek umudumuz bu. Karısı, nisanda organik pazarda öğlen ve gece yarısı şiirler okuyacakmış; bu olanağı kaçırmak istemiyor.

Ama bu, Yavrucak'ın karısını gerçekten sevip sevmediğine bağlı.

Yavrucak'ın sevgi nedir bildiğini sanmıyoruz. Sorunu bu.

Çarşamba

Asıl korktuğumuz şey, doktor –bunu söylemek zorunda olmak bile korkunç– Yavrucak'ın bizi zehirlemesi. Geçen gece garajdaki laboratuvarında paraton bileşimi yapmaya çalıştığını keşfettik. Ne yaptığını sorduğumuzda korkmuş göründü ve önce cevap vermek istemedi.

Haklısınız. Bunu size daha önce söylemeliydik. Ama kimi şeyler var ki, kabul etmek çok acıtıyor. En yürekli olanlarımız bile zaman zaman devekuşuna dönüşebiliyor, öyle değil mi?

Üç damla yetermiş diye duyduk.

Yavrucak'ın lisedeyken Bauch ve Lomb Bilim Ödülü'nü kazandığından size söz etmiş miydik? Lisedeki kimya kulübünü kuran Yavrucak'tı.

Astronomi kulübünü de. Noel için bir teleskop istedi.

Elbette daha fazla okusun isterdik. Edebiyat yani. Bu konuda ikimizden birine çekmiş olmalı. Çizelge ve formüllerle dolu kılavuzlar dışında bir kitaba elini bile sürmüyor. Gene de bilimle ilgilenmek daha pratik tabii.

Siz çocukken doktordan başka bir şey olmak istemiş miydiniz?

Ne garip bir tutku.

Yavrucak tek yönlüdür. Kafasına koyduğu şeyden onu caydıramazsınız. Nasıl inatçıdır bir bilseniz.

Elbette herkes yanılmaktan nefret eder. Ama Yavrucak yanılığa başkalarından daha zor katlanıyor.

Konu mu değişti? Nasıl yani?

Ama ne yapabiliriz? Hiçbir kanıtımız yok. Polisi de arayamayız.

Attık. Onun haberi yokken. Bu konuda henüz hiçbir şey söylemedi.

Elbette geceleri eskisi kadar iyi uyuyamıyoruz.

Işıkları açık bırakıyoruz.

Bu gece Turnell'larla buluşmamızı ertelemedik elbet. Eğer gitmezsek Yavrucak şüphelenir. Bildiğimizi fark etmesini istemiyoruz.

Şu an yararımıza olan tek şey bu. Yavrucak bizi budala sanıyor. Hiçbir şeyin farkında değiliz sanıyor.

Hayır, Doktor Greenwich nasıl yardım edebilir ki? Yavrucak'la hiç karşılaşmadı bile.

Ama yarınki görüşmeye gelmezsek hiç değilse siz bileceksiniz doktor.

Şakayı sevmiyorsunuz değil mi doktor? Ama bu konuda her zaman ciddi olsak aklımızı kaçıırız.

Ah, kaygılanmayın. Başımıza bir şey gelmediğini bilin diye gece yarısından sonra size telefon edip ikimiz ayrı ayrı konuşalım isterseniz?

Hayır. Yavrucak bu gece Bert'le birlikte Wilshire Ebell Tiyatrosu'ndaki yoyo turnuvasına gidecek.

Yavrucak'ın her şeye kadir olduğuna dair fantezileri vardı.

Hayır. Çok daha belirli. Gördüğü herkesi kutsadığına inanıyor, bakmasının yettiğini düşünüyor. Kalabalığın içinde bir saniye bile olsa. Çok sayıda insanla göz göze gelsin diye elinden geldiğince sık gezilere çıkıp dolaşması gerekiyormuş.

Bunun kendi sorumluluğu olduğunu söylüyor.

Tam kutsamak değil ama bir kez göz göze geldiği insanların yaşamı değişiyormuş. Gördüğü tüm insanlar hak ettikleri yaşam biçimine kavuşacakmış. İyiler ödüllenecekmiş. Kötüler zamanla cezalanacakmış.

Biz de öyle düşünüyoruz doktor.

Hayır. Bakışları televizyonda ya da yalnızca fotoğraflarını gördüğü kişilere etkili olabiliyor mu, henüz karar veremedi.

Evet, bu onun gücüne daha geniş bir etki alanı sağlardı değil mi? Hiç değilse bu konuda bocaladığı için şükretmeliyiz.

Adalet! Adaletin bununla ne ilgisi var? Bu dünyada Yavrucak'ı ilgilendiren son şey adalettir.

Kendimizi kötü hissetmemizi istiyor. Bize kendi evimizde istenmiyoruz duygusu aşlamak istiyor.

Perşembe

Neden bu kadar saldırgan oluyorsunuz doktor? Eğer bize yardım edemeyeceğiniz kanısındaysanız başka bir doktora görünebiliriz.

Öyleyse savunmaya geçtiniz diyelim isterseniz.

Elbet her şey görecedir. Öyle değil mi doktor?

Yavrucak'ın daha bağımsız olmasını istiyoruz.

Çok sinsi. Kelimenin tam anlamıyla. Bize hiçbir şey söylemiyor.

Bir su yatağı. Yavrucak'ı su yatağından uzak tutmalıyız, yoksa paralar.

Bize dışlanmışlık duygusu vermek istiyor.

İçimiz kan ağlıyor. Görmüyor musunuz doktor? Bize yardım edin.

Siz tıp doktoru musunuz?

Evet. Çok daha iyi.

Aa! Size Yavrucak'ın dolabında bir silah olduğunu söylemiş miydik? Ulusal Tüfek Birliği'nden genç nişancı nişanı var.

Demek bir kimya araç gereç takımıyla zehir hazırlanabileceğini düşünüyorsunuz? Büyük, pahalı bir takımla.

Her şeyi garaja yerleştirdi. Böylece en azından kendinden başkasına zarar vermez. Bir kez kendini Bunsen lambasıyla yakması gibi.

Yavrucak Long Beach Deniz Üssü'nde savaş aleyhtarı bir gösteride gaz yedi.

Her zaman barışçıl olmuştur. Dört yaşındayken ona çocuklar için basitleştirilmiş bir *İlyada* okumuştuk da Patroklos'un ölümüne ağlamıştı.

Kitabı büyüyünce okuması için saklıyoruz.

Şimdi Yavrucak cüzdanında Steve McQueen'in fotoğrafını taşıyor. Artık böyle tiplere hayran.

Bıyık bırakmaya çalışıyor.

Belki artık duygulu bir çocuk olmaktan yoruldu. Ama sizce öbür uçta aşırı bir noktaya gitmedi mi? Biz ondan ne bir deha ne de bir serseri olmasını istedik.

Bu sabah Yavrucak'ın öğretmeni geldi; Yavrucak sınıfındaki bir oğlanı dövüp yemek parasını almış.

Cehennem Melekleri Çetesi'ne ya da daha kötü bir çeteye katılırsa hiç şaşmayacağız.

Onu kabul ederlerse tabii. Yavrucak görüldüğü kadar sert değildir.

Bir çocuktan bir şeyler istemek korkunç doktor. Yavrucak haklı. Ona başka bir dünyadan gelen bir konukmuş gibi davranmalıyız. Ne halt ederse etsin hiç aldır-mamalıyız. İyi parayı kötüye harcamaktansa oturup kendi keyfimize bakmalıyız.

Sizi kastetmiyoruz doktor.

Perşembe

Yavrucak'ın sağ elini kesmek zorunda kaldık. Başka çare yoktu. Durmadan kendiyile oynuyordu.

Yavrucak için küçük bir tekerlekli iskemle yaptırdık. Düşmesin diye de parmaklıklı bir yatak.

Yavrucak'ın sol ayağını kesmek zorunda kaldık çünkü gene kaçmaya kalkıştı.

Tek istediğimiz şey onun mutlu olmasıydı, yaşamını kazanması, aile kurması, topluma yararlı olması, başını derde sokmaması.

Anlattığımız her şeye inanıyor musunuz doktor?

Gerçek bir yanıt değil bu. Belki kaçamaklı konuşmak sizin mesleğinizin bir gerekliliği. Size bir kerecik açık bir soru soruyoruz. Neden bizi yanıtlamıyorsunuz?

Elbette doğruyu söylüyoruz.

Ayağı konusunda mı?

Doğru.

Elini de.

Ama size korkunç bir durum olduğunu *söylemiştik* doktor.

İlginizi çekmek için olayları abartan pek çok kişiyle karşılaşmış olabilirsiniz elbet.

Doğrusunu isterseniz bizim sorunumuz olayları önemsizleştirme eğiliminde olmamız. Yaşama neşeli bir açıdan bakmak istiyoruz. Daha fazlasını yaratmadan da zaten yeterince korku var bu dünyada, sizce de öyle değil mi doktor?

Elbette. Sizin yaşam görüşünüz çok karanlık olabilir. Çünkü zamanınızın büyük bir kısmını yakınan insanları dinleyerek geçiriyorsunuz. Biz bir olaya ne denli olumlu yaklaşırsak, o olayın o denli olumlu gelişeceğine inanıyoruz. Hiç değilse bizim lehimize gelişeceğine.

Kimi zaman felaketlerde bile bir hayır vardır. Size bir şeyler öğretirler. Akıllanırsınız.

İnsanı öldürmeyen şey onu daha güçlü kılar.

Tam üstüne bastınız. Yavrucak'ın durumuna böyle yaklaşmaya çalışıyoruz.

Yavrucak öldürmeyen vuruşun insanda derin izler bıraktığını söylüyor. O da haklı.

Korkunç tabii. Biz de size hep bunu anlatmaya çalışıyoruz.

Bize inanmamış mıydınız?

Tanrı aşkına doktor. Bunca haftadan sonra, bize bunu söylemenin tam zamanı. Sonra da sakın sakın kol saatinize bakıp zamanın dolduğunu söyleyeceksiniz. Kendinizi bizim yerimize koyun.

Pekâlâ. Belki bugün hiç değilse bir şey başarmışızdır.

Cuma

Bizim evliliğimizi Dr. Greenwich kurtardı. Gruba katılmadan önce kapana kısılmış gibiydik. Aramızdaki iletişimi tümenden yitirmiştik. Sadece haftada bir gün grup terapiye giderek...

Zaman zaman.

Evet.

Haklısınız.

Biraz da kendimizden söz etmek rahatlatıcı bir duygu. Sizin öbür hastalarınıza imreniyoruz doktor.

Neyse, işimize bakalım.

Elbette yapıyoruz. Doğal değil mi?

Bir postanede yarım günlük bir iş bulabilir ya da kamyon sürücülüğü yapabilir. Jim Turnell ona Van Nuys deposunda veri gönderimi elemanı olarak iş önerdi. Yavrucak hiçbir şey yapmak istemediğini söylüyor.

Yavrucak'ı yazı geçirmesi için Japonya'ya ya da Meksika'ya göndermeyi önerdik; güzün döndüğü zaman çalışmaya söz verirse tabii. Ama yolculuğu sevmediğini söylüyor. Korkunç bir şey değil mi bu onun yaşında biri için?

Tam olarak ilgisiz denemez. Onun kuşağındaki çocukların hepsi biraz ilgisiz. Ama sorun bu değil.

Öfkeli görünüyor.

Zaman zaman hiç değişmezmiş gibi geliyor. İkimiz de gençliğimizde yolculuk yapma olanağına pek fazla sahip değildik. Ama Yavrucak bunun değerini bilmiyor.

Siz çok yolculuk yaptınız mı doktor? Ülke dışında doğduğunuzu göz önüne almazsak.

Ne zaman?

O kadar yakın mı?

O zamana kadar bizimle işinizi bitireceğinizi umut ediyorsunuz değil mi?

Önemli değil.

Dinleyin, düşünüyoruz da, günde iki saatlik görüşmeler bizim bütçemizi epeyce sarsıyor. Gene günde birer saate indirmeyi düşünüyorduk.

Hayır, Dr. Greenwich bir şey söylemedi. Kendimiz karar verdik. Bunu beklemiyordunuz değil mi?

Yarın mı?

Cumartesi

İnsanın zamanı varken yaşamın tadını çıkarması ve yolculuk yapmasıyla ilgili...

Anımsamıyor musunuz? Dün konuşuyorduk. Bazı şeyleri bazı insanlar için boşa harcamak.

Siz değil doktor. Yavrucak.

Yavrucak sonsuza dek yaşayacağını sanıyor. Biz de onun bu düşünüyüşü bozmak istemiyoruz. Genç olmak ve dünyanın kaç bucak olduğunu bilmemek müthiş bir şey.

Belki birinin ona sonsuza dek yaşamayacağını söylemesi gerek.

Hayır. Biz söylesek inanmaz. Daha yaşlı, akli başında bir insan söylemeli bunu. Sizin gibi birini tanısa doktor, bunu ona siz söyleyebilirsiniz.

Ona sonsuza dek yaşamayacağını söyleyin. Bizim de sonsuza dek yaşamayacağımızı söyleyin. Birimizden birinin önce ölmesinin kaçınılmaz olduğunu, yeni bir vasiyetname hazırladığımızı söyleyin. Bizden nefret etmemesini söyleyin. Her şeyi onun iyiliği için yaptığımızı söyleyin. Elimizde olmadığını söyleyin. Canavar olmadığımızı söyleyin. Bize nasıl canavarca davrandığını söyleyin. Bizi yargılamaya hakkı olmadığı söyleyin. İstemiyorsa birlikte yaşamak zorunda olmadığımızı söyleyin. Özgür olduğunu söyleyin. Bizi yalnız bırakamayacağını söyleyin. Bizi

öldürmekte olduğunu söyleyin. Bunun yanına kalmayacağına söyleyin. Bizim Yavrucak'ımız olmadığını, Krypton' da doğduğunu söyleyin. Ondan nefret ettiğimizi söyleyin. Birbirimizi hiçbir zaman sevmediğimizi, yalnızca onu sevdiğimizi söyleyin. Cahilliğimize vermesini söyleyin. Artık bütün bütün gittiğimizi, artık hiç geri dönme-yeceğimizi, evi ve arabayı ona bıraktığımızı, yedek anah-tarın paspasın altında olduğunu, vasiyetnamemizi onun lehine yeniden düzenlediğimizi, Bert'ü vasiyetnameden çıkardığımızı söyleyin. Bizi hiçbir zaman bulamayacağını söyleyin. San Miguel de Allende'de, çeşmenin yanın-daki o sevimli evin verandasında bekleyeceğimizi söyleyin. Dördüncü sınıfta tekrar kalmaması için ona özel bir aritmetik öğretmeni tutacağımızı söyleyin. Bir köpek alabileceğini söyleyin; malemute, eski İngiliz çoban kö-peği. Samoyed, Senbernar, istediği kadar büyük ve aptal bir köpek. Kürtaj yaptırmayı düşündüğümüzü ama dok-torun o zaman Acapulco'da olduğunu söyleyin. Geçen yıl Steve McQueen'le tanıştığımızı ama imza istemedi-ğimizi söyleyin. Laurie'yi bizim zehirlediğimizi söyleyin; Billy'yi de ama Billy kurtulduğundan sadece Laurie'nün öldüğünü. Sakladığı *Rolling Stone* ve *National Lampoon* dergilerini ondan habersiz hizmetçinin değil, bizim attı-ğımızı söyleyin. İç çamaşırı giymesini söyleyin çünkü iç çamaşırı giymeden dolaşmak çok çirkin. Vitaminlerini, mayayı ve kuşburnunu almasını söyleyin. Thelma DeLa-ra'nın annesinin sevici olduğunu söyleyin. Kendisinin bizden daha iyi olmadığını söyleyin. Hiçbir zaman ço-cuk yapmamamız gerektiğini ama yapmamız gerektiğini sandığımızı söyleyin. Onun hiçbir zaman bize benzeme-sini istemediğimizi söyleyin. Çocuk yetiştirmenin, özel-likle tek çocuk yetiştirmenin çok güç olduğunu, büyü-yünce bunu anlayacağını söyleyin. Süt içmesi gerektiğini

söyleyin. Bıyığın kendisine hiç yakışmadığını söyleyin. Dişlerine taktığı teli geceleri çıkarmamasını, yoksa dişlerinin hiç düzelmeyeceğini söyleyin. Burnunu silmesini söyleyin. Köpek oturma odasındaki halıya pislese de umurumuzda olmayacağını söyleyin. Kandırıldığını, kavanozun içinde sakladığı şeyin kuş yemi ve kekik olduğunu söyleyin. Bir gün kendi çocukları olunca bizi anlayacağını söyleyin. Krypton'da doğduğumuzu, onun ana babasıymış gibi davranırken numara yaptığımızı ama sahip olduğumuz olağanüstü güçleri yumuşak başlı ve kendi halinde görünüşümüzün ardında gizlemekten bıkip usandığımız için uçup gittiğimizi söyleyin. Kendi başının çaresine bakmak zorunda kaldığı zaman bizi özleyeceğini söyleyin. Kendini suçlu hissetmesini söyleyin. Aklını başına devşirip Superman giysisini yakmasını söyleyin. Ona Nobel Ödülü kazanmayacağını, kazansa bile o zaman yaşlanmış olacağından ödülü umursamayacağını söyleyin. Onunla her zaman ne denli övündüğümüzü söyleyin. Bizi nasıl yıldırıldığını söyleyin. Parayı çaldığını bildiğimizi söyleyin. Odasını temizlemesini söyleyin. Rae Teyze'ye yazıp patenler için teşekkür etmesini söyleyin. Ehliyetini vize ettirmesini, Toyota'yla tek farla dolaşamayacağını söyleyin. Ona nasıl yalan söylediğimizi söyleyin. Ne kadar üzgün olduğumuzu söyleyin. Bizim de yalnızca birer kurban olduğumuzu söyleyin. Çocukluğumuzun onunkinden daha iyi olmadığını söyleyin. Doğduğu zaman nasıl mutluluktan ağladığımızı söyleyin. O doğduğu zaman bizim ölmeye başladığımızı söyleyin. Onu öldürmeye çalıştığımızı söyleyin. Ne yaptığımızın farkında olduğumuzu söyleyin. Onu sevdiğimizi söyleyin.

Ah, Tanrı aşkına doktor, Yavrucak'ımız neden öldü sanki?

DOKTOR JEKYLL

Jekyll düşünüyor. Başka bir yerde Gabriel Utterson, Jekyll'ın dosyasını inceliyor; kapağında doktorun soyadının ardından mor mürekkeple düzgün bir H. harfi yazılmış, kirli, kahverengi, kalın bir dosya bu. Jekyll, Mayıs ayında bir cumartesi için kalabalık sayılmayacak meyilli bir kumsalda yatıyor, ağzındaki kumları çıkarmak için dilini ağzının içinde dolaştırıyor. Yeni yürümeye başlayan çocuğu su kıyısında yalpalıyor; karısı yaş bikinisini değiştirmek için arabaya gitmiş. Jekyll, sırtı kızgın kumlarda, midesi sıcak güneş altında dümdüz olmuş, savaşı düşünüyor. Utterson, eski moda yüksek (dönmeyen türden) mimar iskemlesine tünemiş, Jekyll'ı düşünüyor ve bu iki nokta arasında bir çizgi çekilebilir, bu iki insan arasında naylon iplik gibi bir şeyden fiziksel bir bağ kurulabilir. Bu bağ o gün, Utterson'ın kentteki aşırı inançlı çömezlerini şaşırtmak için taktığı gösterişli kovboy kemerinden dosdoğru buraya, Doğu Hampton'a uzanabilir. Utterson'ın gözünde renkli, çift odaklı gözlükler var. Jekyll ipin kendindeki ucunu hızla çekecek ya da ansızın şiddetli bir hareket yapacak olursa, Utterson iskemlesinden fırlayıp düşebilir. Düşerse gözlükleri kırılabilir.

Jekyll beyaz ayak parmaklarına bakıp onları hareket ettiriyor. Sözcükler kullanarak bu iple mesajlar gönderi-

lebilir mi? Şifreli olarak elbette. Yoksa iletilebilir olan yalnızca şiddet mi? Jekyll'ın sağ ayak bileği kaşınmayı başlıyor. Mesajlar göndermek aylardır üzerinde düşünüldüğü bir sorun. Utterson'ın, Jekyll'ın edinmesine izin verilmeyen bilgi kaynaklarına sahip olduğu besbelli. Jekyll'ın düzgün bacağı titremeye başlıyor. O da bu mesajları almak istiyor. Bağlanabileceği bir devre olabilir mi? Bir kum yengeci ayak başparmağını ısırıyor. Jekyll ânında sağ ayağını şiddetle geri çekiyor.

Jekyll'ların tüm haziran için Labrador'da kiraladığı kabinde, yıl boyunca klinikte geçirdiği uzun saatler yüzünden sinirleri gerilmiş olan yetenekli hekim tatilin tadını çıkarıp gevşeyemiyor. Utterson'ı düşünüyor. Kabinin duvarları kokuyor, pütürleri ele geliyor. Yatak çarşafalarında kâfuru kokusu var. Köknarlar canlandırıcı güney güneşini süzüyor, çepeçevre yükselen dağlar da günleri kısaltıyor, çok kısaltıyor; güneş sabah saat sekize dek çıkmıyor, akşam da saat beşte karlı bir tepenin ardından kayıp gidiyor.

Açık havada Utterson'a ilişkin düşünceler daha az kafasını kurcalıyor Jekyll'ın. Öteki tehlikeler daha çekici oluyor. Jekyll olabildiğince rahat, ağzında bağımsızlığın buruk tadı, ormanda geziniyor. Karısına, dağa tırmanmak gibi tehlikeli bir şeye kalkışmayacağına dair gönülsüzce verdiği sözü tutmuyor; saat üçte dik bir dağın tepesine varmak üzere. Bu tırmanış, Viyana'da lisansüstü tıp öğrenimi yaptığı yıldan beri iyi bir dağcı olan Jekyll için büyük bir serüven değil. Bir tersliği olası kulan şey, yanına çok daha az deneyimli birini alması: karısının, ilk bir hafta kabinleri paylaşacak olan kuzeni Richard Enfield'ı.

Jekyll çevik bir biçimde ilerliyor, Enfield ise özen göstermediği taşralı bedenini inatçı bir iradeyle sert bir denetim altına almış, onu izliyor. Jekyll aşağıya bir göz

atıp Enfield'ın bir kaya parçasıyla didişerek iyice yavaşladığını görüyor. Onları birbirlerine bağlayan ipin gevşekliğini korumak için ânında duruyor. Enfield'ın önemli bir sorun yaşamadığına emin olduğundan Jekyll önündeki engeli aşması için kolay bir yol gösterip onu mahcup etmeyecek; dimdik öte yöne dönüyor.

Jekyll neşeyle soluk alıyor. Sol dirseği kayanın üzerindeki yarıktan destek aldığı sürece bedeni serbest. Güçlü ayakları, tabanı sağlam dağ çizimleriyle, Enfield'ın bir kayanın üzerinden geçmek için bacağını kaldırıp yanına tırmanmasını beklerken üzerinde durduğu çıkıntılı kayayla kaynaşmış gibi. Yukarıdaki çıkıntıya attığı ilmekten uzanan ipin gerginliğini kontrol edip ipi sertçe çekiyor. İlmek kayayı sarıyor. Yukarı bakıyor. Güneş hâlâ yüksekte. Ağzı kurumuş, canı sigara çektiği için kendine öfkeleneye öfkeleneye uzun, sağlıklı bedenine biraz daha temiz hava çekiyor. Utterson'ı düşünmüyor. Ama kişiler yer değiştirseydi, Enfield'ın yerine Jekyll'a belinden bağlanan aynı kertede beceriksiz Utterson olsaydı onu düşünebilirdi. Çünkü o zaman Jekyll tırmanışın en son, en zor noktasında ipi kesip Utterson'ı kendi başının çaresine bakmak zorunda bıraktığını düşleyebilirdi. Ama Utterson'ın paniğe kapıldığını, tutunduğu yeri bırakıp havayı avuçladığını, derisi yüzülen bir domuz gibi bağırdığını, aşağıdaki fiyorda doğru kayadan kayaya savrulduğunu düşleyecek kadar ileri gitmezdi herhalde.

Güneşten yanmış ve dinç, Kanada tatilinden dönen Jekyll, Dünya Ticaret Merkezi'nin Kuzey Kulesi'nin altındaki boş sokakta amaçsız dolaşıyor. Kendisine bir mesaj getirecek olan Hyde'ı bekliyor. Hyde genellikle geç kalır ama bu kadar da değil. Jekyll onunla buluşabilmek için öğle yemeğini kaçırdı; herkese sapa düşen Dünya Ticaret Merkezi binasında, hele de pazar günü buluş-

makta ısrar etmesi, Hyde'ın hâlâ bu tür renkli randevulara ilgi duyduğunu belli ediyor. Göstermelik birkaç arkadaşıyla bu sabah kente gelen ve son otuz yıldır hiçbir öğünü kaçırmayan Utterson ise Russian Tea Room'da yediği öğle yemeğinin tam ortasında. Açgözlü ve yabani, ısmarladığı ikinci porsiyon borç ve piroşkiyi beklerken, yakmadığı piposunu emiyor. Utterson'ın yassı kafasından Jekyll'ın çizgili kravatına ya da yeni ayakkabılarının bağlarına bir çizgi uzanıyor olabilir. Ama Jekyll bu olasılığı düşünmüyor. Aklında yalnızca Hyde var.

Jekyll'ın bir-iki dakika içinde boy göstermesini beklediği bu genç adam artık kente pek sık gelmiyor; eğer bu gün gelirse, bu Hyde'ın saygın ikinci kişiliğine özel bir armağan olacak. Gene eğer gelirse, görünümü genellikle göz önünde canlandırıldığından farklı olacak. Eski günlerde, kent yaşamına bulaştığı o kötü günlerde Hyde iri-kıym olmakla ün yapmıştı. Ama bu on dokuzuncu yüzyıl orta tabakasının, kente gelen yoksul göçmenlere ilişkin karabasanlarından üretilen bir fanteziydi; bizim yüzyılımızda da Hollywood'un canavar filmlerine yansımıştı. Gerçekte Hyde ufak tefek, sağlıksız ve kendisinden gençti; bu bir zamanlar Jekyll'ın kafasını karıştırırdı. Utterson, "Çok doğal," diye açıklamıştı. "Senin kötü yanın, iyi yanından daha az gelişmiş." Hyde'la aralarındaki bu fiziksel ayrıma ilişkin Utterson'ın alegorik görüşüne Jekyll'ın pek akli yatmıyor. Bir kere kendisini çok pohpohluyor, Hyde'ı ise çok küçültüyor. Jekyll bu denli iyi değil. Hyde da yeterince kötü değil mi? Jekyll, Hyde'ın bodurluğunun ve dirençsizliğinin daha sıradan, sadece fiziksel bir nedenden kaynaklandığına inanıyor: çocukken geçirdiği, okul doktorunun yanlış teşhis koyduğu, bilgisiz anne babasının da savsakladığı ateşli romatizmadan. Hyde bir canavardan çok olanakları kısıtlı birine benziyor. Pençe gibi dişleri yabarıktan çok kötü görümlü; yirmilerinin ba-

şında gördüğü, Jekyll'ın ödediği uzun tedavilere rağmen hâlâ dişetleri kanıyor. Hyde'ın bedeninin uzun ve sık kıllarla kaplı olması da abartı. Hyde'ın kıllı, Jekyll'ın ise beyaz bir erkeğin kılız sayılabileceği doğru. Ama Jekyll'ın iyi tıraş edilmiş kahverengi gür saçlarına ak düşmemiş, alnı ve şakakları açılmamışken genç adamın omuzlarına inen yağlı saçları dökülmeye başladı bile. Utterson'ın kafası ise dazlak, iyice dazlak. Jekyll'ın o gün şapkası yok, olsaydı uçardı.

Jekyll mevsimsiz temmuz rüzgânıyla kulenin duvarına sürüklenmemek için kendini dengeliyor. Belki Karayipler'den gelen zamansız bir fırtına patlıyor. Jekyll beklemekten vazgeçip evine dönmek üzereyken, üstünde hâlâ Doğu Yakası'nda bir butikten çaldığı kara pelerin, uçar adımlarla yürüyen eski çömezinin cılız biçimi gözüne çarpıyor. Jekyll el sallıyor. Hyde hızla yaklaşıyor, daha da yaklaşıyor, sonra sanki Jekyll'ı hiç görmemiş gibi hızla yanından geçiyor. Jekyll uçuşan kara pelerinini yakalamaya çalışarak, "Bekle!" diye bağırıyor. Hyde uzun adımlarla koşmaya başlıyor ama Jekyll ona köşede yetişiyor.

"Kafam karışık," diye sızlanıyor Hyde. "Yerimde duramıyorum."

"Seninle konuşmalıyım."

"Öyleyse kent dışındaki evime gel!" diye boğuk bir sesle bağırarak Hyde soluk soluğa. "Şu an beni bekleyen bir adam var..."

"Utterson. Değil mi?"

"Lanet olsun, hayır! Beni rahat bırak!" Hyde saldırıcağı gibi yapıp Jekyll'ın elinden kurtuluyor ve köşenin ardında gözden yitip gidiyor. Jekyll düş kırıklığı içinde kaçmasına izin veriyor. Düşünceli düşünceli sokağın karşısına geçiyor, bir kafeteryaya giriyor, pencere kenarında bir masaya oturuyor ve buzlu kahve ısmarlıyor. Garson kız siparişi getirdiği anda o pelerinli, kemikli fi-

gürün, soluk soluğa ama gene de hızlı adımlarla binaların çevresinde fırıl fırıl dolanıp durduğunu görüyor. Jekyll bir sigara yakıyor, sonra söndürüyor (neredeyse sigarayı bıraktı), kahvesini yudumluyor ve bekliyor. Kahvenin üçte ikisi buz; bunların çoğunu parmaklarıyla çıkarıp kül tablasına koyuyor. Birkaç dakika sonra Hyde gene köşede beliriyor.

Hyde'in tüm öğleden sonra sokağın çevresinde fırıl fırıl dolanmayı sürdüreceğini düşünen Jekyll'ın içinden bir süre daha onu izlemek geliyor. Ama garson kız masasını boşaltsın diye hemen hesabı getiriyor. Jekyll öfkeyle neredeyse bomboş olan kafeteryayı gösteriyor. Kız hiç oralı olmuyor. "İçki başına on beş dakika," diyor. "Yönetimin kuralı bu. Kuralları ben koymuyorum."

"Ama kurallara uymayabilirsin," diyor Jekyll.

"Nasıl olur?" diye yanıtlıyor kız.

Jekyll duraksıyor, ilkelerine bağlı kalıp gitsin mi yoksa içmeyeceği bir kahve daha ısmarlasın mı, karar veremiyor. Jekyll'ın (Dünya Ticaret Merkezi'nden atlamak gibi bir budalalık etmeye niyetliyse) üstüne geçirmiş olabileceği bir paraşütün kemerinden, o anda Oyster Körfezi'ndeki malikânesinde bulunma koşuluyla Utterson'ın sol bileğine (ama değil; Manhattan'ın merkezinde bir yerde üçüncü kâse borçunu içip sekizinci piroşkisini yuvarlıyor) uzanan bir iple Hyde'in bu korkunç koşusunu durduran bir şey yaşanabileceğini düşünmek mümkün. Çünkü ip Utterson'a iyice bağlanırsa ve Utterson her zaman gittiği yerde, bir başka deyişle Jekyll'ın oturduğu kafeteryanın kuzeybatısında olursa bu durumda o, Jekyll, Hyde'a sokağın çevresinde bir sonraki turunda çelme takabilir. Ama bunu başarabilmek için Utterson'ın yardımına gerek duyuyor ve Jekyll, Utterson'ın kendisine karşı ne denli dostane duygular içinde olduğundan hiç emin değil.

"Hani sen bana güvenirdin, ne oldu?" Bu sözleri söyleyen Utterson. Oyster Körfezi'ndeki Ortaçağ taklidi yemekhanede oval bir masanın başında oturduğundan beri Jekyll'a yönelttiği ilk sözcükler bunlar. Utterson Bay Carew'u ağırlıyor; Bay Carew, ikizli duygular içinde kendisine hayran bir öğrenci adayı ve önemli bir yayınevinin kıdemli editörü olarak, Utterson'ın uzun zamandır yeni baskısı yapılmayan bin sayfalık kitabı *Habil ve Kabil'in Garip Durumu*'nu ciltsiz baskı için bir kez daha yayına hazırlıyor. Jekyll da enstitüde kalan birkaç öğrenci ve personelden üç kişiyle bu yemeğe çağırılmıştı. Utterson her zamanki iskemlesinde. Yemeğin sonuna doğru kitabın getireceği büyük telif ücretini hesaplarken bir yandan da borçlarından yakınıyor. Jekyll, Utterson'ın öğrencileri için modelini kendi çizdiği düz arkalıklı iskemlelerden birinde oturuyor.

"Oğlum, sana öyle bir şey söyleyeceğim ki, aslında daha kavramaya hazır değilsin. Ancak daha gelişmiş, Çalışma'da ileri aşamada olanlar söyleyeceğim şeyi anlayabilir." Masada oyalanan iki öğrenci Utterson'a merakla, Jekyll'a imrenerek bakıyor. Utterson gözlerini onlardan yana çevirmeksizin öğrencilerinden birine çalışma bölümüne gidip kendisini orada beklemesi, öbürüne de ön bahçedeki çimleri kesmesi için buyruk veriyor ve öğrenciler iskemlelerini dikkatle geri çekerek ayağa kalkıp odadan dışarı çıkıncaya dek konuşmasını sürdürmüyor. "Gelecekte mesajlar alıyorum."

Utterson'ın başkalarının anlattığı her şeyi önceden bildiğini iddia etmesine sinirlenen Jekyll, bu konuda istediği ölçüde şüpheli olamıyor; çünkü Utterson pek çok kez soğuk ve anlaşılabilir bir kehanet gücü kanıtlamıştı. Ama Utterson'ın iddiasını bu denli küstahça açıkladığını daha önce hiç duymamıştı.

"Ee, ne diyorsun?" diye soruyor Utterson.

“Gururum okşandı...”

Utterson sabırsızca, “İnsan bedenini çok fazla düşünüyorsun Henry,” diyor. “Bir hekim için çok doğal ama tek yönlü. Hiçbir zaman manevi bir gerçek yakalayamadın.”

Jekyll inatla bunun haksızlık olduğunu düşünmeyi sürdürürken Utterson’ın eleştirisi karşısında başını öne eğiyor. Bu durum omuz kaslarında hafif bir krampa yol açıyor. Bedenini yeniden dikleştirerek, “Peki ya o giz?” diye soruyor.

Utterson yuvarlak çalışma bölümündeki platformun ortasında bacak bacak üstüne atıp oturmuş, öğrencilerine, “İstediğinizi yapın,” diyor, “o zaman ne kadar az şey isteyebildiğinizi anlayacaksınız.”

Utterson asıl adı olmadığı gibi, anadili olmayan İngilizceye ciddi ve ahenkli bir ton katıyor. “Yaşamınızın ancak küçük bir parçası denetiminiz altındadır,” diye beyan ediyor. “İçinde bulunduğunuz durumda isteme gücünüz yok.”

Şöyle de diyor: “Ne hissettiğinizi anlamaya çalışın.” Açıklıyor: “Evet, kendinizi gözlemleyin. Ama bunu bir makineymişçesine yapın. Davranışlarınızdan başka bir şey değilsiniz.”

Benzetmeyi değiştirerek ekliyor: “Davranışlarınızın, sözcüklerinizin tümü taklittir.”

Ardından: “İç gözlem kötüdür. İçinizde dönüp bakabileceğiniz hiçbir şey yok.”

Yine ardından: “Bedenle başlayın. Sahip olduğunuz tek araç beden.”

Bu sırada klinikte öğleden sonraki işlerini bitiren Jekyll, Lexington Caddesi’nde özel bir jimnastik salonunda şortunu ve duş ayakkabılarını giymiş, spor yapıyor. Nika ragualı koç, odanın öte ucundan seslenerek kum torbasını yumruklamada gösterdiği beceriden dolayı Jekyll’ı

övüyor. Jekyll attığı her yumrukla birlikte kanın bedeninde daha neşeyle dolaştığını duyumsuyor. Hyde'ı düşünüyor; Hyde kurbanlarını yalnızca fiziksel güç kullanarak etkisiz kılmayı hiç başaramıyor, genellikle sevimsiz bir silah kullanmak zorunda kalıyordu; o zaman bile kurbanlarını önce gergin ve biçimsiz yüzü, kambur ve gelişmemiş bedeni, tuhaf ve şeytansı giysileriyle şok edip güçsüz düşürmek zorundaydı. Jekyll, her zaman Hyde'ın kaslarını geliştirmesini, irileşmesini, uzamasını beklemişti; zaman içinde kendiliğinden olmasa bile enstitüde kaldığı kısa sürede yaptığı jimnastik (Utterson buna "hareket" diyor) sonucu. Bi kez daha manevi jimnastiğin yeterli olmadığı sonucuna varan Jekyll kum torbasına son ve şiddetli bir sağ kroşe atıyor. Çalışma bölümünde bir saat hiç durmaksızın konuşmaktan geniş yüzü kiremit rengine dönüşen Utterson başını öne eğip sert, parlak kafasını ovuşturuyor ve bedeni bir kahkahayla sarsılıyor. O da dikkatinin azaldığı sonucuna varıyor. Bundan sonra Jekyll'ı daha çok düşünmeli.

Hyde, Jekyll'ı, çirkinin güzele duyduğu ilgisizlikle olduğu gibi kabul ederken Jekyll da Hyde'a, orta yaşa ulaşmış birinin gence duyduğu özenmeyle yaklaşıyor. Yoğun çalışma programına, yapılı ve güçlü bedenine karşın Jekyll kendini yeterince canlı bulmuyor (Utterson bir kez arkasından "elli vatlık" diye alay etmişti) ve örnek bir hekim olabilmişse de kendini kronik bir insiyatif yoksunluğuyla suçluyor. Hyde bu düşüncesine katılıyor. Utterson'ın, İnsan Adaylarını Programlanmışlıktan Kurtarma Enstitüsü bu tür fazla insanın ilgisini çekiyor.

Hyde'a gelince, bir ölçüde Utterson'ın elinden geçtiği düşünülse de o kuraldışı kabul edilebilir. Gücsüz yapısı ve kronikleşen soğuk algınlıklarına karşın Hyde her zaman çok dayanıklı. Her zaman girişimci. Endüstri ti-

caret lisesindeki bir psikiyatr tarafından deri hastalığı nedeniyle kliniğe gönderilip Jekyll'ın dikkatini ilk çektiğinde çoktan büyümüş görünüyordu; gerçi o zamanlar yalnızca araba çalıyor, on üç yaşlarında oğlan ve kız fahişelerden oluşan kârlı kadrosunu yeni topluyordu. Çok çocuklu yoksul bir aile içinde (babası kapıcıydı) yetiştiğinden istediği her şey için savaştığını öğrenmek zorunda kalmıştı. Jekyll ise varlıklı bir aileden geliyor (babası hâlâ iş için Darien'den Wall Street'e gidip geliyor) ve parlak bir biyokimyacı olan bir kız kardeşi var; erkek kardeşi yok. Adını uzun süre önce Gavril Uniades'den Gabriel Utterson'a çeviren Utterson ise bebekken sokakta bulunduğunu iddia ediyor. Kız ve erkek kardeşleri olabileceğini (kırk yıl önce Transandantal Tıp Eğitimi yaptığı uzaklardaki Tibet'te bulunan tarikat kardeşleri haricinde) öfkeyle yadsıyor ama her fırsatta New York Eyaleti'ndeki pek çok evlilik dışı çocuğun babası olmakla övünüyor. Utterson'ın odasının kapısının önündeki holde, karyolada yatıp kalkan, yeniyetme çağına yeni girmiş, tır tır titreyen ve Utterson'ın özel uşağıymış gibi davranan Poole adındaki çok genç öğrencinin bu piçlerden biri olduğu kanısında Jekyll.

Utterson'ın temizlik işleriyle uğraşmak Poole'un gününün hemen hemen tümünü alıyor; günü, Utterson ona her sabah, "İçeri gel!" diye bağırınca odaya dalıp yatağı sırlıslıklam bir karışıklık içinde bulmasıyla başlıyor. Halının ve öteki eşyaların üzerinde büyük, ekşi kokulu lekeler var. Giyinme odasının duvarları dışkı kaplı. Hele banyo! Giyinme odası ve banyoda gece boyu istem dışı gerçekleşen büyük fizyolojik olaylar canlanıyor Poole'un gözünün önünde zaman zaman. Belki de Utterson buyruğunda çalışan yeniyetme çocuğun istemini ya da kendi deyimiyle "gerçek istemini" sınamak için odaları mahvetmeyi amaçlıyor. Ne olursa olsun, Utterson yatağına getirttiği kahvaltısını bitirmeden önce Poole'un temizli-

ğe başlamasının hiçbir yararı yok çünkü yalnızca kahve içmesi bile ortalığı kıyamet gününe dönüştürüyor: Kahve odanın her yanına sıçırıyor, yatağa dökülüyor. Kimi zaman Utterson ikinci kahvesini odasında birkaç öğrencisi ve personel üyeleriyle birlikte odasında içtiğinde yatağın yeniden yapılması ve çarşafların ikinci kez değiştirilmesi gerekiyor. Meraklı ve saygısız kişilerin sorgulamalarına rağmen –Utterson’a hizmet etmenin onurunun bilincinde olan– Poole, Utterson’ın yaşadığı yerin tam olarak ne durumda olduğunu anlatmayı reddediyor. Ayrıca bu ayrıntıların, kahve tüketiminden ve Utterson’ın sindirim dramlarının sonuçlarından daha sık karşılaşılan, ısrarcı söylentilere bir açıklık getirip getirmeyeceği de belli değil. Poole’un –her sabahki dağınıklıktan, dağınıklığın biçiminden, yoğunluğundan– doğrulayabildiği tek şey bir gece önce bu odalarda insana ilişkin hemen hemen her tür etkinliğin gerçekleşmiş olabileceği.

Utterson’ın kahvaltı tepsisinde yumurta, biftek ve kahve var. Yanında, battaniyelerin ve kirli çarşafların altına gömülmüş biri yatıyor ama Poole kim olduğunu çıkaramıyor. İyi eğitildiğinden tahmin etmeye de kalkmıyor. Giyinme odasına geçip o sabah duvarları temizlemek için merdiven gerekip gerekmeyeceğini inceliyor. O sırada Jekyll, karısını uyandırmamak için yataktan yavaşça kalkıyor, parmak ucunda yürüyerek yatak odasından çıkıp kahvaltısını hazırlamak üzere evin öbür ucundaki mutfığa gidiyor. Jekyll, Oyster Körfezi’nde çoktan uyanmış, kırık dökük termos şişesinden kahvesini içen Utterson’ı rahatsız etmekten korktuğundan değil de tüylü halının tabanlarında uyandırdığı duyumdan hoşlandığı için yalınayak yürüyor.

Jekyll ter içinde, dudakları bembeyaz, Central Park’ta koşuyor. Alacakaranlık. Ağaçların üstüne çamur rengi

kalın bir tabaka iniyor ama rüzgâr, sisi sürekli dilim dilim edip dağıttığından bir metronom ritmiyle koşan Jekyll alacakaranlığın çeşitli dereceleri ve tonlarının içinden geçiyor: kimi siyah, kimi koyu yeşil, kimi kızılımsı kah-verengi ama hepsi Beşinci Cadde'nin soğuk surlarında anbean çoğalan, elektrik ışığı yayan küplerle arkadan aydınlanan tonlar. Gölün paralelinden koşmayı sürdürüyor. Çakıl taşları lastik ayakkabılarının altında sesler çıkarıyor; peşinde birisi var sanması budalalık olur, parkta başkaları da koşuyor. Hyde dolaşmaya çıkanlara, delilere, bebek bakıcılarına, koşuculara parkta pusu kuruyordu. Ama Jekyll burada hangi saatte olursa olsun geziyor ya da koşuyor. Korkmuyor. Jekyll sonunda kişinin yalnızca kendisinden korktuğunu öğrendi. İçindeki Hyde korkusunun üstesinden geldi, kendinin üstesinden geldi. Jekyll uyanık kentlilerin tümü için söz konusu olan tehlike yuvalarının varlığını biliyor. Koşmayı sürdürüyor. Sonra kendisiyle konuşan bir ses duyuyor.

Bu iç sesim mi, diye soruyor kendine Jekyll.

Bir zamanlar kendisini suçlayan başka sesler duyuyordu. Her duyduğu sestten kendi kendini tanıtmamasını istemek gibi karmaşık bir süreç geçirdikten sonra duyduğu seslerin kendi iç sesleri olduğuna karar vermişti. Onları kovmuştu. Onlar da gitmişlerdi. Ama bu yeni ses ne, pek emin olamıyor.

Jekyll yavaşlıyor. Çalılarının arasında bir çift yüksek topuklu ayakkabı içinde iki ayak gözüne çarpıyor. Koş! Hayır, dur. Yüzü korkuyla buruşmuş ve nabızı yükselmiş, geri dönüyor. Çalılarının ardında kırmızı dar etekli ve pembe saten bluzlu siyah bir kadın, yüzükoyun yatmış inliyor. Jekyll, kadının yanı başında duran açık el çantasının önünde diz çökerek onu sırtüstü çeviriyor. Kadın kırk beş yaşlarında görünüyor; Cushing sendromunun genel belirtilerini taşıyan yüzündeki rasgele bir kesikten ve kolundaki

uzun, derin yaradan kanlar akıyor. Jekyll ayağa kalkıp az önce koştuğu yola dönüyor ve kendisine yardım edebilecek birisi var mı diye bakınıyor. Kadın inliyor. Alacakaranlık yavaş yavaş karanlığa dönüşmekte. Görünürde kimse-ler yok.

Jekyll eğilerek kadını kollarına alıyor; ansızın dizleri üzerine düşüveriyor ama sonra kalkmayı başarıyor. Yakın zamanlara dek bu ağırlıkta pek çok hastayı kolaylıkla kaldırabilmiş olan Jekyll, formdan düştüğü kaygısına kapılıyor. Ama gene de Utterson burada olsa ve bir çalının yanına eğilip ağır bir bedeni kaldırmaya çalışsa Jekyll kadar başarılı olamaz. Utterson güçlü görünüyor ama bunun en önemli nedeni şişman olması. Sağ yanına gömülü çıbanı da ona zaman zaman acı veriyor olmalı. Gösteriştten hoşlanan Utterson'ın, şu anda yumuşak başlı öğrencilerinden birini havaya kaldırmayı denese nasıl tepetaklak olacağını zevkle düşünüyor Jekyll. Kıpırtısız yüküyle bir taksi ya da devriye arabası bulabilmek için ağır ağır yola çıkıyor.

Jekyll büyük salonda dört metre yüksekliğindeki şöminenin yanında (taklit kraliyet armalı silahların altında) oturuyor; Oyster Malikânesi'nin ana binası, 1920'lerde Long Island'lı bir musluk milyoneri tarafından yaptırılmış bir Languedoc şatosu, yıllık kirası Utterson'ın en cömert hayranlarından biri tarafından, şimdi Bermuda'da yaşayan Teksaslı bir petrol zengininin dul karısı tarafından ödeniyor. Utterson kolalı gömleği ve akşam yemeği giysileri içinde, kalçaları iskemlenin döşemesini kaplayarak Jekyll'ın tam karşısına oturmuş, su tabancasıyla oynuyor. Odanın bir ucunda gölgeler içinde bir öğrenci, on parçadan oluşmuş, Kutsal Kâse'nin destanını simgeleyen art deco tarzı vitray pencerenin altında notlar alıyor. Jekyll buraya, gözetlendiğinden yakınmaya geldi. Telefonunun dinlediğinden, mektuplarının açılıp okunduğundan emin.

Başkalarının anlattığı hiçbir şeye hiçbir zaman şaşırmayan ve aynı düşüncede olmadığını çok ender belirten Utterson, bu kez alaycı alaycı gülümsüyor. "Belki yerel yetkililerle başını derde sokacak bir şey yapmışsındır. Savaşa ilişkin düşüncelerin örneğin. Ya da mesleğini kötüye kullanmak, yasak reçeteler yazmak ya da umutsuz bir kanser hastasının yaşamını uzatmak için yeterince çaba harcamamak gibi ya da..."

"Hayır." Jekyll başını sallıyor. "Öyle bir şey değil. Enstitüden kişiler tarafından gözetlendiğime eminim."

"Öyle olsaydı ben bilmez miydim?"

"Bilir miydin?" diye soruyor Jekyll.

"Eğer geleceği görebiliyorsam" -Utterson, köşede başını defterine eğer öğrenciye bakıp Jekyll'a göz kırpmıyor- "içinde yaşanan ânı da bildiğimi tahmin edersin."

"Peki ufukta herhangi bir tehlike, gölge gibi peşime düşen, her hareketimi izleyen, beni korkutarak yapmak istediğim şeyden caydıran birini görmüyor musun?"

Utterson o herkesin bildiği kınayıcı bakışlardan birini fırlatıyor. "Hyde olmasın? Sana Hyde, tehlikeli bir arkadaş demiştim," diyor.

Jekyll, "Saçma," diyor. "Hyde'ı artık hiç görmüyorum. Ayrıca onun şimdi ne durumda olduğunu biliyorsun. O yalnızca" -duraksıyor- "yalnızca kendi çevresinde dönüp duruyor."

"Budala gibi sırtıma. Gülünç bir şey söylemedin."

"Söyledim," diyor Jekyll.

Utterson kükrüyor: "Ben, ben, ben! Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin?" Su tabancasını Jekyll'a çeviriyor. "Kim 'ben' demek hakkına sahiptir?" Tabancayı yere fırlatıyor. "Sen değil! Anlıyor musun? 'Ben' diyebilmek, kazanılması gereken bir haktır!"

Jekyll küstah bir bakış fırlatıyor. "Peki ya Ed Hyde?" diyor. "Hyde 'ben' diyebilir mi?"

“Neden olmasın?” diye yanıtıyor Utterson. “Senin söylediğin gibi kendi çevresinde dönmeyi sürdürdükçe. Şimdi anlıyor musun?”

Jekyll anlamıyor. Ama anlamaktan öte bir şey oldu. Utterson, Jekyll’ın kafasına bir düşünce soktu. Ama bu düşünceyi Jekyll’ın kafasına isteyerek sokmadığından kendi dazlak kafası hafiflemiyor; yalnızca Jekyll’ın kafası ağırlaşıyor. Jekyll iskemlesinden fırlayıp karşısında kapi-tone iskemlede oturan adamın üstüne atlasa ve ağır kafasıyla Utterson’ın kafasına vursa –ama bunu tam o anda, fiziksel güç dengesinin az da olsa kendi lehine döndüğü anda yapmalı– Utterson’ın kafasının çatlayıp açılacağını, tüm düşüncelerinin dışarı döküleceğini ve insanoğlunun uyumlu gelişiminin gizlerine Utterson’ın yerine Jekyll’ın sahip olacağını düşünmek mümkün. Ama Jekyll böylesi bir bilgeliğin kendi tekelinde olmasının sorumluluğunu istediğinden emin değil. Bunların Utterson’ı nasıl itici derecede çelişkili, inançsız bir yaratığa dönüştürdüğüne bakın: suskun ve konuşkan, çıkarıcı ve sofu, düşüncesiz ve akıllı, köylü ve soylu, müstehcen ve masum, tembel ve enerjik, kurnaz ve saf, snop ve demokrat, duygusuz ve sevecen, beceriksiz ve keskin zekâlı, sinirli ve sabırlı, kaprisli ve güvenilebilir, hastalıklı ve sağlıklı, genç ve yaşlı, boş ve dolu, çimento kadar ağır ve helyum kadar hafif.

Utterson bir kez, “Ben tırnak içine alınamayacak bir insanım,” demişti. Jekyll’sa kendini böyle yüce görmüyor. Hyde’a ilişkin geliştirmeye başladığı yeni düşünce ona yetiyor; bu düşünce çürüse bile ikinci bir düşüncesi daha var. Hyde’a ilişkin.

Jekyll kafasının içinde birinci düşünceyle Rockefeller Üniversitesi’nde çalışan kız kardeşini görmeye gidiyor. Ziyaretinin amacı, kardeşiyle meslektaşlarının, kişilik denen kaleyi yıkacak (hap, kapsül, fitil ya da şurup gibi kullanıla-

bilen) bir formül geliştirmeye vakit ayırıp ayıramayacaklarını sormak. Düşündüğü formül, canı istediği zaman genç arkadaşı Hyde'ın yerine geçmesini sağlayacak bir şey. Fiziksel olarak Hyde'ın yerinde geçmeyi kastediyor. Çünkü Jekyll, böyle bir şeyin yararlı ve itici bir güç olabileceğini düşündüğü zamanlar ya da yalnızca kendisini tükenmiş hissettiğinde Hyde'ın büyür bedenine yerleşmek istiyor. Ödülü, enerjisinin çoğalması olacak: Hyde, onunkinden farklı türlerde enerjilere sahip. Kardeşçe bir yaklaşım içinde, süresi önceden belirlenme koşuluyla kendi diri, sağlam bedenini de Hyde'ın ödünç almasını diliyor. Ancak gerçek bir değiş tokuş adil sayılır; gerçi Hyde'ın dibine dek dişlenmiş tırnakları, nikotinden sararmış kıllı elleriyle sevgili karısına dokunmasına izin vermeye niyeti yok.

Aslında olmak istediği kişi yıllar önceki o alçak Hyde: büyük suçlar işleyen Hyde, tedavi edilmeden ya da gözüp ekliğini yitirmeden önceki Hyde, Utterson tarafından ehlileştirilmeden önceki Hyde, şehir dışındaki o kenar mahalleye taşınmadan önceki Hyde. Kesinlikle âşık olmadan önceki Hyde; eski bir go-go dansçısıyken yakın zamanda Mohawk Havayolları'nda saygıdeğer bir hostesse dönüşen, iki yıl sonra Hyde'ın saldırgan aşkından bıkip onu terk ederek Great Neck'te bir Volvo satıcısıyla yaşamaya başlayan o kızıl saçlıya âşıktı. Jekyll, Hyde'ın beklenmedik bir biçimde sevdalanmasının –incinmez, şehvet düşkününü, duygusuz, acımasız Hyde âşık oluyor!– en sonunda onun çözülmesine neden olduğunu düşünüyor; sık sık iddia edildiği gibi Utterson'a verdiği hizmetlerin değil. Jekyll eski Hyde'ı özlüyor; Harley-Davidson'a binmiş, Chelsea'nin rıhtım kıyılarındaki karanlık sokaklarında dişlerini gıcırdatarak motoruna gaz veren, küçük kafasına Andlı Kızılderililerin giydiği türden bir şapka geçirmiş, o komik kara pelerini rüzgârda uçuşarak, cılız sırtında üç sustalı bıçağıyla beline sarılmış deri ceketli serseri çı-

rağının ağırlığını taşıyan, yaşlı kadınları ezip geçen, uyuşturucu dağıtan, savaş karşıtı örgütlerin camlarından içeri molotof kokteylleri atan o eski Hyde'ı.

Jekyll sözünü ettiği ilaç üzerinde yaptığı önçalışmaları, bunların neden bir sonucu ulaşmadığını açıklıyor ve genetik kodları parçalamak için elinin altında en iyi ve en yeni teknoloji olan kız kardeşinin kendisine ne büyük yardımı dokunabileceğini anlatıyor. Üzerine beyaz bir önlükle (Jekyll'inki gibi) dimdik sırtını pırıl pırıl laboratuvarının metal kapısının çerçevesine yaslayan kız kardeşi bu ricayı nezaketle geri çeviriyor. Savunma bakanlığından gelen yeni ödenekle ekiplerinin işleri başlarından aşkın. Kız kardeşinin güzelliği Jekyll'a bu özelliğinin aileden geldiğini anımsatıyor. Jekyll, reddedilmekten çok ricasının konusu yüzünden hüznlenerek biraz oyalanıyor, hüznünü şakaya vuramaya çalışıyor. "Profesör Guest. Kardeşim Doktor Jekyll," diye mırıldanıyor kız kardeşi, yardımcılarının biri elinde kırmızımsı, koyu mor ve su yeşili sıvılarla dolu test tüpleriyle onlara sürtünerek kapıdan geçerken. Jekyll, Guest'in boş elini sıkarken kliniğe dönmeden önce Lanyon'a uğrayıp yaşlı adamı ayaküstü muayene etmeye ve iğne yapmaya söz verdiğini anımsıyor. Yarım saat sonra Lanyon'ın kent merkezindeki bürosunda yaşlı avukatın üzerine eğilmiş, stetoskobuyla onun kalp atışlarını dinlerken bu çarpan yüreğin Utterson'ın yüreği olduğunu düşünüyor.

Başka bir yerde, Londra dışındaki bir semtte bir zamanların ünlü bir opera sanatçısı, şüpheci bir arkadaşına Utterson'dan söz ediyor. "İnsanı çileden çıkarır, öfkelen-dirir, mutsuz kılardı ama gerçek bir bağ kurulabildiğinde hak yerini bulmuş gibi görünürdü."

"Ama o adam bir domuz! Bana anlattığın o korkunç öyküyü düşünüyorum da, sana önerdiği o..."

“Evet, evet”, diye bölüyor eski öğrenci. “Biliyorum anlaşılması çok güç...” İçini çekiyor. “Nasıl açıklayabilirim? En başından... Utterson’ı ilk gördüğümde aramızda derin bir bağ kurulduğunu hissettim; yıllar geçtikçe güçlenen bir bağ. İnan bana bu hipnotik bir bağ değildi. Bay Utterson’ın öğretisi insanın dış etkilerden kurtulmasına yardımcı oluyor. Bu iç bağ (buna manyetik bağ diyebilirim sanırım), onunla kurulan bu gözle görünmeyen bağ Bay Utterson’ı insanın kendine *en yakın* hissettiği kişi yapıyordu, kelimenin tam anlamıyla. Bu yakınlık çoğu zaman... acı vericiydi. İnsan arada ‘gerçek’ Utterson’ı görebiliyor ve sonsuza dek onunla olmayı diliyordu. Bu bazen nazik, bazen sevimsiz, çoğu zaman da yanından kaçmak istediğimiz ‘her günkü’ Utterson değildi.”

“Bir soytarı,” diye söze giriyor arkadaşı. “Ayyaş. Sadist. Şarla...”

“Ama yine de,” diye konuşmasını sürdürüyor eski öğrenci, “insan yanında kalıyordu çünkü kişinin Çalışma’sı buna bağlıydı.”

“Ama sonunda ayrıldın,” diyor arkadaşı.

“Bay Utterson ayrılmamı istedi. Artık yeterince enerjiyle dolduğumu, daha fazlasının muhtemelen gerekmeceğini söyledi.”

“Onu özlüyorsun.”

“Elbette,” diyor eski öğrenci öfkeyle. “Ama yaşadığım sürece onu bir daha görmek istemiyorum.”

O sırada başka bir gün, Utterson Oyster Malikânesi’ndeki büyük salonda oturmuş, Ron Newcomen’a on beş dakikasını veriyor; Newcomen eski bir hava uzmanı, yeraltından yeni çıkmış ve tüm mal varlığını sırtlanıp öğrenciliğe kabul edilme umuduyla otostop yaparak kıyından enstitüye gelmiş. Utterson, Çalışma’ya uyum sağlayamayacağını söyleyerek Newcomen’i öğrenciliğe kabul etmiyor: “Bir süre kalır ama sonra bırakırsın.” New-

comen'in karşı koymasına, yeminler etmesine zaman vermeden Utterson konuşmasını sürdürüyor: "Bana yalvarıp yakarma. Mutsuz olduğunu da söyleme."

"Ama mutsuzum! Umutsuzum."

"Çalışma'ya benimle başlarsan daha*da mutsuz olacaksın. Şu anda bir iskemlede rahatça oturuyorsun."

"Rahat değilim," diye bağıyor Newcomen.

Utterson sabırsız bir el işareti yapıyor. "Eğer bu iskemleden bu yöntemin Çalışma'sını başaramadan kalkarsan hiç kalkmaman daha iyi. Bir kere kalktıktan sonra o ilk iskemleye bir daha oturamazsın. Tüm yaşamın boyunca ayakta durursun."

Başka bir gün gene aynı etkileyici salonda bir çömez-Washington D.C.de yaşayan bir gazeteci- kitabını bitirinceye dek enstitüde kalma döneminin ertelenmesi gerektiğini söylüyor. Utterson kaşlarını çatıp, "Kitabı unut," diyor. "Şimdi gelmezsen sonra çok geç olur. Gelecek ilk yaz buraya gelebilmen dirseğini öpebilmen kadar olanaksızdır."

O anda Güney Bronx'taki klinikte, acil bakım odasında ağlayan bir çocuğu muayene etmekte olan Jekyll dirseğinde ansızın keskin bir sancı hissediyor.

Jekyll, halka olmuş dokuz çömezle birlikte egzersiz salonu olarak bilinen yüksek tavanlı büyük odanın ucunda, küçük kapının yanında ayakta durmuş, çıplak ayaklarını yere vuruyor. Tavanı kirişli oda eski bir uçak hangarını anımsatıyor. Kapının ötesinde, küçük penceresinden bahçenin iç açıcı manzarasının görüldüğü, içinde bir yatak bulunan, kapalı, küçük bir oda var; burada yıllar önce Litvanyalı ünlü bir ozan kısa yaşamının son aylarını geçirmişti. Ozan, Dachau'da yakalandığı tüberkülozun ilerlemiş bir döneminde Oyster Körfezi'ne gelmiş, Utterson onu bir süre ahırda çalıştırmıştı; ama çalışmaya-

cak kadar güçten düşünce onu bu odaya taşımışlardı; ağzı iyice kanla dolmadan önce yaşadığı ıssız güzellikler enstitünün en değerli destanlarından birini oluştuyor. Utterson, bazı muhalif çömezlerinin kendisini sorumlu tuttukları bu ölümden kimi sabahlar Uyanış Konuşmaları'nda hâlâ söz ediyor. "Yitirdiğimiz kardeşlerimizi anımsayalım," diyor. Jekyll'ın, ruh sağlığından ayrı olarak kadının beden sağlığı bakımının savsaklanıp savsaklanmadığını öğrenebilmesinin yolu yok. Çünkü kadın Jekyll ile Utterson tanışmadan, hatta Jekyll enstitünün adını bile duymadan önce öldü.

Yavaş ritimli vuruşlar sürüyor. Enstitüde bir tazelenme hafta sonu geçiren Jekyll, Utterson'ın düzenlediği bir pantomimde, *Büyücülerin Mücadelesi*'nde oynuyor; hikâyedeki on oyuncunun beşi Kötü Büyücü, beşi İyi Büyücü. Herkes yoğun bir suskunluk içinde çalışıyor. Jekyll'ın jimnastik salonunda kum torbası ve halterle yaptığı, Utterson'ın hiç onaylamadığı egzersizlerin tersine oyundaki hareketler ağır değil. Utterson odanın bir ucunda açılır kapanır bir iskemlede oturuyor. Açık mavi gözlerinin etkisini azaltan çift odaklı, renkli gözlükler takmış. Utterson nasıl bir büyücü?

İyi büyücülerden biri rolündeki Jekyll, Utterson'ın kendisiyle alay ettiği duygusuna kapılıyor. Gerçekte ne ölçüde iyi bir insan olduğunu merak ediyor. Yaptığı tüm hayır işleri, tutarlı ve nitelikli alışkanlıkları, hekim olarak kendini mesleğine adanması, bir koca ve bir baba olmaktan aldığı tatlar, iyiliğe delalet ediyor. Hyde'la yadsınmaz suç ortaklığı ise en azından dolaylı bir haysiyetsizliğe delalet ediyor. Jekyll'ın kendine kurduğu erdem kalesinin içinde, engel tanımayacak bir yaşama beslediği romantik ve banal bir özlem var ki bu özlem onu Hyde'ın suçlarını bile üstlenme noktasına getirmişti. Jekyll, sahip olduğu erdemleri sevmekten kendini alıkoyan, yıllardır

o kalın dudaklı sirenin çağrısına özlem duyuran güçsüzlüğünü lanetliyor.

Utterson yumuşak bir sesle, "Bu kadar yeter!" diyor. Ayağa kalkıyor, oyunculara doğru yürüyor ve elini Jekyll'ın omzuna koyuyor. "Çok çalışıyorsun. Artık ayaklarını dinlendir." Jekyll'ın tüm bedenine ürkütücü bir huzur saldırıyor.

Utterson tombulca, ağırbaşlı bir kıza yaklaşıyor, elini kızın beline doluyor, yanağını yanağına dayıyor ve bir şeyler fısıldıyor. Kız gülümsemelere ve gözyaşlarına boğuluyor. Utterson uzaklaşırken öbür sekiz öğrenci kızın çevresini alıyor ve çekinerek ona dokunmaya başlıyorlar. Jekyll, Hyde'ın da bu odada olmasını istiyor ki ona kardeşçe, sınıksız sarılabilsin. Hıçkırığa hıçkırığa ağlayan kızı kaldırıyor, odanın ortasına götürüp yere yatırıyor ve çevresinde oturuyorlar. Biri bir şarkı mırıldanmaya başlıyor. Jekyll kızın ışık saçan yüzüne bakıyor. Hyde'ı bağışlıyor, kendini bağışlıyor. Utterson arkasında duruyor.

Jekyll kendini her zaman bu denli tedirgin hissetmiyordu. Utterson'la düzenli olarak çalışmayı bıraktığından bu yana sinirleri bozulmaya başladı. Üstelik kendini Utterson'dan tümüyle koparamadı da. Ama içinde bir hapsedilme korkusu var; Utterson'ın öğrencilerinden çoğu da bir odaya kapanıp sonunda orada oyalanmaktan hoşnut oluyorlar. Utterson'a enerjilerini çoğaltmak için geliyorlar ama yaşlı adam onlara bir tür büyü yapıyor gibi. Jekyll kendini bu büyücünün büyüsünden kurtarmak için savaşıyor; ama yardıma ihtiyacı var, sevgiye ihtiyacı var, dokunmaya ihtiyacı var.

Oyster Körfezi'ndeki malikânenin çevresinde yakın bir zaman önce yapılan taş hamamda, Utterson akşam âdeti olduğu üzere açık saçık fıkralar anlatıyor, yanındakilerin de anlatmasını istiyor. Sıkılğan öğrencileri de ken-

di âdetleri olduğu üzere onu eğlendirmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Lincoln Meydanı'ndaki dairelerinde Jekyll karısına sevgiyle bakıyor. Nemli yüzünü onun sarı saçlarının arasına gömüp içini çekerek, "Seni seviyorum," diyor. "Seni ne kadar sevdiğimi biliyor musun?"

Oturma odasındaki koltukta sarmaş dolaş yatıyorlar; çocuklar uyuyor. Utterson yönetiminde bir grup erkek öğrenci, hamamda kılları döken, deriyi yumuşatıp esnekleştiren, Türkiye'den getirtilmiş özel bir çamuru bedenlerine sürdüler. Kalçalarına sardıkları havlulardan başka üzerlerinde hiçbir şey olmayan çıplak öğrenciler buhar odasına doluşuyorlar. Sevmek şişmanlamaktır, diye düşünüyor Jekyll. Ve sevmek çok, çok incelmektir.

Jekyll kendinden akıp giden enerjiyi duyumsuyor. Demek ki bu da sevgi. Bu yavaş yavaş ama durmaksızın akıp giden enerji; bu sıcak su dolu bir küvet içinde damarları açık yatma hissi. Jekyll kalkıp kurulanıyor. Bu sırada Utterson, elindeki ıslak havluyu yaşlı öğrencilerinden birinin kaba etlerine kamçı gibi indiriyor ve kır saçlı, sarkık etli adamın bu beklenmedik acıyla sıçramasına kahkahalarla gülüyor. Fırtına gibi gürleyerek, "Oyun oynamayı hiçbir zaman öğrenemedin!" diyor. Herkese güvenen bir yapıda olan bu şaşkın adam, buharlı bir köşede, gülse mi ağlasa mı bilemeden bocalıyor. Utterson, "Böyle ciddi olma!" diye bağırarak havluyu adamın başının üzerinde kovboy kemendi gibi çeviriyor. "Oyna!" Jekyll kımıldanıyor, sonra koltuğun kenarına tekrar oturuyor. Bir eliyle karısının bluzunun düğmelerini açarken öbür eliyle de o havluyu tüm gücüyle çekerek Utterson'ı sıcak hamam döşemesine kafa üstü düşürmek istiyor.

Yatmak, gönül rahatlığı, bedenin evi, yüzmek, uymak, dokunmak, kaymak, tırmanmak. Karanlık, göz kamaştırıcı aydınlık. Sıcak kokular, yıpranmış çarşafklar. Ama fazla sürmüyor.

Yatakta karısıyla birlikteyken Jekyll aşırı bir dalgınlığa kapılıyor. Buna oradan bedenen uzaklaşmasının yol açtığını söylemeye gerek yok. Sarılıp öpüşmelerindeki ritmin düşmesine ilk önce şaşırان karısı bu yeni duruma uyum sağlıyor ve bir-iki dakika her şey bu şekilde de iyi gidiyor. Kocasına minnetle sımsıkı sarılıyor. Ama Jekyll anlamış görünmüyor ve giderek daha da yavaşlıyor. Kadın artık ümidini yitiriyor. İçini çekerek kocasının adını fısıldıyor, kulakmemeleriyle oynuyor. "Sevgilim neredesin?"

Utterson her gece olduğu gibi kocaman yatağının yanında şınav çekiyor. O yaşta, o kiloda ve böylesi yiyip içen bir insan için formunun gerektiğinden iyi olduğunu Jekyll sık sık gözlemlemiştir. O anda Jekyll yeni hazırlanmış yatakta yatmış, Utterson'ı bekleyen kim olduğunu tahmin edemiyor.

"Sevgilim!"

Jekyll, mahcup olmuş, gülümsüyor. "Bir şey duydum sandım," diye fısıldıyor.

"Bebegin sesini mi?"

"Hayır. Kafamın içinde bir şey. Önemli değil." Gülümsemesini sürdürüyor.

"Önemli."

"Yalnızca hep seni düşündüğüm için," diyor Jekyll umarsızca. "Senin yanındayken bile."

"Sorun da bu ya. Benimle değilsin."

Göğsünün sol yanına ansızın saplanan sancılar hissedilen Utterson çabucak yatağa tırmanıyor. Örtülerin altındaki kişi beklentiyle dönüp battaniyeleri üzerinden atıyor. Jekyll gece lambasını yakıp saatine bakıyor.

Jekyll, Utterson'ın sahip olduğu garip yeteneği, içindeki enerjiyi başkalarına aktarabilme yeteneğini düşünüyor. Utterson'ın sahip olduğu bu ünlü gücü Jekyll birkaç kez kendisi de yaşadı. Ayrıca Utterson'ın başkalarına enerji aktarmasına da tanık oldu.

Geriye, daha az sorunlu günlere dönüş: Jekyll'ın, Utterson'ın söylediklerini soluk kesecek ölçüde bilgece değil de komik bulduğunu günlere. Yıllar önce bir kez Jekyll, çok şiddetli bir depresyundayken, belki de intiha-ra meyilliyken –önceden telefon etmeden– Oyster Kör-fezi'ne gitmişti. O gün bir baba gibi, olağanüstü nazik davranan Utterson konuğunu yatak odasında ağırlamıştı. Onu görünce Jekyll'ı ateş basmış, heyecanlanmıştı; bu gece karısıyla yataktayken olduğu gibi beyni zonklamaya başlamıştı.

"Hastasın." Utterson kolunu Jekyll'ın omzuna dola-mıştı. "Konuşma." Jekyll'ı bir iskemleye oturtmuştu. "Sana kahve vereyim," demişti, sesi inanılmaz yumuşak-lıkta. "İçebildiğince sıcak iç."

Jekyll masanın başında oturduğunu, Utterson'ın da yatağının yanındaki termostan cezveye kahve koyup oca-ğın üstünde ısıttığını anımsıyor. Utterson'dan gözlerini ayıramadığını ve onun korkunç bir biçimde çöktüğünü fark ettiğini anımsıyor; o âna değin hiç böylesi yorgun bir insan görmemişti. Masaya eğilmiş kahvesini yudumlar-ken birdenbire içine müthiş bir enerji dolduğun fark et-tiğini anımsıyor. Sanki Utterson'dan elektrik mavisini, şid-detli bir ışık fışkırp Jekyll'ın içine dolmuştu. Jekyll için-deki yorgunluktan kurtulurken, Utterson'ın kocaman bedeni sarkmış, yüzü kan çekilmişçesine gri bir renge dönüşmüştü. Jekyll ona bakmış, şaşırıp kalmıştı.

Utterson'ın sesinde aceleci bir tonla, "Artık iyisin. Gitmeliyim," diye mırıldandığını anımsıyor. Utterson'a yardım etmek için yerinden kalktığını ama onun bir el hareketiyle yardımı geri çevirip sendeleyerek yavaşça oda-dan çıktığını anımsıyor.

Jekyll, Utterson'ı beklediğini anımsıyor; harikulade bir esenlik hissinin şaşkın şaşkın tadını çıkardığını. O za-man inanmıştı ki (şimdi de aynı şeye inanıyordu) Utter-

son'ın başkalarına enerji aktarması ancak kendinden çok fazla şey vermesiyle mümkün olabiliyor. Ama Utterson'ın kendi enerjisini çok çabuk yenilemeyi bildiği de açıkça belli oluyor; çünkü Jekyll, on beş dakika sonra yatak odasına döndüğünde nasıl da farklı görüldüğüne de şaşırıp kaldığını anımsıyor. Utterson gençleşmiş görünüyordu; güler yüzlü, uyanık ve neşeli. Jekyll'la karşılaşmalarını şanslı bir olay kabul ettiğini, bunun kendisini neredeyse olanaksız bir çabaya zorlamasına karşın her ikisi için de olumlu bir deneyim olduğunu söylemişti. Sonra Utterson ikisinin baş başa büyük bir öğle yemeği yiyeceklerini, eski ve çok iyi bir şişe Armagnac açacağını bildirmişti.

Jekyll, birlikte yedikleri o zengin yemekte Utterson'ın ondan, kendisini rahatsız eden şeyleri anlatmasını istediğini anımsıyor. Jekyll söze başlamakta güçlük çektiğini çünkü o anda hiçbir sorunu yokmuş gibi hissettiğini anımsıyor. Hayatında kendini hiç bu kadar iyi hissetmemişti. Jekyll sonunda korkularını ve acılarını anlatmayı başardığında, Utterson'ın hiç yorum yapmadan kendisini dinlediğini, sonra da anlattıklarının aslında önemsiz olduğunu, kaygılanmamasını söylediğini anımsıyor. Geriye dönüşün sonu.

Karısını kollarının arasına alan Jekyll kendini yorgun hissediyor. Karın boşluğundaki sinir ağlarından Utterson'ın kocaman sağ eline bir ip attığı düşünülebilir. Jekyll bir umarsızlık işareti olarak bu ipe asılabilir ve Utterson nerede olursa olsun –Oyster Körfezi'nde ya da kentte– baskıyı hisseder, Jekyll'ın başının dertte olduğunu anlar, o göz alıcı elektrik mavisi ışığı harekete geçirir ve ışınlarını iple Jekyll'ın göğsüne yollar; o zaman Jekyll yeni, saf bir enerjiyle dolar, kendini harika hisseder, sorunlarının önemsiz olduğunu hisseder. Ama bunun için Utterson'ın o anda yaptığı şeye, bayağı ya da kutsal, kendini çok fazla kaptırmamış olması gerekiyor. Ayrıca Jekyll'ın sinyalinin

hem tam anlamını hem de sinyalin başkaldıran eski öğrencilerinin hangisinden geldiğini anlaması gerek. Ayrıca Utterson hiç değilse bir süre kendi güçlerini tehlikeye atmayı göze almalı. Hiç değilse kendisi bir süre çok çok yorgun olmalı.

Bir hastasının yaşamını kurtardığı iki saatlik bir ameliyattan yeni çıkan Jekyll, üzerindeki cerrah giysileriyle kliniğin üçüncü katındaki personel odasında iskemleye yalanıyor. Bir sigara yakmak için kendisine izin veriyor. Başka yerde bir savaş süregider, bombalar patlar, insanlar parçalanıp yanar, bambudan duvarları ve sazdan çatılarıyla hastaneler daha fazla bombalamalara hedef olurken Jekyll becerikli ellerine, gözeneklerden çıkan açık renk tüylere, iç içe geçerek gözenekleri bağlayıp bir hava haritası –ya da bir oyun– gibi ağ oluşturan ince çizgilere bakıyor.

Bir hemşire Jekyll'a hastasının durumuyla ilgili son raporu (iyi) getirip onunla flört etmek için odada uzunca süre kaldığı sırada savaş sürüyor; kemiklerde bir sızı, midede bir sızı, yürekte bir sızı. Televizyonda verilen günlük gaddarlık dozuna ek olarak olayları canlı izlemek isteyen siviller için helikopter turları da düzenleniyor. Tüfek ve mızrak taşıyan, orta yaşta hâlâ genç görünen, yumuşak ve sakalsız yüzlü erkekler, siyah saçları bellerine dek inen kadınlar, küçük kemikli, ince yapılı, sayılamayacak kadar çok insan her gün katlediliyor. Bu insanların yerleri nasıl doldurulacak?

Her zaman tek eşlilikten yana olan Jekyll karısının bacaklarını düşünüyor ve o bacakların yalnızca hemşireninkinden daha düzgün değil, şimdiye değin gördüğü en güzel bacaklar olduğuna karar veriyor. Hâlâ bakım odasında baygın yatmakta olan hastaya yeni çıkan bir ilaçtan 5 cc verilmesini söylüyor ve hemşire odadan çıkıyor.

Utterson savaş için acı çekmenin yararsız olduğunu, insanın çılgınlıklarının hep süreceğini, insanların çoğu yaşamları boyunca uyuyan budalalar olduğundan uyanmak için çaba gösteren azınlığın biricik görevinin kendini yetiştirmek olduğunu açıklıyor. Savaşı düşünmenin doğurduğu hüznü geçiştirmek için birkaç çetin fiziksel ve ruhsal egzersizle *Habil ve Kabil'in Garip Durumu*'nun 109. bölümünün yeniden okunmasını öneriyor. Jekyll ağrılı bir enstrümana benzettiği kişiliğini akort etmekten yorulduğuna ve kendisi Hyde'ın yerine geçmese bile ondan yardım isteyebileceğine karar veriyor.

Taksi Jekyll'ı New York, Plattsburg'un biraz dışında, yol kıyısındaki posta kutusunun yanında bırakırken Hyde, camı kırık bir pencerenin ardından, "Bak hele bu pis mahalleye kim gelmiş!" diye neşeyle bağıyor. Posta kutusunun ağzı açık, içinden reklam ve broşürler taşıyor. Jekyll ot dolu geniş açıklığı yavaş yavaş yürüyerek geçiپ terasa ulaşıyor. Boyaları dökölmüş kapının eşiğinde, katlanıp lastik bir bantla bağlanmış, çürüyüp birbirlerine yapışmış ıslak gazete yığınları var. Jekyll bunların üzerinden atlıyor. Gene rüzgârlı bir gün; rüzgâra karışan yağmur.

Hyde (zili ve tokmağı olmayan) açık kapının önünde fırıl fırıl dönerken Jekyll'ın gabardin yağmurluğunu kapıp ağıla benzeyen pislik içindeki odanın bir ucundaki askıya, kendi kara pelerininin yanına fırlatıyor. Hyde kapıyı çarparken Jekyll, bir kilit tıkırtısı ve zincir şakırtısı duymayı bekliyor sanki.

"Sana bir bakayım arkadaş," diye hırlıyor Hyde. "Her zamanki gibi yakışıklı ve dinçsin. Hiç değişmemişsin."

Jekyll bu övgüye, eğer övgüyse, övgüyle karşılık vermiyor. En son üç ay önce Dünya Ticaret Merkezi'nin çevresinde fırıl fırıl dönerken gördüğu genç adam bu süre içinde korkunç yaşlanmış. Seyrelen tel tel saçları

iyice dökülmüş. Bitkin yüzü ve birkaç günlük sakalıyla Jekyll'ın gerçek yaşı kadar gösteriyor. Jekyll babaca bir kaygıya kapılıyor.

Hyde inanılmaz bir çabuklukla Jekyll'ı oturması için ambalaj sandıklarından birinin üzerine iteliyor ve uzun, mavimsi iki bardağa portakal suyu koyuyor; üstüne (terebentin şişesinden) Jekyll'ın cin olduğunu anladığı bir şey katıyor ve başka bir ambalaj sandığının üzerine neşyle oturuyor.

“Ne var ne yok Hekim Bey?” diye kıkırdıyor.

Hint bambusundan kırık dökük masanın üzerinde duran iki mavimsi bardak Jekyll'a garip görünüyor. Jekyll'ın bildiği kadarıyla, sevgilisi bırakıp gittiğinden bu yana Hyde yalnız yaşıyor; ama bardaklar birini beklediğini gösteriyor. Acaba Jekyll'ı mı bekliyordu? Jekyll, bu geceki ziyaretini ne mektupla ne telgrafla (Hyde'in telefonu yok) haber verdi. Hyde'a onun geleceğini birisi haber vermiş olabilir miydi?

Jekyll içkisinden bir yudum alarak eve ilişkin bir şeyler soruyor.

“Buraya kadar benim döküntü evimi sormaya gelmedin herhalde!”

Jekyll, kent yaşamının harikulade tehlikelerinden, kurbanları kovalamanın, polislerin peşinde olmasının verdiği heyecanlardan sonra kır yaşamının Hyde için sıkıcı olup olmadığını merak ediyor. “Beni sıkıştırma,” diyor Jekyll.

“Kusura bakma arkadaş,” diye ciyaklıyor Hyde. “Kendi yediğim haltları unutup senin kafanın içindekileri okumak için sabırsızlanıyorum galiba.”

Hyde'in, Utterson'dan biraz kehanet yeteneği almış olma ihtimaline karşın, “Aklımdan geçenleri biliyormuş gibi davranıyorsun,” diyor Jekyll.

“Biliyorum.”

Jekyll kaygısını yatıştırıyor. “O zaman sabırsızlanmana neden yok.”

Hyde ağlamaklı bir sesle ciyaklıyor: “Bu kelimesi kelimesine bildiğim anlamına gelmiyor ya.”

“Neden burada yaşadığını hâlâ merak ediyorum,” diyor Jekyll.

“Üsteleme be adam! Bu çöplüğü benim ilk taşındığımda görecektin.” Hyde neredeyse özlem duyuyor gibi. “Her işi kendim yaptım. Tıpkı enstitüdeki gibi. Kendi ellerimle.”

Jekyll, “Biliyorum,” dedi mırıldanıyor; Hyde’ın damarlı, üstü koyu renk kıllarla kaplı, yabanıl, hayvansı ellerine bakıyor ve kır yaşamının yatıştırıcılığının Hyde’ı tınaklarını yemekten caydırmadığını fark ediyor.

“Bak işte gördün mü?” diye ciyaklıyor Hyde, küçük gözlerinde zafer pırıltısıyla. “Sen de her şeyi biliyorsun.”

“Benim sorunumu düşünürsek,” diyor Jekyll sertçe, neşesiz, “bu zevksiz bir şaka.”

“Zevksizlik” –Hyde’in sesi tizleşiyor– “benim özelliğimdir arkadaş.” Yumruklarını sıkıyor. “Olay çıkarmaya var mısın?”

“Hayır,” diyor Jekyll.

Zevksizlik Utterson’ın da özelliği. Ama kenar mahallelerde büyüdüğü ve erdemli olmayı saldırganca reddettiği göz önüne alınırsa bu Hyde için olağan bir şey; oysa Utterson’ın durumu Jekyll için –muhtemelen Utterson’ın otoritesi altındaki herkes için– bir sorun yaratıyor. Utterson’ın ahlaksız, sadist mizah anlayışı ile ruhani liderlik iddiasındaki ciddiyet bağdaşmak zorunda; tıpkı çıkardığı hayvansal kokular ile gizli ama yadsınamaz kutsal kokuların birbirlerine karışması gibi. Hyde söz konusu olunca bu bir sorun değil. Kir pas içindeki oturma odasına yayılan sidik kokusu, bir hekim olarak fazla titizlik etmeyen Jekyll’ı hiç rahatsız etmiyor. Hyde, Hyde.

Ama Utterson her zaman Utterson'dan fazla. Ya da az. Ayrıca Utterson hayranlarının ona ilişkin her şeyi kabul etmeleri gerektiğini söylüyor hep. Onu azaltmaya ya da çoğaltmaya izinleri yok.

Utterson'ın konuşmadığı zaman bile tam kapanmayan ağızından çıkan sözler için de aynı şey söz konusu. Uzun müstehcen öyküler. İyi yaşamla ilgili herkesin bildiği yavan sözcükler. Doğal, ince, insanüstü denebilecek gerçek bir bilgelik. Ama ilk iki özelliğinin bir yana bırakılıp üçüncüye yönelinmesine izin vermiyor Utterson. Her şeyiyle kabul edilmeli. Uyumlu gelişme göstermenin, çok yönlü bir kişiliğin, tek yönlü olmamanın gizi bu mu? Eğer böyleyse Jekyll hiçbir zaman bir çıkış yolu bulamayacak: Yetersiz. Büyük bir olasılıkla söz konusu giz bu değil zaten. Utterson kimseyi kendini taklit etmesi için yüreklendirmiyor. Aksine, çömezlerine uyguladığı zorbalık, kendine tanıdığı ayrıcalıkları öğrencilerine kesinlikle tanımadığını gösteriyor. Yoksa neden Utterson sabah geç saatlere dek yataktan çıkmayıp her yanı kir pas içinde bırakarak kahvaltısını ederken enstitüdeki tüm öğrenciler ve personel sabah saat altıda kalkıp günlerinin büyük bir bölümünü ağaç budayarak, sebze bahçelerinde çalışarak, inek sağarak, yemek hazırlayarak, dikiş dikerek, bahçedeki çimleri biçerek, araba yollarını asfaltlayarak, yeni binalar yaparak geçirsinler? Onlara "Çalışma", Utterson'ın temel öğretim yöntemi; kendine ise özgürlük denizinde yüzen kaprisli bir güç.

Jekyll'ın gözüne kasvetli odanın duvarında asılı bir kamçı çarpıyor; herhalde Hyde'ın sadomazoşist kaçamaklarından kalan bir anı. Utterson çömezlerine bir vahşi hayvan eğiticisiymiş gibi davranıyor. Ama Utterson, zihinsel ve fiziksel sadizmin yabancı olmamakla birlikte kamçıya karşı. Her insanın ışınlı ve ısı yaydığını (ona göre bunlar kişinin özünü oluşturuyor) gözlemleyen Utterson

kendinden yayılan ışın oktavlarını üst üste bindirerek yakındaki ve uzaktaki çömezlerinin her birinin gerçek bir özdenetime sahip olabilmeleri, onları buyruğu altına almak, boyunduruğu altına almak, kendine bağlamak, tedirgin etmek, sonuç olarak da gerçek bir istem olabilmeleri için onları özgürleştirmek amacıyla kullanıyor. Jekyll kamçıyı yeğler.

Bu arada Jekyll ambalaj sandığından yavaşça kalkarak odanın bir ucundaki, üstü sigara yanıklarıyla dolu, mor plastik kanepeye yöneliyor; hiçbir yerde birkaç saniyeden fazla duramayan kıpır kıpır Hyde da, üzerine iliştigi ambalaj sandığından aşağı atlıyor. Bardağına biraz daha portakal suyu, biraz daha cin dolduruyor: bu kez portakal suyu az, cin çok. Hyde'ın ağız tadını ve bunun çöküşüyle –şeytaniden tuhafa– ilgili ortaya koyduklarını gözlemleyen Jekyll, portakal suyunu onaylıyor; çünkü Hyde sürekli C vitamini eksikliği çekiyor. Jekyll bir el işaretiyle ikinci bardak portakal suyunu reddiyor.

Hyde, “Tanrı, aşkı kahretsin!” diye bağıyor.

Jekyll, “Ne dedin?” diye soruyor.

“Dedim ki” –Hyde’in boğuk sesi hırıltıya dönüşüyor– “Tanrı, aşkı kahretsin.”

Hyde bardağı iki dikişte boşaltıyor. Hyde yalnızca sahip olduğu o korkunç ahlaksızlık yeteneğinin büyük bir kısmını yitirmiş gibi görünmüyor, kendini içkiye vurması da yumuşamakta olduğuna işaret ediyor. Jekyll düş kırıklığı içinde. Hyde'ın, “Tanrı, aşkı kahretsin,” diye tısladığını bir kez daha duyar gibi oluyor.

Hyde yerinde duramıyor, odada sürekli dolanıyor, huysuz bir goril gibi hintkamışı masanın üzerindeki içki şişesi ile ambalaj sandığı arasında ileri geri fırlıyor. Onun durup dinlenmeden dolaşmasını izlemekten yorulan Jekyll mor kanepeye yaslanıyor. Kendini uyuşuk hissediyor.

yor. Hyde'ın peşinde koşmayı daha ne kadar sürdürecektir? Bir vazoyu saran friz gibi sürekli dolanıp duracaklar mı? Hyde'a asla yetişemeyecek. Hyde, o garip yürüyüşüne karşın inanılmaz hafif ve çevik. İnsanın içini bayıltacak kadar ağır hareket eden, her fırsatta iskemlesine kurulmayı ya da yatmayı yeğleyen boğa gibi Utterson'ın aksine, Hyde'ı bir iple yakaladığınızı hayal edemezsiniz. Jekyll konuşmayı sürdürmek için kement atıp Utterson'ı buraya sürüklediğini hayal ediyor. Ama iletişim kurmaya çalışması gereken kişi Utterson değil, odanın içinde fırl fırl dönen bu manyak serseri.

Hiç değilse Jekyll'ın hekim yanı Hyde'ın bu yorucu antikalıklarından etkilenmiyor. Hyde'ın bedeninin gerildiğini, savaşa hazırmış gibi göründüğünü fark ediyor. Hyde'ın iki düğmesi kopuk, buruşuk gömleğinden fırlayan çıkık, kemikli göğüs kafesinden kilo verdiği belli oluyor; öksürüğü de Camille'inkiyle yarışabilir.

Jekyll öteki yarısıyla uzun süredir özlemini duyduğu bir psişik bütünleşme yaratmak için son bir çaba daha gösteriyor ve içindeki o parçayı bir silah gibi Hyde'a yöneltiliyor. Hyde'a hitap ederek bir monolog başlatıyor. Jekyll, hoşnutsuzluk haritasının ana noktalarını adlandırıp yaşamını değiştirmek için duyduğu büyük özlemi dile getirirken Hyde cin içmeyi sürdürüyor. Utterson da yırtıcı bir biçimde konuya giriyor; Utterson ile Oyster Körfezi'ndeki İnsan Adaylarını Programlanmışlıktan Kurtarma Enstitüsü'nde kamp kuran, birbirlerine hiç benzemeyen çömezler ve piçler güruhu.

Hyde koşmayı sürdürerek, "Ama Çalışma'nın çok yararı oldu değil mi?" diye soruyor.

Jekyll Çalışma'nın kendisine yardımcı olduğunu nasıl yadsıyabilir? Çalışma'ya katılmasaydı bugün yetenekli bir hekim olamayacağını; bu denli dingin, denetimli, tutarlı, kendini gözlemleyen biri olamayacağını; meslektaş-

larında, astlarında ve hastalarında bu denli kolay güven uyandırıp kendi isteklerini benimsetemeyeceğini... Jekyll itiraf ediyor: "Sorun Utterson'da değil. Sorun bende."

"Anlamıyorum," diye sızlanan Hyde dizüstü bir köşeye çömeliyor.

"Her şeyi... bırakmak istiyorum. Ben... Gülme! Ben sen olmak istiyorum."

"Vay!" Hyde avucunu kemirgenleri andıran alnına vuruyor. "Orta sınıf zırvalığı! Sen, ben mi olmak istiyorsun?" Her zamanki gibi sendeleyerek sakar bir biçimde ayağa kalkıyor. "Benim yaşadığım bu pisliği mi yaşamak istiyorsun? Sen aklını oynatmışsın!"

"Ama," diyor Jekyll, "bu yaşam seni mutsuz ediyorsa neden kente dönmüyorsun?"

"Yakalanayım diye mi? Kalsın, almayayım!"

"Ama bir şeyler ayarlanabilir, sen de biliyorsun. Lanyon'la konuşurum."

"O şerefsizle mi?" Hyde içki şişesini pençesinin içinde çeviriyor. "O herif bunak."

"Hiç de değil. Ayrıca sarhoşsun."

"Yaptığın iğnelerle o dolandırıcı avukatın hayatta kalmasına yardım ediyorsun diye sağlığını savunmak zorunda değilsin," diye söyleniyor Hyde. "Lanyon, savcıyı, bez çalmaktan kodese düşen bir bebeğin cezasını hafifletmeye bile ikna edemez."

"Bu kadar çok içme. Karaciğerinin durumunu düşünmek bile istemiyorum."

"Sakin ol ahbap!" diye hırlıyor Hyde, odada ağır aksak yürüyüşüne ara vererek. "Kolumdaki izleri görmek ister misin?" İş gömleğinin sol kolunu dirseğine dek sıvıyor. "Artık tamamen temizim, bak! Ve bunu... eski... dostum... içkiye borçluyum!" Şişeyi okşayıp masanın üzerine bırakıyor. Utterson, Armagnac kadehini kaldırıyor, yemekhanedeki oval masada göz gezdiriyor ve "Şeref,"

diyor. Kadehini çok sevdiği bir konu olan budalalığa kaldırıyor. Birkaç yıl önce neşeli bir yemek sırasında ruhsal geri zekâlılığı sınıflandırma oyunu ortaya çıkarmıştı; “budala” olarak nitelemekte ısrar ettiği kişiler akıllıca sınıflara ve altsınıflara ayrılacaktı ve oyunun amacı, masadaki kişilerden hangisinin hangi sınıfa gireceğini belirlemektir. Öğrencilerin sinirli bir biçimde birbirlerini sorguya çektikleri ve son kararı bildirme hakkını Utterson’ın saklı tuttuğu bu oyun enstitüde hâlâ oynanıyor. Utterson, Armagnac’ını yudumlayıp sırtıyor.

Jekyll konuşmasını sürdürüyor: “Bak, eğer kente dönmek istemiyorsan başka bir yere taşınmayı düşünmez misin? İkimiz birlikte...” Duraksıyor, sonra hemen ekliyor: “İkimiz birlikte bir yere gidebiliriz. Yani ben seninle gelirim.”

Bu sözler Hyde’ın debelenmelerini bir an için durduruyor. “Neden böyle bir şey yapmak istiyorsun ki... Sen iyice keçileri kaçırmışsın!” Jekyll saç diplerinden başlayarak kafa derisinin titrediğini duyumsuyor.

“Biliyorum, bu sana delilik gibi gelecek...” Jekyll duraksıyor. “Ama hep aynı yerde kalmamız gerekmez. Yılın büyük bir bölümünü yollarda geçirebiliriz.”

“Hey, nedir bu? Bir teklif mi? Bunca yıl süren mutlu bir evlilikten sonra yoksa ibne olduğunu mu anladın? Bak işte bu kadarı fazla!” Hyde yere düşüyor, köpek gibi yuvarlanıp sırtüstü geriniyor ve kahkahalarla gülüyor.

“Kes artık Eddy!” Koltukta öne doğru eğilen Jekyll utanıyor. “Nedenin bu olmadığını biliyorsun. Nedeni... Düşündüm ki... Düşündüm ki yeterince... düş gücüm yok. Ne demek istediğimi anlıyor musun?”

Hyde çelimsiz bacaklarını havada sallıyor ve kahkahasını durdurmak için ellerini kaburgalarına bastırıyor. “Benimle birlikte yollara düşünce” –tıkanırcasına öksürerek oturuyor– “düş gücün... zenginleşecek mi?”

“Al biraz su iç.”

Somurtup kafasını sallayan Hyde sendeleyerek ayağa kalkıyor. “Anlamıyorum.” Hırlıyor. “İsteğin mesleğini çöpe atmak, sabit kirali evinden çıkmak, karını bırakmak...”

“Hayır,” diye Hyde’ın sözünü kesiyor Jekyll. “Karımın da bizimle gelmesini istiyorum.”

Hyde, “Vay canına!” diyor. “Pekâlâ, isteğin evini boşaltmak, karını arkadaşlarından ayırmak, Utterson’dan kurtulmak, klinikte seni Doktor Schweitzer yerine koyarak kuyrukta bekleyen zavallı siyahları yüzüstü bırakmak, birlikte yatağa girmediğin hemşerilerden ayrılmak...” Jekyll evet anlamında başını sallıyor. “Ama niçin?”

Jekyll, “Çünkü özgür değilim,” diyor.

“Özgür değilmiş!” diye patlıyor Hyde sarhoş sarhoş. “Artık büyü, seni koca bebek.”

“Ama söylediğim doğru. Her şeyin... önceden belirlendiği bir yaşam sürdürüyorum. Başıma hiçbir şey gelmeyecek. Daha doğrusu başıma neler geleceğini biliyorum. Otuz sekiz yaşındayım ve sağlık durumumla ailemin tarihi göz önüne alınırsa muhtemelen doksanıma dek yaşayacağım. Ama ölüm ilanımı daha şimdiden hazırlayabilirim.”

“Anasının kuzusu!”

“Bunu daha önce de söyledin.”

“Özgürlükmüş!” Hyde yumruklarıyla gözlerini ovuşturuyor. “Tam çocuksun arkadaş!”

“Doğru,” diyor Jekyll. “Bu yüzden seninle olmak bana iyi geliyor.”

“Sana yardım edebileceğimi sanma sakın! Tanrım, benim kendi dertlerim var.” Gene deli danalar gibi dolaşmaya başlıyor. “Biraz sonra da mutluluktan söz edeceksin.” Olduğu yerde durup öfkeyle Jekyll’a bakıyor. “Ya da aşktan.” Küçük gözleri pırıl pırıl.

"Bak Eddy, gerçekten üzgünüm o kadının sana..." Jekyll, Hyde'in esmer yüzünün acıyla morardığını fark ediyor. "Başına gelenler için... üzgünüm."

Hyde, "Tanrı, aşkı kahretsin," diye inliyor. Sol elinin tersiyle burnunu silip kendine bir içki daha koyuyor.

Ama hiçbir şey, hele acı Hyde'in ara vermeden debelenip durmasını engelleyemiyor gibi. Jekyll'ın sol ayağı uyuşuyor; geciktiğini düşünmeye başladı. Gerinerek oturduğu koltuktan kalkıyor.

Hyde tiz bir sesle, "Gitme!" diye bağırıyor. Jekyll kollarını indirirken, "Nasıl olsa bu gece burada kalmak zorundasın," diyerek ona doğru koşup yüzünü göğsüne yaklaştırıyor ve zor işitilen bir fısıltıyla ekliyor: "Son treni kaçırdın."

Jekyll başını sallıyor. Ama oturmadı.

"Şimdi n'oluyorsun?" diye öğrenmek istiyor Hyde, kavgaya hazır.

"Bir şeyler yemek istiyorum."

"Nasıl olur?" diyor Hyde yan gözle bakarak. "Ben hiç aç değilim."

Jekyll onu yana itip koridorun sonundaki tuvalete gidiyor. Sifonu çekerken Hyde kapıyı yumruklamaya başlıyor. Jekyll zinciri çekiyor ama bir şey olmuyor.

Hyde kapıya vurmaya sürdürüyor. "Baksana!" Kapıyı tekmeliyor. "Anneme söyleyeyim bir şeyler hazırlasın," diyor.

Jekyll kapı aralığından, "Annen burada seninle birlikte mi yaşıyor?" diye soruyor.

"Elbette." Hyde kapıyı tekrar tekmeliyor. "O... o karı gittiğinden beri."

"Ama sen annenden nefret edersin! Hatırlıyorum, bunu bana yıllar önce söylemiştin."

Hyde, "N'olmuş yani!" diye bağırıyor. "O kendi işinde ben kendi işimde. Benim işime burnunu sokmuyor."

Jekyll kapıyı açıyor. "Seni kendi sorunlarımla rahatsız etmemeliyim."

Hyde kapının önünde. "Yok canım!" İçten olmayı amaçlayan, ağız dolusu kirli diş gösteren bir sırıtmayla ağzını buruşturuyor. "Aslında habersiz gelmene sevindim Hank. Kafandan tahta eksilmiş ama gene de bana karşı dürüst olman hoşuma gitti."

Jekyll bir kez daha itiraz ediyor; aslında artık Hyde'ı ikna edebilmekten umudunu kesti. "Kendini benim yerime koymaya çalış," diye ekliyor.

"Dalga mı geçiyorsun? Neden kendimi senin yerine koymak isteyeyim?" diye hırlıyor Hyde; aynı anda Utterson –hangi biçimde yatıyor ya da oturuyorsa– kız öğrencilerden birine, eğer dikkatle kulak verirse gerçeğin ne denli komik olabileceğini anlayacağını söylüyor.

Ertesi sabah Hyde'ın fildişi yüzlü annesi, Jekyll'ın yatağına bir İngiliz çöreği ve bir fincan Nescafé getiriyor. O sırada Poole da uykulu gözlerle Utterson'ın yatağına kahvaltı servisi yapıyor. Jekyll, Hyde'ı sormak istiyor –Uyanık mı? Akşamdan kalma mı?– ama vazgeçiyor ve yüzüstü dönerek uyuyormuş gibi yapıyor. Yaşlı kadına soru sorup yanıt olarak yine soruyla karşılaşmamak daha iyi olacak. Jekyll, en iyi örneğinin Pearl Harbour olduğu, askerî tarihin bir kuralını anımsıyor; bu kurala göre çevredeki gürültü –yani diğer mesajlar– yüzünden gerçek sinyalleri işitebilmek güçleşiyor.

Yaşlı kadın tavan arasındaki odadan çıkınca Jekyll yataktan kalkıp çöreğini ısıtıyor. Kiremitleri solmuş eğik çatının ardında çam ağaçları yükseliyor; yapraklar su borusunu tıkamış. Utterson üzerinde kaşmir sabahlığıyla koridora çıkmış, öğrencilerin birine dışarı gidip tırmıkla yaprakları süpürmesi için bağırlıyor. Sonra Jekyll flanel pantolonuyla çizgili ceketini giyiyor, arka merdivenden

inip mutfaktan geçerek (Hyde'in annesi mutfakta televizyonun önüne oturmuş, hiç kıpırdamadan savaşı izliyor) oturma odasına giriyor. Hyde bir köşeye çömelmiş, bir bisiklet onarıyor. Hyde'ı, o öldürücü Harley-Davidson motosiklet yerine bir bisiklet üzerinde düşünmek çok garip.

"Uyanalı çok oldu mu?"

Hyde başını kaldırıp homurdanıyor, dün geceki yaratık değil sanki: temiz yüzlü, insanımsı, daha acımasız, daha genç, daha ürkütücü. Kelini tornavidayla kaşıyor.

Jekyll konuşmasını, "Güzel bir gün değil mi?" diye sürdürüyor.

Hyde tehditkâr bir tonda, "Bana hava basma arkadaş," diyor. "İstersem ben de siz kolejli çocuklar gibi konuşmasını bilirim." Bisiklete dönüp kerpetenle bir şey yapıyor.

Jekyll kararsız, duraksıyor, sonra Hyde'a doğru bir adım atıyor. "Trenlerin pazar tarifesini biliyor musun?"

"Gitmek istiyorsun öyle mi?"

"Akşam yemeğine dönmek zorundayım."

Hyde kerpeteni fırlatıp ellerini, kemikleri çıkık kalçasına koyuyor. "Yani şimdi bizim kaçıp sonsuza dek mutlu, Bonnie ve Clyde gibi bankalar soyarak yaşamaya çağımızı mı söylüyorsun?" Hyde sesini tizleştiriyor.

Jekyll, "Evet öyle," diyor. "Tren saatleri?"

"15.40'ta bir tren var, kocacığı tam saatinde evine götürür."

Jekyll sinirle sırtını dönüyor.

Hyde, "Dur, bekle!" diyerek ayağa kalkıyor ve alet kutusu ile bisiklet zincirinin üzerinde zıplamaya başlıyor. "Dün akşam konuştuklarımızı düşündüm de..."

Jekyll geri dönüyor.

"Dinle, durumu çözdüm. Senin bana ihtiyacın yok. Kendi başına yap."

"Ne demek istiyorsun?" diyor Jekyll.

"Bir şey yap! Şiddet kullan." Hyde tıslıyor. "Kör bir gazete satıcısını soy. Bir çocuğu taciz et. Bir ibneyi soy. Utterson'ın gırtlığını sık. Ya da..." Jekyll'ın yüzünün sarardığını gören Hyde konuşmayı kesip dar kalçalarına şaplaqlar vurmaya başlıyor. Alayla, "Tam üstüne bastım değil mi?" diyor. "Vay canına, o azgın bunak dizginlerini elinde tutuyor. O heriften işine yarayacak şeyi alıp kaçmalısın. Benim yaptığım gibi." Ne demek istediğini gösterirmişçesine odanın içinde tek ayağı üzerinde sakatlar gibi zıplıyor.

"Baksana arkadaş, sen hiç suç işlemedin mi?"

Jekyll yanıtlamıyor. İşlediği tüm düşünsel suçları, düşlemediği tüm gerçek suçları düşünüyor. Keşke ellerini Utterson'ın kalın damarlı boynuna götürecektir gücü, fiziksel değil, manevi gücü olsa.

Hyde, "Biliyorsun," diye sırtıyor. "Şiddet. Ş-İ-D-D..."

Jekyll, "Nasıl yazıldığını biliyorum," diye inliyor. Yüreğinde ağırlı bir sıkışma duyumsuyor. "Nasıl bir şiddet?"

"Bir düşünelim..." Hyde düşünen birinin teatral (ya da gorilimsi) taklidini yapıyor. "Utterson'dan kurtulmaya hazır değilsin, bu anlaşıldı. Değil mi? O zaman... başlangıçta daha kolay bir şey yapsan? Enstitüyü yaksan örneğin. Kimsenin ölmeme ihtimali de var."

"Böyle bir şey yapabilir miyim dersin?"

"Bir dene." Hyde durup burnunu karıştırıyor. "Belki sana yardım edecek birini bulursun."

"Yardıma ihtiyacım yok."

"Yok ha? Dün gece böyle konuşmuyordun."

Artık gitmek isteyen Jekyll, paltosunun asılı olduğu çengelin yanında duruyor.

Yeni bir enerji dalgasıyla canlanmakta olan Hyde ise, "Sana birinin zaten enstitüyü yakmayı planladığını söylediğimi varsayalım," diyor.

"Gerçekten söylüyor musun?"

"Bana inanmıyorsun." Hyde'ın yüzü kızarıyor.

"Bunu nasıl öğrenebildiğini açıklarsan inanabilirim."

"Kaynaklarımı açıklayamam." Hyde, boğazını temizleyip tükürüyor. "Ama tarihini söyleyebilirim. Bu ay içinde, 16 Ekim gecesi."

Jekyll kıskançlık mı yoksa dehşet mi duyuyor? "Utterson'a söyleyecek misin?"

Hyde yanıtlamıyor. Bisikletinin çevresinde zıplayıp hopluyor.

"Söylemen gerek!"

Hyde öfke içinde, "Neden söyleyeyim?" diyor. "Utterson insanlarla telepati kuruyor, geleceği biliyor falan filan. Neler olacağını o sersem herif kendi öğrensın."

Jekyll'ın buna verecek yanıtı yok. Kötü bir numaraya benziyor. Hepimiz aynı boşlukta yaşamıyor muyuz? Jekyll suçu düşünüyor. Utterson'ı düşünüyor.

Utterson'dan bir alıntı: "Şeytan uzun süre kafese kapatılırsa dışarı kükreyerek çıkar." Jekyll kırık camdan gördüğü bulutlu gökyüzündeki parça parça maviliklerden, dışarıdaki seslerden, kokulardan, ısıdan kendine doğru bir şeyin –her zaman uzak durmaya çalıştığı bir şeyin– yaklaşmakta olduğunu sezinliyor. Kendini bırakıyor. Bir ses, durup durup kulağına fısıldıyor: "Özgür, özgür, özgür!"

Jekyll bir zamanlar şöyle bir sahneye tanık olmuştu: Bir yaz gecesi geç saatlerde yaşlı, beyaz saçlı bir adam –bu yaşlı adam Colombia Üniversitesi'nde ders veren Alman Yahudi'si bir göçmen olabilir– River Side Caddesi'nde yürüyor; genç, ufak tefek, kara deri ceketli başka bir adam da ona doğru yürüyor. Birbirlerine yaklaştıklarında yaşlı adam gösterişli ve modası geçmiş bir nezaketle selam verip duruyor. Galiba yol soruyor: Parmağıyla

bir yeri işaret ediyor. Sakin, güzel bir yüzü var. Kısa boylu genç, yaşlı adamın karşısında duruyor ve elindeki gitara hafif hafif vuruyor. Yanıtlamıyor. Sonra eski bir uçağın pervanesi gibi yavaş yavaş öfkeyle titreyip çamurlu çizmeleriyle ayaklarını yere vurmaya, gitarını sağa sola savurmaya başlıyor. Yaşlı adam şaşırmak ya da korkmaktan çok tiksiniş gibi görünerek bir adım geriliyor. Sokaklarda delilerin dolaştığını duymuş ama bunlardan biriyle karşılaşacağını hiç düşünmemiş olmalı. Bir adım daha geriliyor. Kısa boylu genç, gitarıyla vurup onu yere seriyor. Kurbanının başına, göğsüne ve bacaklarına sürekli darbeler indiriyor. Yaşlı adam inliyor, bedeni bir-iki kez seğiriyor ve hareketsiz kalıyor. Kısa boylu genç artık karşı koymayan bedeni iteleyip hırpalamayı sürdürürken, genizden gelen bir sesle bir şarkı mırıldanıyor.

Sokağın aşağısından, bir kapı aralığından olayı izleyen Jekyll da dudaklarında aynı şarkıyı duyumsamıştı. Ses, “Ne önemi var?” diyordu. Hem sınırsız bir sevecenlik hem de öfke içinde pek çok –yoksul ve terk edilmiş– kişiyi ölürken görmüş, pek çok da yaşam kurtarmış, pek çok bedeni yamayıp onararak sağlığa kavuşturmuş olan Jekyll yalnızca bir kez hiç acıma duymaksızın, olaya karışmaksızın –içindeki duyguların yalnızca iyi olanlarıyla sınırlanmaksızın– olayı bir düşmüş gibi izlediği için bağışlanabilir. Bu yaşlı adamın kemiklerini kıran kimdi? Eğer Hyde’dıysa o zaman durdurulmalı.

Jekyll işlerini düzenlemek için enerjiye gerek duyuyor. Ertesi sabah Lanyon’a yazdıracağı yeni vasiyetnameyi içinden geçirmeye başlıyor. Hyde’ın yardımı, şimdi korkulu bir düş gibi geliyor. Jekyll canavarlarla dolu bir dünyada yalnız olduğunu, iyi büyücülerle kötü büyücüler arasındaki savaşın bir düş değilse bile şaşırtmaca olduğunu anlıyor. İyi ve kötünün ötesinde onu allak bullak eden, baştan çıkaran büyük sihir ustasının, başbüyücü-

nün peşinden gitmeli. Varsın Utterson ona tüm enerjisini yollasın, hangi kanallar açıksa oradan. Bu kez aldığı enerjiyi hiç geri vermeyecek.

Utterson, Oyster Körfezi'nde, yatağının içinde bir o yana bir bu yana dönüyor ve halıları silen Poole'u izliyor; Hyde, Plattsburg'de hâlâ bisikletinin başında çömelmiş duruyor; Jekyll da Plattsburg'de üstüne paltosunu giyiyor. Hyde tekrar başını kaldırıyor. Jekyll'a, "Bekle!" diye uluyor. "Fikrimi değiştirdim."

Gerçekten içinde taşıyıp taşımadığından kuşku duyduğu belli hisler üzerinde yoğunlaşan, o anda Utterson'dan fışkırıp fışkırmadığından emin olamadığı o mavi ışığı düşünen Jekyll ansızın bir korku sancısı duyumsuyor. "Ne?"

"Belki de sen haklıydın. Dün gece söylediğin şeyler." Hyde'ın ses tonunda garip itici ve üstü kapalı bir övgü var. "Kente geri dönme konusunda."

Jekyll umutsuz, "Ya annen?" diye soruyor.

"Yakınıp otursun," diye bağıyor Hyde coşkuyla. "Ben seninle geliyorum!"

Topuklarını kalçalarına değdiriyor, önce zayıf bacağını, sonra ötekini kaldırıyor ve sol kolu başının üzerinde, sağ elindeki çekiçle çamurluklara vurarak bisikletinin çevresinde bir Kazak dansı yapmaya başlıyor. "Şunu bir onarayım" -arka çamurluğa bir çekiç vurup çökertiyor- "sonra yukarı çıkıp öteki blucininle bir kazak alırım."

Jekyll, "Gelme!" diye haykırıyor.

"Dinle arkadaş," diye hırlıyor Hyde, yerden kocaman bir kerpeten alarak. Ön tekerleğin akort tellerini birer birer çıkarıyor. "Canım isterse bir trene atlarım. Burası özgür bir ülke."

Askıdan kara pelerini kapan Jekyll, Hyde'a doğru koşup pelerini üstüne fırlatıyor ve yerdeki bisiklet zinci-

rini yakalıyor. Jekyll ona bir, iki, üç kere –bunun sonradan başarısız bir cinayet teşebbüsü olduğu anlaşılacak– vururken Hyde bir tavuk gibi çırpınıyor; aynı anda Utterson, Oyster Körfezi'ndeki yatak odasında, polisi aramak için uzun kordonlu telefona uzanıyor.

Utterson, çalışma bölümünde karatahtanın yanında ayakta duruyor. Jekyll nemli bir hücrede yatağının ucunda oturuyor. Hücre hapsinde iki ayını doldurdu bile. Jekyll bu hücreye, cinayete teşebbüs gibi çok ciddi bir suç işlediği için değil de cezaevine girdikten bir hafta sonra tutukluların başlattığı “daha iyi gıda” grevine katıldığı için kapatıldı; grev bir isyana dönüştü, rehin alınan iki gardiyanın boğazı kesildi. Çoğunluğu siyah ve Porto Rikolu olan, kendinden çok daha az şansa sahip tutukluların davalarına katılmayı bir görev kabul eden Jekyll, sonuçta kendini herkesten daha şiddetli bir cezaya çarptırılmış buldu. Gardiyanlar ona kötü davranıyor, Albany'den gelen arabulucuyla görüşmeleri sürdürmek için Jekyll'ı sözcü seçen tutuklular ise onun aşırı uzlaşmaz davranarak valinin Ulusal Muhafızlar'a, cezaevinin batı kanadına saldırmaları için buyruk vermesini kolaylaştırdığından şüpheleniyorlar; saldırıda, Jekyll'ın dışında isyanın baş liderlerinin bulunduğu on üç tutuklu öldürülüyor.

Hava çok soğuk, son yılların en soğuk ocak ayı. Jekyll henüz aralık bitmedi sanıyor. Aralık ya da ocak, uzun zamandır süren soğuk dalgasında bir yumuşama beklenmiyor. Teknik olarak cezaevinin ısıtıldığı iddia edilebilir; düzenli olarak kömür dağıtılıyor ve ocaklara atılıyor. Ama Jekyll ve hücre hapsindeki öbür suçluların bulunduğu kata ısı geçirmiyor. Jekyll en çok burnunun her dakika üşümesinden rahatsız. Bir de ayaklarının. Cezaevine gelen suçlulara deri terlik veriliyor: bir numara büyük, eski, çatlak ama Jekyll'ı şaşırtan bir şekilde gerçek deri terlik-

ler. Oysa suçluların çorap giymelerine izin yok. Bir zamanlar fiziksel zindelik için deli olan ama artık altmış dört kiloya düşen Jekyll aşırı güçsüz . Eğer Utterson kürsüde fazla hareket ederse Jekyll tepe aşağı düşebilir.

Utterson, çalışma bölümünde coşkulu genç çömezlerine şunları söylüyor: "Yitirdiğimiz kardeşlerimizi anımsayalım." İçinde bulunduğu günü 14 Aralık sanan Jekyll, bir önceki pazarın karısının doğum günü olduğunu anımsıyor.

Karısının kuzeni Richard Enfield, hücre hapsinden cezaevinin doğu kanadına, mahkûmların iki kişilik hücrelerde yere taşınan Jekyll'ı görmeye geldi. Üst ranzadan aşağı atlarken bir kaza geçirip sağ ayağı alçıya alınan Jekyll'ın ziyaretçilerinin yerden tavana dek bir telle ayrılmış, uzun, dikdörtgen biçimindeki görüş odasında değil de kendi hücrelerinde kabul etme izni var. Doğal görünmeye çalışan Enfield, "Budalaca bir şey yapmaya kalkıştın," diyor. Jekyll önce aşil tendonunun lifini burkup topuğunu kırmasından söz ettiğini sanıyor ama sonra Hyde'ı öldürmeye kalkışmasını kastettiğini anlıyor. Ama hiç alınmıyor. Karısı o gün öğleden sonra erken bir saatte Jekyll'a sevimli bir ziyaret yapıp bir kutu çikolatayla jölede kızarmış tavuk getirmişti bile. Çikolataları isyan sırasında bir gardiyanın boğazını kesen esrar tüccarı hücre arkadaşlarıyla paylaşmak zorunda kalmıştı. Neyse ki adam kızarmış tavuğa burun kıvırmış, Jekyll da yemeği kendi başına yalayıp yutmuştu. Jekyll artık biraz kilo aldı (altmış sekiz kilo oldu) hücresi de sıcak sayılır ama Enfield onun perişan göründüğünü düşünüyor.

Jekyll, ellerinin kelepçeli olduğunu ve bileğinden Utterson'ın yatak odasının tokmağına bir zincir uzandığını hayal ediyor. Ellerini hızla çekerse Utterson'ın kapısını açabilir –kapı hızla açılırken uykuda olan on dört

yaşındaki çırak Poole'un başına çarpmamaya dikkat ederek tabii- ve odada gece yarısı ne tür müstehcen olayların yaşandığını kendi gözleriyle görebilir.

Enfield, "Getirmemi istediğin bir şey var mı?" diye soruyor.

"Elbette," diyor Jekyll. "Birinin ölüm haberini getirebilirsin."

Enfield acıma ve tiksintiyle dönüyor ve gardiyandan hücre kapısını açmasını istiyor. "Kapıyı dikkatlice kapayın," diye sesleniyor Jekyll. "Burada cereyan var." Üst ranzaya sürülen hücre arkadaşı çikolatalı ağzını yastığa bastırarak homurdanıyor. Öğle uykusundaki Utterson geniş, pis yatağın içinde dönerek Poole'a taze kahve getirmesini buyuruyor. Artık kalkıp çalışma bölümündeki öğrencilerine katılması ve iç disiplin ile bencilliğin doğru kullanılması konusunda bir konuşma daha yapması gerekiyor. Jekyll kapının çarpılarak kapanmasını izliyor.

En sonunda Jekyll'ın beklediği haberi getiren yaşlı ve çelimsiz Lanyon oluyor. Hyde intihar etmişti: Kendini bodrumda asmıştı.

Aradan iki hafta geçtiği için Jekyll'ın Lanyon'la aslında ziyaretçi odasında görüşmesi gerek. Ama o sabah ranzasından temizlik kovaşına zıplarken koltuk değneğine takılıp sol ayak bileğindeki bir kemiği güzelce kırdı. Cezaevi hekimi hücreden az önce çıkmıştı, pembemsi alçı da henüz nemli.

"Avukatın olarak Hyde'ın intiharının şartlı tahliye şansını etkileyip etkilemeyeceğini bilmiyorum."

Jekyll, devenin nalı, diye düşünüyor. Yok, nalı değildi.

Lanyon konuşmayı sürdürüyor. "Cinayete teşebbüs, cinayete teşebbüstür; öldürmeye niyet edilen kurban kısa bir süre sonra başka bir nedenle ölmüş olsa bile."

Jekyll boğuk bir sesle, "Bana bir not bırakmış mı?" diye soruyor.

Jekyll, Lanyon'ın uzattığı küçük zarfı yırtıp açıyor. Zarfın içinde çizgili bir okul defterinden koparılmış, üzerinde kocaman bir ruj lekesi olan bir kâğıt var. Lanyon, Jekyll'ın omzunun üzerinden kâğıda bakmaya çalışıyor ama Jekyll, avukat bir şey görmeden kâğıdı buruşturup sağ bacağındaki alçının içine tıkıyor.

"Ne diyor? Belki şartlı tahliye komitesine sunacağım dosyaya koymamın yararı olur."

Jekyll kafasını sallıyor. Soğuk soğuk, "Başka bir şey bırakmış mı?" diyor.

"Evet, Utterson'a."

"Ne yazmış?"

"16 Ekim gecesi enstitüyü yakmaya çalışan kişinin kendisi olduğunu itiraf ediyor."

Jekyll uğradığı düş kırıklığın gizleyip, "Zavallı gösteriş meraklısı piç," diyor.

Üst ranzadaki katil, "Kapayın çenenizi! Uyumaya çalışıyorum!" diye homurdanıyor.

Bir anlık suskunluk sırasında Jekyll düzgün kemikli ellerine bakıyor. "Peki Utterson buna ne dedi?"

"Utterson'ı bilirsin." Lanyon yaşlı bir adamın akortsuz gülüşüyle gülüyor. "Hyde işi başarsaydı hiçbir itirazının olmayacağını söylüyor. Kadın erkek herkes, her istediğini yapmakta özgürdür, diyor."

"Ah, özgürlük..." Jekyll karısının o sabah getirdiği şekerlemeyi çiğniyor. Ranzasına sırtını dayayıp baldırlarına dek alçıya –biri kuru, öbürü hâlâ ıslak– alınmış iki bacağına kendisine verilen yedek yastığın üzerine yerleştiriyor ve gülümsüyor. "Bana özgürlükten söz etme."

KILAVUZSUZ YOLCULUK

Güzel şeyler görmek için bir geziye çıktım. Dekor değiştirmek. Yürek değiştirmek. Ve biliyor musun?

Ne?

Hâlâ yerli yerindeler.

Ah, ama şimdilik.

Biliyorum. O nedenle gittim. Vedalaşmaya. Ne zaman bir geziye çıksam, hep vedalaşmak içindir.

Kiremit çatılar, ahşap balkonlar, küçük körfezdeki balıklar, bakır saat, kayaların üzerinde kuruyan şallar, zeytinlerin hoş kokusu, köprü ardındaki günbatımları, damarlı taş. "Bahçeler, parklar, ormanlar, korular, kanallar, özel göller, küçük evleriyle villalar, kapılar, bahçe iskemleleri, kocaman verandalar, kameriyeler, mağaralar, kubbeli yapılar, çile hücreleri, zafer kemerleri, özel kiliseler, tapınaklar, camiler, şölen salonları, rasathaneler, kuşhaneler, serler, buzhaneler, çeşmeler, köprüler, gemiler, çağlayanlar, hamamlar." Roma Açık Hava Tiyatrosu, Etrüsk lahitleri. Her kent meydanında 1914-18 savaşında ölenlere bir anıt. Askerî üssü görmüyorsunuz. Kentin dışında, anayolda değil.

Belirtiler. Manastırın duvarında boydan boya bir çatlak oluşmuş. Su seviyesi yükseliyor. Mermerden azizin burnu artık kartal gagası gibi değil.

Bu yer. Bir tür saygı beni hep bu yere çekiyor. Burada yaşamış tüm insanları düşünüyorum. Adları fresklerin diplerine kazınmış.

Vandallar!

Evet. Burada olma biçimleri bu.

İnsan elinden çıkmış en değerli sanat yapıtları doğal şeyler durumuna indirgenmiş. Son yargı.

Her şeyi müzelere kilitleyemezsin.

Senin kendi ülkende güzel şeyler yok mu hiç?

Hayır. Evet. Daha az.

Kılavuz kitapların, haritaların, zaman çizelgelerin, sağlam ayakkabıların var mıydı?

Rehber kitaplarımı dönünce okudum. Kendi anlık...

İzlenimlerinle mi kalmak istedin?

Öyle diyebilirsin.

Ama meşhur yerleri gördün. Terslik edip bu yerleri görmeyi savsatmadın.

Evet, oraları gördüm. Kendi bilgisizliğimi korumaya çalışarak, olabildiğimce önyargısızca. Bildiğimden daha fazlasını bilmek, onlara bağlı olduğumdan daha fazla bağlanmak istemiyorum.

Nerelere gideceğini nasıl bildin?

Belleğimle bir rulet halkası gibi oynayarak.

Neler gördüğünü anımsıyor musun?

Pek değil.

Çok yazık. Belleğime hatıralık eşya gibi kısıtlanmış geçmişini sevemem.

Nesne dersleri. Yunan vazoları. Eiffel Kulesi biberlik. Bismarck bira bardağı. Napoli Körfezi'nden Vezüv Yanardağlı eşarp. Michelangelo'dan Davut'lu mantar tepsi.

Hatıralık eşyalara hayır, teşekkürler. Gerçeğine bağlı kalalım.

Geçmiş. Geçmişe ait hep kutsal olan bir şey vardır, sence de öyle değil mi?

Tüm o özgün pırıltısı içinde. Kültürlü bir kadının kaçınılmaz mirası.

Aynı düşüncedeyim. Senin gibi ben de geçmişe bağlılığı bir tür snopluk olarak görmüyorum. Karşılıksız aşkın en korkunç biçimlerinden biri yalnızca.

Acılaşıyordum. Kaypak bir âşığım. Geçmişin varlığını sürdürmesi için gereken aşk değil, bir seçenek yokluğu.

Kibirle, açgözlülükle, skandal korkusuyla ve yolculuğun verimsizliği, rahatsızlığıyla hareketsizleşmiş varlıklı sürüler. Güneş şemsiyeleri ve inci çantalarıyla küçük adımlı, uzun etekli, çekingen bakışlı kadınlar. İpek çoraplarını dizbağlarının tuttuğu, briyantınli parlak saçları sola ayrılmış, başlarında şapkalarıyla bıyıklı erkekler. Arkalarında üniformalı uşaklar, ayakkabıcılar, paçavracılar, nalbantlar, demirciler, matbaacı çırakları, baca temizleyicileri, dantelciler, ebeler, sürücüler, sütçü kızlar, duvarcılar, arabacılar, çilingirler ve kilise hizmetkârları. Bu kadar yakın bir zamandan hepsi gelip geçti. İnsanlar. Gösterişleri ve durumları.

Bunları görmeye mi gittiğimi sanıyorsun?

İnsanları değil. Yaşadıkları yerleri, yaptıkları güzel şeyleri. Güzel şeylerin hâlâ yerinde durduğunu söyledin. Baraka, zaviye, mağara, park, şato. Çin tarzında kuşhane. Lord hazretlerinin malikânesi. Sık koruları arasında nefis bir inziva.

Orada mutlu değildim.

Ne hissettin?

Ağaçları kestiklerine üzüldüm.

Demek doğal şeyleri buğulu bir şekilde görüyorsun. Kentlerin sinirli ve metalik zevklerine fazla bulaştığından.

Tutkularımın tersine göllerden kaçtım, korulardan kaçtım, yürekleri ateşböcekleriyle çarpan tarlalardan kaçtım, mis kokulu dağlardan kaçtım.

Taşra budalalıkları. Senin bu denli ıssızlığa ihtiyacın yok.

Derdim ki: Kır manzaraları beni yalnızca insanlarla ilişkileri itibarıyla ilgilendirir. Ah, birisini sevmek tüm bunlara yaşam verecekti... Ama insanların içimizde uyandırdıkları duygular da acıklı biçimde birbirlerine benziyor. Yerler, gelenekler, serüvenlerin koşulları ne denli değişirse değişsin biz onların ortasında o denli değişmez olduğumuzu görüyoruz. Göstereceğim tepkilerin tümünü biliyorum. Yeniden ağzımdan çıkacak sözcüklerin tümünü biliyorum.

Aslında sen yanında beni götürmeliydin.

Onun yerine demek istiyorsun. Elbette yalnız değilim. Ama çoğu zaman kavga ettik. O isteksiz, ben nefret uyandırıcı.

Derler. Yaralı bir aşkı onarmak için gezi en iyi zamandır derler.

Ya da en kötü. Yarıyı yaranın dışında yarıyı içinde kalmış şarapnel gibi duygular. Görüşler. Ve görüşlerin yarışı. Altın güneşli yaz öğleden sonraları otele dönüşlerde umarsız, amatör egzersizler. Oda servisi.

Nasıl bu denli iç kapatıcı olabildi? Çok umutluydun.

Budalalık! Cezaevleri ve hastaneler umutla dolup taşıyor. Ucuz uçak seferleri ve lüks oteller değil.

Ama duygulanıyordun. Zaman zaman.

Belki de yorgunluktu. Elbette duygulanıyordum. Duygulanıyorum. Duygularımın içi gözyaşlarıyla ıslak.

Ya dışı?

Kupkuru. Aslında gereğince kuru. Bunun ne denli yorucu olduğunu düşünemezsin. Bu çift zarlı özlem organı, gözyaşlarını içeri pompalayan. Dışarı pompalayan.

Derinliğin ve direncin nitelikleri.

Ve iyiyle kötüyü ayırt edebilmenin. İnsan bunlara erişebilirse.

Şaşırdım kaldım. Hiç de o kadar güzel değil o güzel şeyler. Hiç bu denli bodur Eros'lar, bu denli hantal Kharit'ler görmemiştim.

İşte bir kafe. *Kafede*. Köy papazı kumar makinesiyle oynuyor. On dokuz yaşında kırmızı ponponlu gemiciler onu seyrediyorlar. Yaşlı erkekler kehribar tespihler çekiyorlar. Mal sahibinin torunu, oyun masasının üzerinde ev ödevini yapıyor. İki avcı, geyik resimli kartpostallar alıyorlar. O diyor ki: Asidimsi yerli şaraptan içer, biraz daha az nefret edilesi olur, gevşersin.

Mösyö René saat beşte kapandığını söylüyor.

Her resim. "Her resmin altında belirli bir iyi niyet belirtisinin sloganı var. Benim dikkatle bu soylu görsellere baktığımı görünce dedi ki: 'Burada her şey doğadaki gibidir.' Figürler yaşayan kadınlar ve erkekler gibi örtünmüşlerdi, oysa onlardan çok daha güzeldiler. Bol ışık, bol gölge, var olan ama aynı zamanda olmayan kadın ve erkekler."

Yolu uzatmaya değer mi? Bir geziye değer! Bu olağanüstü bir koleksiyon. Hâlâ dipdiriymiş. İnsanı olumlu yöne iten şeyler.

Baronun coşkulu açıklaması. Nazik davranışları. Tüm bombalamalar süresince burada kalmış.

Gerekli bir yapı benzerliği. Ya da belirli, özel bir olay.

Ben gene o antikacı dükkânına gitmek istiyorum.

"Girişteki kemer gotik ama orta nef ve yandaki kanatlar..."

Seni memnun etmek güç.

Zevklerin çoğaldığı değil de azaldığı bir yolculuk düşleyemiyor musun?

Benim sorunum doyumluluk değil. Sadakat da değil.

Yemeklerimizi beklemekten başka yapacak bir şey kalmadı; hayvanlar gibi.

Soğuk algınlığı mı başlıyor? Bunu iç.

Çok iyiyim. Rica ederim şu kataloğu satın alma. Şu kartpostal büyüklüğündeki röprodüksiyonlardan da alma lütfen. Şu gemici kazağını da alma.

Kızma ama Mösyö René'ye bahşış verdin mi?

Günde elli kez kendine şunu tekrarla: Ben bir uzman değilim, romantik bir gezgin değilim, bir hacı değilim.

Sen tekrarla.

"İnsan ruhundaki iyiliklerin değişmez bir parçası."

Bu cümleyi benim için çevirir misin? Deyimler kitabımı yanıma almamışım.

Ama gene de görmeye geldiğin şeyleri gördün.

Plan yapmanın, birikime karşı kazandığı eski zafer.

Ama zaman zaman mutluydun. Öyle her şeye karşı da değil.

Kilisenin vaftiz bölümünde, yerdeki mōzaiklerin üzerinde yalın ayak dururken. Uçan payandaların üzerlerine tırmanırken. Katedralde büyüyen akşam alacasında barok kutsal ekmek kabı belli belirsiz titreşen donuk ışıklarıyla aydınlanırken. Nesnelerin pırıltısı. Hacimli. Görkemli. Anlatılmaz mutluluk.

Üzerlerine "Mutluluk" yazdığın kartpostallar gönderdin. Anımsıyor musun? Bana bir tane gönderdin.

Anımsıyorum. Beni durdurma. Uçuyorum. Her şeye bulaşıyorum. İlahî bir gösteri. Sıcak gözyaşları. Hezeyan. Beni durdurma. Hezeyanımı, şu yakışıklı garsonun hayalarımışıçasına okşuyorum.

Beni kışkandırmak istiyorsun.

Beni durdurma. Tatlı teni, sulu kahkahası, ıslık çalması, gömleğindeki taze nem. Lokantanın ardındaki bir barakaya girdik. Ve dedim ki: Buyurun, bu bedene girin beyefendi. Bu beden sizin kaleniz, kulübeniz, av eviniz, şatonuz, villanız, arabanız, lüks geminiz, çalışma odanız, mutfağınız, deniz sürat motorunuz, alet atölyeniz...

Onunla birlikteyken sık sık böyle şeyler yapar mısın?
O mu? O otelde uyukluyordu. Hafif bir güneş çarpması.

Otelde. Otele dönünce onu uyandırdım. Organı kabarmıştı. Baldırlarının üstüne yerleştim. Yumru, bağlantı merkezi, dayanak noktası. Sonra gücün yerçekimi doğrultusu. Kusursuz bir gün ışığı dünyasında. Gerçekten nesnelerin gölgelerini düşürmediği bir öğle vakti dünyasında.

Yalnızca yarı bilge olanlar bu tür duyumları küçümser.

Dönüyorum. Hiçbir insan elinin yönlendirmedeği kocaman, başıboş bir direksiyonum. Dönüyorum...

Ya öteki zevkler? O zevklerin peşinde bu geziye çıktın.

"Gözle algılanan tüm dünyadaki en etkili duygu izlenimi, tam güneşin battığı anda gotik katedrallerden birinde yaşanandır."

Göz zevkleri. Bunun da vurgulanması gerekir.

"Göz, yanıp tutuşan akşam güneşinin vurduğu güçlü ve kutsal sıralarla üzerimizden batıya doğru akıp giden pırıltılı figürlerin ötesinde başka bir şey göremez."

Dünyevi ve manevi sonsuzluğun habercileri.

"Ateş duygusu her şeyin içine yayılıyor ve renkler şarkı söyleyerek sevinçle ağlıyor."

Orada gerçekten başka bir dünya var.

Çok güzel eski bir Baedeker buldum. İçindekilerin çoğu Michelin'de¹ yok. *Haydi.* Haydi mağaraları görmeye gidelim. Kapanmadılarsa.

Haydi Birinci Dünya Savaşı mezarlığını görmeye gidelim.

1. Baedeker ve Michelin, turist rehberi kitapları yayıncıları. (Y.N.)

Haydi yelken yarışlarını izleyelim.

Bu yer. O tam burada, gölün kenarında intihar etti. Nişanlısıyla birlikte. 1811'de.

İki gün önce limandaki restoranda bir garsonu baştan çıkardım. *Dedi.* Adım Arigo, dedi.

Seni seviyorum. Ve yüreğim çarpıyor.

Benimki de.

Önemli olan bu kemerlerin altında birlikte dolaşmamız.

Birlikte dolaşmamız. Bakmamız. Güzel olan bu.

Nesne dersleri. Şu bavulu versene, ağır.

İnsan, bu yılın sevinçleri geçen yılıkinden daha mı iyi, diye düşünmemeye dikkat etmeli. Çünkü hiçbir zaman öyle değildir.

Bu gene geçmişin baştan çıkarcılığı olsa gerek. Şu ânin geçmiş zaman olmasını bekle. Ne denli mutluyduk anlayacaksın.

Ben mutlu olmayı beklemiyorum. *Yakınmalar.* Ben orayı zaten gördüm. Eminim yer kalmayacak. Çok uzakta. Arabayı çok hızlı sürüyorsun, hiçbir şey göremiyorum. Film günde yalnızca iki kez oynuyor. Yedide ve dokuzda. Grev var, telefon edemiyorum. Bu baş belası siesta, saat birle dört arası her yer kapalı. Her şey bu bavuldan çıktığına göre neden her şeyi bu bavula taşıyamıyorum anlamıyorum.

Yakında bu pinti engelleri dert etmeyi bırakacaksın. Zorunluluklardan kurtulup rahatladığını anlayacaksın. Ve huzursuzluk başlayacak.

Akdeniz ışığının ve Akdenizli tavrının baş döndüren etkisiyle aydınlanma yaşayan, kendini kaybeden, sınır krizi geçiren yüksek orta tabaka Protestanlar gibi. Hâlâ garsonu düşünüyorsun.

Seni sevdiğimi söyledim, sana güveniyorum, üstünde durmadım.

Böyle davranmamalısın. Bu tür bir aydınlanma istemiyorum. Ben arzusun doyuma ulaşmasını istemiyorum, arzumu şiddetlendirmek istiyorum. Hüznün çekiciliğine karşı koymak istiyorum canım. Bunu ne kadar istediğimi bilebilseydin...

Öyleyse ozanlar ve müze uzmanları tarafından icat edilen geçmişle flörtten vazgeçmelisin. Onların eski nesnelerini unutabiliriz. Kartpostallarını alabiliriz, yemeklerini yiyebiliriz, cinsel rahatlıklarını beğenebiliriz. Onların işçi bayramlarında yürüyüp "Enternasyonal"i söyleyebiliriz, nasıl olsa sözlerini biz bile biliyoruz.

Kendimi gayet iyi hissediyorum.

Sanıyorum tehlikeli değil. Otostop yapanları arabaya almak, açık su içmek, verandada biraz duman çekmek, midye yemek, fotoğraf makinesini arabada bırakmak, limandaki barlara uğramak, yer ayırma görevini otel sorumlusuna vermek; sence de öyle değil mi?

Bir şey. Bir şey yapmak istemiyor musun?

Bizim ülkemizden başka her ülkenin trajik bir tarihi mi var?

Bu yer. Bak! Burada bir anı adına asılmış bir levha var. Pencereilerin arasında.

Harap olmuş. Yıllar yılı yiğitçe beğenilmekten harap olmuş. O orospu doğa da katkıda bulunmuş. Tirol'deki Dolomitler'in tepesi güneşten fazlaca pembeleşmiş, gölün suları ay ışığından fazlaca gümüşlenmiş. Yunanistan'ın (ya da Sicilya'nın) gökyüzünün mavisi beyaz duvardaki kemerle fazlaca koyulaşmış.

Harabeler. Bunlar geçen savaştan kalan harabeler.

Eski eserlere karşı saygısızlık; işte bizim güzel saplantımız.

Michelangelo tarafından çizilen plana uygun yapılmış bir manastırdı. 1927'de otele çevrildi. Yerli halktan bu güzel şeylere özen göstermelerini bekleme.

Beklemiyorum.

Diyorlar ki. Diyorlar ki kanalı doldurup karayolu yapacaklarmış, düşesin rokoko özel kilisesini Kuveytli bir şeyhe satacaklarmış, o çamlık ve kayalık bölgede çok ortaklı bir bina yapacaklarmış, balıkçı kasabasında bir butik açacaklarmış, gecekondu bölgesinde ışık ve ses gösterisi düzenleyeceklermiş. Her şey çok çabuk olup bitiyor. Uluslararası komite. Eski eserleri koruma çabası. Ekselansları ve lordlarının himayesinde. Çok hızlı gidiliyor. Koşmak zorundasın.

Koşmak zorunda mıyım?

O zaman bırak geçsinler. Yaşam bir yarış değildir.

Ya da yarıştır.

Artık. Artık mönüleri mor mürekkeple yazmamaları yazık değil mi? Ayakkabıların otel kapısının önüne bırakılamaması. *Hatırlasana.* Devalüasyona kadar kullanılan o kocaman paralar. *Son kez.* Buraya son kez geldiğimizde bu kadar çok otomobil yoktu değil mi?

Nasıl katlanabildin?

Sandığından daha kolay oldu. Ateşten sütun gibi bir düşlem gücüyle. Ve tuzdan sütun gibi yürekle.

Ve bağı koparmak istiyorsun.

Evet.

Lut Peygamber'in karısı!

Ama erkeğin âşığı.

Sana demiştin. Sana demiştin, onun yerine beni götürmeliydin.

Oyalanmak. Bazilikada. Otelin arkasındaki bahçede. Baharat çarşısında. Altın bir öğleden sonra yatakta.

Çünkü. Çünkü yakındaki petrokimya fabrikasından dumanlar çıkıyor. Çünkü müzelerde yeterince bekçi yok.

"İki grup heykel var. Biri erdemli uğraşın anlatımı, öbürü gem vurulmamış şehvetin."

Fiyatların nasıl fırladığını fark ettin mi? Enflasyon korkunç. İnsanlar burada nasıl yaşıyorlar, anlamıyorum. Kiralar bizdeki kadar yüksek ama ücretler bizimkilerin yarısı.

“Anayolun solundan (Tomba Bella denen) kabartma mezarlara giriliyor. Nişlerin çevresindeki duvarlara, sütunların üzerlerine ölünün sevdiği nesneler ve ev eşyalarının resimleri yapılmış: köpekler, miğferler, kılıçlar, tozluklar, kalkanlar, sırt çantaları ve kumanya çantaları, kâseler, bir testi, bir koltuk, kerpetenler, bir testere, bıçaklar, kapacak ve çatal bıçak, yumak yumak ipler vs.”

Eminim. Eminim kadın bir fahişeydi. Ayakkabılarını gördün mü? Eminim bu gece katedralde konser veriyorlar. *Üstelik dediler ki.* Üç yıldız, eminim üç yıldızlı dediler.

Bu yer. Burası o filmin sahnesini çektikleri yer.

Epeyce sağlam duruyor. Şaşırdım. Daha kötü bir şey bekliyordum.

Katır kiralyorlar.

Elbette. Bu ülkede ücretli çalışan herkes beş hafta paralı izne çıkar.

Kadınlar çok çabuk yaşlanıyor.

Hoş. Turizm bakanlığının “Hoş Davranın” kampanyasının ikinci yazı. Burası harap olmuş harikaların çöpmüş gibi yerlerde sürüldüğü bir ülke.

Deniyor ki. Onarımdan dolayı kapalı deniyor. Artık burada yüzülemez deniyor.

Çevre kirliliği.

Dediler.

Vız gelir. Haydi gir. Su Karayipler'deki kadar sıcak.

Seni istiyorum, seni hissediyorum. Boynumu yala. Külotunu çıkar. Haydi.

Haydi. Haydi otele dönelim.

“Maniyerist mimari ve resimde mekânın kullanılması, Rönesans'ın ‘kapalı’ dünya düzeninden maniyerist

evrenin 'açık', 'serbest' ve dolambaçlı hareketlerine geçişe işaret eder."

Bana ne anlatmaya çalışıyorsun?

"Rönesans'ın dünya görüşündeki uyum, denge ve zekâ, İtalyan saraylarının simetrik bahçelerine miras kalmıştır."

Zekâmı, kanıtlar sunarak övmek istemiyorum.

Resme bakmak istemiyorsan bana bak.

İşareti görüyor musun? Sandalla o yana gidemeyiz. Nükleer denizaltı üssüne yaklaşıyoruz.

Raporlar. Beş kolera vakası rapor edildi.

Bu meydana kahramanlar sahnesi adı verildi.

Geceleri çok serin oluyor. Bir kazak almalısın.

Her yaz yapılan müzik festivali sayesinde. Buraları kışın görsen. Ölü.

Duruşma gelecek hafta, o yüzden gösteri yapıyorlar. Pankartı görmüyor musun? Şu şarkıyı da bir dinle.

Vazgeçelim. Eminim burası para tuzağıdır.

Dediler. Dolandırıcılar, dediler sanıyorum.

Kayaklı tekne istemem. Biliyorum. Daha çabuk gider ama midemi bulandırıyor.

"Güneş yükseldiği, başka her yer de bize aşırı sıcak geldiği için sarayın bahçesindeki ağacın gölgesine çekildik." Onu sevdiğimden değil. Ama bir fiziksel yorgunluk ânında...

Ruh halinin insafına kalmış.

Kimi zaman hoşnut. Hatta mutlu.

Öyle görünmüyor. Zevk almak için verilen bir savaşım gibi görünüyor.

Belki. Eski kent mezarlığında yitirilmiş yargılanma.

Raporlar. Kuzeyde şiddetli bir içsavaş var. Özgürlük cephesinin lideri hâlâ sürgünde. Diktatörün kalp krizi geçirdiğine ilişkin söylentiler var. Ama görünüşte her şey çok...

Sakin mi?
Galiba... sakın.

Bu yer. Burada üç yüz öğrenciyi toplu halde öldürdüler.

Ben de seninle gelsem iyi olur. Pazarlık etmek zorunda kalacaksın.

Yemeklerden hoşlanmaya başlıyorum. Bir süre sonra insan alışıyor. Değil mi?

En eski resimlerde gölge ve ışık oyunundan eser yok.

Burada kendimi iyi hissediyorum. Görülecek fazla bir şey yok.

"Küçük buketler, kurdeleler ve çeşitli nesneler sarkan küflü, küçük yapraklı ağacın altında dans eden erkek figürleri. Bir adam yere yatmış, flüt çalıyor."

Fotoğraf makineleri. Kadınlar fotoğraflarının çekilmesinden hoşlanmıyorlar.

Bir kılavuza gerek duyabiliriz.

Yeryüzüne çıkarılmayan definelere ilişkin bir kitap bu. Resimler, bronzlar, lambalar.

Şurası siyasal şüphelilere işkence edilen cezaevi. Kimliği bilinmeyen terör.

Sineklerle kaplı. Zavallı çocuk. Gördün mü?

Belirtiler. Dünkü elektrik kesintisi. Bu sabah anıtın üstünde yeni grafiti olması. Öğlen tankların bulvardan geçmesi. *Diyorlar.* Havaalanındaki radar yetmiş iki saattir çalışmıyor diyorlar.

Kalp krizi geçiren diktatör iyileşmiş diyorlar.

Hayır, şişede su yok. Daha dayanıklı bir halk. Farklı bir bitki örtüsü.

Ve burada kadınlara davranış biçimleri! Yük hayvanları. Sürükledikleri yüklerle mavi tepelerin üzerindeki...

Bir kayak merkezi inşa ediyorlar.

Cüzam hastanesi yapılıyorlar.

Adamın yüzüne bak. Senle konuşmaya çalışıyor.

Sahip olduğumuz ayrıcalıklarla biz elbette burada yaşayabilirdik. Burası bizim ülkemiz değil. Burada hırsların beni soymasına bile aldırmam.

"Güneş yükseldiği, başka her yer de bize aşırı sıcak geldiği için bir vahanın gölgesine çekildik."

Kimi zaman onu sevdim. Gene bir beyinsel yorgunluk ânında...

Ruh halinin insafına kalmış.

Yürekli okşamalarım. Yırtıcı suskunluklarım.

Sen bir yanlış onarmaya çalışıyordun.

Ben kötü durumumu değiştirmeye çalışıyordum.

Demiştim, yanına aslında beni almalıydın.

Fark etmeyecekti. Oradan sonra yalnız devam ettim. Seni de bıraktım.

Ayrılış sabahları. Her şey hazırlanmış. Gökemli körfezlerden (Napoli, Rio ya da Hong Kong) doğan güneş.

Ama kalmaya karar verebilirdin. Yeni düzenlemeler yapmaya. Böyle olsaydı kendini özgür hisseder miydin? Yoksa yeri doldurulmayacak bir şeyi reddettiğin duygusuna mı kapılırdın?

Tüm dünyayı.

Çünkü iş işten geçti. "Başlangıçta tüm dünya Amerika'ydı."

Başlangıçtan ne kadar uzaktayız? Yarayı ik kez ne zaman duyumsamaya başladık?

Bu işleyen yara, başka bir yere duyulan bu büyük özlem. Bu yeri başka bir yer yapmaya.

Dimyat'taki bir camide bir sütun var. Eğer bu sütunu dilin kanayana dek yalarsan huzursuzluğun geçiyormuş. Dilin ille kanaması gerek.

Gezi tutkusu ilginç bir sözcük. Ben gitmeye hazırım.

Ben gittim bile. Yazıklararak, coşkuyla. Daha övünçlü bir şiirsellik. Kaybolan cennet değil.

Öğüt. Harekete geç, hızlan, beni geciktirme, en hızlı yol alan yola yalnız çıkandır. Yola koyulalım. Uykucu tembel, kalk. Ben buradan çekip gidiyorum. Kışını kaldır. Daha çabuk uyu, yastığa ihtiyacımız var.

Kadın koşuyor, erkek oyalanıyor.

Bu kadar hızlı gidersem hiçbir şey görmeyeceğim. Yavaşlarsam...

Her şey. ... o zaman yok olmadan önce her şeyi görmüş olmayacağım.

Her yer. Her yeri dolaştım. Her yeri dolaşmadım ama listemde.

Karanın sonu. Ama su var, ah yüreğim. Ve dilimde tuz.

Dünyanın sonu. Bu dünyanın sonu değil.

Ben, Vesaire, denemeleri ve romanlarıyla çağdaş Amerikan edebiyatının önde gelen isimleri arasında yer alan Susan Sontag'ın tek öykü derlemesi. Sontag bu sekiz öyküde, diğer eserlerinde de olduğu gibi pek çok konuyu bir arada inceliyor, kurallara başkaldırıyor, sürekli yenilik peşinde koşuyor ve asla kolay çözümlerle yetinmiyor. On yıl gibi uzun bir süre zarfında yazılan *Ben, Vesaire*'de yazar, mekanik ve metalik bir dünyada varlığını sürdüren çağdaş insanı, kendine özgü kurgusu ve anlatımıyla ele alıyor.

Ahlakçılık geçmişin mirasıdır, ahlakçılık geleceğin etkinlik alanını yönetir. Biz duraksıyoruz. Yorgun, alaycı, hayal kırıklığına uğramış. İçinde yaşadığımız an ne zor bir köprü oldu! Boş ve görünmez olmamak için ne çok, ne çok gezilere çıkmak zorundayız.

Yazar fotoğrafı: © Horst Tappe / Archive Photos / Getty Images Turkey

20 TL
KDV DAHİL

ISBN 978-975-07-2632-3

9 789750 726323

© canyayinlari.com ♥ twitter.com/canyayinlari f facebook.com/canyayinevi